Ignát Herrmann.

Vánoční Koledy.

4912

SBRANÝCH SPISŮ IGNÁTA HERRMANNA DÍL XLIV.
TOPIČOVA EDICE

4 716
1920/21/27

TOPIČOVA EDICE

Spisy Karla Horkého: (v graf. úpravě C. Boudy)

KOUŘ Z ITHAKY

Feuilletony a zápisky z ciziny. 236 str. . . . Kč 24·—

MÁ ÚCTA!

Humoresky a satiry. 150 str. . . . . Kč 16·—

V TOMTO SLZAVÉM ÚDOLÍ

Povídky a novely. 188 str. . . . . Kč 20·—

Klasická kniha humoru a moudrosti životní:

Franta Župan: **PEPÁNEK NEZDARA**

Ilustroval R. Adámek.

Díl I. Str. 182 . . . . . Kč 24·—
Díl II. Str. 220 . . . . . Kč 24·—
Díl III. Str. 202 . . . . . Kč 24·—
Díl IV. Str. 138 . . . . . Kč 18·—

U knihkupců.

Sebrané spisy Ignáta Herrmanna.

I. **BLEDNOUCÍ OBRÁZKY.** Vzpomínky nejstarší a drobné episody z maloměstské kroniky. Vydání čtvrté. Kč 35·—

II. **OTEC KONDELÍK A ŽENICH VEJVARA.** Drobné příběhy ze života spořádané pražské rodiny. Vydání šestnácté. „ 35·—

III. **TCHÁN KONDELÍK A ZEŤ VEJVARA.** (Pokračování Otce Kondelíka.) Vydání dvanácté. „ 40·—

IV. **Z CHUDÉHO KALAMÁŘE.** Drobné náčrty. Vydání šesté. **PRAŽSKÉ FIGURKY.** Rázové obrázky ze života. Vydání šesté. **PAN MELICHAR.** Obrázek z „tiché" pražské domácnosti. Vydání páté. „ 45·—

V. **Z PRAŽSKÝCH ZÁKOUTÍ.** Humorist. a rázovité obrázky ze života. Vydání čtvrté. „ 15·—

VI. **STAŘÍ MLÁDENCI.** Humorné obrázky ze života „přespočetných". Vydání páté. „ 22·—

VII.—VIII. **U SNĚDENÉHO KRÁMU.** Líčení z pražského života. I. a II. Vydání osmé. „ 55·—

IX. **BODŘÍ PRAŽANÉ.** Postavičky z pražských zdí a ulic. Vydání páté. „ 28·—

X. **RODINY A RODINKY.** Drobné výjevy z pražského života. Vydání druhé. „ 18·—

XI. **DVĚ PRAŽSKÉ IDYLLY.** Vydání čtvrté. „ 21·—

XII. **DOMÁCÍ ŠTĚSTÍ.** Dva stínové obrazy z manželského života. Vydání čtvrté. „ 20·—

XIII. **ŽENITBA PÁNĚ KARAFIÁTOVA** a jiné povídky staroměnecké. Vydání druhé. „ 20·—

XIV. **PÁTÉ PŘES DEVÁTÉ.** Třicet nedělních povídek. Vydání čtvrté. „ 25·50

XV. **ZTŘEŠTĚNÉ HISTORKY.** (Chráněnka. — Pouhé smyšlenky. — Strašidelné. — „Amerikánské".) Vydání čtvrté. „ 28·50

XVI. **KANCELÁŘSKÝ PRACH. — SMÍŠENÉ ZBOŽÍ.** Drobné črty z ovzduší kancelářského a kupeckého. Vyd. druhé. „ 20·—

XVII. **FOXL-VOŘÍŠEK A JINÉ HISTORKY KRATOCHVILNÉ.** Vydání čtvrté. „ 16·—

XVIII. **BURLESKY.** Vydání třetí. „ 19·50

XIX. **Z PAMĚTÍ STARÉHO MRZOUTA A JINÉ HISTORKY KRATOCHVILNÉ.** (Povídky o paní Angelině Knedlhansové, bývalé kvartýrské. — Mládenci a ženichové.) Vydání druhé. „ 14·—

XX. **O ŽIVÝCH, O MRTVÝCH.** Díl I. O literátech, umělcích a hercích. — Dvě vzpomínky zcela intimní. Vydání druhé. „ 24·—

XXI. **PŘÍBĚH DUŠIČKOVÝ.** Rodinná historka z let sedmdesátých. Vydání třetí. „ 21·—

XXII.—XXIII. **Z NOTÝSKŮV PAVLA ČAMRDY,** písaře při výpomocném úřadě. Díl prvý a druhý. Vydání čtvrté. „ 44·—

XXIV.—XXV. **VDAVKY NANYNKY KULICHOVY A CO SE KOLEM NICH SBĚHLO.** Díl I. a II. Vydání šesté. „ 56·—

XXVI. **EVIČKA A JINÉ VÝJEVY RODINNÉ.** Vyd. druhé. „ 18·—

XXVII.—XXVIII. **DROBNÍ LIDÉ.** I. a II. díl. Vydání páté. „ 50·—

XXIX. **PŘED PADESÁTI LETY.** I. díl. „ 20·—

XXX. **PŘED PADESÁTI LETY.** II. díl. „ 24·—

XXXI. **MUŽ BEZ TŘINÁCTKY** a jiné povídky nedělní. Kč 18·—
XXXII. **PŘED PADESÁTI LETY.** III. díl. „ 24·—
XXXIII. **O ŽIVÝCH, O MRTVÝCH.** Kniha drobných vzpomínek. II. díl. „ 24·—
XXXIV. **BLEDNOUCÍ OBRÁZKY,** díl II. „ 28·—
XXXV. **ŽENITBA BRATŘÍ ADAMŮ.** Podivuhodný příběh americánský a jiné historky. „ 24·—
XXXVI. **O TŘECH NEBOŽTÍCÍCH** a j. historky nedělní. „ 28·—
XXXVII. **PŘÍBĚH JEDNOHO DNE** a jiné. „ 20·—
XXXVIII.—XXXIX. **HISTORIE JAROMÍRA TYKVY.** I. a II. díl. „ 42·—
XL.—XLI. **FELÍČKŮV ROMÁN.** I. a II. díl. „ 52·—
XLII. **PAN KORIANDL A SPOL.** „ 32·—
XLIII. **ROZHÁZENÉ KAPITOLY.** „ 28·—
XLIV. **VÁNOČNÍ KOLEDY.** Drobné historky vánoční a sylvestrovské. „ 28·—

Samostatně vydáno:

JÍRA ZBOJNÍK, knížka pro velké i malé. Brož. Kč 12·—, v perg. vazbě „ 48·—
LIDIČKY A ZVIŘÁTKA. Ilustroval Prokop Laichter. Nákladem F. Topiče 1926. „ 32·—
TRÉ KAPITOL Z MALOMĚSTSKÉ KRONIKY. Váz. Kč 48·—, na ručním papíře v pergamenu, s podpisem autorovým. „ 180·—
MANŽELOVA PŘÍTELKYNĚ. Žert z mladé domácnosti o jednom jednání. (Divadelní bibliotéky Pospíšilovy svazek 183., obsahuje též aktovku Karla Šípka: Starší závazky.)
TOBIÁŠKŮV ŠTĚDRÝ DEN A NĚKOLIK ŽERTOVNÝCH POVÍDEK O ZVIŘÁTKÁCH. U F. Topiče v Praze. (Osení, knihy mladých čtenářů, svazek 19.) Třetí vydání 1915. Rozebráno.
VÁNOČNÍ KOLEDY. Drobné historky vánoční a sylvestrovské. Rozebráno.
Z POVÍDEK NEDĚLNÍHO KRONIKÁŘE. Deset kratších i delších historek.
ARTUR A LEONTYNA. Pražský příběh z doby nedávné.
FELÍČKŮV ROMÁN. Dva díly. Celkem 462 stran.
K-KE-KU. Podivný přelud zrakový i sluchový a trochu mluvnice pro všeobecnou potřebu.

Překlady do polštiny:

OJCIEC KONDELIK I NARZECZONY WEJWARA. Za pozwoleniem autora z czeskiego przełożył Paweł Laskowski. (Biblioteka dzieł wyborowych. No. 257—259.) Ve Varšavě 1903. Druhé vydání 1924.
TEŚĆ KONDELIK I ZIEĆ WEJWARA. Z czeskiego przetłomaczyła Kazimiera Uhlenfeld. (Biblioteka dzieł wyborowych 736—738.) Ve Varšavě 1912.
ZJEDZONY SKLEP. (U sněděného krámu.) Do polštiny přeložil Adam Lach. „Dzennik dla wszystkich". Ve Varšavě 1905.

Překlady do charvatštiny:

DOMAĆA SREĆA. (Domácí štěstí.) Dvie slike iz brašnoga života. Přeložil Makso Kuntarić. „Národne novine" v Záhřebě, září-listopad 1905.
OSVETA ZALJUBLJENOGA I DRUGE HUMORESKE. V Záhřebě 1917.

Do holandštiny:

VADER KONDELIK EN BRUIDEGOM WEJWARA. Kleine gebeurtenis sen uit het leven van een Prager gezin. Naar het Boheemsch door S. J. Barentz-Schönberg. Geautoriseerde uitgave. Amsterdam. H. J. W. Becht 1909.
SCHOONVADER KONDELIK EN SCHOONZOON WEJWARA. Kleine gebeurtenissen uit het leven van een Prager familie. Naar het Boheemsch door S. J. Barentz-Schönberg. Geautoriseerde uitgave, Amsterdam, H. J. W. Becht 1911.

MIJNHEER MELCHIOR. (Pan Melichar.) Geautoriseerde vertalin van Jo Arenberg. V amsterodamském deníku Het Volk v listopadu 1912.

KINDERLOOS. (Bezdětná.) **MIJNHEER MELCHIOR.** (Pan Melichar.) Naar het Boheemsch van Ignát Herrmann (Schrijver van Vader Kondelik en bruidegom Wejwara enz.), door S. J. Barentz-Schönberg. Geautoriseerde uitgaze. 185 stran. Amsterdam. H. J. W. Becht, v listopadu 1914.

DE IDYLLE VAN MIJNHEER POTÁPKA. V deníku Het Volk. Amsterodam 1923.

Do slovinštiny:

OČE KONDELIK IN ŽENIN VEJVARA. Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil Stanko Svetina. „Narodni dnevnik" v Celju (Štyrsko), 1910.

TAST KONDELIK IN ZET VEJVARA. (Tchán Kondelík a zeť Vejvara.) Poslovenil Stanko Svetina. „Narodni dnevnik" v Celju (Štyrsko), v podzimu 1910.

IVANČKOV SVETI VEČER IN NEKOLIKO VESELIH POVESTIC O ŽIVALCAH. (Tobiáškův Štědrý den atd.) Prevel iz češčine dr. Fran Bradač. Lublaň 1923.

KAKO SE JE KULICHOVA NANINKA MOŽILA IN KAJ SE JE OKOLI NJE SPLETLO. (Vdavky Nanynky Kulichovy.) Poslovenil Dr. Bradač, Ig. Kleinmayr & Ferd. Bamberg v Lublani.

Do franštiny:

MONSIEUR KONDELIK ET SON FUTUR GENDRE. (Otec Kondelík a ženich Vejvara.) Přeložil J. L. Chollet. „Gazette de Prague" 1928.

Do angličtiny:

CHILDLESS. (Bezdětná.) Ve sbírce The world's classics (Selected Czech tales, Oxford university press). Přeložila Marie Buschová, 1925.

CHILDLESS. Druhý otisk překladu ve veliké antologii Great Short Novels of the world z r. 1927, London, William Heinemann.

Do rumunštiny:

FĂRĂ COPIL. (Bezdětná.) Ve sbírce Biblioteca dimineata svaz. 147. Bukurešt 1932.

Do němčiny:

HERR MELCHIOR. (Pan Melichar.) **DER FRATER AUS PODSKAL.** (Fráter z Podskalí.) **DER TONI LIEFERT.** (Tonda odvádí.) Deutsch von Johann Michael. „Prager Zeitung" 1896—7.

VATER KONDELIK UND BRÄUTIGAM WEJWARA. Kleine Episoden aus dem geordneten Haushalte einer Prager Bürgerfamilie. Autorisierte Übersetzung aus dem Böhmischen von Luise Tluchoř. Berlin, Dr. Franz Ledermann, 1907. Dva svazky.

SCHWIEGERVATER KONDELIK UND SCHWIEGERSOHN WEJWARA. Autorisierte Übersetzung aus dem Böhmischen von Luise Tluchoř. Berlin, A. W. Hayn's Erben, 1911.

AUSGEWÄHLTE GESCHICHTEN von Ignát Herrmann. Autorisierte Übersetzung aus dem Böhmischen von Annie Auředníček (Slavische Romanbibliothek, Band X.) Prag, Verlag von J. Otto, 1908.

ZWEI PRAGER IDYLLEN. (Dvě pražské idylly.) Přeložila Klára Hübschová. „Union" v Praze, únor-květen 1910.

HÄUSLICHES GLÜCK. (Domácí štěstí.) Autorisovaný překlad Em. Schicka. „Union" v Praze, 1911. Též samostatně nákladem Ed. Beauforta.

FOXL - SPITZ und andere kurzweilige Geschichten. (Foxl-Voříšek.) Autorisovaný překlad Viktora Nesslera. „Union" v Praze, prosinec 1913 — březen 1914.

Do esperanta:

FOKSO - NUKSO. (Foxl-Voříšek.) Eldonis Moraviaj Esperanto Pioniroj. Olomouc 1932.

SEBRANÉ SPISY

IGNÁTA HERRMANNA

DÍL XLIV

VÁNOČNÍ KOLEDY

PG
5038
H45
1905
díl 44

V PRAZE

TOPIČOVA EDICE

IGNÁT HERRMANN:

VÁNOČNÍ KOLEDY

DROBNÉ HISTORKY VÁNOČNÍ
A SYLVESTROVSKÉ

V PRAZE
TOPIČOVA EDICE

Patisk, právo překladu do všech jazyků i veškerá práva jiná si autor vyhrazuje.

TISKEM ČESKOSLOVENSKÉ GRAFICKÉ UNIE A. S. V PRAZE 1937

Starému druhu

JANU VILÍMOVI,

původně příslušníku uměleckého cechu
dřevoryjeckého,
zakladateli České grafické společnosti Unie,
v dávném přátelství věnuje

I. H.

V prosinci 1918.

VÁNOČNÍ

SNĚŽÍ NÁM, SNĚŽÍ...

Hle, rok se schyluje, vládu nastoupil poslední jeho syn, poctivý, tklivý, bílý Prosinec. Přináší nám zimu, sníh a led, ale kroky jeho jsou tak tichy, jako by se sunul po srsti medvědí. To sníh dusí chůzi bledého hosta. Z jeho úst vane chladný, pronikavý dech, ale vrásčitá jeho tvář se vlídně usmívá a ruka se noří v hlubokou kabelu, v níž je nachystáno darů a dárků, komu jak souzeno. Přišel Prosinec, a všechny tajené naděje se obracejí v sivé jeho zraky, hledí v jeho ruce, snaží se proniknouti tajemnou jeho brašnu, zdali je v ní skryto, co očekáváme; zdali i na nás je pamatováno. Přišel Prosinec a přináší krásné, milé, kouzelné vánoce a s nimi na tisíc překvapení. Ať nám cokoliv jest údělem ve chvílích, kdy všechen svět očekává a všechen svět obdarovává, vše přijímáme vděčně a sebe menší dárek má cenu desateronásobnou, než kdyby nám byl podán jindy. Toť kouzlo vánoc, jímž jest posvěcen na milý, vzácný dar! S radostným chvěním jej přijímáme z milých rukou a šetrně jej chováme, abychom se z něho co nejdéle těšili.

Probouzí se Štědrý den, s večerem se blíží Ježíšek, a všichni, mladí, staří, naslouchámě s napětím, zda zaslechneme šelest jeho křídel, zda nás ovane jeho nebeská vůně — a konečně se rozleje čarovná záře vánočního stromku — Ježíšek zavítal a naděluje . . .

Vracíme-li se kdy tesklivou vzpomínkou v minulost, zatoužíme-li kdy po tom, abychom se na chvíli zas octli v dětských střevíčcích, v nichž jsme kdysi — ach, tak dávno již! — cupávali po světnici vyhřáté, jasem světla ozářené, je to dojista v krásný ten den, kdy nás všechny líbá dech čehosi neviditelného, nadpřirozeného a posvátného. Nezříme, jen tušíme. Sluchem tělesným nepostihujeme sice, ale v duši nám zaznívá lahodné, souzvučné chvění stříbrných strun a naplňuje všechnu bytost naši dojímavou touhou i tesklivou a zas radostnou vzpomínkou a ve zracích zableskne třpyt světel dávno vyhaslých. Toť je taj a kouzlo vánoc, kdy všem nám — a byť i život se vlekl kolejí sebe všednější a blátivější — připadá celý svět svátečně krásný, milý, bratrský.

Sněží, ach, sněží! Polibky andělů splývají níže, těsně se choulíme ke druhu druh, k srdci, ach, srdce se bratrsky víže . . .

Letíme duší do minulých dob. Vidíme maličkých bytostí kruh, ve kruhu stromek, jak ve světlech tone, radost a blaženost každičká tvář. Patříme blíže — hle, vždyť jsme to sami! Radostí buší ta srdečka malá, radostně dme i všem starším

se hruď. Ze stínů kouta nás stíhají zraky, skvěje se upřímné radosti blesk. Tam za okny temno, noc tiše jde dále a na zemi snáší se drobounký sníh.

Sněží, ach, sněží tak tichounce, tiše. Polibky andělů splývají níže — těsně jsme stáli tu ke druhu druh . . .

*

Však léta plynou. Do světa se rozchází rodina. Mnohokráte vzkvetla vesna, zvadlo léto, zežloutla jeseň a každá zima zanechala stopy na hlavách milých rodičů. Zřídly a prokvetly, zesivěly jejich temné někdy vlasy a neúprosný věk jim schýlil šíje. Kruh rodinný se trhá, nelítostná Morana kosí, a již pak o vánocích tesklivě počítáme, kdo z drahých bytostí nám chybí. Staré, předrahé hlavy dávno již jsme pochovali, a přece vždy poznovu je pohřešujeme a toužebně pátráme kolkolem, nevynoří-li se kdesi milý, v duši nám utkvělý pohled otcův, přelaskavé, starostlivé, milující zraky matčiny. Ach, marně! Jen s obrazů se na nás dívají, ale živý jejich lesk již nikdy nám duši nezhřeje. Odešli navždy, a píseň vánoční jim hude již jen zimní vítr nad hrobem, a sníh tak tichounko, tiše se snáší na jejich rovy, jako by ještě jednou chtěl zahřáti jejich upřímná, vychladlá srdce.

Sněží, ach, sněží tak tichounko, tiše. Sčítáme hlavy, a kolik nás zbylo, těsně se pojíme ke druhu druh. Je nás vždy méně, kroužek se tenčí — i naše hlavy již posypal sníh . . .

*

Pro hlavy staré a stárnoucí již není vánočních stromků. Ty vyrůstají se vším kouzlem svým toliko mladému pokolení. A jen z jeho radostného překvapení padá odlesk radosti do duší starých. Toliko chvílemi se vloudí v naše srdce bolest neskonale tklivá. To když vzpomeneme na drahé hlavičky, které se dneška nedočkaly. Které nám přišly na svět jenom nakrátko, aby zas odešly, které otevřely na nás veliké a zdivené oči, aby je zas předčasně a navždy zavřely.

Neubráníme se té vzpomínce, bychom i sebe více se vzpírali. Nebo tato vzpomínka jest jejich dárkem štědrovečerním, drahých těch dušiček odešlých — a přicházejí si pro něj rok co rok. Zraky nám vlhnou, jiskří se v nich, světélka na stromku se mění v třepotavé hvězdičky nad opuštěnými růvky dalekých hřbitovů, na které se snášejí hebké vločky sněhové.

Sněží, ach, sněží tak tichounce, tiše, v slzách se pojíme ke druhu druh. Zas je nás více, rodina vzrůstá — též ony k ní čítáme, jež odvolal Bůh.

Sněží nám, sněží, tak tichounce, tiše . . .

(Upraveno ze Švandy dudáka 1887.)

ŽÁDNÁ POVÍDKA VÁNOČNÍ!

Zklamete se všichni, kdož dychtivě saháte po vánočním čísle novin a doufáte, že je vám připravena nějaká povídka štědrovečerní. Jsou sice tyto vánoční povídky literárním nezmarem, ale jsou taky již dávno vydány v posměch všeho zdravého, střízlivého čtenářstva. Pozbyly naprosto někdejší dobré pověsti a ceny. Pachtí se každý, kdo jen udrží pero v ruce, aby v předvečer Štědrého dne napsal vánoční povídku, neboť tu ho teprv ta vánoční nálada popadá. A teď, mozku, tetel se, pracuj, abys honem urobil nějaký tklivý příběh štědrovečerní nebo vymyslil aspoň nějakou „vzpomínku". Neboť čtenáři po dobrém obědě božíhodovém jsou taky právě v náladě, že si při černé kávě takovou vánoční povídku chutě zlousknou. Je-li veselá, tím líp. Je-li smutná, odkládají číslo novin s uspokojením, že o smutném jen čtli a že se jim nic tak smutného nepřihodilo. A tak zejména tklivé vánoční povídky dočkaly se osudu, že po nich sahá jenom dospívající mládež a že nad nimi slzičku vyroní jenom některá citlivá šestnáctiletá slečinka. Mám-li pově-

děti své mínění, hlasoval bych, aby se vánoční povídky zrušily. Nadobro! Navždycky!

Neboť — je s nimi svízel. Mluvím ze zkušenosti. Napsal jsem jich už pěkných pár a co teprv jsem se jich nasháněl od jiných autorů! A pozoroval jsem, že jsou rok od roku horší.

Vzpomínám si právě, jak jsme tehda — je tomu již hezkých několik let — sháněli taky štědrovečerní povídku. Do poslední chvíle jsme doufali. Totiž, bylo jich na redakční polici na tucty, ale jedna horší druhé. Samá šmolka, jak říkal kolega Kabrhel, starý mládenec a pověstný pochybovač, který nevěřil už ničemu na světě, ani tomu, co sám napsal. A myslím, tomu že věřil vůbec nejmíň.

„Vánoční povídka!" pronesl již po desáté, odvaluje opovržlivě spodní ret. „Vánoční povídka! Jakživo se nestalo, co se v nich vypravuje. Nemocné sentimentality! Život je docela jiný. A je-li to v životě sebe smutnější, tak ohavně to nikdy nevypadá, jak se to napíše. Raději bych si jazyk ukousl, než bych vyprávěl vánoční povídku."

Osud plete na nás divné důtky. Říkáme tomu — ironie osudu. A byla to patrně taková ironie osudu, jež dopadla na kolegu Kabrhela v samý předvečer Štědrého dne, když jsme se sešli v malé, útulné hospůdce, v Myší díře, jak se jmenovala.

Ach, kde jsou ty útulné hospůdky, v nichž jsme se slézali ještě před dvaceti lety! Ve starých, podivně zbočených domech, pod nízkými klenbami, kde bývalo ze šenkovny okénko hned vedle do ku-

chyně, kudy se vystrkovaly pokrmy na čisté, vydrhnuté prkénko pod okénkem. Šenkovny, kde vládli staří, bodří krčmáři, lidé nejen svědomití, ale i svérázní, kteří mívali taky kousek vlastního mínění a byli jako vykrojeni ze starosvětských povídek. A jejich vlídné polovice manželské, kteréž kralovaly tam za okénkem v kuchyni, znaly chuti a vkus každého hosta a dovedly mu vyhověti, a které někdy, když bylo po návalu z večera, poctily denní hosty, že v čisťounké, bělounké zástěrce a v nadýchaném čepečku přišly z kuchyně do šenkovny a zasedly na chvíli do společnosti, vyptaly se, jak dnes chutnal zajíček a co dobrého by měly hostům připraviti zítra. Nebo tenkráte tvořívali takoví věrní, stálí hosté s manželskou dvojicí šenkýřskou jako jednu rodinu.

A taková byla Myší díra. Byl to starý název a nebylo v něm nic znevažujícího, posměšného. Ač Myší díra, bylo to stavení hezky rozlehlé a zvláště sklepy byly pravým bludištěm. Jako o dvacíti sklepích jiných, vyprávělo se taky o sklepích Myší díry, že z nich vede dlouhánská chodba někam až pod radnici. To prý je ze středověku, kdy bývaly takové všeliké nepokoje, a když bylo konšelům na radnici hodně zle, utíkali tou podzemní chodbou a vylezli na světlo boží kdoví ve které desáté ulici, právě tady, v Myší díře. A taky prý tou chodbou vodívali odsouzence, když hrozilo nebezpečí, že by je srocený lid chtěl osvobodit. Šenkýř Mastihubka se dušoval, že ta chodba pod Myší děrou jest, ale

my, ač jsme nejednou do sklepů slezli a po nějakém třeba již zazděném vchodu do podzemního tunelu pátrali, nenašli jsme ani stopy čehosi takového. Pouhá pověst. A od těch dob nevěřím taky v ostatní ty podzemní chodby, ať pod Staroměstským, ať pod Karlovým náměstím. Pouhé výtvory obraznosti lidské, která si vždy libuje v něčem tajemném, strašidelném.

Šenkýř byl odvolán do kuchyně a kolega Kabrhel pronesl:

„A přece sklepy Myší díry byly před mnoha lety dějištěm události nesmírně tragické."

Napil se. Honem jsme se napili taky, abychom milého kolegu, bude-li vypravovati dále, nevyrušovali křapáním sklenic.

„Příběhu tím tragičtějšího," hovořil Kabrhel, utíraje mohutné kníry, „že se udál právě na Štědrý večer."

Lidé drazí, kolega Kabrhel načíná vánoční povídku! Ale nikdo z nás ani nemrkl, ani nešpetl, aby ho nezakřikl.

„Sedával jsem tu již před třiceti lety," pokračoval Kabrhel. „Tehda tu panoval otec Vopršálek. Já už tehda kejsl na starého mládence, o pozvání do rodin jsem nestál. Člověka zvou jen, aby měli o kulisu víc, a když rozžehnou svíčky na stromku, aby skákal jako třeštidlo s domácími fakany kolem stromu, pod nímž je plno hloupostí a luxusu a pro hosta vždycky pitomá taštička na visitky nebo v nejlepším případě padesát kuba v červené pen-

tličce. Člověk si připadá jako zřízenec pohřebního ústavu na veselo ustrojený. Tak jsem trávil své Štědré večery u tatíka Vopršálka. Pánové, Mastihubka má dobrý sklep, ale tehda bývalo pivo jako malvaz — Bože, kde jsou ty časy!"

Vážení čtenáři, je tomu skutečně tak. Každému z nás připadá, že tehda ty časy „před třiceti lety" byly lepší dnešních. Sám vzpomínám na časy Myší díry, kolega Kabrhel šel dál o třicet let v minulost a vzpomínal zas na Vopršálka. Ó, minulosti, jaké okuláry nám kladeš na oči! Ale věřte, drazí, dobře je tak. Žijeme-li sebe mizernější život přítomný, žijeme aspoň krásný ve vzpomínkách.

„Nebyl jsem sám," hovořil Kabrhel, „bylo nás víc, takových opuštěných kolů — a ne kolů v plotě, nýbrž bez plotu — ale dobře nám bývalo u Vopršálka. Vopršálek byl starý „bodrc", jak jsme mu říkali, paní Vopršálková nám vařila jak pro vlastní děti a Žanynka Vopršálková — hoši, kde to všechno je! Taky někdy přisluhovala, ale povídám vám, nikdo se neopovážil dotknouti se jí. A Vincenc, sklepník, byl hodný hoch. Nebylo pamětníka, že by se byl přepočítal. A vtělená úsluha, ochota. Ale toho Štědrého dne, o němž dnes vypravuji, bylo nám všem nějak nevolno, u Vopršálků jako by se byl zbořil strop. Starý chodil jako sůva, Vincek se mu vyhýbal na každé potkání velikým obloukem, Žanynka se jen kmitla šenkovnou a viděli jsme, že má uplakané oči, paní Vopršálkovou vůbec nebylo vidět. Celá ta divná nálada lehla taky

na nás, málem bychom se byli rozutekli. Po večeři konečně stolový senior, báňský rada Hamáček, člověk moudrý jak Abraham, uhodil na Vopršálka:

„Co se tu přihodilo, tatíku Vopršálku? Copak že Vincenc chodí jako pokousaný?“

Vincenc totiž právě byl ve sklepě pro pivo.

„E,“ zabručel Vopršálek, „půjde od Nového roku pryč. Málem, že nešel na hodinu. Ale nechci, aby mě vinil, že jsem ho připravil o novoroční diškrece.“

„Co pak se stalo?“ divil se a naléhal rada Hamáček.

Vopršálkovi se nechtělo do řeči, bylo to zjevno. Ale jako by cítil tíhu všech našich tázavých pohledů a zároveň povinnost, aby vysvětlil těžké to povětří, vyhrkl náhle:

„Co! Považte si jen tu opovážlivost! Přijde on si dnes, na Štědrý večer, a říká mi o holku — o Žanku! Považte si! Já mu povídám: Vincenc, oni nejsou hloupej, takhle si sednout do teplého, co? A já abych si leh' do rakve, co? A voni aby tu po mně panovali, co? A co pak by dělala moje ubohá vdova, co? A jak si to tak vyštudýrovali, co? — Pánové, on se mi nezarazil, on mi nemlčel, ale povídá mi: Můj Bože, pane Vopršálku, dyť oni se taky přiženili na hospodu! — Ježíšmarjá, pánové, ale to je rozdíl, co? Já a Vincenc! Málem, že sem ho nepřetáh. Ale zpamatuju se a povídám: Vincenc, srovnají si věci, udělaj mi inventuru a můžou jít na fleku. — Ale pak se do toho vložila žena,

a tak zůstane Vincenc až do Nového roku. To je to, pánové!"

Teď jsme to věděli, a bylo nám Vincence líto. Byl to hoch pořádný, vzorný, a tušili jsme dávno již, že po sobě se Žanynkou házejí očkem. — Starý Vopršálek se zdvihl, aby unikl další inkvisici, a zmizel nám. Toho použila panička, která jistě za okénkem naslouchala, a vklouzla k nám do šenkovny. Byla taky na měkko, ještě jí pláč stydl na tvářích. A povídala skoro šeptem:

„Pánové drazí, mluvte do něho trochu! Vždyť on by mu ji byl dal, bylo to jako uděláno, ale dopálilo ho, že si Vincenc přišel tak směle. Starý dělá rád milosti, a Vincenc byl tak prostořeký s tím přiženěním. Můj Božíčku, je to podivous, můj starý. Holka mi tam od rána chodí jako barnabitka, nemluví, škytá, už ani plakat nemůže — oubytě z toho dostane. Já vždycky myslila, že je to už jako ruka v rukávě."

„Protože jsi pošetilá matka," zavrčelo náhle za paní Vopršálkovou. Krčmář se vrátil do šenkovny jako duch, nikdo ho neslyšel. — „Jdi do kuchyně!" houkl na choť.

Mrskl okem po stole a vykřikl:

„Podívej ho, furianta! Páni nemají půl hodiny pivo a Vincenc kdoví kde chodí!"

A již se řítil do sklepa za Vincencem. Očekávali jsme nějaký hrozný výjev dole, zuřivý řev krčmářův a vzdorný odpor Vincencův, snad násilí, a nebylo nám volno. Ale bylo ticho po domě jak

v hrobě a náhle vrazí do šenkovny Vopršálek, bledý jako křída. Rty se mu pohybovaly, ale zvuk přes ně nevycházel. Konečně vyrazil — ne, jen zasípěl:

„Pánové — pro Krista pána — pojďte se mnou dolů — Vinca se ve sklepě oběsil!"

Ztrnuli jsme ohromením. Tak vážné tedy to bylo, že Vincenc nechtěl živ od Vopršálků odejít. Třásly se nám nohy, když jsme za Vopršálkem sestupovali do sklepa. No, to je krásný Štědrý večer, říkal si každý v duchu. A litovali jsme, že jsme nepromluvili dřív a že se věc nějak neurovnala.

Vopršálek sám klopýtal před námi, a když jsme obešli několik kantnýřů, stanul a všecek ustrašen ukazoval do kouta, kam svit lampiček sklepních sotva donikal a kde na silném, loketním háku, zazděném tu k nějakému již neznámému účelu, visel ubohý oběšenec. Bez hnutí, chabě visela tu jeho tělesná schránka, tak, jak jsme ho ještě před hodinou viděli. Z kapsy spodků čouhal ubrousek, na hlavě měl klobouk, tak sešinutý, že zakrýval celou tvář. Ruce byly patrně vzadu přeloženy nebo v sebe zaťaty, snad následkem smrtelného zápasu.

Tak jsme byli zkoprnělí, že nikomu nepřipadlo, aby oběšence odřízl. Vanula z něho sychravina, což nebylo ku podivu. Za zdí a dřevěným pažením byla lednice.

„Kriste Ježíši," naříkal Vopršálek, „co mi to ten člověk udělal! Oběsit se, na Štědrý den k tomu,

ve sklepě! Dyť mě tímhle zničil, mě, ženu, dceru — ani té mu nebylo líto! Kdo ke mně půjde, až se rozhlásí, že mám ve sklepě oběšence! Budou mi tu říkat u oběšeného a nikdo se u mne piva nenapije! Vincenc, Vincenc, co mi to udělali! Dyť já bych jim byl holku dal, jenom neměli bejt tak prostořekej! Měli počkat do rána, dyť měli uznat, že jim nemůžu holku na první slovo hodit na krk! Kerej pak solidní otec to udělá! Vincenc, Vincenc, kam to myslili, že se sluší věšet se ve sklepě s plzeňským! Do čeho mě to přivedli! Byl bych jim ji dal! Dyť na licitaci taky teprv po třetí se klepne kladívkem! Ježíšmarjá, bodejť že bych jim ji byl dal!"

A když domluvil a sotva jeho slova klenbami sklepa dozněla, byli bychom leknutím padli, neboť se z temna kouta ozval hlas:

„Tak teda jich beru za slovo, dyž dovolej, pane Vopršálek. Žanynka je moje!"

A za posledním kantnýřem, za poslední řadou sudů vystoupil — pan Vincenc, bílý jako duch. Že bílý, bylo pochopitelno. Neboť když se „věšel", neměl náhodou dvojího oděvu, a tak na něm zbylo jenom bílé prádlo, zatím co nohavice, frak, vesta, boty, nákrčník a klobouk se houpaly na háku."

Kolega Kabrhel dopověděl a důkladně se napil. Byl s vánoční povídkou hotov.

Na mou věru, oddychli jsme si taky, asi jako tehda Vopršálek. Ale arci jsme se zeptali:

„No a co Vypršálek? Dal mu ji?"

„V prvním vzteku z té komedie dal Vincenci nehoráznou facku — ale potom z radosti, že to tak dobře dopadlo, dal mu k ní dceru taky. A Vincenc byl spokojen s obojím. Vzpomínám si rád, jak jsme teprv po té tragické události byli hodně veselí ... Jen se zeptejte pana Mastihubky, jak to vypadalo v den jeho námluv."

Pan Mastihubka právě se navrátil do šenkovny, ale neptali jsme se ho. Překážel nám v tom trochu první jeho svatební dar od otce Vopršálka. Na mnohé věci člověk nerad vzpomíná.

(Nár. l. 1903.)

JEŽÍŠEK U KOLÁRKŮ.

Byla neděle, tři dni před Štědrým večerem. Valem se stmívalo, ač nedávno odbilo půl čtvrté. Venku se hustě chumelilo. Hanuš Kolárek již před hodnou chvílí rozžehl petrolejku a sedě u psacího stolu v pokoji líbezně vyhřátém, pilně se zaměstnával prací, kterou si přinesl v poledne z pisárny. Dodělával cosi nutného, chtěl míti o svátcích pokoj a klid.

Setmělo se nadobro, když v předsíni zadrnčel zvonek. Služka byla na požehnání, Kolárek spěchal otevřít.

Do předsíně vstoupila mladá jeho žena v kožišinovém plášti, červená jak broskev. Již na schodech svlekla rukavičky, a teď trouc oběma rukama po plášti vzhůru, sebrala s něho do dlaní sněhu a otřela jej rychle Kolárkovi o tváře, než se toho nadál.

„Viď, to studí!“ smála se diblicky, že se jí útok povedl.

„Počkej, šelmo,“ zatvářil se Kolárek durdivě, osušuje šátkem tváře, „já ti ho po druhé nasypu za krk.“

Ale panička věděla, že by se od ní manžel třeba celý nechal zaplácat sněhem. Byli spolu teprv tři měsíce!

Mladá žínka svlekla plášť, otevřela dveře, vytřepala sníh na chodbu a potom, pověsivši plášť v předsíni a třepajíc rukama ve vzduchu, jak ji studily, kráčela za manželem do pokoje.

„Tak tedy, Hanousku, už jsem to doma vyřídila!“ zvolala, jako by se vracela z veledůležité výpravy. „Zůstaneme na Štědrý večer doma — sami — nepůjdeme nikam . . .“

Kolárek se rychle otočil, příjemně překvapen.

„Jakže? Opravdu?“

„Viď, to jsi rád, nevděčníče, že nemusíš k nám, sedět s tatínkem a s maminkou a tetou!“ A pleskla jej lehce přes tvář. „Ale mlč — nebraň se, já jsem také ráda. Budeme sedět pospolu — a smutno snad nám také nebude . . .“

Kolárek popadl ženu za hlavu a polibky ji téměř zasypal.

Byl opravdu rád. Dali mu sice staří Vaverkovi dceru, když jinak nechtěla a když jim pohrozila, že se utopí, nedostane-li „Hanouska“, ale dávali mu ji neradi. Byl jim příliš malý pán, a starému Vaverkovi hlavně vadilo, že ještě není „vlastním pánem“, že není samostatný. Paní Vaverková pak by si byla přála nanejmíň továrníka půlmilionáře nebo nějakého velkostatkáře. Zapomínali při tom Vaverkovi, že když oni se brali, byl pan Vaverka také po čertech malý pán a paní Vaverková že

přinesla všeho všudy pět tisíc věna. Ovšem, od té doby uběhlo málem čtvrtstoletí, Vaverkovi přálo neslýchané štěstí a jeho rodina nyní náležela k oněm tak zvaným „předním". A tu se jim vloudí do rodiny takový chudák disponentek se služným patnácti stovek! Může si předplatiti lóži v divadle? Může míti kočár? Může si najmouti na léto vilu? Nemůže! Ale vše to jejich Liduška doma měla!

Nu, posléze ji přece dostal, ale u starých ve veliké oblibě nebyl. A rozumí se, že tedy taky sám nebyl nikterak nadšen pro své tchány. Plnil všechny povinnosti vděčného zetě, chodil gratulovat k jmeninám tchánovým nebo tchyniným, přijímal i pozvání k obědu nebo k večeři — ale stále cítil, že mezi ním a nimi je neviditelná sice, ale velmi tlustá stěna chladnosti a nedůvěrnosti nuzně utajované.

I velice se obával, aby v té chladné, odměřené a úmyslně vznešené rodinné společnosti nemusil ztráviti Štědrý večer — tuto chvíli, která přináší a vyžaduje tolik srdečného, útulného tepla. Aby mu tento nejkrásnější večer v roce nebyl otráven ani jediným hrotitým slovem, ba jen pohledem — vším tím studeným ovzduším, v němž před ním tonuli tchání, třeba že jim ve vysokých kamnech praskala vesele dubová polena, že měla rtuť v teploměrech co dohánět.

Liduška cítila však s manželem a rozťala ten vaverkovský gordický uzel rázem.

Šla k svým, řekla: zůstaneme doma, a bylo vyřízeno.

Maminčina tvář sice ztuhla nepromluvenou výčitkou, když to uslyšela — rozuměla dobře, kdo tu vítězí a kdo podléhá, měla na jazyku ostré: tedy vy pohrdáte naší večeří, naším pohostinstvím! — ale neřekla nic. Dcera se jí pověsila na krk, dala jí hubičku a řekla: „Víš, maminko, my si to rozdělíme. Štědrý večer doma — na Silvestra přijdeme k vám. Nemohu si pomysliti náš rozkošný, milý byt na Štědrý večer tmavý, nevytopený, opuštěný! Vždyť by se mu po nás tak stýskalo! Je to náš první Štědrý večer!“ —

Teď se paní Liduška dívala rozmarně na svého manžela a mluvila:

„Viď, to jsem diplomat! Já vím, ty bys byl ovšem šel, a rád — tam bude věcí! — ale já ti také usmažím kapra, také udělám jablkový závin — a jez nejez, dobré to bude!“

Kolárek hladil ženku po tváři.

„A nebudou se u vás hněvat?“ otázal se něžně.

„Proč by se hněvali? Slíbila jsem, že tam přijdeme na Silvestra.“

„Ty rarachu,“ líbal ji opět Kolárek. „Dobře — budeme sami — ach, jak se těším!“

„A přece nebudeme sami,“ oznamovala panička dále, hledíc naň vítězně. „Pozvala jsem hosty, dva.“

Kolárek vyvalil oči.

„Jitka a Doubravka přijdou — dcerušky tvé sestry! Doma je nemoc, nikdo pro ně nemůže přijet — a tam venku ani nechtějí, aby děvčata přišla domů. Boženka onemocněla neštovicemi. Byla jsem v pensionátě, všechno mi paní řekla — tedy jsem holčičky pozvala. Budou s námi večeřet a zůstanou u nás přes noc. To nám bude veselo — jako v rodině!“

Panička to skoro vyvýskla a pověsila se muži na šíji. Její upřímné oči se smály, když se otázala: „Jsi rád?“

Jak by Hanousek nebyl rád! Miloval svoji sestru, provdanou za lékaře v Táboře, miloval svoje neteře. Jak by nebyl rád! Oči mu radostí zářily, a na našpoulená ústa jeho ženušky snesl se nový dešť hubiček.

Byl z radosti tak roztržit, že nechal práce, a když se ženou posvačil, vydal se s ní do ulic, na vánoční potulku, dárky vyhlížet a třebas i kupovat. Budou strojit dětem stromeček!

* * *

Byl Štědrý večer. U Kolářků rázem sedmé hodiny vzeplál v zadním pokoji strůmek a pod ním byla rozestřena skoro spousta dárků. Pro děti i pro manžely. Pro paničku drobotiny na toaletní stolek, stoh nejnovějších knih v krásné kožené vazbě, vkusný plesový vějíř, čerstvá kytice — ach, co vše bylo!

Zetě Kolárka překvapil pan tchán skvostným cestovním vakem s nejvzornější garniturou a vzácným kožichem. Ač se v duchu skoro mrzel, přece nemohl míti za zlé, že zeť zůstal na Štědrý den u svého krbu. Dává tak najevo, že nechce býti přílepkem jinde. Skoro v tom viděl snahu po „osamostatnění"; chce býti svým pánem. To jsou dobrá znamení, myslil; jen dále tak! Je rozhodná povaha, a to ho těšilo. A tedy vybral dary sebe důstojné. Ano, stály tři stovky. A paní tchyně poslala zeti Ježíškem drahocenný, těžký příbor stolní, „osobní". Aby nejedl tím z výbavy, z oněch dvou tuctů, které dostala dcera. Chtěla tím zakrýti, že ji odmítnutí zeťovo mrzí. Budiž, Hanuše Kolárka ta noblesa těšila. Škoda, že nebyli už dříve takoví, hned s počátku. Co hořkých okamžiků by byl nezažil!

Rozradostnělý sedal Kolárek k večeři, ale ani mu nebylo do jídla. Měl pro svoji ženu ještě jednoho Ježíška. Podiví se! Vykulí očka!

A když bylo po večeři, když obě děvčátka se zabavila obrázkovými knížkami a hrami, které dostala, připil Kolárek nejprve na zdraví rodičů ženiných, potom svých a naposled žínce. Mladá panička rozjařena přiťukávala a očka jí svítila. Dívala se na chotě, jako by jej láskou chtěla sníst.

A tu Kolárek počal:

„Mám ještě překvapení, Lidunko, ale to jsem nemohl položiti pod stromek."

Žínka dychtivě vzhlédla k muži.

„Člověk sám někdy neví, jakou cenu má. Také jsem to nevěděl, aspoň ne tak určitě. Ale dnes mi to šéf řekl. Neví, jak vlastně jsem s tchánem, a když viděl, že se žením, že si beru ženušku z bohaté rodiny, a počítaje, že s ní dostanu značné věno, byl starostliv, zda mu neodejdu, zda nehodlám sám začíti. Neví arci, že ti tvoji rodiče věno — slíbili, až budeš zletilá. A dnes tedy se rozhodl, že se mnou promluví. Víš, co mi nabídl? Abych se stal jeho společníkem!“

„Hanousku!“ vykřikla žena radostně. „Ty?“

„Ano, já. Je bezdětek — a zůstane tak už. Víš, co jeho závod znamená? Ale ani si to nedovedeš představit. Nuže, nabídl mi společnictví za podmínek tak skvělých, že jsem tomu sotva sám věřil. Nežádá kapitálu, chce jen moji práci. Změna firmy — budu zapsán v rejstřík — prvních pět let sedm tisíc zlatých ročně a po těchto pěti letech třetinu čistého zisku. Třetinu proto, že na mně nežádá kapitálu. Víš, co znamená tato třetina? Aspoň patnáct tisíc. Víš, co dále? Že se po jeho smrti — ale ať dlouho žije! — stanu jediným majetníkem závodu. Jeho vdova zdědí dost hotového. To mi řekl dnes v poledne, to mi dal Ježíška — a myslím, že i tobě je to radostným překvapením. A zejtra tvým rodičům! Počínám býti roven tvému otci...“

V nejbližší chvíli byla Kolárkova hlava jako míč v rukou Liduščiných.

„Dost, dost!“ bránil se s úsměvem, „Vždyť mě umačkáš!“ — —

Hodiny míjely, ve vedlejším pokoji spaly již obě neteře, jedna v posteli, druhá na pohovce. Ale nedovřenými dveřmi donikalo sem jejich odměřené, klidné, hluboké oddychování.

Kolárek hrál se ženou dámu, ale hrál roztržitě. A náhle sesouvl kameny, zadíval se na žínku a pronesl:

„Víš, že mi dnes bylo, jako bychom seděli s rodinkou? Ty dvě děti zde, ty holky — — A stále jsem byl v myšlenkách o léta napřed a myslil jsem, až někdy my tak — —“

Hanuš se odmlčel. Jeho žena sklopila oči, svěsila hlavu.

„Tak jsem se těšil, až budeme svoji, Lidunko, že to nebude dlouho trvat a že — — A pořád čekám — — a myslím si, jak by to bylo smutné, kdybychom zas ode dneška za rok ještě měli býti sami — — — Sotva u nás pak budou sestřiny děti — — —“

Teď paní Liduška pozvedla hlavu a upřela zraky na manžela. Ale z těch rozkošných hnědých očí vymizela dřívější skotačivost. Nyní hleděly na Hanouska ze zardělé tváře jako skrze jemný, jemňoučký závoj, a zahořela také ouška mladé ženy a ta záplava táhla se skoro až na šíji, a náhle její pravice popadla ruku Hanouskovu a táhla jej na pohovku, a tam stiskla mladá žena jeho hlavu skoro až na klín, aby jí nehleděl do očí, a přiklonila se mu k uchu a zavřevši oči pronášela šeptem a zdráhavě:

„Ode dneška — za rok — nebudeme — už sami — Hanousku — už dávno ne...“

Hanouskova hlava vyletěla. Jeho oči v radostném vytřeštění hltaly ženu, která pořád ještě měla přimknutá víčka, v prsou se mu všecko chvělo, a Hanousek se stěží ovládal, aby nevybuchl v hlahol, aby dětí nevzbudil:

„Lidunko, je to pravda?! Nežertuješ jenom — Lído drahá, zlatá!“

Žena pootevřela oči, podívala se na manžela, ale hned je zas pevně semkla a záplava ještě hlubší pokryla její líce.

„Pravda.“

„Lído! Lído!“ jásal šeptem Hanousek. A nyní zase její hlavička byla plenem jeho rukám a jeho rty jako by chtěly vypít všechen ten vzácný nach jejích rtů a lící a čela a oušek.

„A proč jsi mi nic neřekla?“

„To zas bylo moje poslední překvapení štědrovečerní...“ šeptala žena.

„Můj bože,“ třásl se Kolárek, „zejtra naše staroušky raní mrtvice radostí. Tolik najednou!“

„Já bych ti dala!“ vyslovila tu paní Liduška. „Ani slova! Ticho!“

„A bude-li to — zase Hanousek? Lidunko!“ přeskočil náhle Kolárek. „Co? Bude-li to Hanousek!“

„Hanousek nebo Lída!“ odsekla panička jako pohněvána. „To je jedno!“

„Nu, ano, je to jedno, Lidunko. Ale kdyby to byl přece Hanousek. — Víš? Hádejme!“

A jak se mladá panička opírala o lenoch pohovky, dotýkal se Kolárek knoflíčků její červené upjaté bluzy a počítal:

„Hanousek — Lída — Hanousek — Lída — Hanousek — Lída — — Počkej, začneme jinak. Lída — Hanousek — Lída — Hanousek — Lída — — Tak, teď jsem přeskočil. Znova!“

Ale panička měla orakula dost. A pojednou pleskla muže přes ruku:

„Jdi — nehraj si pořád s těmi knoflíčky, dětino! Nedohráli jsme dámu.“

A v žertovném rozdurdění odsedla od manžela.

Táhlo na dvanáctou — venku právě vyzváněli na půlnoční. (Nár. l. 1894.)

VYJÁDŘENÍ PÁNĚ ZÁDĚROVO.

I.

Sekretář Celestýn Záděra pojedl klidně v dolejší místnosti Měšťanské besedy pražské štědrovečerní oběd, po obědě vyprázdnil drobnou číšku černé kávy, spokojeně zažehl doutník a teď zaťukal pečetním prstenem na prázdnou nádobku před sebou.

Brzy měl s vrchním číšníkem súčtováno, položil dva krejcary na tácek po kávě pro pikulíka, oblékl kožich, upjal se až po bradu — poněvadž venku nepřetržitě sněžilo, ba chumelilo — narazil na hlavu teplou bobrovku a s božským klidem vyšel na ulici, aby vykonal obvyklou procházku, než nastoupí odpolední zápřež v úřadě. Pan president neodpustil ani ten štědrovečerní půlden.

V žaludku bylo dokonale zatopeno, celou jeho bytostí rozkládala se naprostá spokojenost, nic nesvědčilo o tom, že by ho mohlo potkati cosi nepříjemného.

Přes to, že byl do teplého kožichu jako zašitý, zachrul se v něm poněkud, když vyšel do ulice

Vladislavovy. Chumelilo se, že nebylo viděti na deset kroků, veliké, vlhké vločky opleskly mu tváře a zakalily skla skřipce, něco jich vdralo se i za krk. Studily po čertech. A sotva ušel deset kroků, ozvalo se z bílé spousty — aniž v tom okamžiku bezpečně rozeznal, s které strany:

„Celestýne! — Záděro!“

Sekretář se zastavil. V chumelici rýsovala se temná postava a kvapně se blížila.

„Díky bohu, že jsem tě nepropásl! Správně mi tedy řekli, že zase chodíš do Besedy.“

„A už zas půl roku, kamaráde,“ odpovídal sekretář. „Což jsi to nevěděl?“

Druhý muž zatím došel, provlékl ruku Celestýnu Záděrovi pod paždím, a sám se nezastaviv, strhl sekretáře k dalšímu pochodu.

„Pojď, kamaráde! Rád bych s tebou několik slov — ale především: nezlob se na mne, nehněvej se, vyslechni mě klidně. Kde běží o duševní klid dvou lidí, a to ženštin, které ti nikdy neublížily, sneseš upřímné slovo, pravda-li?“

Sekretář Záděra učinil pokus, aby se zastavil a pohleděl příteli Kalousovi ve tvář, ale doktor Kalous ho pevně uchvátil a vlekl dále.

„Pojď! Na stání je zima. A za chůze se mi lépe hovoří. A tedy, prosím tě, bez dlouhých úvodů: co zamýšlíš se Stránskými? Lépe řečeno, jaké máš záměry se Zdeňkou?“

Záděra opět se vzepřel, aby postál, ale Kalous jej táhl neodolatelně dále.

„Pojď jen, hochu, a nedělej žádnou výtržnost. A mluv. Odpověz upřímně. Snad víš, že jsem u Stránských domácím lékařem. A lékař zví ledacos, co jiným zůstane utajeno. A trvá to skoro již rok. Navštěvuješ rodinu — návštěvy tvé jsou dosti časté — ale chováš se tak záhadně, že matka ni dcera nevědí, kudy a kam. Nuže, je toliko dvojí možnost: buď chceš anebo nechceš —"

„Co chci?" vyhrkl sekretář Záděra po třetím marném pokuse, aby přítele Kalousa zastavil.

„Buď se chceš oženit anebo nechceš!"

„Oženit?" vyhrkl Záděra ještě silněji a skoro zděšen. „Ani mne nenapadlo!"

Co se nepodařilo trojímu fysickému pokusu Záděrovu, podařilo se těmto jeho třem slovům.

Doktor Kalous se náhle zastavil, zadržel i Záděru a otočiv jej celou šíří „průčelí" k sobě, zvolal v úžasu:

„Že tě ani nenapadlo?"

„Nenapadlo."

Oba se odmlčeli, zírajíce si do tváře. Konečně pronesl doktor Kalous:

„Ale pak mi pověz, kamaráde, proč je vyhledáváš v zábavách, o koncertech, v divadle, ale hlavně mi pověz, proč je navštěvuješ?"

„Proč, proč!" odpovídal Záděra, a bylo patrno, že je v nesmírných rozpacích. „To je nějakých proč! — Vyvinulo se to tak nějak, příteli, ani sám nevím, jak. Vyhledávám! Po prvé se to stalo zcela náhodou, když jsem po koncertě v Rudolfině po-

mohl staré paní do pláště, do něhož se v tlačenici u šatny nemohla dostati. A tak to začalo. Poděkovala vlídně, a ještě vlídněji slečna dcera. Ze zdvořilosti jsem se zeptal ještě, jak je koncert uspokojil. A bylo to. Víš dobře, slovo dá slovo — a pojednou jsi seznámen. Při druhém setkání — a zase zcela náhodném, ujišťuji tě — musil jsem je arci pozdraviti. A pak jednoho dne — sám nevím, kterak se to stalo — octl jsem se u nich. A pak po druhé, po třetí — paní Stránská byla vždy tak vlídná, slečna Zdeňka rovněž, a je to dívka duchaplná, usedlá, výborně jsme se bavívali. O hudbě, o divadle, taky o knihách. To je vše. A nic jiného."

„A tys nikdy nepomyslil, kam vše to směřuje?" tázal se doktor skoro přísně.

„Kam by to směřovalo?" řekl Záděra ve zřejmé tísni. „Já nesměřoval nikam. A vlastně — pro boha tě prosím — kam to mělo směřovati?"

Doktor Kalous se nehýbal. Stál a zíral vážně na Záděru, jemuž pod tímto pohledem bylo velmi nevolno. Ještě nikdy mu nepřipadaly zraky doktorovy tak pronikavé, vrtavé, palčivé. Aby unikl tomuto trýznivému, vyšetřujícímu pohledu, pokusil se Záděra jíti dále a pohnul sebou. V chůzi musí hleděti oba na cestu, před sebe, zraky doktorovy se obrátí jiným směrem.

Doktor Kalous nezadržel Záděru násilně. Jen mu položil ruku na rameno a řekl:

„Počkej! Neutíkej! Času máme dost. Kancelář ti začíná ve tři. Teď je hodina s poledne."

A Záděra, těmi slovy jako přimražen, skutečně se nehýbal.

Doktor Kalous vytrvale naň upíral oči, jejichž lesk jako by skly okulárů byl jen zesílen, a hovořil odměřeně a káravě:

„Tys tedy nikam nesměřoval! To je výborné! Tys provázel, chodil do bytu, tys pil čaj — a na nic jsi nemyslil. Znamenité! A tobě tedy taky nepřipadlo, zdali myslí nebo nemyslí někdo jiný? Na příklad paní Stránská? Na příklad slečna Zdeňka? Opakuji, na to na všechno jsi nepomyslil?"

„Nepomyslil!" vyrazil ze sebe Záděra. „Ujišťuji tě — —"

„Stále jen ujišťuješ — ale to jsem už slyšel!" mluvil Kalous přísně. „Ale na to ti pravím já: kdyby mi takovouto odpověď dal nějaký mladík, který chodí ještě se zbytkem skořápky na zadečku, nedivil bych se. Ale ty! Muž, který je ve čtvrté desítce let věku, člověk dospělý, sekretář — kamaráde, ty jsi vzácný psycholog!"

„Jaká pak psychologie!" bránil se Záděra. „Choval jsem se zcela bezvadně! Zcela šetrně — k oběma dámám. Nikdy jsem nepronesl slova, které by se mohlo nějak vykládat — — Zejména k slečně Zdeňce jsem nepronesl nikdy slova dvojsmyslného, jemuž by mohla rozuměti tak neb onak. Nikdy jsem s ní nezůstal na chvilku samoten. Vždy byla matka při tom. — A vůbec, doktore, nač celá tahle inkvisice? Což jsem nějaký chlapec!"

„Právě proto, že nejsi chlapec, že jsi muž,"

mluvil doktor, a jeho slova měla zvuk netajené ironie. „Žes aspoň až posud byl pokládán za muže — —“

Záděra trhl sebou netrpělivě.

„— za muže rozumného — a nech mě vždy domluvit! Právě proto, Celestýne! Což pak jsi ještě chtěl činiti, abys v matce i v dívce vzbudil domnění, že něco zamýšlíš? A chodí-li člověk tvého věku a tvého postavení do rodiny, která se skládá z matky vdovy a z dcery na vdaní — a to z dcery velmi hezké, inteligentní, vzdělané, dodávám já — nechápeš, jaké domněnky, jaké naděje v takovýchto osamocených ženách probouzíš? Na matčiny úvahy jsi nepomyslil? Na duševní klid její dcery taky ne? — Nuže, pak tedy ti pravím: tvoje doprovázení, každé tvé setkání s dámami, tvoje návštěvy u nich mohly býti a byly vykládány jen jedním způsobem!“

Celestýn Záděra vypoulil oči, otevřel ústa. Na jeho tváři ležela jediná otázka: jakým?

„Jen jedním způsobem, opakuji: že pociťuješ ke Zdeňce jistou náklonnost a že zamýšlíš konečně požádati o její ruku!“

„Ježíšmarjá!“ vyhrkl Záděra. „Ale to všechno já nechtěl!“

„A cos tedy chtěl?“

„Nic! Povídám, docela nic! A povídám ti, doktore: já jsem taky opuštěný člověk, jsem tu jak osiřelý v celém světě —“

Doktor Kalous se usmál ironicky.

„— nesměj se tak urážlivě, doktore!“ vykřikl Záděra podrážděn. „Třebaže je mi pětatřicet let — jsem sirotek! A když jsem seznal tyto dvě dámy, stejně opuštěné, osamocené, slušné, vzdělané, hodné, soudil jsem, že jim bude veseleji — a mně také bylo veseleji — a byly to takové hezké večery, důvěrné rozmluvy, bylo v tom něco tak utěšujícího — pro mne, a snad i pro ně. Ano, i pro ně! A tak jsem si myslil — a čerta, nemyslil jsem nic jiného! Což pak člověk nesmí nikam vlézt, aby na něj nebylo hned políčeno? Pořád se říká: společenský život, domácnost, vzájemný styk a čertví co všechno, a když se člověk pokusí o takové slušné styky — tu máš čerte kropáč! Takhle to dopadne!“

„To je tedy vše?“ otázal se doktor Kalous. „Nic jiného se v tobě neozvalo?“

„Nic!“ vyhrkl Záděra skoro vzdorně, aniž se rozmýšlel.

„Tak tedy je dobře,“ řekl doktor chladně. „Totiž není dobře — a myslím, že u Stránských dlouho nebude dobře po těchto tvých „stycích“ — ale pak je tvou povinností, abys paní Stránské otevřel oči, abys jí vše vysvětlil, omluvil se, požádal za prominutí tohoto nedorozumění, a hlavní věc: abys veškeré styky své nadobro přerušil. Nebo chceš choditi do smrti s výčitkou, žes někomu jinému stál v cestě a že jsi zmařil životní štěstí Zdeňčino?“

„Někomu jinému?“ užasl Záděra. „Komupak?“

„Což vím, komu?“ odpovídal drsně Kalous. „Což si někdo mohl troufati, vida tebe na svém místě? A ty nechápeš, žes po celou tu dobu mohl býti překážkou, třeba bezděčnou? Že jsi jí snad byl? A nechápeš, že jsi tak slečnu Zdeňku kompromitoval? Můžeš se domnívati, že svět na tvé „styky“ s rodinou pohlížel tak, jako ty sám? Můžeš celý ten rok odčiniti? Nebude-liž každý přesvědčen, že jsi slečnu Zdeňku nechal?“

„A tohle všechno mně máš vyřídit?“ otázal se v úžasu Záděra.

„Ani slova ti nemám vyřídit,“ řekl rozhodně doktor. „A zapiš si to za uši! Nikdo mne nezmocnil, abych ti něco řekl. Nikdo mne neposílá. Ujal jsem se toho práva sám. Poněvadž vidím, pozoruji, uhádám, uzavírám. A ze všeho mám jediný, nezvratný závěrek: nemáš-li vážných záměrů, uvádíš rodinu do nejchoulostivější situace. Ale pak taky je svrchovaný čas, abys dal najevo, že se uctivě poroučíš.“

„Takovéhle projevy — —“ řekl Záděra rozpačitě.

„To věřím,“ přisvědčil doktor, „nejsou příjemné. Ale na to jsi měl dříve pomysliti. — Klid obou dam vyžaduje, abys neváhal, neprodléval. Je to bolestná věc, ale jsou bolesti, jež mohou býti zhojeny jen bezodkladnou operací. Ostatně bolestná je věc jen pro dámy — pro tebe bude nanejvýš nepříjemná. Chápu, jak ti při tom bude nejapno. Nadrobil sis — tedy taky sněz!“

„Mám to učiniti písemně?“ otázal se Záděra velmi nejistě.

„Třeba písemně.“

„Nebo snad osobně? Ústně?“

„Máš-li k tomu odvahy...“

„Vždyť jsem nespáchal nic zlého.“

„Ale hloupého.“

„Nemohu za výklady.“

„Chodí-li člověk za dívkou, je vždy jen jediný výklad možný, správný, pravdivý.“

„Já za ní nechodil!“ bránil se Záděra.

„Nuže, mysli si třeba, žes chodil za matkou, a vymluv to matce! Snad ti to půjde snáze.“

„Nevtipkuj! Netrop si žerty!“

„Pomyslím-li na slečnu Zdeňku, je mi velmi trudno a ne do vtipkování. Taky dívkám není v této věci do žertu.“

Celestýn Záděra ošil se v kožiše. Ale ne chladem. Už ho vločky sněhové nestudily; horko ho rozpalovalo ze všeho, co mu tu Kalous povídal. Když vyšel před chvílí z Besedy, nenadál se, co ho očekává. To je krásné sváteční nadělení! A právě letos těšil se tolik na svátky! Na několik milých hodin, jež buď na Boží hod nebo na Štěpána zažije v milé společnosti. Ať již v domácnosti Stránských nebo na promenádě s nimi. A teď tohle! Zpropadený doktor!

Rozloučení přátel bylo velmi povrchní a chladné. Ruce si podali, ale ani šťastných a veselých svátků si nepopřáli. Nu, arci, přáti Záděrovi

po těchto rozkladech „veselé“ svátky bylo by bývalo čirou ironií.

Doktor Kalous kráčel vzhůru k ulici Lazarské. Záděra zamířil ke třídě Ferdinandově. A šel s podivnou směsicí pocitů. Zlobil se na vlastní pošetilost, hněval se na doktora pro jeho karatelství, hanbil se v duchu před dámami pro svou nedovtipnost.

„Ale kdopak vlastně Kalousa oprávnil, aby mě takhle zcuchal? Cožpak je mým kurátorem? Anebo Zdeňčiným poručníkem? Vždyť ona je zletilá, svéprávná, sama to kdysi o sobě pověděla. Již to není žádné nemluvně, žádná nemoudrá žabka, aby nebyla mohla uvážiti, co a jak, a pak mi sama a dávno mohla říci: nechoďte k nám! Ale bavilo ji to, matka se dobře bavila, já se bavil — všem nám bylo dobře. Tak nějak jsme se výborně doplňovali. Vždyť mi sama jednou povídala: Jsme pořáde tak samy, pane sekretáři, já s maminkou, příbuzných nemáme, známých málo, a někdy je nesmírně nudno. Ale když k nám zapadne na chvíli někdo cizí a přinese kus jiného vzduchu, nové podněty, nové názory, novou látku k hovoru — všechno u nás náhle oživne, a ještě dlouho pak z toho trávíme, dlouho se bavíme, než to se všech stránek vyčerpáme. — A když říkala „někdo cizí“, myslila tím mne, a jsem-li „cizí“, nemám žádných práv, ale také žádných závazků a povinností. Jsem lhostejná osoba, která přišla a zas odejde. Slovem, jsem cizí, a tím je řečeno vše.“

Sekretář Záděra zadupal ve sněhu, jehož stále pod nohama přibývalo, jako by se sebe chtěl něco setřásti.

„Zatracený Kalous! V sextě a v septimě říkával, že půjde do semináře. Pročpak nešel? Minul se s povoláním — vždyť je učiněný kazatel. — Ale dobrá, příteli Kalouse, objasním paní Stránské svoje stanovisko. A to zítra! Ať je konec! Nejsem si ničeho vědom. Nezamýšlel jsem skutečně pranic. A dejme tomu, že bych byl zamýšlel a že by někdy bylo mohlo k něčemu dojít — povídám, dejme tomu. Ale nutit — nutit a dohánět se nedám k ničemu. Basta!"

Celestýn Záděra zatřepal sebou v kožiše, nabral do plic vzduchu, nadmul tváře a mocně zafuněl, jako by tím chtěl všecko ze sebe vyfouknouti. Rychle prošel úzkou uličkou Charvátskou a vpletl se na Ferdinandce v tlum lidí, spěchajících s posledními nákupy na večer, vyhýbajících se i vrážejících do sebe, ženoucích se jak o závod a náhle se zastavujících před výkladními skříněmi a potápějících do nich pátravé zraky. Neboť je známo, že na Štědrý den odpůldne anebo dokonce večer chybí každému nejmíň ještě jeden dárek pro někoho a že neví, co by koupil. Zpravidla koupí pak nějakou hloupost, která později mrzí nejen jej, ale hlavně obdarovaného.

II.

V druhém patře domu čís. 120 v Ječné ulici bylo zazvoněno u bílých dveří, na nichž lpěla smaltová tabulka: Josefina Stránská. Byl Boží hod vánoční a bylo půl dvanácté dopoledne.

Čistotná služka, která spíš vypadala jako panská, otevřela dveře, a jen otevřela, již taky zvolala:

„Ruku líbám, milostpane!“

Neboť kdo vstupoval, byl pro ni známý host, pan sekretář Záděra.

„Milostpaní doma?“

„Prosím! Račte dále, milostpane.“

„Milostpána“ si Karolinka nemohla odvyknouti. Ale aspoň se naučila vykati.

Chvatně svlékl a podal dívce kožich, chvatně kráčel ke dveřím. Byl odhodlán — a k čemu tedy váhati? A chvatně i důrazně zaklepal.

„Dále!“

Byl to hlas paní Stránské. Snad je sama doma. Tím lépe.

„Ruku líbám, milostivá paní!“

„Ach, vítám vás! Pan sekretář! To je překvapení!“

„Promiňte, že vyrušuji, milostivá paní. Přicházím jen, abych vám popřál — —

„Ale posaďte se, pane sekretáři, abyste nám nevynesl spaní. Promiňte, že Zdeňka — hnedle je tu taky — jen si upravuje ve svém pokojíku květiny — dostala krásné hyacinty — —“

Tedy je také doma! Jaká pomoc!

Nebyla to žádná ustaraná, strádáním nebo nehynoucí bolestí zlomená stará matka, jako tak bývají vdovy, zejména ve vánočních povídkách. Byla to panička velmi úhledná, dobře živená, velmi úměrná, dokonce hezká a v takových podivných letech, kdy nelze u dámy odhadnouti, je-li jí pětatřicet nebo čtyřicet. Má-li však zletilou svéprávnou dceru, je jí nejméně čtyřicet, a paní Stránské mohlo být i čtyři a čtyřicet.

Přes tato léta byla by se paní Stránská mohla po druhé státi „mladou paní". Celestýn Záděra se podivil, že mu to připadá teprv dnes. Není vyloučeno, že to bylo následkem ozvěny včerejších slov Kalousových: Mysli si třeba, žes chodil za matkou.

Celým bytem Stránských vanulo příjemné, útulné teplo, na bílých kamnech doutnal „františek". V duši Záděrovu vkrádala se lehounká melancholie. Přichází do těchto prostor naposled! A po dnešku nikdy, nikdy již! Ale není pomoci.

„Přišel jsem, milostivá paní, abych vám popřál šťastných, veselých svátků — —"

„Děkuji vám, pane sekretáři, děkujeme vám," naklonila se paní na svém křesle a podala Záděrovi ruku. „Přeji vám nápodobně a hodně zdraví k tomu."

„— a krom toho, milostivá paní, přišel jsem, abych vás poprosil za prominutí, že jsem vás časem obtěžoval — —"

S tváře paní Stránské hleděla na Záděru veliká otázka.

„— ano, milostivá paní, nemohu jinak, musím prositi za prominutí," pokračoval Záděra, hledě střídavě na svá kolena a zas do klína panina. Zatím si netroufal pohleděti výše, do očí. „Uvažoval jsem o všem, milostivá paní, a nezbývá mi než snažně prositi za odpuštění, než vám zmizím navždy s očí."

Tvář panina náhle zvážněla.

Záděra to tušil, třeba neviděl, a pokračoval: „Nejednal jsem snad dosti obezřele a prozřetelně, milostivá paní, když jsem se po prvé odvážil překročiti práh vaší domácnosti. Pravda, pobídla jste mě tehda vlídně a mile, a mně — přiznávám se — bylo u vás tak útulno. Ale zapomněl jsem na něco, milostivá paní: opakuje-li muž mého věku návštěvy v rodině, kde jest mladá, svobodná dáma, nemůže to uniknouti pozornosti okolí, světa, a poskytuje to látku ke všelikým dohadům, domněnkám, úsudkům."

„Věřte, že nechápu, pane sekretáři —" ozvalo se z úst paní Stránské, ale tak vynuceně a skoro beze zvuku, že bylo patrno, co se děje v jejím nitru.

„Milostivá paní, svět je zlý," hovořil Záděra dále. Pobízel se v duchu sám kupředu, aby se neodmlčel, aby nepřišel na scestí. — „Svět je velmi brzy hotov se svými soudy. A poněvadž tu běží o vás, milostivá paní, a o slečnu Zdeňku, které si

tolik vážím, nemohu než upřímně říci, jak sám o věci soudím."

V Záděrových spáncích bušilo. Slyšel jen vlastní slova, rozléhající se pokojem, a tedy naprosto nezaslechl zcela nepatrný šelest oděvu, blížící se z druhého pokoje, jehož dveře byly již dříve pootevřeny. Teď se otevřely docela a na prahu stanula slečna Zdeňka, půvabná bruneta štíhlé postavy.

Záděra nemohl ji viděti, jsa od ní odvrácen. A jestliže paní Stránská hodlala hosta na dívku upozorniti — stačil patrně pohled i posun dceřin, aby tak nečinila. Slečna Zdeňka se opřela loktem o bílý rámec dveří, hlavou o dlaň, a naslouchala. Cosi šelmovského hrálo jí v zracích.

„Milostivá paní," hovořil Záděra vždy horlivěji (a jak byl vděčen, že se dostal do proudu!), „nemohu tušiti, jak jste si vykládala moje uctivé přiblížení k vám a slečně — měl jsem děkovati šťastné náhodě, že jsem vás poznal — a já sám, vyznávám to, nepřemýšlel jsem o tom na počátku. Ale čím dál určitěji vystupovalo ve mně, že moje nejuctivější styky s vaší rodinou mohly by — — ano, milostivá paní, to by mohly. Ale já nesmím utajiti, že mne k vám nevedl žádný takový záměr, milostivá paní. Je mi bolestno vyznati to. Ale jsou bolesti, milostivá paní, jež mohou býti zhojeny jen operací — někdy operací bezodkladnou. (Záděra pronesl tato slova, aniž si hned uvědomil, že jsou výpůjčkou z včerejšího rozkladu doktora Kalousa.)

Musím na sobě vykonati takovouto operaci. Musím vyznati sobě i vám, že v sobě necítím schopností a vlastností, abych mohl někoho oblažiti. Zaschl jsem nějak ve svém povolání, zakejsl. A krom toho, milostivá paní, není na mně více než jak tu sedím před vámi. Nemaje se o koho starati vypadám snad velmi blahobytně, a žiju podle toho, ano. Co však stačí mně na tak zvaný život mládenecký, a třeba sytý, pohodlný, bezstarostný, sotva by stačilo na slušný život lidí dvou a časem i rodiny. Neboť přivábiti a připoutati k sobě bytost jinou, milostivá paní, znamená skoro s určitostí jisté rozmnožení. Není vyloučeno, milostivá paní, že takovéto rozmnožení se může opakovati, ano. A kdybych pak nemohl vyhověti všem potřebám a požadavkům, milostivá paní, byl bych velmi nešťasten, neboť bych se nezbavil pomyšlení a vědomí, že je nešťasten, kdo jest ke mně připoután. Když vám to pravím, milostivá paní, jsou mi všechny ženské bytosti na světě lhostejny. Jen u jediné by mi to nebylo lhostejno, u vaší dcerušky, u slečny Zdeňky. — Věříte mně, milostivá paní?"

„Věřím vám," zaznělo z úst paní Stránské. A zas tak tiše, mdle a beze zvuku.

Sotva zpozoroval Celestýn Záděra, že zraky paniny zalétly v tom okamžiku přes jeho skloněnou hlavu k sousednímu pokoji, na dceru, opírající se o rámec dveří. A tváří „staré" paní šlehl výraz bolesti. Neboť zraky slečny Zdeňky již pozbyly onoho šelmovského výrazu, s nímž se byla přiblížila, aby

„vyjádření“ páně sekretářovo nepozorována vyslechla. Teď byly její tmavé, výmluvné zraky jako zamženy a rty její násilně se svíraly.

„Jak mne uklidňuje, že mi věříte, milostivá paní!“ řekl Záděra, odváživ se vzhlédnouti k dámě. „A souhlasíte se mnou?“

„Souhlasím,“ stejným způsobem jako dřív odpověděla paní.

„Ach, ani nevíte, milostivá paní, jak jsem vám vděčen. Ulehčujete mi toto rozloučení, k němuž jsem se odhodlal, jen abych nebyl překážkou někomu jinému. Nikdy nezapomenu na chvíle, jež jsem směl zažíti ve společnosti vaší a slečny Zdeňky, na chvíle ztrávené pod touto střechou, v těchto milých, útulných prostorách. Budou mi šťastnou, ale i neskonale tesklivou vzpomínkou. Zachovejte i vy mně vlídné smýšlení. — A jen ještě prosbu mám, milostivá paní. Nechci vyrušovati slečnu Zdeňku a nejsem ani s to, abych jí opakoval, co jsem pověděl vám. Vysvětlete jí, jak sama za dobré uznáte, proč se již neobjevím, a tlumočte jí nejuctivější pozdrav ode mne — —“

Záděrovi zdálo se v tom okamžiku, jako by světnicí byl zavanul tichý vzdech. Zcela bezděčně otočil se v křesle. Zraky jeho setkaly se se zraky Zdeňčinými, kteréž se jiskřily v slzách.

Teď se odloupla ode dveří, učinila odhodlaně tři kroky k Záděrovi, podala mu ruku, lehce stiskla jeho a pronesla s pevnou vůlí, aby se jí hlas nezachvěl:

„Děkuji vám, pane sekretáři. Jednáte docela poctivě. Nikdo vám nemůže činiti výčitek. — Ale proč — proč jen jste vše to neřekl dříve? — Než jsme vám tak přivykly?!“

Teď teprv, po těchto slovech bylo Záděrovi, jako by mu s očí zákal spadl. Ještě nikdy neviděl slečnu Zdeňku tak hezkou, tak půvabnou, tak milováníhodnou, jako v tomto okamžiku, když trpěla. A teď taky pochopil vše, co k němu včera doktor Kalous byl promluvil. A teď taky slyšel hlas, jenž vycházel z nejhlubší hloubi jeho nitra a jenž volal k nepřehlušení: Ty starý osle!

Celestýn Záděra vzchopil se, popadl pravici Zdeninu oběma rukama a desetkrát ji poceloval. A potom se obrátil k matce a řekl:

„Milostivá paní, vyzpovídal jsem se vám docela upřímně. Smím vás nyní prositi o rozhřešení — a smím vás co nejvroucněji prositi o ruku drahé, milé slečny Zdeničky? Svěříte mi ji po všem tom? A vy, drahá Zdeničko, podáte mně tu ruku na vždy?“

— — — —

O chvíli později hleděla Karolinka všecka udivena, jak se pan sekretář Záděra řítí ze dveří a se schodů, ani na její uctivé „rukulíbám“ neodpověděv.

Hnal se to Záděra, aby ještě zastihl kdesi otevřený květinářský krám. Za půl hodiny zvonil u bílých dveří po druhé a tentokráte přicházel s velikou kyticí z bílých a rudých kamelií, s níž

se hnal přímo do pokoje, aniž v předsíni kožich svlékl.

A potom Karolince v kuchyni až do večera vrtalo hlavou: proč jí milostpaní neřekla hned ráno, že je pan sekretář pozván k obědu?

(Nár. l. 1910.)

VÁNOČNÍ POVÍDKA OTCE LALOUŠE.

Otec Dominik Lalouš — ale arci, tehdáž se nejmenoval Lalouš, nýbrž Lallausch po starém, neomylném pravopisu, jakým se v prvé polovině století devatenáctého a ještě daleko přes ni honosily téměř všechny štíty a firmy obchodníků a živnostníků, kterým jen drobátko záleželo na reputaci a na dobré shodě s pány od úřadů, od vojska a vůbec všeliké vrchnosti světské. Ještě tak nějaký švec, postřihač nebo řemenář směl a troufal si napsati na malou, nepatrnou tabulku nad dílnou nebo kumbálem, krámkem zděděné jméno své poctivě po česku Vitouš, Hamouz, Kokoška, Koudela. Ale jestliže takovýto majetník nezkaženého jména nebyl člověk naprosto zpozdilý, pak to byl nepochybně tajný buřič proti veškerým starým, dobrým zvyklostem, nebo aspoň člověk podezřelý. Špatné příklady svádějí a kazí, jak známo, a tak nám z těch zlatých, dobrých dob zbylo jen pořídku Schebestů, Kapaunů, Wokaunů a Strakapaunů.

Otec Dominik Lalouš tedy — abych se k němu vrátil — byl již starý pán, sivý jako vrabec, a stará

byla taky jeho „štědrovečerní“ povídka. Tak stará, že snad podle dávného přísloví nebyla už ani pravdivá. Ale byla pravdivá, neboť pan Lalouš byl předně člověk pravdomluvný a za druhé měl na svou povídku a šťastnou životní zkušenost bezvadného svědka, vlastně svědkyni, a tou byla jeho vzorná a stejně pravdě věrná manželka paní Veronika čili Verunka, jak ji zkráceně jmenoval.

Malounko strpení — a dostanete se k té povídce páně Laloušově, jen co se trochu rozhlédneme jeho domácností, jak v ní bylo o vánocích roku — — můj božínku, již je tomu tak dávno, že by to skoro taky nebylo pravda, kdyby tu nebylo celé hnízdo dospělých, mužných vnuků a rozkvetlých i plodných vnuček páně Laloušových, kteří jsou nepochybným, zdárným ovocem onoho příběhu a jeho následků.

Paní Veronika Laloušová měla plné ruce práce s vánočními přípravami, ale tentokráte nechystala s myslí tak spokojenou a srdcem radostným jako jindy. Byla na vše skoro sama a ještě hůře než sama. Starší dvě dcery již několik let jí nepomáhaly — byly provdány a měly vlastní domácnosti, vlastní starosti s nimi. Starší syn Dominik byl na zkušené někde až v Hamburku, mladší Ferdinand otáčel se dole s tatínkem v krámě — a cožpak takoví hoši by mohli paní Veronice pomáhati? Znala paní Veronika dobře takovou synovskou pomoc v domácnosti, dokud ještě chlapci chodili do školy. Užírali jen mandlí a hrozinek a krom toho ve všem

jen překáželi. Zbývala tedy nejmladší dcera Kristinka a děvečka Rozára. Ale Rozára byla u Laloušů teprve čtyři neděle, byla tedy ještě neokoukaná a vrážela do všeho jako motovidlo, jak se paní Veronika jedné chvíle vyjádřila.

A copak tedy Kristinka, které bylo již dvacet let a která mohla býti matce pravou rukou?

Ano, ano, pěkná pravá ruka! — říkala si v duchu paní Veronika. Takové pravé ruce dvě — a svět by se točil pomalu nazpátek, dodávala si.

Kristinka chodila jako zařezaná. Tělo tu bylo, ale myšlenky kdovíkde! A tak to trvalo již od svaté Kateřiny, právě od toho dne, kdy pan Jarolím Konopásek, majetník velmi hezkého a výnosného závodu kožišnického, „vystoupil ze své reservy“ (jak se tehda vyjádřil) a přišel, aby docela obřadně a závazně požádal o ruku slečny Kristiny. Jarolím Konopásek měl krám i dílnu právě proti krámu Laloušovu, sledoval po léta, jak dceruška sousedova vyrůstá, jak chodí do školy, jak přestala nositi krátké sukýnky a objevila se v dlouhých šatech — slovem, jak uzrála a pojednou z ní byla dívka na vdaní. Trvalo to léta, co tak pan Konopásek všechny ty proměny pozoroval, a když se Kristinka tak hezky vykuklila, pojal zcela určité odhodlání, které v něm taky ponenáhlu a zároveň s vývojem Kristinčiným uzrávalo. Té by roztomile slušel nejlepší kožíšek, jaký jen kdy mistr Konopásek umnou rukou urobil! To by byla panička do jeho kožišnického krámu! Do všech těch měkkých, mazlivých, lísavých

a hřejivých srstí, co jich tu bylo ze všech světa koutů nashromážděno. Na mou duši — letělo tak někdy myslí Konopáskovou — obléci Kristinku do všech těch krásných věcí a postavit ji jenom na hodinku do výkladní skříně — to by na ní celá Praha oči nechala!

Arci, to byla jen „myšlinka" páně Konopáskova, taková bujná fantasie. Neboť v tehdejších dobách nikomu ani na mysl nevstoupilo, že by se cosi podobného mohlo uskutečniti, reklama byla ještě docela v plénkách, ba, vlastně nebyla ani narozena. Tehda si jen bradýři a kadeřníci dávali za sklo panáky a panny, a bylo na nich taky z daleka patrno, že jsou to panáci ze dřeva a z vosku.

A když tedy Kristinka tak utěšeně vykvetla, ustrojil se mistr Konopásek a šel k Laloušovům, aby o ni řekl.

Nedostal sice odpovědi zcela určité, ale pan Lalouš pohlížel velmi vážně na toto ucházení. Nejenže Konopáskův závod byl „prima", ale Konopásek byl i svým vlastním domácím pánem. Arci měl na hřbetě již čtyři křížky a byl nějak příliš usedlý. Ale tu soudil pan Lalouš, že se rozdíl věku za nějakých dvacet let vyrovná, ani si ho nikdo nevšimne. A tak si vyžádal času na rozmyšlenou.

Mnohem starostlivěji na čestný návrh pohlížela paní Laloušová, která jako žena měla bystřejší smysl pro rozdíly věku.

Avšak naprosto jinak než otec a mnohem rozhodněji než matka smýšlela o věci Kristinka, která

prohlásila (zatím jen mamince), že si pana Konopáska do nejdelší smrti nevezme, a kdyby měl dva domy a „za kastlí" celý zvěřinec a nejen ty vycpané opičky. Neboť Kristinka měla již někoho v srdci a tím někým byl pan Celestýn, tatínkův filialista ze Spálené ulice. A když ji maminka kárala ze známosti tak nerozumné s mládencem, který nic nemá a dlouho mít nebude, a když jí uváděla na mysl, že si pan Celestýn ani ve snách nesmí dělat naději na tatínkův obchod, když tu jsou dva hoši dědici a nástupci, odpovídala Kristinka rozhodně:

„Na to my si taky naději neděláme, maminko, ale ať tatínek Celestýnkovi popustí filiálku na Spálené — však se tam uživíme! Víš dobře, že tobě taky vnucovali jiného než tatínka — a tys přece jen dostala tatínka!"

Arci, to věděla paní Laloušová nejlépe a věděla taky, jak svého Dominika dostala. A když tak viděla, jak se jí dcera trápí — a trvalo to již od svaté Kateřiny — odhodlávala se k jistému smělému, odvážnému pokusu. Chvěla se sice sama při pomyšlení, že by jí mohlo selhati, zmehnouti — ale co by matka pro dceru neučinila!

A když tak před Štědrým dnem viděla, kterak dceruška chodí jako bez hlavy a jaké to svátky nastávají, přistoupila k ní, popadla ji oběma rukama za hlavu a řekla:

„Tynko, nechoď mi jako ejiptská mumie, nevěš tak hlavu a nebuď jak zařezaná. Mě to popadá

za srdce a je to od tebe nevděčné, nebo já ti neublížila a nechci ublížit. Ani ti nedám ublížit. A tatínek ti taky ještě neublížil. Ještě se nic nestalo. Chci pro tebe něco podstoupit — aby mi v tom sám Pánbůh byl nápomocen! Nezdaří-li se to, tedy to odnesu, pěkně děkuju! Tak ti povím: nikomu ani slova! — ale ať se zítra Celestýnek pěkně svátečně obleče, ať si vezme rukavičky, a po večeři — ale docela nepozorovaně! — strčíš ho do vedlejšího pokoje, a až tatínek vypoví — on bude vyprávět! — uděláš, co jsem udělala před třiceti lety já, když mě nutili do jiného. Nikomu ani muk, a teď se taky něčeho chop! Mám na všechno jen dvě ruce a ještě taky všady přes tebe padám v té tvé melancholii!"

— — — — — — — — — — — — — — — —

Dosti snadno se to paní Laloušové před Štědrým dnem umlouvalo, ale když se pak druhý den celý „dům" páně Laloušův shromáždil ve večeřadle, všechen personál z dolejška a tři vedoucí filiálek — mezi nimi pan Celestýn — a když se po večeři dostavili taky oba zeťové Laloušovi se ženami, polévalo ji chvílemi horko a chvílemi pocházel mráz. Blížila se hodina, kdy pan Lalouš dával „k lepšímu" svůj příběh.

„Jo, jo," započal i tentokráte, „Štědrý večer má divnou moc. O tom bychom mohli vyprávět my dva spolu, já a tuhle paní. Celá povídka by z toho byla, jak já jsem se k naší paní dostal."

Té chvíle již pan Celestýn nebyl mezi posluchači. Použivši rozruchu, nastalého uklízením po

večeři, zašantročila jej Kristinka do vedlejšího pokoje, prošla pokojem a z předsíně se zas vrátila hlavními dveřmi do večeřadla. A stejně nenápadně odstavila Celestýnovu židli od stolu, aby tatínek prázdnou židlí nebyl upozorněn, že tu pár uší pro jeho povídku chybí. Však Celestýnek za dveřmi taky uslyší, myslila Kristinka.

Kromě nováčků mládenců, kteří pod střechou páně Laloušovou Štědrého večera ještě nezažili, znali všichni posluchači ten příběh, ale všichni zase naladili výrazy zvědavé a pozorné. Neboť jeho vzpomínkou počínala pravá nálada štědrovečerní. Později dojde taky na „velusa" o mandle a oříšky.

„Panečku," pokračoval principál Lalouš, „je ono tomu už třicet let — tenkráte jsem servíroval u pana Stieglitze, tuhle v tom samém domě, co jsme posavad. Byl jsem jonák jako vrba, ohebný a pružný jako golomastyka, a nahoře vyrůstala panna Veronika, tuhle naše nynější paní. Kolik mi bylo? Nějakých čtyryadvacet let — já neměl oči pro nikoho než pro pannu Verunku, a to jsem věděl docela jistě: panna Verunka taky po mně hodila očkem častěji než po jiném — no, jednou jsme se tak na tmavých schodech potkali: já letěl pro něco nahoru, panna Verunka šla do divadla. Jak se to stalo, nevím, ale najednou jsme se drželi za ruce, a to znamenalo, že se máme rádi. — Myslel jsem si: no, dočkáš se. Jo, ale co čert nechtěl mít? Nastrčil on vám nějakého pana Pávka — to byl vinárník tamhle za rohem — už hezky letitý a přijde k panu

Stieglitzovi a říká o Verunku. Do nás obou jako když nůž vrazí, a Pávek naléhal na slovo. Na štěstí se do toho všeho nahodily vánoce — u nás bylo co dělat, u Pávků taky, nebylo kdy na námluvy. Verunka plakala, já syčel zlostí jako had, ale Verunka přes vlastní zármutek mě těšila: Dominiku, vždyť nám Pánbůh nějak pomůže. No dobrá, ale kdyby nebylo bejvalo tuhle nápadu panny Veroniky — Pánbůh sám by to nebyl vyřídil. — Sedělo se u tabule, a to ještě musím říct, že páni s příbuznými seděli jako my tuhle, v hlavním pokoji, a my, personál, seděli jsme ve vedlejším. Bylo nás k jednomu stolu mnoho. A když bylo po večeři, najednou před každého zas postaven talíř, poklopený druhým, a na tom talíři byla pro každého nadílka. No, co pak na tom záleží, co kdo dostal. Jen vím, že panna Verunka v hlavním pokoji našla na svém talíři prstýnek. Jo ale, ten prstýnek si neměla nechat pro sebe, nýbrž ho měla dát po svátcích panu Pávkovi a teprv od něho měla dostat jiný, definitivní, a to by bylo znamenalo zásnuby. Ale jak milá panna Verunka prsten shlídla, rozplakala se jako dítě. — Copak to, holka? ptala se paní Stieglitzová. — Ty ten prstýnek nechceš? ptal se pan Stieglitz. — Ne, fatrle, povídá panna Verunka, a jen tak jektala bradou. — A copak tedy chceš? řekl dost nepředloženě pan Stieglitz. — Jen to vyřkl, Verunka skočila do našeho pokoje, popadla mě tam za ruku, vyzvihla mě, až se pode mnou židle převrhla, vtáhla mě do panského pokoje, strčila mě

pak oběma rukama dopředu a vykřikla: Fatrle, já chci tuhle to, já chci Dominika! — No, díval se na mě milej pan Stieglitz jak syřiště, že by se bylo v krajáči mléko srazilo — ale já milou Verunku dostal. Viď, manželko?" obrátil se pan Lalouš k choti, která seděla vedle něho nepohnutě, s rukama na klíně semknutýma, zírajíc na Kristinku. Rty matroniny se pohybovaly, jako by odříkávala nějakou modlitbu.

Pan Lalouš marně vyčkával, že se k němu její zraky obrátí. A když sledoval, kam se tak upjatě dívá, a došel přes tabuli ke Kristince, spatřil dceřiny oči zaplavené, slzy jí kanuly na ňadra.

„A co pak tohle znamená, Tynko? Vždyť to není k pláči! Proč pak brečíš?"

Kristinka zakryla oči, vzchopila se, zaštkala a vykřikla:

„Protože já, tatínku, nechci žádného jiného než tuhle toho — — —"

Kvapila ke dveřím vedlejšího pokoje, otevřela je, stanula na prahu a náhle vykřikla:

„Ježíšmarjá, kde je Celestýnek?"

Pokoj byl prázdný. V poslední chvíli pozbyl Celestýn odvahy a prchl z pokoje. Ale ne daleko. Za dcerou vyskočila taky paní Verunka, spěchala jí na pomoc, a spojenými silami matka i dcera našly rytíře — v předsíni.

Pokazil se trochu závěrečný efekt povídky páně Laloušovy, ale když na váhu položily své hlasy i vdané dcery za milou trpící sestřičku, do-

padlo i toto napodobení činu někdejší panny Verunky dobře, ba, až nadmíru dobře. Neboť když si zeťové Laloušovi podávali nešťastného Celestýna pro jeho nerytířský ústup, řekl k nim starý pán polo rozmarně, polo káravě:

„Dokonce nic se mu nesmějte! To ho nehanbí, že má přede mnou takový respekt. A kdybych já tenkrát byl věděl, co se mnou panna Verunka obmejšlí, byl bych taky utek', a nejen do fórcimru, ale se schodů a na ulici. Vám už se to směje, ale takovej táta je někdy stakramentskej čert, a tatínek Stieglitz — dej mu Pánbůh věčnou slávu! — byl taky na ostro taženej. Nedělaj si z toho dočista nic, Celestýn! — A pamatujte si všichni, kdyby se to ještě někdy přihodilo, abyste zadní dveře zamkli na klíč . . .!“ (Nár. l. 1911.)

VÁNOČKA.

Několik jen ještě dnů chybělo do vánoc.

V krámě páně Karkulově, nevelikém sice, ale naplněném od podlahy až po samý strop nejrozmanitějším zbožím galanterním a drobnou, vídeňskou i pařížskou bižuterií — v tom krámě bylo v ty dny jako v oule.

Ke krámu přiléhalo vzadu skladiště, skoro větší než přední místnost pro obecenstvo, ale bez umělého osvětlení tmavé jako lupičské doupě. Po celý den tam hořely plynové plameny a po celý den byly tam několikeré ruce zaměstnány vykládáním zboží z beden, krabic i balíků, zašitých do hrubé pytloviny. Z těchto zásob se stále dodávalo nové zboží do krámu, aby se vyplnily mezery v regálech, vznikající nepřetržitým odbytem.

V koutě toho skladiště bylo jediné okno do těsného, špinavého, tmavého dvora, jako propadlého, a u tohoto okna byl psací stůl páně Karkulův, od něhož principál řídil celý svůj závod jako generál bitvu.

Psací ten stůl byl obehnán všelijak sbitými a zasklenými rámy, sahajícími až ke stropu, takže ten koutek tvořil zvláštní malý prostor v prostoru skladiště. V pražské češtině se říká takové sbitině „fršlák" a v závodě Karkulově říkali tomu pyšně pisárna.

Právě tam bylo místa na ten stůl, na šroubovou, otáčivou židli před ním a na maličká železná kamínka, která pan Karkula vytápěl koksem. Plechová roura těchto kamínek byla provlečena nejhořejší tabulí okna, která z té příčiny byla „zasklena" černým železným plechem a nikoli sklem, a na dvorečku kdesi ústila do zděného komínu.

Toto vytápěcí zařízení bylo jakýmsi vlastním vynálezem páně Karkulovým, a pan Karkula říkal o něm sebevědomě:

„Takováto kamna jsou velmi dobré!"

Jestliže pan Karkula do své kukaně povolal kohokoli z podřízených k audienci, vždy musil předvolaný stanouti na prahu, půlí těla v „pisárně", půlí ve skladišti, ve dveřích otevřených.

Předek těla opékal se takto každému žárem z kamínek, na záda fičelo ze skladiště. Proto taky nikdo nepokládal audienci u starého za žádnou příjemnost. Audience u principálů vůbec nejsou příjemné. Leda když oznamují svým „otrokům", že jim od prvního zvyšují gáži. Ale to dělají principálové málokdy.

Pan Karkula se hrabal v účtech, kalkuloval,

psal cedulíčky na zboží, ale přes tu chvíli otáčel se od stolu, šlehl očima do krámu, plného lidí, a prohodil nevrle:

„Teď je to hotový blázinec! Každý si vzpomene na poslední chvíli! Celý listopad jsme tu čuměli jeden na druhého, mohli jsme chodit na procházku! Teď abychom se přetrhli! A to je pokaždé takové dopuštění! Zpropadený život už!"

O nic lépe se nevedlo pomocníkům v krámě. Ruce jim opuchaly, za nehty se zadíraly třísky, nikdo neměl chvíle pro sebe. Z nepřetržitého mluvení, doporučování a vychvalování měli již po obou stranách rozbolavělé koutky, které se jim natrhovaly dál a dál. Sluha Mates motal se po krámě jako vrtohlavý, jsa cloumán sem tam, stále všemi pomocníky volán a stále zas každým ke všem čertům posílán. Podávalť pravidelně prvému, co na něm chtěl druhý, a tomuto přinášel, oč řval třetí. Sám sice mnoho nemluvil, ale nesmírným tím předvánočním shonem již mu visel jazyk z huby, z levého koutku, jako srnci u zvěřináře.

Teď ho zavolal principál zezadu.

„Mates!"

„Ještě taky to!" skuhral ubohý otloukaný Mates a šoural se dozadu, do pisárny.

„Honem! S tímhle na poštu! Všechno tu máte: průvodní list, zelenou celní deklaraci, dvě bílé deklarace. Tuhle peníze na frankaturu. A tuhle dopis rekomando. Tak si pamatujte! Bednička, dopis! Dva recepisy přinesete. Plavte!"

Tyto dvě zásilky opatřoval si pan Karkula vždy sám. Bylo to vánoční nadělení pro jeho synka, který kdesi v Amsterdamě studoval na nějaké obchodní nebo námořní akademii. Bylo mu to doporučeno, že se tam chovanec hravě naučí asi pěti nebo sedmi jazykům, a pan Karkula chtěl, aby to synátor Břetislav přivedl hodně daleko. Někteří otcové jsou tak pošetilí, že chtějí, aby jejich synové uměli víc než oni.

V bedničce byly štědrovečerní dárky pro Břetislávka. Košile, punčochy, kšandy, klobouk, rukavice, tobolky na peníze a na doutníky, nákrčníky, krabice s obálkami a papíry na psaní, brusle, čepice s „ušima", trepky, boty — slovem, učiněná výbava. A v dopise byly nějaké bankovky krom toho na přilepšenou.

Když měl pan Karkula tuto starost s krku, vždy si oddechl. Bylo mu, že má jako celý ten vánoční rumrejch odbytý, za sebou. Břetislávek byl jeho pomyšlením, Břetislávek musil býti hodně obdarován, aby tak nepocítil svou opuštěnost v cizině. Aby si nezasteskl, že nesedí na Štědrý večer s tatínkem doma.

Maminku už dávno neměl Břetislávek. Tatínek byl vdovcem.

Jinak byl Břetislávek hodný, statečný hoch, který hrdinsky snášel dočasné své vyhnanství. Taky to uteče, a pak se vrátí k tatínkovi Karkulovi do Prahy. — — —

Schýlilo se k večeru, návalu v krámě ubývalo,

až potuchl docela. A bylo nakrátko před zavíráním, když přispěchala nějaká panička.

Kdykoli přišla tato panička, přivolávali pana Karkulu z kukaně vzadu, aby ji sám obsloužil. Neboť synek manželů Šimánkových studoval taky na akademii amsterdamské, kamarádil tam s mladým Karkulou, ano, bydlil s ním dokonce pod jednou střechou.

Toto přátelské pouto mladých jevilo svůj účinek až do Prahy, sblížilo to pana Karkulu s Šimánkovými, a kdykoli panička přišla nějakou maličkost koupit, obsluhoval ji pan Karkula sám. Připadalo mu, jako by tím činil cosi na prospěch svého syna. Měli stejný zájem, stejnou starost i stejnou radost ze vzdálených dětí.

Pan Karkula tedy obsloužil paničku, pohovořil s ní uctivě, poptal se taky, jak se daří mladému pánu v Amsterdamě, a nakonec se pochlubil:

„Však jsem dnes posílal Břetislavovi dárky pod stromeček. Spěchal jsem, aby to do Štědrého dne dostal."

„Ó, já našemu Jaromírovi už včera," řekla panička, a zraky jí zasvítily, jak vzpomněla na milého synka. „Bedna toho byla! Nu ano, vánočka sama vyplnila polovinu."

„Vánočka, milostivá paní?" vykulil pan Karkula zraky. „Vy posíláte vánočku?"

„Arciže," přisvědčila panička. „Čemu se divíte? — Vždyť jsou vánoce!"

„Nu ano," řekl táhle pan Karkula. „Ale do Amstrdámu!"

„Což vy jste Břetislávkovi neposlal vánočku?" otázala se panička.

„Ani mě nenapadlo, milostivá paní. Vždyť by ji dostal jako kámen. Všechno jsem mu poslal, co potřebuje na sebe, a peníze jsem mu poslal taky ještě — může si koupit pět vánoček — — ale abych posílal vánočku — — —"

Nedomluvil pan Karkula. Zraky paní Šimánkové dolehly naň pojednou výrazem tak podivným, až se zarazil. A teď panička promluvila:

„Ano, snad přijde vánočka zatvrdlá, zmrzlá. Ale kdyby můj syn byl ještě dále, třeba v Americe, a kdyby byl v Australii — nikdy bych nezapomněla na vánočku. Já mu taky poslala vše, co si přál, šátky, prádlo, kravaty, rukavičky, všeliké drobnůstky, i peníze na přilepšenou, ale krom toho všeho jsem zadělala na vánočku, dala ji k pekaři upéci a připojila ji k ostatním dárkům. Víte, naše vánočka, česká vánočka z domova, z těsta, z jakého ji máme sami, to je jako pozdrav rodiny, jako vzpomínka z dětství. Nemůže sedět s námi náš Jaromír, ale bude si k snídani ukrajovat vánočky, kterou jsem sama hnětla, pocítí, s jakou láskou jsem ji dělala, zavane na něj dech domoviny. A byť i ztvrdla na kámen, byť ani sousta z ní nemohl pojísti — ale vánočka neztvrdne tak hned, a kdyby ztvrdla, může se dát rozpéci — položí ji pod vánoční stromek a bude slavit české

vánoce v duchu s námi, přes všechnu tu vzdálenost. Je to symbol, pane Karkulo! Proto mu pokaždé posílám vánočku."

Hlas paní Šimánkové měkl, oči jí svítily vlhkým leskem, jako by se přes ně byla přelila slza mateřská.

„A až půjdou ostatní naši chlapci z domu, ať kamkoli, pokud budu živa, vždy jim na Štědrý den pošlu vánočku." — —

Paní Šimánková zaplatila, odešla, dávno zmizela, ale pan Karkula stál tu, hledě dveřmi do ulice, jako by ji ještě viděl, a v očích nějak ho pálilo.

Nikdo nevcházel.

Pojednou pan Karkula se obrátil k nejstaršímu pomocníku, obchodvedoucímu, a řekl chraptivě:

„Zavírat, pane Sejkoro."

Zahrčely žaluzie, tak zvané „bezhřmotné", jako by se dům bořil, Mates potýkal se chvíli dole se zámky, které vždy dopadaly na křivo, konečně otočil klíčem, pro jistotu ještě železným okem zaviklal, je-li opravdu zamčeno, a podal šéfovi klíče.

Všechen personál posmekl, z desatera úst zaznělo „šťastnou dobrou noc!" — na všechny strany rozběhli se pomocníci a praktikanti. Mates bydlil sice kdesi na kraji Vršovic, ale šáral se směrem zcela opačným, kamsi na Malou stranu, do Nerudovy ulice. Mladý pan Pavián si koupil hru taroků na svátky a povelel si, „aby mu je poslali domů", ačkoli nosil baňatý burnus se šesti kapsami, v nichž mohl pronášeti po třech párech zajíců přes po-

ravní čáru beze všeho pozastavení. Ale je to nóbl, koupit si psaníčko parátek na zuby nebo anglické náplasti a dát si je poslat domů. Vypadá to kavalírsky. Od čehopak mají sluhové a praktikanti nohy?

Pan Karkula sice pokaždé večer, když zavřel, kráčel zcela spokojeně domů — eh, ne domů, copak by tam se starou hospodyní počal! K Pinkasovi zaměřoval, do své společnosti. Tam vypil obvyklé tři sklenice, vykouřil dva doutníky, vyhrál ve filkách obvyklé tři šestáky — neboť pan Karkula nikdy neprohrával — a teprv po tom po všem šel domů.

Ale dnes nekráčel spokojeně. Slova paní Šimánkové v něm uvázla — a uvázla v nejcitlivějším místě. Neboť pan Karkula byl tatík dobrý. Pro synka měl vždy dlaň otevřenu, vším ho opatřil, na ničem nešetřil — — až ta zatrápená vánočka!

Měl těžkou hlavu dnes.

„Jo, jo, tak to tedy jsem neudělal! No ano, hochu, to je to, matka ti chybí. Ta by pamatovala! Kdepak já vánočku! Vždyť ji sám nejím. Sakra, taky ještě mám zadělávat na vánočku? Paní Šimánkové se to řekne —“

Ale nevymluvil se tomu, co se v něm stále vracelo, nevyhnul se.

„Paní Šimánkové je lehko. To je matka, umí vánočky dělat, udělá ji, pekař ji upeče. Ale já jsem jakživ vánočky neplet!!“ rozkřikl se skoro sám na sebe.

„Pámbu rač dát šťastnej dobrej večír, milostpane!“

Nějaký pytel hadrů uctivě mu ustupoval s cesty. To byla domovnice Kofránková. Pan Karkula bezděky se dostal do bytu, ač myslil, že jde k Pinkasovi. Chtěl tam skutečně, ale cosi podivného zmátlo mu kroky a zavedlo ho domů.

Ani se tomu nepodivil. Vstoupil do průjezdu, vyšel na schody. A jak stoupal do druhého patra, které po pražském způsobu je ve výši, kam jiní rozumní lidé kladou patro čtvrté, ještě hovořil:

„Ale je to pravda! Co konečně na tom, zdali mu ztvrdne? Ať si ztvrdne! Přece by měl vánočku, pozdrav z domoviny, symbol, jak paní Šimánková řekla. — Na mou duši, až jsem se před ní styděl. Ona pamatuje, já ne. — Zatracená historie . . .!“

Paní Bábi, hospodyně Karkulova a kuchařka, div neomdlela, že pán dnes přichází domů. Lekla se, že se stalo nějaké neštěstí.

„Půjdu pro pivo, milostpane?“

„Půjdete.“

„Pro večeři taky?“

„Taky.“

„Copak přinesu?“

„Co chcete. Jenom ne bůček, toho mám na rok dost.“

A když paní Bábi snesla večeři a stanula opodál v uctivém vyčkávání, poroučí-li milostpán ještě něco, řekl pan Karkula:

„Paní Bábi, máte doma mouku?“

„Ale mám."

„Máte kvasnice?"

„Ježíšmarjá, milostpane, to nemám."

„Dostanete je?"

„Ale dostanu ještě."

„Jděte pro ně. A přineste taky, co se vůbec ještě dává. Mandle, rozinky, cukr, anýz nebo co — uděláte na vánočku."

„Ježíšmarjá, milostpane, vždyť je do svátků ještě půl týdne."

„Povídám, abyste zadělala. Ta musí jít zejtra po poště pryč. Do Amstrdámu. Zadělejte si, nechte vykynout, zejtra ráno ji donesete vedle k pekaři Vosáhlovi, aby ji dal do pece. Do odpoledne snad vychladne. Nezapomeňte si na to umejt ruce."

Co tu všecko pan Karkula povídal, bylo přímo jako vnuknutí, jako zjevení. Nebo jinak nikdy nevěděl, zdali se cosi peče nebo vaří, dusí nebo udí. Zdali se na vánočku zadělává mlékem nebo syrobem. Vaří-li se hovězí maso půl dne anebo čtvrt hodiny. Dává-li se na modrou rybu skutečně šmolka.

Však paní Bábi vyvalovala oči.

Ale jistá věc jest, že vánočka druhý den byla.

Po obědě vydal se pan Karkula na zvláštní komisi. Ke speditérovi Šťastnému, starému známému.

„Vy jste odborník, příteli. Mám zásilku do Amstrdámu, vánočku pro hocha. Ale nějak se mi zdá, že koudel hoří. Dostane ji?"

„Dostane," povídá Šťastný, speditér. Nebo ten mnoho nemluví.

„Prosím vás, kdy?“

„Do Sylvestra jistě.“

„Ale já myslím do Štědrého dne?“

Pan Šťastný vzal kalendář, podíval se, položil jej a povídá:

„Leda by v Amstrdámě Štědrý den odložili.“

„Vždyť jsou ještě celé čtyři dny.“

„Ano, tatíku. Ale před svátky. A když to půjde docela dobře, tedy ji dostane tak na Štěpána.“

Všecek zmalomyslnělý vracel se pan Karkula do závodu.

Ve skladišti na pultě leželo cosi jako malé dítě, zavinuté v čistou plachetku. To byla vánočka pro Břetislávka.

Vedle ní se hmoždil Mates, přiřezávaje prkénka a stále přeměřuje vánočku, aby se neomýlil.

„Nechte toho, Mates,“ řekl pan Karkula nevrle. „Vánočka zůstane v Praze. Je na to pozdě. Nedošla by.“

Mates položil pilu a kladivo a šoural se do krámu. Žral se. Raději by byl tady dělal bedničku, než tancoval v krámě. Tam je těm „mlaďochům“ jen jako pro blázny.

Pan Karkula svlékl zimník. Sedl ke stolu. Třískl asi třemi knihami, čtvrtou shodil na podlahu.

Založil hlavu do dlaní, zamyslil se. Výčitka, že Břetislav nedostane vánočku, kdežto Jaromír Šimánkův ji dostane, pálila ho nesmírně.

Pojednou sáhl pan Karkula po jízdním řádu železničním. Hledal, vypisoval, počítal.

Asi za hodinu měl před sebou arch popsaného papíru — spousta číslic mu tančila před očima.

Vyrazil z kukaně.

„Mates!“

Mates ulekán se přibelhal.

„Máte tu bedničku na vánočku?“

„Vždyť milostpán řekl — —“

„Stakra, bedničku chci! Dodělejte ji. Ať je hotova!“

Mates se vrhl na svá prkénka, chopil se pily, kladiva.

Pan Karkula povolal k sobě obchodvedoucího.

„Pane Sejkoro, mohu se na vás spolehnout? Musím z Prahy, pojedu zítra večer. Přes ty svátky. Do třicátého, myslím, budu doma. Je to šlakovité, ale musím! Nesmírně naléhavé. Tak rozumíte, nikomu neříkejte, že jsem z domu. Pozejtří ráno přijde sem domovnice vyřídit, že jsem churav, že nemohu na ulici. Rozumíte? Že snad přijdu odpoledne. Pak že ráno. Pak zas, že tedy až zítra. Víte, je to stran ostatních. Kdyby věděli, že nejsem v Praze, máte s nimi potíž. Ale když budou myslit, že každé chvíle mohu přijít, budou dělat dobrotu. — Na Štědrý den už to musíte strhnout beze mne, o svátcích je zavřeno a po svátcích beztoho ani kominík pro nic nepřijde. Tak. Spoléhám na vás.“

Pan Karkula vyšel z kukaně, zamířil k Matesovi.

„Mates, tu vánočku v bedničce doneste mi domů! Pošlu to jinak. Tak.“

Po těchto rozkazech spořádal pan Karkula věci v pisárně, pečlivě zamkl stůl, a než dal zavřít krám, vsouvl jízdní řád do kapsy.

Pozejtří ráno přišla domovnice a hlásila, že se pán rozstonal. —

Na Štědrý den mladý Břetislav Karkula v bytě svém amsterdamském kuchal právě bedničku s otcovskými dary, která mu před chvílí byla dodána, když se ozval zvoneček ode dveří domovních, jeho bytná vyběhla na chodbičku a trhla provazem, jímž se ze všech pater domovní vrata otvírají, a brzy potom kdosi se tázal velmi lámanou holandštinou paní Van Kraaglové, je-li mladý Karkula doma.

Břetislav sotva sluchu věřil, uslyšev ten hlas. A leknutím se zapotácel, když vstoupil — otec Karkula. Leknutí však se brzy změnilo v nehoráznou radost, když spatřil otce neporušena, celého, a když zvěděl, že se nestalo žádné neštěstí.

„Ale jak to, že přijíždíš? Tak náhle? Beze zprávy! Což kdybych byl přijal pozvání přítele do Rotterdamu? Co tě sem přivádí?“

„Inu, hochu, chtěl jsem tě vidět, zastesklo se mi po tobě. A pak jsem ti chtěl přivézt vánočku.“

„Ty mi vezeš vánočku, tatínku?“

„No nevezu ji, hochu — vánočka ještě kdesi jezdí. Když jsem v Osnabrücku přesedal, zapomněl jsem ji ve vlaku, jela tedy někam na Münster, ale nestarej se, dostaneš ji — na bedničce je moje i tvoje adresa. Přijde snad až po svátcích

a bude trochu zatvrdlá. Ale víš, bude se ti zdát, jako bys byl doma, je to takový rodinný symbol — —“

„I rarach zatím vzal vánočku,tatínku,“ jásal Břetislav. „Jen když ty jsi tady — ale to si uděláme veselé vánoce, co? Budu tě častovat, víš, já dostal z Prahy od firmy Karkulovy peníze!“

A tak se stalo, že má pan Karkula vzpomínku na jedny holandské vánoce, jakých by bez vánočky do nejdelší smrti nebyl zažil. (Nár. l. 1907.)

ŠTĚDROVEČERNÍ NÁVŠTĚVA NEBOŽTÍKA OKTAVIÁNA VOMASTKA.

Jistá věc a nepochybná byla, že pan Oktavián Vomastek umřel. Sama paní Knedlhansová ho znala a byla mu taky na pohřbu. Paní Knedlhansová s neochabujícím účastenstvím vyprovázela všechny nebožtíky své kolátury na onen svět, a nejen ke bráně, ale až na hřbitov. Ona vždy si dobyla místa v nějakém kočáře, a kdyby byla měla vysypati třeba někoho z truchlících příbuzných. Před ní nebylo obrany, ať se rozdávaly visitky s černou pečetí nebo ne. A je-li dopuštěno nějaké přirovnání v té věci, tedy nemohu než říci, že za všech okolností spíše se dostala na hřbitov paní Knedlhansová než nebožtík. Jestliže někdo užil jízdy v pražských fiakrech a drožkách, byla to ona. Velelo jí tak její soucitné srdce a krom toho se o pohřbech jezdí zadarmo.

Po panu Oktaviánu Vomastkovi zůstala tu mladá vdova. Nebožtík dlouho se byl rozmýšlel, dlouho uvažoval, a táhlo mu již k padesátce, když se na ženitbu rozběhl — a jen tak tak, že doběhl.

Ale liboval si, že se neukvapil. Vybral si po chuti a vkusu. Však taky, když paní Amálie Vomastková kráčela za rakví, chvílemi odestírajíc dlouhý, černý závoj, aby batistovým šátečkem otřela zaslzené oči, šťouchaly se účastnice pohřbu, v nichž zármutek nepotlačil zájem pro vše jiné, čím byly obklopeny, a šeptaly si:

„Hleďte, chudák, taková mladá, hezká — a již klade muže do hrobu!“

Nu, chudákem tu vlastně byl pan Vomastek, že mu bylo souzeno zříci se takové hezké, mladé ženy, které zůstal páně Vomastkův dům, jeho peníze a naděje na dlouhý, bezstarostný život. A co činilo odchod páně Vomastkův zvláště truchlivým, byla ta okolnost, že se rozžehnal se světem i s mladou žínkou právě na Štědrý večer. Smrt je vždycky nemilá, ale v ten den jest ukrutná.

Uplynul rok a zase byl Štědrý večer. Dejte dobrý pozor, právě rok — a byl Štědrý den. Poslední to den věrného smutku za nebožtíka manžela. Hned po ránu vybrala se paní Amálie Vomastková na hřbitov, zatkla tam v tuhnoucí rov něžný smrček a zažehla knot v nádherné náhrobní svítilně. Pomodlila se, mnohokráte při tom zhluboka povzdechla, a sluší říci, že modlitba její byla vroucí, upřímná a skoro vděčná — vděčná za vše, co milý Oktavián Vomastek na tomto světě zanechal, když z něho sám odcházel. Nakonec paní Amálie něžnou rukou v černé rukavičce třikráte rov pokřižovala a s jejích rtů splynulo šeptem:

„S Bohem, Oktaviáne! Odpočívej tu klidně! Šťastné a veselé svátky!“

Poslední slova pronesla zcela bezděčně, z pouhého zvyku. Právě tak, jako je pronášíme v ten den ke každému, kohokoli potkáme. Ani jí nepřipadlo, že je teď nebožtíku Vomastkovi vše jedno. Svátek či všední den, zima nebo léto, den či noc.

Bylo po páté hodině večer. U krbu v kuchyni pílila kuchařka paní Amálky s večeří, a paní Amálka sama, která jí byla do té chvíle pomáhala, zamířila do své vdovské ložnice, aby se svátečně ustrojila. Cestou jenom na mžik se zastavila v jídelně, je-li tam vše v pořádku. Zahleděla se na stůl, pečlivě prostřený, talíři a příbory pokrytý, a lehounce se usmála. Vloni naposled seděla tu s nebožtíkem Vomastkem, tehda arci ještě živým. Potom celý rok sedávala tu sama, vzpomínajíc a pojídajíc vdovský svůj chléb, čemuž ovšem netřeba rozuměti tak doslova. Bývalo k tomu chlebu ještě ledacos jiného, dobrého — zásluhou nebožtíkovou, kterou paní Amálie vděčně uznávala. Ale smutno jí bývalo, mnohdy velmi smutno, o tom není pochyby. Nebylo s kým pohovořiti, nebylo koho pošťádliti, jen veliká Vomastkova podobizna visela tam nad pohovkou vedle podobizny její a shlížela tak tklivě a lítostivě na opuštěnou vdovu. Nemohla promluviti, nemohla se usmáti. Hleděla opravdu do pokoje jako z jiného světa, a zraky paní Amálie, kdykoli k ní třeba jen maně zabloudily, zarosily se, její hruď se zvlnila. Tak se dělo

hlavně na počátku jejího vdovství. Ale všemu člověk uvykne, nakonec i smutku. A trvá-li smutek celý rok, je ho právě tak dost. Nelze stále plakati a truchliti. Uplynul celý rok poctivého, bezvadného smutku, a dnes po prvé zas paní Amálie nebude sama, dnes se vrátí životu. Není jinak. Hrob jest pro mrtvé, život pro živé. A v paní Amálii bylo ještě tolik a krásného života!

Ještě pohled na přistrojenou tabuli, a paní Amálie vklouzla do ložnice, útulně vyhřáté, jemnou voňavkou dýšící. Všechno, co chtěla večer obléci, zchystala si již dopoledne, po návratu ze hřbitova. Teď shodila střevíčky, svlékla punčochy, smekla i všední župánek a popocházela světnicí, chápajíc se tu toho, tu onoho kusu a stále přemítajíc, vybrala-li si taky vše, co jí nejlépe sluší. Její malé nožky ťapaly jen tak na boso. Nemusila se obávati, že nastydne, chodila po měkkých, tlustých kobercích a po medvědí srsti, ve které její drobné prstíky chvílemi až mizely. Posléze tedy sáhla po čerstvé, bělostné košilce, páchnoucí levanduli a vyhřívající se do té chvíle na židli před kamny, a přes to, že neprůhledné žaluzie dávno byly spuštěny, vklouzla po starém, cudném zvyku za ozdobnou žaponskou zástěnu. Když se zas objevila, dopínala na ramenou knoflíčky košile a potom stanula před zrcadlem, aby se trochu přičísla.

V tu chvíli bylo na dveře ložnice zaťukáno: Ťuk — ťuk — ťuk! Ale tak nějak podivně, nezvykle, skoro jako nadpozemsky, jako by ani ne-

ťukala lidská ruka. Vlastně se to paní Amálii jen tak zdálo, a poněvadž se jí to jen zdálo, ani se nenadála, že by po tomto zaťukání mohl někdo vstoupiti. Vždyť je venku Fany. Vždyť panička očekává hosta až za hodinu. Vždyť od smrti Oktaviána Vomastka se vůbec nenadála, aby někdo na tyto dveře zaťukal, nikdo neměl toho práva, kromě Fany, a přicházela-li Fany, znělo její ťukání docela jinak. Snad zašramotil kdosi v bytě pod ní nebo nad ní. Paní Amálie dobře věděla, jak podivně se zvuky zdmi přenášejí. Neřekla tedy „dále" nebo „vejděte", neodvrátila zraků od zrcadla, v němž viděla ztepilou mladou paničku narůžovělé tváře, bílého hrdla, poodhalených, plných ňader, a zarývala dále hřebenem v bohaté kaštanové vlasy.

A tu tedy zase, poznovu: Ťuk! — ťuk — ťuk! — jako by klepající vyčkával pobídnutí.

„Chystají kdesi vánoční strůmek," usmála se paní Amálie. „Zatloukají něco, připevňují — —"

Ale jen to pomyslila, tu jí bylo, jako by byl ložnicí zavanul chladný průvan. Přece se dveře otevřely? Snad následkem toho průvanu, snad že je to v ženské přirozenosti, v pudu pohlaví — paní Amálka skřížila ruce na prsou a tiskla sedýlko roucha na ňadra.

Klika necvakla, dveře ani neskříply, ale paní Amálie cítila, že již není sama. Ohlédla se — a ruce jí sklesly k bokům, bezvládně, těžce.

„Oktaviáne!" zvolala zděšena. „Oktaviáne!"

Byl to Oktavián Vomastek, její nebožtík manžel. Byl v černém oděvu, jak jej do rakve položila. Sice byl ten oděv hodně pomačkán, náprsenka košile zažloutlá, perleťové knoflíčky bez lesku. Zažloutlá byla i Vomastkova pleť, povadlá, zraky zakaleny. — Díval se na svou vdovu mírným a jako prosebným pohledem, jako vždy za živa, když vstupoval do její ložnice. Paní Amálie dobře si ten pohled pamatovala.

„Co tu chceš, Oktaviáne?“

Nebožtík se díval na ženu. Jeho zraky, s počátku zamžené a zakalené, snad i světlem elektrického lustru oslněné — a to jest pochopitelno, když byly celý rok zavřeny — zjasnily se o něco. Ba, zdálo se, že v nich i zajiskřilo. A Vomastkova ústa pronesla hlasem bezezvukým:

„Tys byla ráno u mne, teď přicházím já k tobě, abych ti popřál šťastných svátků.“

„Děkuji ti, Oktaviáne,“ vynutila ze sebe panička.

„Ty jsi hezounká, Amálko!“ pokračoval nebožtík Vomastek, a jeho hlas nabýval zvuku. „Tak nějak ses vyplnila za ten rok. Ani jsem si nepomyslil, že bys mohla být ještě hezčí, než jsi bývala. Vidíš, toho všeho je mi vlastně nejvíc líto. Taková kyprá — —“

Vomastkovy zraky sklouzly na ženino hrdlo a níže na krajkové sedýlko košilky.

Paní Amálie rázem zase zdvihla ruce a skřížila je na hrudi jako dříve. Nic jiného jí v tu chvíli

nepřipadlo, ani hrůzy prý nepocítila. A jako by ani nemluvila s nebožtíkem, řekla s přídechem výčitky:

„Mohl jsi počkati v jídelně, Oktaviáne. Vidíš přece, že se oblékám. Vane z tebe nějaký chlad."

„Nepotřebuješ, abych ti pomohl, Amálko?" otázal se Vomastek, o krok se přibliživ.

„Děkuji, Oktaviáne," zachvěla se vdovička, o krok couvajíc. „Vždycky se strojívám sama, víš to dobře. — A kdybys počkal vedle — —"

A bezděky pohlédla ke dveřím, vedle nichž byl knoflík elektrického zvonku do kuchyně. Mezi ní a dveřmi však stál Vomastek.

Zdálo se, že chce ještě něco říci. Sepjal ruce a hleděl na ženu prosebně i lítostivě zároveň. Jeho zraky sklouzaly po její postavě, až se dotkly bosých nožek, a zas vracely se vzhůru. Paní Amálie stála tu se zaťatými rty a připravena jako na obranu. A tu Vomastek, jako by uznával, že musí ženy šetřiti, vzdaloval se ponenáhlu, jako by se rozplýval, a panička pojednou byla v ložnici sama. Komnatou zavanul jenom lítostivý vzdech.

Nikdy prý — ani dřív, ani později — nebyla mladá vdova tak rychle ustrojena jako toho večera. Dopjala poslední knoflíček, po prstech šla ke dveřím a naslouchala. Všady bylo ticho, mrtvo. Vdovička stiskla kliku, otevřela dveře, vstoupila do jídelny. A tu v lenošce, poněkud stolu vzdálené, seděl Oktavián.

Mladá vdova ani si neuvědomovala všechnu

hrůzu té divné návštěvy. Obestřelo prý ji vše, co se v několika minutách událo, jako pavučinou. Vstoupivši spatřila, kterak zraky manželovy zvolna sklouzají po zdech, po nábytku, po obrazech. Ale když ji uslyšel, obrátil tvář k ní.

„Tys dala znova malovat, Amálko, jak vidím. A přece ještě staré malování ucházelo — —“

„Bylo mi smutné, tmavé, Oktaviáne,“ vysvětlovala panička, trochu se zardívajíc.

„Tmavé!“ povzdechl nebožtík. „Jestli někdo zakusil, co je tma. Amálko, jsem to já. Tady jest i večer jako den proti tmě, která mě tam obklopuje...“

A nebožtíkova tvář se pokryla náhle výrazem neskonale truchlivým. Tento výraz, jeho zmínka o tmě, vše to způsobilo, že se vdovička zachvěla, její ruměnec pohasl, tváře pobledly. Rozuměla, o jaké tmě hovoří.

„A teploučko tu máš jako v lázni, Amálko. Dávno jsem takového tepla neužil. Tam je chladno sychravo, mrazivo, Amálko — —“

Vdova bledla víc a víc.

Nebožtík se díval na ni, a vdova cítila, jak se snaží vložiti v pohled všechnu touhu, vše, co jeho výrazu dodávalo tepla a vroucnosti, když ještě žil. Ale jeho tvář zůstávala nyní chladná, ani žilka se v ní nehnula. Taky jí bylo podivné, že mluví, sotva že rty pohybuje.

Nebožtík díval se na ni, přímo do očí, ale pak jeho zraky sklouzaly níže, až ke špičkám drobných

botiček, a zas vracely se vzhůru, až utkvěly na její tváři.

„Jak jsi roztomilá, Amálko! Ani o svatbě jsi tak nevypadala. Teprve nyní, co jsem tomu pohledu odvykl, vidím, co je žena. Ó, Amálko, kdybych tě mohl jen ještě jednou obejmouti!“

Vdova bezděčně ucouvla, hrůza ji obešla.

„Nelekej se, Amálko, neboj se. Není mi toho dopřáno. Jsem povděčen, že tě jen vidím. Rok je dlouhý, Amálko, a celý ten rok nemyslil jsem než na tebe. Ale teprve dnes je mi dopřáno, abych tě navštívil.“

Jako by byl tušil, že by vdova pod tíhou jeho pohledu mohla klesnouti k zemi, odvrátil oči a pohlédl na stůl. A teď jeho zraky zíraly jak skleněné na bílý ubrus, na němž bylo přistrojeno k večeři — pro dvě osoby. Dvojí talíře tu byly, mělký vespod a hluboký na polévku svrchu, dva lesknoucí se stříbrné příbory, dva ubrousky ve stříbrných obroučkách, dvě drobné slánky, dvojí baterie sklenic, na pivo, na víno, na likér, na sherry po polévce. Jen jediný křišťálový kalíšek s parátky měl posloužiti oběma stolovníkům.

Nebožtík neodvracel zraků s těchto příprav a hovořil před sebe:

„Mne jsi nečekala, Amálko, a přece je prostřeno pro dva. Máš hosta, jak se zdá...“

Mladá vdova pronesla stísněným hlasem:

„Dnes po prvé, Oktaviáne — dnes po prvé — rok uplynul...“

Nebožtík zíral stále před sebe a mluvil nezměněným hlasem a výrazem:

„To je právě, Amálko, že ještě neuplynul. Pamatuješ? Já tě opustil dnes rok, avšak až o půlnoci, a pamatuješ, co jsme smluvili? S jakou podmínkou jsem ti vše zanechal? Když aspoň celý rok po mně budeš truchliti. Bylo mi tě líto, abych tě zavazoval navždy, ba ani delší lhůtu jsem si nevymínil, ačkoli, věř mi, nerad jsem pomýšlel, že bys někdy mohla náležeti jinému. A když jsem tě spatřil prve v ložnici, Amálko, tak svěží, krásnou, svůdnou, lákavou, s bosýma nožkama — — — tam nám jsou sice odňaty všechny takové pocity, všechna hnutí, zlost i radost, vášeň jakákoli — jen paměť nám jest ponechána. A já pamatuji, Amálko — proto jsem tě také rovnou našel — a vzpomínám. A vzpomínám, jak jsi mi slíbila, že nikdy, nikdy — ale tomu jsem ani za živa nevěřil, a co bys taky sama dělala? Jenom rok jsem žádal, a proto jsem přišel, abych se přesvědčil."

„Oktaviáne!" zvolala vdova.

„Buď klidna, Amálko," řekl mírně nebožtík. „Nic ti nevyčítám. — Kdo pak je to?"

„Doktor Čipera, Oktaviáne," odpovídala vdova, které se ulehčilo slovy nebožtíkovými.

„Doktor Čipera," opakoval si nebožtík. „Aha, viděl jsem dole na vratech porculánovou tabulku. Je mladý — —?"

„Třicet let," vydechla vdova.

Nebožtík se zamyslil, jako by byl vzpo-

mínal. A pak se linulo z jeho úst jako v mírné lítosti:

„Třicet let! Taky mi bylo kdysi třicet let — myslil jsem tehda, že mám dosti času. Byl jsem na omylu. Zkušenost mě poučila, že člověk nemá odkládati. A kdyby se vším otálel — s tím nemá otáleti. Pánubohu poručeno — odpykal jsem to. — Je hezký?"

Vdova sklopila hlavu, ale ne dosti rychle, aby nebožtík nebyl zahlédl nový ruměnec na její tváři. Odpověděl si sám:

„Je." — A zeptal se dále: „Řádný člověk?"

„Řádný, drahý Oktaviáne."

Kolem nebožtíkovy hlavy se osvětlilo, když zaznělo slovo „drahý Oktaviáne". Ale jen jako blesk, a zase pohaslo.

„Máš ho ráda, Amálko?"

Mladá vdova sepjala ruce.

„Oktaviáne, nehněvej se...!"

„Tam se nehněváme, Amálko. Často k tobě přichází, Amálko?"

„Dnes po prvé, Oktaviáne."

Kolem nebožtíkovy hlavy se zablesklo po druhé.

„Podivná věc, Amálko. Bydlí v domě — —"

Mladé vdově připadalo, že nesmí nic zapírati. Slýchala od mládí, že nebožtíci pronikají svými zraky všechna tajemství, že marno před nimi zapírati. I řekla:

„Nejen v domě, bydlí u mne, jako podná-

jemník. Ale v onom rohovém pokoji se zvláštním vchodem. Spojující dveře jsou zamčeny na klíč a zataraseny s obou stran skříněmi, mého prahu posud nepřekročil. Ale je sám, Oktaviáne, bez rodiny, nemá, kam by šel, a dnes je Štědrý den. Pozvala jsem ho...“

„Kdy přijde?“ otázal se nebožtík.

„Jest pozván na šestou hodinu,“ odpovídala vdova.

Tou chvílí ozvaly se bronzové hodiny na kredenci, odbíjejíce stříbrným zvukem tři čtvrti na šestou.

„Jak ten čas utíká!“ povzdychl nebožtík. „Tolik jsem se těšil na shledání s tebou, Amálko. — Bylas u mne dopoledne, překvapilo mě to velmi, a potěšilo — ale těšil jsem se, že s tebou budu moci déle pobýti, dosyta pohovořiti. Do půlnoční je daleko, a tam je zima, pusto. Jaká pomoc! Musím odejíti, soudím, že bych tvému podnájemníkovi vadil...“

„Oktaviáne!“ zvolala prosebně vdovička.

„Nic platno, Amálko, vadil bych. A byli bychom jen tři, lichý počet. Vím, že nejsi pověrčivá, ale co by řekli lidé — všechno se teď roznese...“

Nebožtíkovy zraky zase bloudily jídelnou, jako by cosi hledaly.

„Chystáš taky strůmek, Amálko?“

„Jen docela malý, Oktaviáne,“ odvětila vdova omlouvavě. „Z pouhého zvyku — tys jej míval tak rád. Je vedle, ve tvém pokoji.“

Kroků nedělaje, nesl se nebožtík jídelnou. Dveře se před ním otevřely, vstoupil do svého bývalého pokoje. Za ním kolísavými kroky šla vdova.

Taky zde planuly žárovky lustru a pod nimi na malém stolku stál strůmek. Bez ozdob, jen svíčičkami posázený. Něco titěrek leželo pod ním a krabice z cedrového dřeva.

„Aha, doutníky," řekl nebožtík. „Pro doktora Čiperu, pravda-li?"

„Ano," vychvělo se z úst vdovinych.

„Kde jsou tvoje dárky?" otázal se nebožtík.

„Na tom čínském tácku," ukázala vdova. „Sama jsem si je koupila, aby mi Ježíšek taky něco nadělil. Ostatní je pro Fany."

„To je dobrá holka," poznamenal nebožtík. „Jen hlemejždě nechávala vždy vyprahnout, měla by více podlejvat. Ale dnes, doufám, dohlédneš si sama..."

Pomalu se blížil ke stolku, vztáhl ruku, na tácek cosi cvrnklo.

Potom se nebožtík obrátil a hledě na vdovu nesmírně dobrácky a tklivě, řekl prosebným hlasem:

„Amálko, aspoň do půlnoci ještě vyčkej, zachovej mi památku. Jinak ti nechci činiti překážek..."

„Oktaviáne, Oktaviáne!" zaúpěla vdova a sklesla na kolena.

Jako by se něco mrazivého bylo dotklo jejího

čela — a vdova byla sama. A teprv teď počila jako vůni květin pohřebních, chladnou a vlhkou.

Když paní Amálie Vomastková po večeři přistoupila k vánočnímu stromku a vybírala s čínského tácku svoje dárky, zalesklo se mezi nimi cosi jako zlato. Sáhla po tom — a držela v chvějících se prstech zlatý kroužek — snubní prsten nebožtíka Oktaviána Vomastka, jejž byla celý rok marně ve všech koutech hledala. Zmizel tehda v den pohřbu a památky po něm nebylo. A tento prsten tedy byl Vomastkův štědrovečerní dárek milé jeho vdově.

Bylo to poslední její setkání s Oktaviánem Vomastkem. Od těch dob se jí neobjevil. Býval vždycky šetrný. Dojista uznával, že by mezi ní a svým nástupcem překážel. (Nár. l. 1905.)

KONTUMACE.*

Dávný příběh kancelářský, skoro vánoční.

Bylo to v léta sedmdesátá a bylo v den 22. prosince. Bylo sice již pozdní ráno, ale to poznal jen ten, kdo se podíval na hodiny, které ukazovaly devátou. Jinak se zdálo, že dnes vůbec žádného rána nebude. Jestliže taky den si oči protírá, když se k životu probouzí, tedy se o tomto předvánočním dni mohlo říci, že ještě tvrdě spí a že snad ani dnes neprocitne. Celá Praha byla zahalena něčím, co nebylo ani světlem ani tmou. Ba, ani nebylo lze říci, že by to byl vzduch. Bylo to cosi těžkého, špina-

* Čtenářům neprávníkům budiž tu pověděno, že latinské slovo kontumace znamená neuposlechnutí nějakého vyzvání úředního, hlavně soudního, zejména ke „stání“ čili projednávání pře. V mluvě advokátské však se kontumací nazývá vlastně následek takového neuposlechnutí (nebo jen bezděčného promeškání), totiž odsouzení nepřítomné strany, při nejmenším k útratám stání, ale třeba i ku prohře celého procesu. Proto právníci, kteří se třeba jen z nedopatření ke stání nedostavili, říkají pak: „Byl jsem kontumácnut (kontumacován).“

vého a štiplavého, v čem nebylo lze dýchati, co se vtíralo pod zimníky sebe lépe upaté, vnikalo až do kostí a v nose každým vdechnutím působilo bolest. Že je nad Prahou taky nějaká obloha, věděli domorodci jen po paměti. Dnes po ní nebylo památky. Totiž po vysoké, modré a třebas i bílé klenbě nad krajinou. A třebas i poněkud zamračené. Kdyby tohoto rána byl do Prahy zavítal nějaký cizinec hodně zdaleka, mohl se domnívati, že je to město bez jakékoli obvyklé, přirozené a přiměřené oblohy. Co nad Prahou již tři dni viselo, byl strašidelný příkrov, uhnětený z jakési hnědavé hmoty, a ten se snášel níž a níže, až v něm nakonec mizely věže kostelů, až se v něm ponenáhlu utápěly střechy nejvyšších činžáků, až se s ním konečně sléval dým ze všech pražských komínů.

Řekli jsme na počátku, že hodiny ukazovaly devátou. Ale než jsme vylíčili, jak to nad Prahou vypadalo, je dávno devět pryč. I můžeme povědět, že se v advokátní kanceláři pana doktora Eustráta Vopičky v prvním poschodí jednoho starého domu v Jungmannově třídě hemží čtvero lidí. Totiž — jméno svatého Eustráta dostal malinký Vopička někdy před půlpátým desítiletím na křtu. Ale poněvadž pro toto podivné a neobvyklé jméno zakusil již jako školák a později jako student mnoho úsměšků, podpisoval se od let universitních *Blahovoj* Vopička, a tak bylo napsáno i na červenobílé tabulce plechové, která lpěla dole na kamenném opažení domovních vrat.

U stolu při okně seděl nejstarší koncipient páně Vopičkův, Leodegar Melhuba. Celý svět sice mu říkal pane doktore, ale diplomu na to Melhuba neměl. V cestu k doktorátu se mu postavila rigorosa a přes tu překážku se nikdy nedostal. Nicméně však měl všechny zákony v malíku a byl by směle vstrčil do kapsy dvacet doktorů skutečných a snad i některého universitního profesora s nimi. Byl to praktikus všemi mastmi mazaný, který — když se mu v procesech nějakého příhodného paragrafu nedostávalo — v tu chvíli si jej dovedl vymysliti, a tak nejednou nejednoho zkušeného soudce omráčil, do pytle dostal. Arci, když mu soudcové po čase na tuto praktiku přišli, účinkovali proti němu paragrafy stejně vymyšlenými, a tak dostávali zas doktora Melhubu do pytle. — Doktor Melhuba byl sivý, padesátiletý pán a starý mládenec, abych pověděl vše, co na něj vím.

Při druhém okně seděl mladší, ba mnohem mladší koncipient, Arnošt Slavíček, jenž měl sice již dvě rigorosa, ale s ostatními zatím nespěchal, poněvadž na ten čas měl plnou hlavu holek. Byl to švarný, mladý muž, který si nemálo domýšlel na hebké kníry a kadeřavou bradku, kterých se břitva bradýřova ještě nikdy nedotkla.

Opodál třímal pero třetí, naprosto mlaďoučký koncipient, kterémuž toto označení bylo přikládáno jen jako čestný název, ježto byl teprve juristou ve třetím ročníku a podstoupil kancelářskou

otročinu jen pro živobytí. Učil se na doktora prakticky. Říkali mu tedy taky „koncipa“, ale beze vší příhany. Nebo tak se vlastně říkalo všem advokátním koncipientům.

Nu, a nakonec tu seděl solicitátor Vendelín Šťovka. Ten sice měl studií ze všech nejméně, vlastně skoro žádných, ale byl vedle doktora Melhuby nejzávažnějším členem personálu. V mazanosti se mu úplně vyrovnal, ale vynikal nad něj neomezenou a nevyčerpatelnou upotřebitelností. Vlezl do všeho, ničeho se neštítil, všechno vyšetřil a vyšťáral. Je známo, že advokáti dosti často mají stíhati a žalovati dlužníky, kteří jsou celému světu nezvěstní, kterých se ani na policii nedoptáš a kteří se kdesi v závětří svým věřitelům vysmívají. Nu, mohli se smáti, ale jen do té chvíle, dokud jich věřitelé nesvěřili doktoru Blahovoji Vopičkovi a dokud pan doktor Vopička neřekl k svému Šťovkovi:

„Šťovečko, tuhle zas máme jednoho zaživa mrtvého, pokuste se, zdali byste ho neprobudil k životu...“

O tři dni později lumpáckého dlužníka přešel nadobro všechen smích — už měl žalobu v rukou. Šťovka ho vypátral. Ba, stalo se, že Šťovka objevil a před soudnou stolici pohnal dlužníka, který již před pěti lety o sobě rozeslal partecedule, předstíraje tak svou smrt. Od té doby říkali o Šťovkovi, že „otvírá hroby a dodává soudu i nebožtíky“. Na to byl milý Šťovka velmi hrd a pyšný. —

Ze všech lidí Vopičkových byl jediný Šťovka ženat a pořád bezdětný. Ale z toho si nic nedělal. Říkal, že by mu takovou ženu ani celá „fagulita“ lékařská nebyla vynašla a že na tu kancelářskou mizerii je dvou lidí právě dost.

„Vždyť bych nějaké to káně nemohl krmit papíry ze staré registratury!“ dodával k tomu.

Šťovkův stůl byl v koutě kanceláře, skoro u samých kamen, a nikomu by ho nebyl postoupil. Byl zimomřivý, miloval teplo.

Nikomu z toho čtvera lidí, jež jsme tu předvedli, nebylo dnes do práce. Za prvé bylo šero, a to ne jako by se probouzelo ráno, nýbrž jako by nastával večer; a za druhé bylo jižjiž před svátky, ba takřka ve svátcích, a to vánočních! I víme dobře, že tyto svátky působí veškerým kouzlem svým již do dálky, na několik dní dříve, než se rozkyne těsto na vánočky, než zavoní omáčka na černou rybu, než se rozškvaří omastek na smaženého kapra, než se rozhoří svíčičky na vánočním stromku, ba ještě mnohem dříve, nežli za dveřmi zahlaholí drsný i měkký zpěv „Narodil se Kristus Pán, radujme se!“ — milý to zpěv milých drátenníčků, kteří se svým vánočním pozdravem a přáním obcházejí někdy už od poloviny prosince, a nečiní-li tak dnes, dělávali to před lety, ach, v doby našeho milého a již tak vzdáleného mládí! A kdybych měl mluviti za mnohé „stejně smýšlející“, řekl bych, že vánoční období začíná vlastně hned svatým Mikulášem, který v nás probouzí tuchu

všech těch rozkoší vánočních, jež nás očekávají a jež nám pořád kynou blíž a blíže. —

Pojednou se však v kanceláři páně Vopičkově počalo nějak jasniti, a jasnilo se víc a více. Venku začalo sněžiti. A to bylo, co nad Prahou viselo! Byla to náramná sněhová plachta, která se tam nahoře již několik dní nadouvala, veškeru modrou oblohu zakrývala, a která se teď na radost všech Pražanů protrhla a co v sobě držela, ponenáhlu do vltavského údolu vysejpala. Povídám na radost, ježto není krásnějších vánoc, než vánoce zasněžené. Sněžilo hustě, bíle, a proto se v kanceláři pojednou tak rozsvětlilo.

Vendelín Šťovka vzhlédl, vyskočil od stolu, otevřel dvířka kamen a přiložil několik lopatek uhlí.

„Hřejte, hřejte!“ mluvil ke kamnům. Zimomřivému Šťovkovi byla kamna v zimě živou bytostí, častěji s nimi rozmlouval, vždy je nabádaje k horlivější činnosti anebo zas je káraje:

„Sežerete toho, sežerete! Pořád jen abych do vaší bezedné tlamy cpal!“

Potom přikročil k oknu, hleděl do té bílé sypanice venku a řekl zbožně:

„Tak jen, Panebože, houšť, jen houšť! Jaké by to byly vánoce beze sněhu, černé anebo dokonce na blátě? A nepouštěj, zůstaň ležet, a třeba na půl sáhu!“

A to zas mluvil ke sněhu venku, nebo taky ten mu byl živou bytostí.

„Doktor“ Melhuba se podíval přes rameno k oknu a pronesl:

„No ano! Štědrý večer za dveřmi, a starý pořád nic.“

„Cožpak?“ otočil se k němu Šťovka, který si jediný ze všeho personálu osoboval důvěrnější tón ke zkušenému koncipientu a náměstku šéfovu.

„Ještě neřekl nikomu ani slova, budeme-li na Štědrý den zas u něho. A už by byl svrchovaný čas, aby promluvil, abych věděl, mám-li se zadati jinak nebo ne.“

Doktor Blahovoj Vopička totiž byl taky starý mládenec, slavíval Štědrý večer doma, nad mísami, které mu předložila jeho kuchařka a hospodyně Stáza, ale nechtěje být opuštěn jako poustevník, zvával vždy své koncipienty k sobě. Letos na to nějak zapomínal, ač — jak jsme pověděli — už pozejtří byl den Adama a Evy.

„To je mi docela jedno,“ řekl Šťovka, a řekl to skoro pohrdavě. Šťovka totiž nebýval ke starému zván, poněvadž, jak jsme pověděli, byl ženat, a doktor Vopička zvával jen svobodné. Kampak s takovou lichou ženskou do společnosti čtvera svobodných pánů! Leda by ji posadil do kuchyně ke Stáze. Ale to nemůže s hostem udělati.

A Šťovka dodal:

„Kde já se budu na Štědrý den radovat, vím už od loňska. Zas u té paní, co u ní zůstávám.“

A tím Šťovka mínil svou jedinou a zákonitou

choť, s kterou ho již deset let pojilo nerozlučné pouto manželské.

A vraceje se k svému stolu v koutě u kamen pronášel povážlivě:

„Co mne se týče, mám jen jedinou starost. Aby se nám před svátky nevylíhla nějaká mrzutost."

„Nemalujte čerta na zeď!" napomenul ho doktor Melhuba.

„Já?" namítl Šťovka. „Ani mě nenapadne. Ten se vymaluje vždycky sám. Víte dobře, jak bývá starý na konci roku navařen, když nám někde vyleze nějaký ten šváb."

„Švábem" nazýval Šťovka nějakou založenou, zanedbanou věc, která měla býti dávno vyřízena, nějaké mrzuté nedopatření, nějaký „rest", který neměl přeplavati do nového roku.

V tu chvíli kdesi nahoře ve druhém poschodí práskly dveře, kdesi na chodbě se ozvalo řezavé zakašlání a potom dusaly těžké kroky se schodů. Rázem byl všechen personál „ponořen" v horlivou práci. Šťovka sice se tvářil, jako by mu bylo naprosto lhostejné, kde ho „starý" zastihne, ale přece jen taky natáhl nohy, aby již byl u svého verpánku, jak říkal, než se dveře otevrou. A když dosedl, zamručel do prostoru kanceláře:

„Už se valí, pánové. A zase dnes chrchlá. Pozor na stříkačky!"

To bylo Šťovkovo varovné pořekadlo. Ať táhla bouřka odkudkoli, vždy zamručel, zašeptal, zasyčel: „Pozor na stříkačky!"

Dveře se rozlétly, a tu tedy starý se vevalil. Jen tak že zahučel své „dobré jitro!“ — mrskl okem po všech stolech a hrnul se dále do svého vedlejšího pokojíku. Šťovka za ním dělal ve vzduchu kříž, jako by zažehnával všechno zlé, čemuž se nejmladší koncipa s porozuměním ušklíbl. Šťovka k němu vyslal kárný pohled a zešeptal:

„Aby vás brzy smích nepřešel!“

Doktor Vopička, muž mezi čtvrtou a pátou desítkou let, byl nevysoké, ale rozlehlé postavy. Byl skoro širší než delší, byl zosobněným pojmem tučnosti. Byl vzezření tak tučného, že mohl s veškerou ctí vystupovati v prvním snu faraonově. Od té doby, kdy mu zmehla první mladická láska — a tomu bylo hodně dávno — zůstal ze zásady starým mládencem a měl o manželství mínění velmi jízlivé. Byl velikým ctitelem chutného sousta a dobrého doušku. Krom toho sotva ctil na světě něco jiného. Pojídání a popíjení provozoval jako modloslužbu, a poněvadž se při svém popíjení omeškával do pozdních hodin, měl skoro pořád kašel.

Z Vopičkova pokojíku se ozývalo hodnou chvíli mručení, jako by tam kdosi krotil vzdorovitou šelmu. Potom třískání akty. A všechno to bylo chvílemi přerušováno řezavým zakašláním.

„No, bodejť,“ pohodil Šťovka v kanceláři hlavou, ale jen tak docela šeptem a jen jako docela pro sebe, a posunkem pravice naznačil pití. „Bodejť by nechrchlal! Kdyby si dal večer uvařit hrnec thé

a kdyby si lehl o desáté do postele! Za tři dni by měl po kataru."

Ale to neřekl z nějaké neúcty k svému šéfovi. Ó, nikoli. Šťovka byl náramně císařský, jak se o takových podřízencích říkalo. Šťovka by pro svého šéfa byl do ohně skočil. Byl to jen výraz upřímné starosti o šéfovo zdraví. Šťovka se nikdy neoddával nějakým studiím medicinským, ale pouhým pudem vycítil a tušil, že doktor Vopička je zjev apoplektický neboli mrtviční. Ostatně všichni Vopičkovi kolegové říkali to beze všeho zastírání. Snad že to Šťovka někdy zaslechl.

Několikrát doktor Vopička vyšel ze svého pokojíku, vždy s náručí listin, každému ze svých „otroků" položil něco na stůl a vždy pak se zahleděl do ulice. A tu se mu vždy kolem rtů vykroužil výraz nesmírného opovržení. Doktor Vopička totiž byl trochu rheumatický a měl raději suchý mráz než sníh, z něhož se vždy obával mokré cachty.

„Je to psota!" vykřikl zuřivě, když se již po několikáté podíval do bílé metelice. A dodal: „Ještě štěstí, že v tomhle svinstvu nemusím z domu. Ačkoliv se mi zdálo..."

Nedopověděl, co se mu zdálo, ale všichni se toho měli dovědět, než se zdvihli k odchodu, k obědu. Právě kdesi začali vyzvánět poledne, když se v pokojíku šéfově rozlehla dunivá rána, jako by se tam almara byla překotila, a hned potom se ozvalo žalostné zvolání:

„A Ježíšmarjá Jozefe! Vždyť jsem si to mohl

myslit...“ Hned potom se rozletěly dveře pokojíku, na prahu se objevil doktor Vopička s nějakým aktem v ruce a strašlivě vykřikl:

„Pro rány Kristovy, pánové, kdo pak z vás mi tohle nadrobil! Pořád se mi zdálo, že na dnešek něco bylo! A v deníku není nic poznamenáno! Teď jsem to našel, pouhou náhodou! Dnes na deset hodin bylo určeno stání! Tuhle to je! Brabenec kontra Vápeník. A v diariu* ani čárky o tom! Teď je poledne — my jsme se nedostavili k soudu — bylo to poslední stání — jsme odsouzeni in kontumaciam — Brabenec prohraje tři tisíce — outraty k tomu — kromě ostudy — a já abych to zaplatil! Ale já neplatím, nic, pánové, to zaplatíte vy, a pak celou tu kancelář vyházím a zavru to! Tohle není žádná kancelář, pánové, tohle je holubník, ale na to si musíte najít holubáře! To si lehnu na pohovku a budu soukromničit a nebudu se zlobit! Vždyť to aby člověka rovnou cestou šlak trefil! Zameškat stání! To se mi ještě nepřihodilo! A před svátky! To jste mi připravili vánoce!“

Všechno to doktor Vopička ze sebe vychrlil jedním proudem, sotvaže mu mluvidla stačila, a mával osudným aktem ve vzduchu, jako by všem svým lidem chtěl hlavy zurážet. Tři lidé hleděli na Vopičku zaraženi, s ústy otevřenými, s očima vyva-

* Diarium, deník, zápisník v advokátní kanceláři velmi důležitý, do něhož se zaznamenávají všechna budoucí soudní stání a vůbec jednání, aby na nic takového nebylo zapomenuto. Takový zápisník se denně prohlíží.

ienýma, beze slova, a jen „doktor“ Melhuba se pokusil, aby šéfa nějak ukrotil:

„Spektabilis...“

Ale dále se nedostal. Nic mu nepomohlo, že se rozběhl tak slavným oslovením. Vopička mu zašermoval aktem nad hlavou a poznovu se rozkřikl:

„Nic mi neříkejte, kolego! Tu není žádné omluvy! Vy jste zde můj substitut, vy jste mi za celou kancelář odpovědný! První a svatou povinností v advokátní kanceláři jest, aby se každý rok soudem stanovený zapsal především do denníku, a pak teprv se akt může položiti stranou. Podívejte se do diaria — dnešek je tam prázdný, a zatím jste měl jít ke stání. Víte, co to znamená? Především hroznou ostudu pro mne, starého advokáta, který ještě žádné stání nezanedbal, potom tři tisíce zlatých v pekle, outraty k tomu, a zástupce odpůrné strany kolega Šmírhanzl se nám vysměje jako pes!“

Doktor Vopička mávl rukama, stiskl spánky, jako by chtěl zabrániti návalu krve do hlavy a předejíti tak náhlý úder v mozek (kterého se v duchu vždy sám obával), a dlouhými kroky — pokud krátké jeho nohy stačily — měřil kancelář. Jeho tvář se podlila krví, že jen hořela, jeho ústa sykala.

Všichni jeho lidé seděli jak politi. Nikdo si netroufal promluviti. Šťovka se rozhlížel, které židle se chopí, aby ji starému podstavil, než se zhroutí na podlahu. Nebo tentokrát nemá k mrtvici daleko. Tentokrát se dojista stane něco strašného.

Šťovka se nemýlil. Stalo se něco takového. Když se doktor Vopička dosyta naběhal kanceláří, vřítil se náhle do svého pokojíku. Bylo slyšeti, jak odmyká ohnivzdornou pokladnu. Potom chvíle trapného, dusivého ticha. Potom se rozčilený, rozezlený šéf vyřítil zase z pokojíku, drže v každé hrsti něco bankovek. Chvatně, jako by nad hlavou hořelo, kladl před každého z pánů část peněz a při tom sípal:

„Pánové, tu je gáže — za celý prosinec — a již mi sem nechoďte — již můžete zůstati doma. A hned odpoledne. Všichni, jak tu jste! Zbývající týden vám daruji, ale už nikoho z vás nechci vidět! Zítra ohlásím advokátní komoře, že kancelář zavírám!“

Skákal tak od stolu ke stolu a sádlo pod kůží jako by se mu při tom škvařilo. Dopočítav, supěl a chraptěl jedovatě:

„Tak, pánové, jsme vyrovnáni. Děkuji vám všem za věrné služby i za tu ostudu s tím dnešním stáním, a přeji vám štěstí v dalším životě. Ať zapadnete kamkoli. A přeji vám trochu více svědomitosti k budoucím šéfům. Pamatujte si, pánové, že ani šéfové peněz nekradou, aspoň ne všichni, aby je mohli na ulici vyhazovat, jako jste mi to udělali s Brabencem kontra Vápeník! Držel jsem ho v kleštích, Vápeníka, dnes by byl potil krev, byl bych mu nasekal outrat, až by byl zčernal — teď je naseká doktor Šmírhanzl m n ě! Ale opakuji, že se budu hojiti na vás, na vás všech, rozumíte, rukou spo-

ečnou a nerozdílnou, pánové! Tak, nezapomeňte
u nikdo nic svého! Zavru kancelář a půjdu se
topit. — Šťastné a veselé svátky, pánové!"

Nemohlo býti krvavější ironie než toto přání,
ronesené v tuto chvíli, a s otravnou jízlivostí.

Doktor Melhuba vytřeštil na šéfa zraky. Byl
vyklý všelikým výbuchům svého „starého", zná-
mého svou popudlivostí a prchlivostí, ale tohle
přece jen je trochu příliš. Prvním jeho pomyšlením
bylo, aby odpočítané bankovky rázem smetl se
stolu, aby je hodil starému pod nohy a vykřikl:
Cožpak jsem děvečka, že mi dáváte na hodinu vý-
pověď? A taky děvečce jen tenkrát, když něco
ukradne...! — A chtěl mu zahřmíti paragrafy
o služebnících a zaměstnavatelích, celý služební
nebo i čelední řád, a chtěl žádati za tříměsíční gáži,
jak měl se starým umluveno od prvého dne, kdy
k němu nastoupil.

Ale Melhuba nebyl tak horkokrevný jako Vo-
pička. Hlavně si myslil: „S takovým divousem je
škoda každého slova. Však si budu pohledávati
své." A krom toho si pomyslil ještě něco velmi ne-
uctivého, potom však shrábl peníze, zcela flegma-
ticky se oblékl, upjal obnošený zimník, poklonil se
a řekl studeně, odměřeně:

„Dobré chuti přeji, doktissime!"

Taky mladší koncipient Slavíček, zdálo se,
nenesl těžce ten vyhazov. Byť beztoho celé do-
poledne přemýšlel, jakým způsobem by odpůldne
vyfoukl z kanceláře, poněvadž měl randevú s novou

známostí. Když se ukláněl posavadnímu šéfovi, ležel na jeho tváři tento výraz: Nějak bylo, nějak bude!

Hůře bylo nejmladšímu a titulárnímu koncipientu Knotkovi. Pozbývá místa v zimě, před svátky, před Novým rokem, sotvaže se tu ohřál. Kam se vrtne? Všecek se třásl, když odcházel, div že nezaplakal. Jak to napíše domů rodičům, kteří byli šťastni, že jim syn sedí v teple, že si vydělává na živobytí?

Poslední byl Šťovka. Šťovka se již od podzimku těšil na novoročné — zatím doktor Vopička vyplatil všem jen obvyklou gáži, bez krejcaru přídavku. Šťovka doufal, že se někde uchytí. Byl znám ve všech kancelářích a nejednou se vyjádřil nejeden kolega Vopičkův, advokát:

„Ano, kdybych já měl ve své kanceláři takového Šťovku!"

Tedy snad nezahyne.

Přes to, když poslední odcházel, poklonil se šéfovi a začal:

„Pane doktore, já jsem naprosto nevinen. A věřte, že nechápu, kterak se to mohlo..."

„Dost, Šťovko, dost!" vykřikl Vopička. „Už jsme domluvili! Jste všichni stejní! Tak daleko to došlo, že m n e, Vopičku, kontumácli! Jak jsem si toho zasloužil!"

Šel tedy i Šťovka. A když kráčel ztemnělým průjezdem, ejhle, tu naň ostatní tři pánové čekají před domem. Neurčitý pocit solidárnosti spojoval

v tuto chvíli všechny těsněji, než kdykoli předtím. Společný osud jim velel, aby se navzájem semkli pevněji.

Nikdo ze tří čekajících nepromluvil slova. Nebylo jim do řeči. Němi hleděli do průjezdu, až se objeví Šťovka. Má-li snad on nějaký nápad? Konečně se tedy objevil, a měl nápad, arci poněkud šibeniční. Když uviděl své tři druhy před vraty jako zmoklé slepice, pronesl k nim — a nemohl při tom potlačiti jakýsi taškářský výraz:

„Tak se mi zdá, pánové, že náš drahý Blahovoj (na první dvě slabiky toho slova hodně přitlačil) zapomněl vás pozvat na pozítřejší večeři? Snad aby se pan Slavíček došel zeptat, v kolik hodin máte přijít...?"

Ale nikdo z čekajících mu neodpověděl. Nebyla chvíle do žertů.

A tu tedy Šťovka dodal:

„Nermuťte se, pánové. Nic na světě nejí se tak horké, jak se upeče; spálili bychom si hubu. Ale doufám, že ještě není všechno ztraceno."

A po těch slovech, v nichž arci bylo málo útěchy, všichni čtyři s hlavami sklopenými putovali dále. Sněžilo jim za krky, pod nohama jim žvachtala studená kaše rozšlapaného sněhu. Ale jako by nic necítili. Co se dnes událo tam nahoře, bylo ze všeho nejsilnější. —

Taky doktor Vopička vyšel z kanceláře, kterou dnes tak náhle rozpustil a tím zrušil, práskl dveřmi, až se starý dům zatřásl, zamkl a spěchal nahoru

k obědu. A hned po obědě se překulil na pohovku, aby na chvíli zaspal nejen tu psotu v přírodě, ale i promeškané stání. Jak na ně jen pomyslil, jako by měl plná ústa zeměžluči.

Tři hodiny dávno odbily, když se Vopička probudil ze svého popoledního spánku. A bylo skoro tma. Vopička namočil ručník, přejel jím tučnou tvář, aby vytřel všechnu ospalost, a spěchal do kanceláře.

Co to, kancelář je zavřena? Teď teprv se rozpomenul na svůj dopolední náhlý soud, i sáhl do kapsy pro klíč. Odemkl, vstoupil. V kanceláři již bylo jak ve sklepě, jeho kroky se rozléhaly pustým prostorem. Vopička chvatně rozžehl plyn. Tu stálo čtvero opuštěných stolů, osmero prázdných židlí. Na všech stolech rozdělaná práce, rozepsané koncepty, i žaloby napolo opsané, i rubriky, účty, obálky. Mrtvy tu stály kalamáře, mrtvě ležela pera a nade vším jako by se vznášela plíseň podzemních kobek. Vystydlý, čpavý dým tabákový pálil v oči.

Doktor Vopička kráčel do svého pokojíku — a na prahu se až zapotácel. Byli tu lupičové! Ohnivzdorná pokladna byla dokořán!

Ale ne, nebyli tu lupiči. Doktor Vopička ve svém rozčilení a hněvu zapomněl v poledne dvířka přibouchnouti, klikou otočiti. Nic nechybělo. Vopička přiskočil, třískl těžkými dvířky, až se pokladna zakolébala, a vrátil se do kanceláře. Rozhlédl se prostorem, který do dneška byl tak přívě-

tivě oživován personálem. Bylo tu nějak sychravo. Kamna, vždy pečlivě obsluhovaná věrným Šťovkou, dávno byla vyhasla. Vopičkovi připadalo, že tu straší.

Ne, sám tu nebude! Anebo se tu zamkne. Je před svátky, a v ty doby se vždy dějí podivné věci, podivní lidé obcházejí. Doktor Vopička byl sice kurážný muž, když měl čtvero jiných mužů kolem sebe. Ale dnes, v toto bídné odpůldne ho všecka kuráž přešla. Nikdy nebyl tak opuštěn, tak osiřelý jako dnes. Teď skočil ke dveřím, otočil klíčem, poznovu se rozhlédl, popadl se za hlavu a zvolal:

„Ach, má nešťastná hlava! Mé nervy! Má nešťastná prchlivost! Oni nepřišli! Oni to vzali doslova! Co tu budu sám dělat! Teď mi opravdu nezbývá nic jiného, než to zavřít a jít se utopit!"

Ale když to vyslovil a vzpomněl na černou, mokrou a studenou Vltavu, otřásl se při pouhém pomyšlení. Ne, neutopí se, aspoň dnes ne.

Doktor Vopička vešel do svého pokojíku, rozžehl si plyn nad hlavou a chtěl něco pracovat. Ale tu se mu zdálo, že dveře kanceláře nějak praskají, jako by někdo na ně lehal, dovnitř se dobýval. Všecek povrch jeho tučného těla se pokryl husí kůží. Naslouchal vyděšen, sotva že si troufal dýchati. Snad aby přivolal starou Stázu s hořejška? Ale jen kdyby se nebál odemknouti dveře! Za těmi někdo stojí; jak vystrčí hlavu, udeří jej, vnikne do kanceláře. Vopička si vzpomněl na všechny pražské

vraždy, a teď by za nic neodemkl. Neboť za dveřmi dojista číhá vrah, snad i dva.

Ach, stání bez viny promeškal, je kontumacován, tři tisícovky zaplatí, a ještě má položiti život! Pak mu vrah vytáhne klíče z kapsy, otevře si ohnivzdornou, vykuchá ji — vše, vše, co za patnáct let nastřádal, stane se kořistí nějakého Babinského, a jej, doktora Vopičku, odvezou zítra jako studenou mrtvolu do pathologického ústavu. To je strašlivé!

Vopička sklesl na židli nejblíž u kamen, kde sedával Šťovka, a byl by zplakal sám nad sebou. Nešťastná jeho prchlivost! Vzal čert Vápeníka, vzal čert kolegu Šmírhanzla, vzal čert promeškáné stání! Jen kdyby tu neseděl tak sám, opuštěn! Hlava mu sklesla do dlaní, plynový „motýl" nad ním jednotvárně syčel, hodiny míjely.

Jak dlouho seděl, nevěděl. Až pojednou jej vyděsilo zaťukání na dveře, tak tiché, jako zlodějské, jako by se klepající chtěl jen přesvědčiti, je-li někdo uvnitř, čili nic. Vopička se vymrštil, chopil se dlouhého kancelářského nože jako šavle, levicí uchopil židli, kterou před sebou držel jako štít, a ze vší síly zařval:

„Kdo je tu?"

Tím zařváním útočníka jistě zalekne.

A za dveřmi se ozval nesmělý hlas:

„To jsem já, milostpane. Chtěla jsem jen, mám-li uchystat večeři nebo půjde-li milostpán do Besedy. Milostpán snad zapomněl, je šest hodin..."

Stáza! Zlatá stará Stáza! Vopička je vykoupen, zachráněn, životu navrácen.

Mrštil židlí, až se jedna její bolavá noha uraziła, skočil, odemkl.

„Ne, Stázičko, nepůjdu do Besedy. Povečeřím doma. Vůbec nikam nepůjdu. Uděláte večeři, přinesete pivo, nahoře mi přiložíte — a pak, pak mi na noc uvaříte čaj, nebo ještě lépe, uděláte mi horké červené víno, jsem nějak nastuzen. — Počkejte, Stázičko, počkejte na mne, zhasím, zamknu, tak — —"

Ani na chvíli doktor Vopička nechtěl býti sám, jak byl uděšen dnešní svou odpolední samotou, vším, co v kanceláři zakusil a čím se tam umyslil. A za nic na světě by nevyšel dnešního večera z domu, aby se pak v noci nemusil vraceti do pusté domovní chodby, na tmavé schodiště, kde by všady mohl číhati nějaký úklad. I zažil tentokrát zas po dlouhých letech večer docela domácí, jak je trávíval kdysi jako mladý student nad přednáškami a pandekty. Stáza připravila večeři, přinesla pivo a o desáté večer svářela červené víno se skořicí. A když Vopička o jedenácté zhášel a uléhal, než usnul, vzdychl ještě naposled:

„Má nešťastná prchlivost! Oni to vzali doslova! Nepřišli mi! Kde teď před svátky seženu nový personál?"

Druhý den o deváté, sytě vyspalý a svěží, jak již dávno nebyl, doktor Vopička sestupoval do kanceláře. Nevzpomněl na nic, co se včera událo, ba

nevzpomněl ani, že si nevyžádal klíče od Stázy, která vždy ráno v kanceláři poklízela a zatápěla. Po starém zvyku stiskl kliku, dveře povolily, otevřely se. U kamen sedí Šťovka, tamhle doktor Melhuba, tamhle Slavíček a tamhle se krčí nešťastný Knotek. Všichni jako by se v práci jenjen utápěli.

Teď teprv se Vopička vzpamatoval — a nevěří zrakům. Zdálo se mu to všechno? Ale ne, rozpomíná se na každé své tvrdé slovo, zas v duchu vidí, jak se jeho lidé jeden za druhým vytrácejí, vzpomíná, jak tu včera ztrávil celé odpůldne, jak urazil nohu od židle, a ta židle stojí tuhle v koutě opřena, uražená noha vedle ní. Však ráno Stáze dosti hlavou vrtalo, kdo to udělal.

Z nesmírných rozpaků vytrhl jej starý zvyk pozdravu.

„Dobré jitro, pánové," řekl velmi vlídně.

A ze čtvera úst se ozvalo:

„Dobré jitro, pane doktore!"

Ach, oni se nehněvají, přívětivě pozdravují! Snad se mu to přece jen zdálo?

Doktor Vopička se obrací ke Šťovkovi:

„Je něco nového, Šťovko?"

Šťovka se vzchopil jako voják a hlásí:

„Pane doktore, byl jsem včera u zemského soudu, u pana sekretáře Blažeje, který má v referátě proces Brabenec kontra Vápeník. Pan sekretář Blažej se vám uctivě poroučí a snažně se omlouvá."

„Proč se omlouvá?" vyhrkl Vopička.

„Že vás včas nevyrozuměl. Předevčírem k ve-

čeru přišel telegram, že se Vápeník těžce roznemohl. Pan doktor Šmírhanzl ihned zažádal, aby bylo včerejší stání pro těžkou nemoc klientovu odročeno. Té žádosti bylo vyhověno, ale pan sekretář Blažej v předvánočním návalu pozapomněl, aby vás o tom zpravil. Stání se nekonalo, kontumácnuti jsme nebyli, další útraty nevzešly, celá věc je in statu quo. To jsem zjistil a to tedy oznamuji, pane doktore. Proto se pan sekretář Blažej omlouvá. Jinak nového nic — a dnešní pošta ještě nepřišla."

A Šťovka zas usedl jako školák, jenž doříkal, nač byl učitelem tázán.

Doktoru Vopičkovi bylo, jako by jej var přecházel. Toho všeho se nenadál. Nejen, že má personál pohromadě, i Brabenec kontra Vápeník je v pořádku. Kráčel potichu do svého pokojíku a neubránil se pocitu nesmírného studu nad včerejším ukvapením. Drahnou chvíli dumal nad svým stolem, ani jednou nezakašlal. Až za půl hodiny se vzchopil, vstoupil do kanceláře a hovořil ke všemu svému personálu jako máslo:

„Málem bych byl zapomněl, pánové, že je zítra Štědrý večer — doufám, že se nikdo z vás nikam nezadal a že tedy budete mými hosty, krom tuhle pana Šťovky, který má svůj domácí krb. Doufám, že nepohrdnete nadívanými hlemýždi, kouskem candáta na másle, kouskem smaženého kapra, miskou kaviáru, pečenými škeblemi, pohárem dobré plzeniny a číší mělnického. Nu ano,

bordópunče navaří Stázička taky dost. Ale to až na konec. Škoda, že tady náš milý Šťovka nemůže přijít, když slaví Štědrý večer doma se svou milou paničkou."

Vopička tu zamžoural po svém solicitátoru, mundantu a účetním v jedné osobě.

Tak, tedy Šťovka nemá přijíti? On, který celou tu kancelářskou revoluci utišil, který si mohl včera odpoledne za panem sekretářem nohy uběhat, a když zjistil, že nebylo ani stání ani kontumace, mohl si je uběhati po druhé, aby na dnešek sehnal všechen personál po Praze roztroušený! A teď slyší, co šéf chystá, v ústech se mu jen slévá, a nemá přijíti? I vzchopil se. Jeho bezbarvá, sivá tvář trochu zčervenala a jeho ústa skromně promluvila:

„Pane doktore, dovolte, abych poznamenal, že jsem sice i se ženou pozván k svým tchánům, ale tam bych poslal jen ženu a sám bych se co nejposlušněji dostavil k vám, abyste měl kancelář pohromadě. Nemůžeme vědět, co všechno se může stát — a pak by vám třeba Šťovka chyběl."

„Výborně, Šťovečko, a ten nám zítra chyběti nesmí, viďte, pánové?"

A Šťovka tedy nechyběl.

Potom milá Stáza o půl páté ranní sháněla kdejaký starý pytel, kdejaký kus koberce, kdejakou přespočetnou podušku a peřinu, aby vánočním hostům ustlala. A milý Šťovka pamatoval ze všeho jen tolik, že se na Boží hod v poledne pro-

budil v posteli svého šéfa. Pečlivou hospodyni Stázu však tento nevídaný a neslýchaný nešvar nejen ohromil, ale naplnil ji nesmírným roztrpčením. Ustlala milostpánovi co nejměkčeji — a vyválel se v tom Šťovka!

Krásnou vzpomínku na tento Štědrý večer nosil Šťovka v duši své do smrti. Od onoho noclehu uplynulo přes třicet let, a Šťovka dávno již odešel v končiny, kde není žádných stání ani kontumací. O několik let ho předešel milý šéf doktor Vopička, když se jednoho rána na svém lůžku vůbec neprobudil. Ale ze všech nejdříve odešel doktor Melhuba, a právem. Byl nejstarší. A teprv nedávno šel za všemi taky doktor Slavíček. A tak doktor Vopička má zase skoro celou kancelář pohromadě, arci na Olšanech. A když na Štědrý den vyzvánějí na půlnoční, snad se duchové všech čtyř slezou u žulového náhrobku Vopičkova a říkají si:

„Kdypak přijde náš nejmladší, Knotek? Nějak se tam omeškává."

Ale konečně se ho taky dočkají.

(Ottův „Světozor" 1921.

HVĚZDA BETLEMSKÁ.

Celé dvě hodiny sledoval Vratislav Náhoda půvabný ten dívčí zjev. Z ulice do ulice, přes široká náměstí, a zase spletí křivolakých ulic. Nepocítil mrazu, jímž jeho líce červenala, a nepocítil bolesti, když počal padati suchý, sypký sníh, bodající jako jehly.

Vznášela se před ním luzná ta postava jako zjev nadpozemský, jak si Vratislav Náhoda v mysli již několikráte řekl. Zdála se mu vždy vzdušnější a vzdušnější. Snad byla příčinou tohoto přeludu podrážděná obraznost Vratislavova, neboť neukojený žaludek má někdy podivuhodný účinek na všechno čivstvo. A Vratislav od včerejšího večera nepožil sousta. Ne proto, že dnes byl Štědrý den a že by byl chtěl viděti zlaté prasátko. V tu báchorku dávno nevěřil. Ale Vratislav choval posledních deset krejcarů v kapse a za ty měl pořídit dnešní večeři. Kde a jak, o tom nyní neuvažoval. Viděl jen ji a ji a ji — a chtěl ji sledovati, dokud mu neodvolatelně, neúprosně nezmizí v kterémsi

paláci. Po jeho přesvědčení nemohla býti odjinud, než z paláce.

Chvílemi jí byl v patách, jen tak že se nedotýkal aksamitového roucha, oblévajícího ztepilou její postavu. Ale chvílemi se mu ztrácela v tlumu lidí, zvláště na křižovatkách ulic, a pak Vratislav prudce, bezohledně si klestil cestu davem, aby rozkošnou dívku zas dohonil.

Vstoupila do desíti, dvacíti krámů, patrně vyhledávajíc ještě dárky štědrovečerní, a tu Vratislav stanul vždy nenápadně kdesi opodál a vyčkával ji jako věrný pes. Jen v těchto chvílích mu zalézalo za nehty, jen v těchto chvílích pociťoval bodání krupičnatého sněhu. A krom toho chvílemi i zoufalství, když se luzná žena zdržela déle než jinde a když pomyslil, že mu již unikla. Neboť chorobně vznícená jeho obraznost viděla náhle, že z krámu vychází pět, deset, dvacet dívek za sebou, ač jich tam tolik nevešlo, a v oblouzení smyslů poznával v každé svou hvězdu a zas nepoznával.

Konečně však vystoupila ona — a Vratislav kráčel dále za ní jako její stín.

Šestá večerní již odbila, ruch na tržištích znenáhla utichal, mnohé krámy byly již zavřeny a jinde unavení zřízenci chvatně stahovali žaluzie nebo hřmotně přiráželi vrátně — honem, honem, aby zas nějaký opozdilý kupec nevlezl. Prodavači byli unaveni a nemohli se dočkati vyhřátých světnic, teplé rybí polévky, syté večeře.

Na to na vše Vratislav teď nemyslil.

Jediným jeho pomyšlením byla ona, ona! Byl přesvědčen, že ji poznal. Že je to táž krasavice, kterou spatřil v masopustě na plese filosofů, ale neměl odvahy, aby se k ní přiblížil. Neboť tehda byl pouhým výpomocným suplentem. Od konce školního roku není ani tím...

Dívce přibývalo drobných balíčků, ale přes to chvátala kupředu, kupředu, jistě v obavě, aby kdesi nepřišla k zamčeným dveřím. Konečně vešla do krámu posledního, kdesi v Železné ulici, a právě včas. Neboť i tady již zhášeli světla ve výkladní skříni a chystali se zavříti.

Majíc plné ruce, stiskla dívka kliku lokýtkem, a tu Vratislav zpovzdáli zpozoroval, že cosi upustila. Dívka vstoupila, přirazila za sebou dveře, a Vratislav se vrhl jako šelma po své kořisti. Byla to něžná rukavička.

Zmocnil se jí, ustoupil opět v polostín a povznesl rukavičku k ústům. Jemná a přece pronikavá voňavka opojila nadobro jeho smysly. Celoval měkkou rukavičku, která je tak šťastna, že smí vězniti malou její teplou ruku. — Umiňoval si, že vyčká dámy a v příhodné chvíli rukavici jí vrátí.

Na chodníku zadusaly čísi kroky a zazněl hlas:

„Nazdar, Náhodo! Nač tu čekáš?“

Toť Vávra, šťastnější soudruh ze studií, suplent, který učí.

Vratislav rychle skryl rukavici.

„Nač?“ zasmál se skoro chraptivě. „Nu, nač

tak čekává náhoda? Sama neví, nač. Ale já vím: čekám, až mi vyjde hvězda betlemská."

Přítel zadíval se do vyhublé tváře Vratislavovy. Zdálo se mu, že chápe smysl jeho slov. Znal jeho osud, domníval se, že Vratislav míní tou hvězdou betlemskou místo, postavení, výdělek, živobytí.

Rychle načal z jiného:

„Kde večeříš dnes, Vratislave?"

„Ještě nevím, kam zapadnu."

Řekl to netrpělivě, neboť se chvěl obavou, aby dívka zatím nevyšla, aby ho přítel nezdržel, aby mu nebyl překážkou v dalším doprovodu.

„My večeříme v Besedě, Vratislave. Totiž Svatoš, Paveza a já. Chceš-li doplniti čtyrlístek, budeš nám vítán — víš dobře, čtyrlístek přináší štěstí. A chceš-li být mým hostem, jsi ještě vítanější. Nezapomněl jsem, kamaráde, jak ses vždy se mnou dělíval, když ti poslali z domova. A jsem pořád ještě tvým dlužníkem."

„Budiž, přijdu — snad přijdu!" řekl chvatně Vratislav a podával příteli ruku, aby hovor ukončil. Neboť každé chvíle mohla vyjíti jeho hvězda...

Soudruhovy kroky zanikly již kdesi v ulici Rytířské. Tu se otevřely dveře a z krámu vyšla dívka s rozmnoženým břemenem balíčků.

Sám nevěda, kterak se to stalo. Vratislav pojednou smekl a zároveň sáhl do kapsy pro rukavičku, aby ji odevzdal.

„Dovolíte-li, milostivá — — —"

Dívka se podívala na šedivý burnus Náhodův, letmo přeměřila celou jeho postavu a otázala se:

„Jste volný? Máte půlhodinky času? Chcete mi cosi odnésti?“

„Prosím — prosím — prosím — milostivá,“ zajíkal se Vratislav.

„Dobrá — ach ano, máte u sebe lístek? — Svůj lístek mi dejte — —“

Náhoda sáhl do náprsní kapsy pro tobolku, vyňal navštívenku, podal dívce.

Stiskla ji pevně dvěma prsty pravice a řekla:

„Odeberte mi ty věci — tak, to, a toto — a toto, a ještě toto. Dejte pozor, neste opatrně, nic neupusťte — nerozmačkejte to! Jsou tam i křehké věci — a v této krabici sklo. Tak, tyto maličkosti ponesu sama. Pojďte — jdeme na Malou stranu. Dejte se tu rovně, přes náměstí, Karlovou ulicí. Tak. A můžete jíti vedle mne.“

Řekla tak z opatrnosti, aby nezůstával pozadu, až by ho někde nadobro ztratila. A lístek, jejž jí byl podal, vsunula do rukávníku, aniž se naň podívala. Vratislavu Náhodovi zamotala se hlava. Ve snách se nenadál, že ho potká takové štěstí. Smí ji doprovázeti! Smí nésti její štědrovečerní dárky! A tak daleko!

Kráčela mlčky podle něho, ani si ho nevšímajíc. A tu ponenáhlu jal se Náhoda uvažovati. Jak se to stalo? Zač ho dívka pokládá? — Než — vše lhostejné. Jen když smí jíti s ní. A když vnikli do úzké ulice Karlovy, kudy ještě chvátalo množ-

tví lidí, od mostu i k mostu, stalo se nejednou, že e dav lidí srazil těsněji k sobě, až Náhoda zavadil její roucho, o její loket. V takovém okamžiku pocítil vždy nesmírnou rozkoš.

Prošli Karlovou ulicí, vkročili na most. Ostrý vítr zafičel proti nim, sníh se sypal hustěji a chvílemi jej svíjel vítr v mračna jako kouř. Šlehal do tváří, oslepoval je na chvíle.

„Ach, to jsou pravé vánoce!" prohodila dívka, povznášejíc rukávník, aby zaclonila obličej před pichlavými útoky vánice.

„Ano, vzácná slečno," přisvědčil Vratislav, „A na mysl vynořují se všechny vzpomínky z dětství na všechny vánoce minulé. Neboť ve vzpomínkách žijí nám jen takovéto vánoce. Mrazivé, sněhuplné, a zase s oblohou rozjiskřenou nespočetnými hvězdami. A nade všemi veliká, planoucí hvězda betlemská, převyšující svým leskem všechny ostatní. Tak jsme ji vídali nejen v pohádkách, ale i ve skutečnosti — arci jen v dětské své obraznosti."

Udivena podívala se dívka stranou po svém nosiči. Jak divně mluví ten člověk! Jako by to z knihy odříkával. Měl patrně mnohem šťastnější minulost než přítomnost.

Přešli most, prošli Mosteckou ulicí, přes náměstí, dívka zamířila vpravo do ulice Nerudovy a dále vzhůru, až po sám opyš pod hradem, a tu přímo k velikému, palácovitému domu, jenž shlíží svým čelem s kopce do celé ulice Nerudovy, dříve Ostruhové.

Tu stanula, jako by byla chtěla nosiči odejmouti břemeno, ale pojednou řekla:

„Nic naplat. Musíte se mnou až nahoru. Mám plné ruce, nemohu ani do — —“

Chtěla říci „do tobolky“, ale nedopověděla. Chvatně vešla do domu. Vratislav za ní. A vzhůru do patra. Tu stiskla knoflík zvonečku.

Byla jakási tabulka na dveřích, ale Vratislav si jí nepovšiml. Dveře se otevřely, a na prahu stála vážná, obstárlá paní.

„Že konečně jdeš, Julie! Již jsem poměla úzkostí, že tě snad někde přejeli. Tatínek je dávno doma, strachoval se — —“

Vratislav se octl v teplé, osvětlené předsíni.

„Tak, milý muži,“ řekla slečna Julie, „můžete balíčky složiti zde na stůl — —“

Chvěly se mu ruce, mrazem i rozčilením, když skládal štědrovečerní nadělení na mramorový stolek. V rozčilení nepostřehl ani, že se otevřely dveře z pokoje a do předsíně vešel pán prokvetalých vlasů i vousů, ale vzpřímený a pohledu vážného, nějak úředního.

„Tak, milý muži,“ řekla dívka, setřásajíc s rukávníku sníh na podlahu, „děkuji vám, že jste šťastně donesl. A tuto — —“

Sáhla pro tobolku do rukávníku, vyňala a podávala Vratislavu Náhodovi stříbrný peníz.

„— tuto je za cestu. Děkuji...“

Sám nevěděl, jak se mu peníz octl v ruce. Ale teprv když ucítil kov na dlani, řekl jako zděšený:

„Ne, ne, vzácná slečno! Já nejsem — —“

Styděl se vysloviti to.

„Nedoprovázel jsem vás za mzdu, vzácná slečno. Podržte svou odměnu — —“

A prudce položil peníz na mramorový stolek vedle balíčků.

V úžase hleděla naň dívka. A než mohla promluviti, přistoupil starý pán a pronesl přísně:

„Co to znamená? — Kde jsi vzala toho člověka, Julie? — A vy, pane — —? Vaše jméno?“

„Náhoda, vašnosti,“ vyrazil ze sebe Vratislav. „Náhoda!“

„Pozoruji, že je to nějaká podivná náhoda,“ řekl pán mrazivě. „Ale vaše jméno —?“

Vratislav Náhoda sáhl pro tobolku, otevřel ji, ale marně hledal.

„Račte odpustiti, nemám již navštívenku — odevzdal jsem poslední slečně — —“

Teď Julie vyňala navštívenku z rukávníku, a rychle po ní sáhl otec.

„Vratislav Náhoda,“ četl hlasitě, „suplující profe —“

Nedočetl.

„Jak jste přišel k té navštívence?“ řekl přísně k Vratislavovi.

„Račte odpustit, pane!“ odpovídal Náhoda. „Je to moje navštívenka — poslední — a zatím jich už nepotřebuji. — Jsem suplent Náhoda — bohužel bez místa, ale mám zadáno na tři ústavy — a bohužel zatím bez naděje — —“

„Náhoda — Náhoda —“ pronášel pán jako v rozpomínání. Náhle se udeřil do čela.

„Počkejte, pane, toto jméno — vždyť se nemýlím, podpisoval jsem — sečkejte chvilku — —“

Odešel chvatně do své pracovny, vrátil se zakrátko a hledě do jakési listiny, hovořil vlídně a téměř omlouvavě:

„Ovšemže — podpisoval jsem vaše jmenování na ústav novoměstský — předevčírem, bylo nařízeno, aby vám byl dekret bez odkladu dodán, ještě před svátky, a vy nic nevíte?“

„Nevím — pranic nevím,“ odpovídal Náhoda hlasem rozechvělým a z očí mu vyhrkly dvě slzy. „Těkám od rána ulicemi — a teď večer jsem kráčel za hvězdou betlemskou...“

„Pak vás vyřízení očekává nejspíše ve vašem bytě,“ řekl pán.

Náhodovy zraky bezděčně zabloudily k dívce.

„Hvězda betlemská mne nezklamala...“ řekl vroucně.

V tom okamžiku přísný hodnosta pochopil vše.

„Julie,“ promluvil, „poděkuj se pánovi za doprovod a rytířskou službu. — A vy, pane kolego, promiňte dceři, že vás pokládala — že vás totiž nepoznala, chci říci. A na důkaz, že promíjíte, prosím, abyste nás poctil zítra návštěvou. O polednách — ke stolu — nejste-li jinak zadán.“

Vratislav Náhoda uklonil se. A dobývaje z kapsy svůj nález, podával dívce rukavičku:

„Tu jste upustila v Železné ulici, slečno, když

jste vstupovala do posledního krámu — a tu jsem vám chtěl vrátit, když jste po nákupu vycházela. Než jsem mohl promluviti —“

— — —

„To tě potkala divná náhoda,“ řekla paní k slečně Julii, když za Vratislavem zapadly dveře.

„Potkal,“ řekl důrazně hodnosta, „neboť tento Náhoda jest mužského rodu. Ostatně má výbornou kvalifikaci.“

— — —

O půl hodiny později doplnil Vratislav Náhoda čtyrlístek v Besedě.

„Dočkal ses hvězdy betlemské?“ poškádlil jej soudruh Vávra.

„Dočkal. Vzešla mi v plné kráse — a vzala mě s sebou.“

A Vratislav svěřoval soudruhům tajemství svého nejžalostnějšího a nejkrásnějšího Štědrého večera. (Nár. l. 1913.)

JMELÍ.

Bylo znáti, že se blíží vánoce. Kupci líčili před krámy pytle s pravými francouzskými vlašskými ořechy, do nichž svědomitě přimíchali zbytky scvrklých a dutých od loňska, a paškrtníky vyššího slohu lákali bedničkami švábských hlemýžďů a mořských škeblí. Zvláštní shodou okolností se stalo, že touž dobou, kdy výkladní skříně obchodů s domácím a přepychovým zařízením byly plny orientálských koberců, nabízených za ceny tovární, továrnější a nejtovárnější, vozil jakýs impresář z Variété po hlavních třídách pražských v několika fiakrech tlupu Arabů nebo Turků, lákaje tak na produkce těchto osmahlých umělců z oboru vyšší gymnastiky a ekvilibristiky, a každý druhý krám s módním, střižním, galanterním, krátkým neb dlouhým a manufakturním zbožím byl v týchž dnech polepen množstvím poloturecko-českých nápisů: Okase — occase — okasní výprodej — occasní příležitost — okasní okase* — atd.

* Occasion slovo francouzské, znamená doslovně příležitost, a tedy příležitost k lacinému nákupu. Nám to slůvko zavedli hlavně židovští obchodníci, a po nich opičili se i čeští

A zatím co si v živnostenském úřadě na magistrátě a v příslušném oddělení místodržitelském radové, sekretáři a praktikanti lámali hlavy, pod jaké paragrafy všechny tyto nápisy přísluší a zdali by je neměli asi za tři roky šmahem zakázat, aby ostatní obchodníci a živnostníci netrpěli nekalou soutěží, starostlivé hospodyně kvapem kupovaly všechen ten „okasní" brak z konkursních podstat, jehož metr ani bez okase nestojí za sedmadvacet nebo za sedmnáct krejcarů.

Všady ruch, všady život. Na náměstích pražských vyrůstaly přes noc celé lesy vánočních stromků, optikové vystrkovali chladnokrevnější teploměry, kožišníci měli plné ruce práce s vracením kožichů, přes léto opatrovaných, v zastavárnách kvetly licitace na propadlé zimníky. Prorok Fiala roznášel cedulky, slibující neurčitě, že bude „místama mráz", a lehkověrní jeho čtenáři kupovali brusle. Oni, kdož si zakoupili pár pravých ruských galoší z haarburské gumovny, lépe uložili svou hřivnu. Neboť toho roku byly vánoce zas jednou „na blátě", jako již asi po deset let předešlých.

Ale bylo znáti, že se vánoce blíží. I lepší domácnosti již zakupovaly až po třech krejcarech

---

kramáři, nemajíce pro vlastní jazyk žádného smyslu. Slovo „okase" bylo zavedeno v tu dobu, když místodržitelství zakázalo vyvěšovati nápis „výprodej", kterýmž bylo obecenstvo lákáno, aby kupovalo všeliký vyrudlý, vyčichlý, přeležely brak z konkursních podstat atd. Potom si tedy kramáři vymyslili „okasi", a s tím si úřady nevěděly rady.

pepře, nového koření, bobkového listí, hřebíčku, skořice a badiánu, sladkých i hořkých mandlí, majoránu, dymiánu, šalvěje, balšámu, vraních ok, muchomůrek a modré skalice. Do omáčky totiž na černou rybu může se dáti všechno, jak známo, kromě karbolové kyseliny a chlorového vápna, kteréžto lučebniny prý zvláštní chuti nedodávají. Snad je to pouhý předsudek. Aspoň před lety vyprávěly jisté noviny, že se jakési kuchařce připletla nedopatřením do řečené omáčky a dokonale se v ní rozvařila krabička Binningrova leštidla na boty, a toho roku prý se všichni členové řečené domácnosti a pozvaní hosté mohli černou rybou k smrti ujíst. Jen krabička sama zůstala prý poněkud houževnatá, po anglicku.

Ale vánoce se už docela jistě blížily, ježto bylo patnáctého prosince. A v těch dnech panoval taky neúnavný, čilý ruch v domě páně Bohatově. V nádvoří byly práskány koberce menší, veliké odvezeny do Sudova ústavu k vyprášení, a ve vyprázdněném saloně a v jídelně utábořili se leštiči podlah s mazlavým svým uměním.

A toho večera, kdy se leštiči po vykonané práci vzdálili, dala paní Bohatová připraviti zvláště chutnou večeři a netrpělivě očekávala svého chotě z pisárny v přízemí.

Čekala tentokráte trochu déle, neboť taky velkoobchod páně Bohatův byl v tu dobu jako naruby. Ale kdo by se divil? Byl to velkozávod s kávou, cukrem, s jižním ovocem, čajem, rumem a

punčovinou. A to vše jest hlavně před vánoci zbožím sezonním. V nádvorním skladišti byly páčeny bedny s hrozinkami, sudy se svatojanským chlebem, párány žoky kávy, rýže, zboží bylo váženo a baleno do menších nádob a pytlů, ve sklepě byl stáčen do lahví rum, arak, ruský a bordóský punč, podomci kleli, pomocníci chvatem se mohli přetrhnout, ve výpravně proti skladišti bušeno celý den jako v kovárně, bedny a bedničky byly zatloukány, obruče na sudech utahovány a přitužovány, pytle a pytlíky velikými jehlami zašívány, tři dvoukolé vozíky závodní hrčely stále po hrbolaté dlažbě nádvoří a duněly po dřevěných špalíčcích průjezdu z domu, každá špice kol a každý příčel vozíku stenal pod těžkým nákladem, žebřiny se prohýbaly pod sudy a bednami, podomci supali, opírajíce se kovanými podpatky o zemi, sklouzali na slizké půdě, zlořečili — a když se vraceli s prázdnými vozíky domů pro nové náklady, ještě byli rudí jako zoun a stírali sobě řinoucí pot s čela a tváří a osoušeli vlasy vlhkem slepené.

A přece bylo veselo v celém tom domě, jehož průčelí bylo zdobeno velikým štítem Franz Xaver Bohatta — (po starém zvyku ještě německy, což pocházelo z času nebožtíka otce Bohatova) — vším tím turnajem vanula i veškerému personálu předtucha vánoc, kynula zvláštní štědrovečerní odměna za mimořádné namáhání, jak bylo u firmy Franz Xaver Bohatta odedávna zavedeno.

Vždyť i sami podomci kleli jen tak ze zvyku,

jako by se tím poháněli a vzpružovali, jako se ještě bodá ostruhami závodní kůň, když je téměř u cíle. Vracejíce se však ze svých vyjížděk do města, tvářili se již veseleji, neboť tu i tam padlo nějaké zpropitné — a na svátky bude třeba hodně peněz.

A budiž tu pověděno: pro pana Františka Bohatu byli by všichni do ohně skočili, neboť to byl principál z oněch starých dobrých principálů, ke své chase vždy uznalý, štědrý. Žádaje své, dobře platil a vydatně živil. Však taky neradi od něho odcházeli. Sloužili u něho někteří již patnáct, dvacet let, a nejeden až do smrti. A loučili se s ním jenom, když se sami „dělali pro sebe".

Stejný ruch panoval v pisárně, do níž se vcházelo z průjezdu a jejíž okna vedla do úzké ulice. Šedivé a tmavé domy protější čněly do hrozivé výše, olupujíce pisárnu Bohatovu o světlo, jehož v kalné ty prosincové dny beztoho nebylo nazbyt. Plyn hořel v pisárně od samého rána do večera, a starý kasír Břečka nadával zuřivě, co jen se do toho „kompitoru" vešlo, jak posměšně říkal pisárně. Byl krátkozraký, chudák starý, nechal v tom tmavém sklepení již tři čtvrtiny svých očí a nosil na ochranu zbývajícího zraku zelený štítek na čele i potmě a snad i v noci v posteli.

Ostatních pět kontoaristů přemítalo se s chvatem v kudrnatých listech úzkého a vysokého „šmírbuchu", strazzy, žurnálu, saldokonta, šelestilo nákladními listy, avisy, dodacími listy, třískalo malými knížkami příručními, z ruky fakturistovy jako

z eskamotérova cylindru lítalo množství účtů, kteréž metal na postranní stolek ještě vlhké, a skoro ještě v letu je drapal praktikant Vincenc, vkládal do snímací knihy a nepřetržitě vrzal starým kopírním lisem v koutě. Korespondent jen kmital rukou, namáčeje pero a črtaje po čtvercových listech dopisního papíru, a spěchal tolik, že mu nezbylo času, aby odstřikoval na podlahu. Kanil si na psací stůl, kde bylo málem již víc inkoustu než v kalamáři. A nad hlavní knihou se skláněl účetní Slavíček, asi šestadvacetiletý, úhledný mladík s kučeravými vlasy, jemuž pokladník Břečka posměšně říkal dráteník. No, ano, Břečka měl hlavu jako koleno, a v tom vězela jeho jízlivost. Ale jinak rád by byl koupil polovici vlasů Slavíčkových za hotové, jak říkal, a beze srážky, a ještě by jich zbylo dosti tomu mladíku nemoudrému. Mohl by je prodat, říkal, však mu taky někdy slezou, a nebude mít ani vlasů, ani peněz.

A v malém „kompitorku" vedle veliké pisárny, v takové jakési kukani, která byla urvána velké místnosti pouhým přepažením a zasklením, seděl principál Bohata jako starý mudřec, s okuláry na nose a s nosem skoro až v lejstrech. Četl došlé dopisy, zaškrtával v nich modrou a červenou tužkou, podpisoval účty a dopisy, které mu tam sluha Polívka donášel a zas od něho odnášel, a chvílemi se díval na hodinky.

Nakonec podepsal poslední list, posledně se podíval na hodinky, drcl rukou do dveří své sva-

tyně, které byly na dosah a nezavřeny, a zvolal do pisárny:

„Závěrek, pánové! Kasu! Dost! Zavírat!“

Šum, klapot, bouchání, zavírání knih, nandávání do ohnivzdorné skříně, kopírní lis přestal skřípat, pera cvakala do žlábků vedle kalamářů, Břečka se šoural k principálovi s pokladní knihou a s krabicí, v níž byla tržba. Všichni zaměstnanci se hrnuli k umyvadlu, aby si opláchli ruce, a praktikant ulovil v té tlačenici tu herdu, tu záhlavek, tu mu někdo šlápl na nohu, a dopisovatel se ho tázal urážlivě:

„Což vy taky potřebujete na pazoury čistou vodu, štíre? Počkejte, až se umejou páni!“

Jen sluha Polívka stál posud vytrvale u malého stolku s jazykem na dva decimetry vyplazeným, kladl na něj hned několik poštovních známek najednou a lípal je na obálky, bouchaje pěstí na známky, jako by je na kuvéry přibíjel. Činil vše to tak stejnoměrně jak automat a teprve když asi sto známek olízal odplivl s náramným odporem.

„Já jsem po večeři,“ vrčel při tom. „Mám toho zatraceného aspiku plnou hubu!“

Posléze všichni byli umyti, oblékli se, chápali se holí a deštníků, pozhášeli plynové plamínky, zapínali zimníky, dali principálovi uctivě dobrou noc a vypáchli z místnosti, pěkně po pořádku, podle hodností svých. Praktikant by byl rád nejdřív proběhl, ale vždy ho někdo popadl za límec a mrštil jím dozadu.

A tak bylo dávno po osmé, když se paní Bohatová dočkala svého chotě. Přišel, sňal okuláry a vzdechl:

„Bože, Katy, už aby bylo po těch vánocích! To zas máme cirkus!“

Panička, která sama dnes podávala choti večeři, jej chlácholila:

„Mlč, starý, taky bude. Taky mě z toho všeho již hlava brní, ale jaká pomoc. Podívej se, jak máme salon a jídelnu vyleštěny.“

„Hezky, hezky,“ posvědčil pan Bohata, ale ani se ke dveřím jídelny nepodíval. Seděli spolu v malém pokoji vedle ložnice.

„A já už mám na svátky skoro všechno doma. Ryby až před Štědrým dnem, toť se ví. Ale zvěřina a bažanti jsou ve špižírně — to si pochutnáš, Franc. A když tak hovoříme, Franc, kohopak letos pozveme? Jsme jen tři . . .“

Manželé Bohatovi měli jedinou dcerušku, Katynku. Synáček František jim dávno odešel, sotvaže dospěl desíti let. Ta rána pana Bohatu stále bolela. Jediný mužský potomek, dědic domu, závodu, firmy, byl jim nelítostně vyrván.

„Já už pozval, Katy,“ odpovídal pan Bohata, polykaje.

„Kohopak?“ tázala se dychtivě panička.

„Slavíčka, účetního; budeme čtyři.“

Panička svraštila čelo.

„Slavíčka!“ protáhla.

„Slavíčka," opakoval Bohata skoro drsně. „Kampak má jít?"

„No, kdybys chtěl pozvat každého, kdo nemá kam jít, mohl by sis na Štědrý den vypůjčit Černínská kasárna," řekla panička skoro špičatě.

„A kohopak tys chtěla?" zeptal se Bohata ostře.

„Franc, moudré slovo. A zas na mne nevyhrkni! Všimla jsem si, že se kolem Katynky již několikrát otáčel mladý Vejlupek. Na bále, v divadle —"

„Copak ten," pohodil hlavou pan Bohata. „Ten se točí kolem ledakoho!"

Paní nechtěla rozuměti a pokračovala:

„Vejlupek taky zdědí po otci dům a tu parfumerii — —"

„Ten se taky do jiného nehodí než do parfumerie. Leda ještě za panáka do výkladní skříně bradýřské."

Teď polkla paní Bohatová, ale hořkou slinu.

„Jsou tam peníze, Franc, a je to rodina. Mně se Vejlupek líbí, myslím, že Katynce taky. Ale neptala jsem se jí."

„Tos dobře udělala, Katy. Není radno malovat čerta na zeď."

„Starý je vdovec," pokračovala panička, jako by neslyšela, „jsou sami dva, tak jsem si myslila, že bychom je mohli pozvat na Štědrý den, a na Boží hod arci taky."

Pan Bohata mlčel.

„Cožpak ty se starým Vejlupkem nevaříš?“ dotírala paní.

„Vařím nevařím — nemám s ním co vařit. Ale nic mi neudělal, to je pravda. Starého mám rád.“

„Tak vidíš, a mladého jen když bude mít ráda Katynka, to je hlavní věc. A počítej, Franc: je jí devatenáct pryč, a ráda bych, abychom ji zaopatřili, dokud jsem trochu při síle, a to je partie, mladý Vejlupek! Považ si, když naše rodina a jeho, když se jednou náš majetek a majetek starého Vejlupka spojí, jaký to bude dům!“

„Tak tedy ten čert má pořád kálet na jednu hromadu?“ skoro se rozkřikl pan Bohata.

„Franc, nekřič,“ napomínala choť, a její hlas se již chvěl rozčilením. „Ponechme to Pánubohu, jak se to vyvine. Ale ráda bych dala příležitost. Štědrý den, vánoce, to jsou dni, kdy se ledacos vyjádří, projedná, srdce každého se otevře. Je-li v tom vůle boží, tedy ať to je. Snad mladý Vejlupek použije chvíle. Tobě je nějak proti srsti, ale křivdíš mu, věř mi! No, mladý člověk! Tak usedlý ještě není jako ty, ale větroplach taky žádný. A až se ožení, až přijde rodina, bude z něho muž jak náleží. Heleď, Katynka by byla paní Vejlupkovou —“

„Bylo by mně milejší, kdyby byla paní Slavíčkovou!“

„Slavíčkovou!“ užasla paní. „A to myslíš opravdu?“

„Opravdu,“ řekl rozhodně manžel. „Slavíček je řádný člověk. Do práce jako kat. Rozumí ob-

chodu. A byl by to nástupce, jakého bych si přál. Firma by zůstala, rozumíš, a já bych si to své jižní ovoce nepomíchal s žádnou parfumerií!"

Paní chvíli mlčela, hledíc na manžela, jako by jej chtěla očima provrtati. Ale pan Bohata to nepozoroval. Hleděl si talíře a večeře. Konečně dojedl, odložil příbor, otřel ústa, napil se.

„Slavíčka!" vydechla paní, „Slavíčka, účetního, kterému platíš osmdesát zlatých . . ."

„Sto, Katy, už půl roku sto. A zaslouží si je. Kdyby chtěl půldruhé stovky, taky mu ji dám. Stojí mi za to. Ale tomu ty nerozumíš."

„A tak tedy Vejlupky nepozveš?"

„I pro mne za mne, pozvu, Katy. Pročpak ne? Ať přijdou! Bude dobře, když se na mladého podíváme zblízka."

Paní Bohatové zazářila tvář vítězným úsměvem. Budou-li pozváni, je svou věcí jista.

— — — — — — — — — — — — — — —

Den před Štědrým večerem spatřil pan Bohata doma divnou věc, když přišel z pisárny k obědu.

Salon i jídelna byly zas již prostřeny vyprášenými koberci, vše se tam jen lesklo a všady se topilo, aby se prostory na svátky pěkně vyhřály. A na lustru v jídelně, na lustru v saloně visela podivná věc. Bylo to cosi jako roští, všelijak potočené větvičky s řídkými lupeny mdlé barvy, a mezi listím prohlížely malé bobulky. Teď vzpomněl pan Bohata, že podobnou věc zahlédl taky v předsíni.

Podíval se na ten divný chumáč, ještě jednou se podíval a obrátil se k choti:

„Copak to je, Katy?“

Panička se usmívala a odpovídala:

„To je jmelí, Franc, jmelí.“

„A proč to visí tady v jídelně a v saloně a v předsíni — proč to není v kuchyni u plotny? Vždyť je to roští do pece.“

„Ó ne, Franc!“ hovořila panička. „To se nedává do pece, leda až to uschne. To je jmelí a má to zvláštní význam.“

„Jakýpak, proboha tě prosím?“

Panička neodpovídajíc vyňala ze skříně číslo jakéhosi zábavného časopisu, podala je choti a řekla:

„Přečti si to!“

Nehledal dlouho, bylo to modrou tužkou zaškrtnuto:

„V Anglii panuje zvláštní, zajímavý zvyk. Na vánoční svátky vyzdobují tam domácnosti jmelím. Zavěšuje se na lustry nebo jenom na háky v komnatách, v chodbách i ve schodišti, ba i nade dveřmi. A stane-li se náhodou, že mladý muž, pozvaný nebo přicházející s přáním, setká se ve Štědrý den právě pod takovouto větví jmelí s mladou dívkou, má právo ji políbiti. A byť i byl mladý muž třeba jen podřízeným úředníkem a byť i mladá dívka byla dcerou jeho představeného, jeho šéfa, třeba dcerou milionářovou, může host užíti svého práva a dívka se nesmí vzpírati, žalovati. V ten den takovéto políbení není proviněním, není

urážkou. Samo sebou se rozumí, že nejen mladí mužové, ale taky dívky nikterak se nevyhýbají podobnému „náhodnému" setkání, ano že dívky takovou náhodu samy uchystávají. A toto políbení pode jmelím přivodilo již mnohý šťastný sňatek, k němuž by jinak nebylo došlo."

Pan Bohata to přečetl a vrátil časopis choti.

„Rozumíš, Franc?"

„Abych řekl pravdu, nerozumím."

„Ano, vy muži nikdy nerozumíte, kde máte rozuměti. Nuže, Franc, to je moje myšlenka. Přijde Vejlupek — a jestli si myslí na Katynku, jestli se nemýlím, pak nepromešká tuto lákavou příležitost a vyčíhá okamžik, kdy bude moci Katynku pode jmelím políbit. A to bude vyjádření, Franc. A podaří-li se nám, Franc, abychom párek v tu chvíli překvapili, pak nám zbude jen, abychom jim požehnali. Rozumíš teď, Franc?"

„Teď rozumím. Katy. Jen jestli porozumí taky Vejlupek. Tatík má francouzskou parfumerii a není jistý, ví-li mladý Vejlupek o tomto anglickém zvyku."

„Už o něm ví — o to jsem se postarala já. Jak? — to je mé tajemství. Ale taky ti to pak povím."

„A Katynka?"

„Bože, Franc, ta to čtla dřív než já. Trhá vždy listy a časopisy listonošům z rukou."

„Půjč mi ty noviny!" řekl suše pan Bohata.

„K čemu?"

„Ještě si to dole v pisárně přečtu."

Poobědval, vypil černou kávu, spěchal zas do pisárny. Když pak odpůldne odešel kamsi do města, zůstalo číslo časopisu v jeho „kompitorku" na stole, zaškrtnutou zprávičkou navrch.

Když po nějaké chvíli vstoupil do pisárničky Slavíček s náručí papírů k podpisu a kladl je na principálův stůl, vzbudily zaškrtnuté řádky jeho pozornost. Naklonil se, četl, a jeho čelo se vraštilo.

„Hleďme, hleďme," šeptal si skoro mrzutě. „Katynčin tatínek si toho taky všiml! Kdopak jeho na to upozornil?"

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Byl Štědrý večer a paní Bohatová již jen procházela komnatami v prvém patře, udílejíc poslední rozkazy. Byla plna neklidu, jak letošní Ježíšek dopadne. A hlavně, jestli jí nadělí zetě! Vejlupka, mladého Vejlupka — který v jejích očích byl skutečně vejlupkem všech ženichů. Takový dům — a jejich dům — nebylo by skvělejšího spojení. Ať si mluví Franc o čertu a jeho hromadě, ale je to krásná věc. A v tomto názoru ovšem nebyla paní Bohatová osamocena. To bývá ideálem všech pečlivých matek její vrstvy.

Ve tři hodiny zavřely se sklady v přízemí, světla v pisárně pohasla, personál popřál panu Bohatovi šťastných a veselých svátků, pan Bohata řekl již asi po dvacáté: Nápodobně, nápodobně! — a pak se personál rozběhl do všech koutů Prahy. Každý jeho člen tiskl ruku na kapsu a v každé té kapse byla obálka od principála s vánočním dár-

kem. Kasír Břečka především si umiňoval, že si koupí nový zelený štítek na oči, poněvadž jeho posavadní byl již po čertech ošumělý.

Slavíček spěchal do svého mládeneckého bytu, aby se svátečně oblékl. O šesté má být u večeře. A když byl doma hotov, zamířil ke květináři, koupil za tři zlatky kytici a kráčel zas do ulice, v níž zdaleka svítil štít „Franz Xaver Bohatta", k domu, v němž po několik již let pracoval a v němž kromě slušného postavení nalezl i mocnější ještě pouto, vížící jej k této staré, proslulé firmě. Zastrašoval jej sice trochu zjev upjaté a nepřístupné paní Bohatové, která — dobře tak tušil — není mu zvlášť nakloněna, ale Katynka, Katynka! Ztráví několik hodin vedle ní. To mu bude náhradou za všechno.

Ale když vstoupil k Bohatovům, zamrazilo jej. Co spatřil, vyvrátilo ho z rovnováhy. Nalezl tu oba pány Vejlupky. Políbil ruku milostpaní, popřál šťastných svátků, vyjektal nesměle podobné přání slečně Katynce a podal jí kytici. Ó, že ji přinášel! Tu na malém stolku u zrcadla stál veliký, ozdobný koš, a v něm byl složen celý květinářský krám. Nejvzácnější květy, co jich jen skleníky v prosinci vypěstovaly, kupily se tu a naplňovaly vůní celou komnatu. Jako kupec odhadl Slavíček všechnu tu nádheru aspoň na padesát zlatých — a to byl dar Katynce od mladého Vejlupka. Ó, ty vejlupku všeho intrikánství! Chudák Slavíček se teď styděl za svou třízlatovou kytici, ač byla velmi

pěkná, ba, nádherná, ač ji slečna Katynka přijala s úsměvem velmi líbezným a zardívajíc se přiváněla k ní, až se jí bradička i nosíček ve květinách utápěly. Ale kde se ztrácí tato kytička proti daru Vejlupkovu, proti tomu koši na prádlo, který byl napěchován květinami jako speditérský vůz!

Starý pan Vejlupek pohlížel na Slavíčka dobrácky shovívavě, dokonce mu ruku podal. Věděl, že je to Bohatův účetní, a nic ho neuráželo, že s ním bude seděti za jedním stolem. Dokud měl rodinu pohromadě, dokud žila jeho nebožka paní, zvával taky některého svého zřízence k večeři.

Ale trochu Slavíčka mátly pohledy mladého Vejlupka, vyčouhlého štilipáka, černovlasého, potahujícího se za černé knírky. Díval se na Slavíčka nějak posměšně. Jistě nic nevěděl o záměrech Bohatových, o jeho náklonnosti k mladému účetnímu, dojista netušil, že by mu pan Bohata i dceru svěřil — ale jen tak docela neuvědoměle, pouhým pudem veden, aniž se zmohl na nějaké myšlenkové vyjádření, větřil v něm cosi — cosi — —

Konkurenta? Soupeře? Kdyby to někdo vyslovil, mladý Vejlupek by se skoro rozřehtal. Cožpak s ním taky někdo může závoditi? Ale Slavíčkova přítomnost byla mu nějak proti srsti. Když pan Bohata pozval tatínka a jeho, Roberta Vejlupka, k čemupak zval Slavíčka? Jen tak jako „nohu ke stolu"? Snad by byl přece ještě v celé Praze našel někoho jiného?

Jestliže se mladý Robert Vejlupek potácel

v mlhách, Slavíček uhodl ihned, co znamená přítomnost pánů Vejlupků, a zvlášť mladého. Rázem vše uhodl, a dosvědčilo to neklamně i chování paní Bohatové, která se přívětivostí k mladému Vejlupkovi jen rozplývala. S bohem tedy, krásný sne, s bohem navždy! A Slavíček by se byl rozplakal, kdyby to nebyl býval hrdý, statečný hoch. Cítě jedné chvíle zas na sobě takový pichlavý, povržlivý pohled Vejlupkův, upřel náhle na mladého toho elegána zraky plnou silou, s plným odporem, útočně, nejen jako by se bránil, ale jako by na soka dotíral smrtící zbraní — a toho pohledu mladý Vejlupek nevydržel. Sklopil zraky a otočil se k otci, všecek popleten smělostí toho škrabáka, a zatím docela poražen.

V koutě komnaty, u kamen vysokých jak oltář, stála slečna Katynka se svou kyticí a sledovala tento němý zápas obou mladíků. A když se Vejlupek pod Slavíčkovým pohledem až prohnul a vzal do zaječích, její zraky radostně zajiskřily. A v jejím srdci to zajásalo:

„Výborně, Slavíčku, nedej se! Stojí ti kořist za ten zápas! — — —“

Bylo po večeři, panská Tonička se kmitala jídelnou a sklízela talíře, příbory, vynášela, vracela se zas jak na obrtlíku, stírala ozdobným smetáčkem kdejaký drobek s ubrusu na malou lopatku, rovnala číše, dolévala, a při tom šustily její sváteční šaty a tváře se rděly, jako by tušila, že stále ji lačnýma očima sleduje pan Robert, který měl

smysl pro půvabné dívčí zjevy, ať se s nimi setkal kdekoli. A Tonička byla hezká holka.

Otevřely se dveře salonu, zaplál vánoční stromek drobnými žárovkami jako hvězdičkami, byly rozdány dárky, páni dostali své krabice doutníků, i Slavíček, hned si zažehli, pokuřovali, popíjeli, a zanedlouho se objevily na stole láhve, obložené až po stříbrné krčky rozdrceným ledem, zátky vybuchovaly, šampaňské se perlilo, zazněly přípitky na šťastné vánoce, svezl se při tom taky Nový rok, a v kamnech vesele praskalo.

Tu pojednou paní Bohatová ťukla do manžela, a když se obrátil, upřela naň výmluvně oči a potom se rozhlédla jídelnou.

Pan Bohata sledoval ten pohled a rozuměl mu. V jídelně byly tou chvílí jen čtyři osoby: slečny Katynky a mladého Vejlupka tu nebylo. Oči rodičů zaletěly do salonu, byl prázdný. Pan Vejlupek starší labužně srkal víno. Slavíček prohlížel slečnino album pohlednic. A tou chvílí zaznělo v předsíni dívčí zavýsknutí. Bystře je postihla toliko paní Bohatová — a jen taktak že se doneslo i k sluchu jejího manžela.

„Franc!“ zašeptala paní blaženě a táhla chotě ke dveřím. Cestou chopila se i starého pana Vejlupka:

„Tatínku Vejlupku — honem!“

Šel, nevěda, kam je tažen, a vida, že se paní domácí krade po špičkách, učinil tak po ní. Všichni tři — Slavíčka k tomu nebylo třeba! — doplížili se

ke dveřím, paní Bohatová otevřela tiše, byli v předsíni. A tu pode jmelím uprostřed naskytla se jim utěšená podívaná: pan Robert Vejlupek objímal dívčí postavu a líbal, líbal, jen to luskalo. Dívčí oděv šustil a z úst přepadené, novými polibky stále umlčovaných, linulo se jen tlumeně a přerývaně:

„Ale, mladý pane — tak už dejte pokoj — copak si myslíte...“

Přece kdosi zašramotil a Robert to zaslechl. Pustil dívku, otočil se — a do kuchyně, studem z překvapení všecka zardělá, prchala — panská Tonička!

„Roberte!“ zvolal káravě pan Vejlupek.

Robert se usmíval rozpačitě a nic jiného nepřipadlo mu v tu chvíli, nežli že si po labužném požitku četných polibků utíral ústa.

Paní Bohatová stála jako socha, bledá, a chvějíc se zírala na Roberta jak u vidění.

„P—p—pane Roberte!“

Jenom pan Bohata nepozbyl ducha.

„No co, Katy? Jmelí — jmelí — to je jeho právo! Výborně, pane Roberte!“

Paní Bohatová vpotácela se do jídelny. Ani si nepovšimla, že je prázdná, že zatím zmizel i pan Slavíček. Tím bystřeji viděl pan Bohata. Jen mrskl okem do salonu — a jako dříve paní do něho, drcl on teď do své choti:

„Nic si z toho nedělej. Katy, koukej — tohle je mně milejší!“

Uprostřed salonu, právě pod větví jmelí na

lustru, stála jiná skupina. To byl účetní Slavíček, který v něžném objetí svíral slečnu Katynku. Ale neluskalo to, dívka se nebránila, nevzpírala. Byl to jediný, dlouhý, vroucí polibek, vyjadřující vše, co si dvě ta mladá srdce měla říci.

Po druhé vytřeštila paní Bohatová oči a chtěla vzkřiknouti, avšak hlas jí selhal, výkřik uvázl v hrdle.

Pan Bohata provlékl teď pravici pod paží své choti, ku podivu šetrně, a s něžným násilím vedl ji dále, na práh salonu. A šeptal při tom:

„No, Katrlinko, není toto lepší podívání? A není to vůbec lepší?"

Políbení na rtech mladých lidiček dohořelo, slečna Katynka vyvinula se stoudně z objetí Slavíčkova a s očima zaslzenýma dívala se na matku, na otce. Levice Slavíčkova klesla k boku, ale pravice stále svírala ruku Katynčinu. A nepustil ji ani, když shlédl rodiče, a pevně hleděl na matku zbožňované dcery. V jejích zracích nepostřehl sice žádného nadšení, ba ani vlídnosti, ale pohled páně Bohatův hovořil k němu mnohem přívětivěji.

Pan Bohata se přiklonil k choti a zašeptal:

„Jsi srozuměna, Katynko? Abych se neblamoval. Jasně prohlédni a poznej, že tu jest všechen odpor marný. A vzpomeň, co tam v předsíni tropil pan Robert..."

Paní Bohatová neodpověděla, ale stiskla choti ruku, a byla to taky odpověď. A jen jako by hovořila k sobě, zašeptala:

„Buď vůle tvá...“

Pan Bohata pokročil k páru v saloně, políbil dceru na čelo, stiskl Slavíčkovi pravici, dovedl oba k choti, a když i ta podala Slavíčkovi ruku, na níž pak ulpěl dlouhý, vděčný jeho polibek, zvolal Bohata skoro v rozjaření k oběma hostům v jídelně:

„Dovolte, pánové, abych vám představil ženicha své dcery: pan Slavíček, bývalý můj účetní, od Nového roku společník firmy Franz Xaver Bohata.“

Pan Vejlupek otec podával panu Bohatovi ruku a přál upřímně i bodře:

„Gratulor, gratulor! Mnoho štěstí, příteli, mnoho zdaru, milostivá paní, a šťastným snoubencům taky! Bože, kéž bych i já měl už tuhle starost za sebou!“

A pohlédl nějak lítostivě, vyčítavě na syna.

„No, taky to bude, příteli,“ těšil ho pan Bohata. „Vždyť je děvčat po Praze jako — jako — no jako jmelí!“ (Nár. l. 1905.)

VÝMINEČNÝ STAV U LUKÁŠKŮ.

Panu Matouši Lukáškovi bylo dopřáno dosti času, aby uvykl všemu tomu, co sám kdysi v záchvatu zoufalého humoru nazval výminečným stavem své domácnosti. Vždyť se na obloze jeho domácího štěstí schylovalo znenáhla ke stříbrné svatbě. A pokud se dopočítával, začalo to tehdy, kdy mu tři jeho dcerušky, jedna po druhé, vyrůstaly z dětských sukének.

Čemu říkal výminečný stav, nastávalo u Lukášků dobré dvě a spíše tři neděle před vánoci. V tomto období byl všechen obvyklý pořádek jeho domu vypáčen ze stěžejí. Otci Lukáškovi připadalo tu, jako by všechny kouty jeho bytu byly plny neviditelných šotků, provozujících podivné, tajemné kutění. Byly to předzvěsti Štědrého večera.

V ty dni byly jeho „ženské" — tak říkal vůbec choti a dceruškám — stále na cestách. Vycházely a vracely se, obyčejně nesmírně udýchány, přinášely maličké balíčky čehosi, mnohdy jen pouhé svitky papíru, klepávaly na zeď kuchyně již na posledních schodech, aby nemusily u dveří zvo-

niti. Rozárka spěchávala honem otevřít a potom dámy proklouzávaly předsíní po prstech, beze šustu, aby tatínek neslyšel, a mizely i se svou kořistí v nejzadnější světnici.

Při tom při všem se tvářily „ženské" páně Lukáškovy — lépe řečeno snažily se tvářiti co nejlhostejněji, jakoby nic, jako by se nechumelilo. Ale čím větší bylo jejich úsilí, aby zatajily, že se něco děje, tím zřetelněji bylo lze čísti na jejich tvářích, jak pod násilnou, ztuhlou maskou zdánlivého „nic" ukrývá se to slavné překvapení nadcházejícího Štědrého dne.

Byly to chvíle a dni, kdy pan Lukášek nevěděl, kam by dal uši a hlavně oči. V té době vyhýbal se co nejvíce ženským světnicím, v té době odvažoval se také jen z naléhavé potřeby do místností společných, do ložnice své a manželčiny nebo do jídelny, buď aby si umyl ruce, aby si vzal čerstvý kapesník, jiný nákrčník, rukavice. Bylo zákonem, třeba nepsaným a nevyřčeným, aby v těch dnech nic neviděl, co viděti neměl. Ale právě v ty dni přiházely se mu nemilé nehody. Šťáral-li pod postelí, aby vyhrabal trepky, které mu Rozárka smetákem kdovíkam zastrčila, padl jistě na nějakou krabici, které ještě včera tam nebylo. Hledal-li ručník, jejž jeho choť nebo dcery ve zmatku kamsi zašantročily, vytáhl jistě odněkud kus kanavy nebo juty, plyše neb atlasu s nějakým rozdělaným vyšíváním. Bylo toho plno v postelích, v nohách i ve hlavách, pod poduškou na pohovce, pod povlakem

kredence, jak to tam dcerušky ve spěchu naházely, podsouvly, skryly, když někde nablízku vrzly dveře.

Pan Lukášek obyčejně rychle zase hodil takovýmto objevem, jako by ho ta věc v rukou pálila, ale když se vrátil do svého pokoje, přikradla se za ním jeho choť a s těžkou výčitkou v pohledu kárávala muže:

„Rarach tě taky pořád všady nosí! Jako bys mi nemohl říci, když něco chceš! Mermomocí holkám pokazit radost! Že nemůžeš té všetečnosti odvyknout! A to chodí a čmuchá a čmuchá — můj božínku, kampak s tím máme jít...!!"

Bylo marno ujišťovati, že pan Lukášek nečmuchá, že to byla čirá náhoda, že tuší, že se něco chystá, ale že ho ani nenapadá, aby slídil, že se dočká —

„Nemluv, prosím tě, Lukášku!" stála panička na svém. „Tohle dělají všichni muži — a pak vyčítáte zvědavost nám! Seber se a jdi si někam!"

Byla to jediná doba v roce, kdy paní Lukášková chotě tak horlivě někam posílala.

Kampak měl jít! Nanejvýš tedy do kavárny. Raději by si byl zdřími na pohovce v ložnici. Ale tam překážel. Tak tedy přece se oblékl a šel. A když se za dvě nebo za tři hodiny vrátil, pořád ještě přicházel paní Lukáškové příliš brzy. Pak rychle sháněla nějakou večeři, poslala panu choti jen pro půl litru piva, a sotvaže utřel ústa, zase ho pobízela:

„Prosím tě, na pivo si někam zajdi, třeba do Besedy nebo kam. Arci, do rána tam nemusíš být."

Večer ochotněji kráčel pan Lukášek do vyhnanství. Nemrzlo-li příliš nebo nebyla-li cachtanice, nic si z toho nedělal. Jen to jedovaté „do rána tam nemusíš být" ho hnětlo. Do rána! Kdypak už se nezdržel do rána! Bejvávalo, bejvávalo kdysi. Ale tomu je tak dávno! Ostatně je vidět, jaké mají ty ženske ponětí, kterak to nyní v hospodách vypadá. Jak by mohl do rána! Policejní hodina vůbec je druhá s půlnoci, ale teď patroly nemusí chodit, aby ji hospodským a hostům připomínaly, aby hospody vymetaly. Trousí se to odevšad již po desáté. V Besedě! Tam je taky někdo do rána? O dvanácté by tam všechna strašidla z Prahy mohla mít valnou hromadu, a mnohdy by mohla začít už o jedenácté. — —

Výminečný stav u Lukášků měl však ještě jiné důsledky, a to vlastně byla nejhroznější věc pro pana Matouše. Týkalo se to jeho tabule, jeho obědů i večeří.

Čím blíže bylo k Štědrému dni, tím větší byl pospěch, aby se všechno dodělalo, dovyšívalo, obroubilo, podlepilo, vytřepilo — cožpak vím, jak se všemu tomu říká! A k tomu již přibyla starost o sváteční tabuli. Již byly strouhány tvrdé housky do zásoby, připravováno na vánočky, chystáni hlemýždi — jen s těmi jsou tři dni práce — loupány mandle, již byl tlučen cukr, skořice, pepř, přebírány hrozinky — hotové dopuštění!

V ty dni tedy — a trvalo to týden i déle — měla paní Lukášková právo, aby rodinu s obědem

nějak odbyla. A v ty dni pan Matouš Lukášek byl nucen pojídati bez reptání, s čím by mu jindy choť nebyla tak směle mohla na oči. Tehdy zužitkovala paní Lukášková vše, co jí za poslední čtyři neděle zbylo. Pan Lukášek vyjádřil se kdysi v Besedě u stolu „Obce", že v těchto dnech požírá „své úhlavní nepřátele".

Tak na příklad žemlovec, toto půvabné, lákavé jídlo ze starých rohlíků, samých to zbytků od snídaní, s kyselými, tvrdými jablky, která nepouštějí šťávu. Mysl páně Lukáškova poklesala, jak jen se veliký kastrol s chrupavým, do hněda upraženým povrchem objevil na stole. Po každém žemlovci měl ústa jako pořezaná, rozbolavělá.

Pražená kaše! Pokrm, jehož každé sousto mu v ústech vyrůstalo v báječné rozměry, smělo se před vánoci bez ostychu objeviti na jeho stole. Jindy by byl ohlásil slavný protest. Ale co teď s protestem, když paní Lukášková mohla odpověděti: „Mám se roztrhat? Pravda, milostpán si na Štědrý večer sedne k hotovému, ale kdo to má vše udělat?"

A pan Lukášek tedy zápolil s praženou kaší.

Pak bývaly slejšky, pak pařené housky, pak—

Nu, všechno přemáhal pan Lukášek dosti statečně. Ale v „domácí" kuchařce paní Lukáškové — skutečně zcela domácí — bylo ještě jídlo, které naplňovalo otce Lukáška postrachem. Byla to „sekaninka".

Jméno samo o sobě dost líbezné a slibné. Se-

kaninka. Cosi jako něžného, milého, vlichocujícího se. Sekaninka! Avšak ve skutečnosti byla to strašná sekanina. Aspoň pro pana Lukáška.

Každý kousek zbylého tvrdého masa, každou chrupavku, každou tučnou kůrku z vepřového schovávala paní Lukášková po týden, po dvě neděle. A když se jí zdálo, že již to stačí, nacpáno všechno do mašinky, a Rozárka počala točiti klikou jak na aristoně. Jakási táhlá, spojitá masová kaše vytáčela se spodním otvorem mašinky. Do ní přidáno strouhané housky, hrst špeku na kostečky, nějaký žloutek, kousek kapusty — nu, nejsou to vše dobré věci? A pak se to peklo na kastrole nebo na pekáči. A pak tedy: dones na stůl, jak stojí tak často v Rettigové.

Arciže paní Lukášková donesla.

Do vánoc bývala sekaninka pravidelně třikrát. A pan Lukášek uvažoval při tom po každé, jak je člověk přec jenom nezkušen, když se žení. Neboť kdyby byl jen zdaleka tušil, že je na světě cosi, čemu se říká sekaninka, a do čeho se může ve mlejnku zmastit husí kůže a zbylé hovězí maso, skopové šlachy a zbytky telecích nožiček a vůbec všechno — kdyby to byl tušil (říkával sám), byl by si vložil do svatební smlouvy, že sekaninka jest na věčné časy z jeho jídelního programu vyloučena.

A nechápal, že jeho tři dcery se mohou právě touto sekaninkou ujíst. Nu ano, mládí!

Konečně tedy nastal Štědrý den — výminečný stav byl zrušen. Pan Matouš Lukášek dostal pak

od milé rodiny vyšívané kšandy, vyšívané trepky, vyšívanou domácí čepičku, vyšívanou podušku na pohovku — — ďas ví, co vše ještě vyšívaného. A když to pan Lukášek přijímal z rukou nejmladší dcerky, která rozdávala v zastoupení Ježíška, a když po obdarování sklízel šťavnaté polibky dcerušek, uplakaných samou radostí z dárků, a když mu navrch položila paní Lukášková hubičku svou, ještě tak vonící smaženým kaprem a nadívanými hlemýždi a jablkovým závinem, tu ji pan Lukášek upřímně objal a z hloubi srdce oddechl:

„Ale, matko, jsem rád, že teď zas budeme živi jak jindy — já již nevěděl, kudy mám chodit a kam mám koukat — — no, ty kšandy mě těší, těch jsem potřeboval nejvíc."

A na rok nastal u Lukášků mír a klid. Až zas o budoucích vánocích — — —! (Nár. l. 1901.)

ŠTĚDRÝ DEN STARÉHO ŠVEJDY VÁCLAVA.

Starému „švejdovi" Václavovi jsem věnoval již několik vzpomínek — však se na něj navzpomínám, na dobrého a poctivého toho mužíka, který kdysi hrdě vyšel na výboj do světa, až tam do Italie k armádě papežské. Ta sláva dlouho netrvala. Zanedlouho se Václav vrátil a všechen další život dosloužil za dvoukolým vozíkem anebo pod těžkým rancem z hrubé zelené plachtoviny. Byl sluhou tiskárny a po celá desítiletí rozvážel a roznášel nejnovější plody literární po všech pražských knihkupectvích.

Ach, za jeho mládí a za jeho mužného věku byly tiskárny ještě skutečnými svatyněmi černého umění, a ne hřmotnými fabrikami jako nyní, ne požeráky statisíců rysů bílého papíru do roka a pekelnými chrliči papíru potištěného. Svatyněmi, v nichž každý lístek byl desetkrát a vrub na vrub obrácen, zkoušen a podrobován desateré korektuře a revisi, s rozvahou a bez překotu vytištěn, vkládán do „glancdeklů" a mačkán v těžkém lisu, aby nabyl původní hladkosti a lesku. Neboť tehda

tiskávalo se vše na papíře máčeném, a tedy vodou zdrsnělém.

Tehda mívala snad každá tiskárna sluhu jen jednoho. Václav byl dlouho takovým jediným „oušlapkem", jak sám o sobě říkal, a dlouho stačil. Když nebylo nákladu na vozík, když ho nebylo ani na ranec, roznášel Václav korektury a revise autorům, později „vývěsky", konečně hotový první exemplář. Staří literáti, učenci, archiváři, bibliotekáři nepochybně ještě se pamatují na jeho drobnou postavu. Ale ubývá jich, ubývá. Vždyť sám švejda Václav tlí přes půldruhého desítiletí na Olšanech, a měl hodně let, když odešel navždy, jako by jen byl překročil tím šáravým, šeplavým krokem. Neboť Václav chodil jako po punčochách. Tak tiše odešel, že to mnohý z nás ani nezvěděl. Tak tiše, jako by jen lehký průvan kdesi v dáli byl za ním dveře dovřel.

Teď pojednou mi vytanul na mysli, a to že se vánoce blíží. Vánoce miloval. Neboť v ty dni roznášel zákazníkům závodu a váženějším autorům kalendáře s přáním k Novému roku — a čí ruka nebyla by tu zajela do kapsy, aby starého švejdu odměnila desetníkem nebo dvoušestákem?

Toto roznášení „gratiskalendářů" bylo jeho „akcidencí", pasekou, a v těch dnech zvonívalo v kapse Václavově stříbro. Ošemetné sice, načervenalé, jako by se stydělo, že je tolika mědí pomíšeno, ale přece stříbro, za něž bylo lze dostati vše, co Václavovi oslazovalo dny krušného života: flá-

kotu (uzeninu) a hmotu (pivo). Neodsuzujte ho příliš rychle — piva nesnesl nikdy mnoho. Byly chvíle, kdy se opil jedinou holbou. Zesláblý jeho žaludek mnoho nevydržel.

A zas tedy nadešly svátky, tak někdy v polovině let sedmdesátých, a byl právě Štědrý den, kdy zbývala ještě hromádka kalendářů, aby byla do večera dodána zákazníkům. Stará tradice velela, aby se tak stalo na Štědrý den, aby „partaje" měly kalendář v rukou na svátky. Boží hod, Štěpán — času dost, a mnohý si rád klidně počte. Však mnohý zákazník tiskárny neznal z české literatury nic jiného, než ten darovaný kalendář.

„Ke všem sakrům!" zlořečil již asi po desáté pan faktor Smolař, „kdepak zas čerti nosí toho chramostejla! Tadyhle má roznášet — —!"

Po Václavu nebylo památky. Nikdo ani nevěděl, kam byl poslán, s čím, a nebylo lze uhodnouti, kdy se objeví. A hodiny míjely.

Konečně, konečně se přišáral.

„Kde jste chodil, duše prach set sakramentská — tadyhle čekají kalendáře — a vy — pařil jste někde, co?"

To byla jistě křivda, neboť veliké nějaké paření nesrovnávalo se nikterak s „únosností" Václavovou. Nu, řeč se mluví, a v rozhněvání padne leckdy slovo, aniž se doopravdy myslí. Možno taky, že zas faktor měl nějakou mrzutost se starým, s principálem, však víte, jak to pak chodí. Po stupínku vypijou si takovou šňupku všichni, do

posledního. Tak zatím faktor naléval Václavovi z plného.

Nějak se omlouval Václav, pravda, ale nějak nešťastně, neobratně; bylo zjevno, že aspoň polovina času spadá na vrub nějaké jeho zastávky, zatlachání kdesi, snad i darované číšky kořalky.

Slovo dalo slovo, milý faktor dohříval se vždy více a vemlouval se do hněvu, ač byl jinak dobrý a družný chlapík, až konečně v největší ráži a jen pouhou fistulí vyrazil:

„Už to s vámi není k vydržení! Tak tedy uděláme konec. Od Nového roku půjdete."

Tomuhle nikdo z nás nevěřil. A myslili jsme, že taky Václav neuvěří. Poněvadž to neslyšel po prvé. To už ho i starý faktor nejednou vypovídal a sám „starý" mu dal taky jednou výpověď — na tu chvíli, kdy to právě povídal. A vždycky jsme věděli všichni, že zůstane při starém. Kterak jsme mohli být bez Václava? Náležel k tiskárně jako vikýř k domu, jako kolo k rychlolisu, jako puntík na i! Byla to vždy jen pohrůžka bez valného významu, a sám Václav ji přijal mnohdy s filosofickým klidem, jen si něco zahuhňal do zežloutlých, nazelenalých knírů, co by arci nebyl tučným písmem pronesl ani ke starému, ani k faktorovi. A když nadešla nejbližší sobota, nikdo již nic nevěděl, na výpověď nevzpomněl. A byli by se náramně podivili, kdyby byl Václav sebral svých pět švestek a loučil se a dokonce snad žádal za vysvědčení.

Ale tentokrát bylo jinak. Václav byl nesmírně naměkko. Snad proto, že byl Štědrý den. Možná, že na Štědrý den ještě nikdy nedostal výpověď.

Nikdo však netušil, co se v jeho srdci děje, a maje každý své práce dost, Václava si nevšímal. Štědrovečerní překot hřměl dále domem. Jen v poledne z nás každý na chvíli odskočil, aby kdesi snědl talíř polévky, vystřídali jsme se, dokonávali jsme denní svou práci, již plni roztržitosti, a zenáhla se tmělo.

Ještě kdosi vyšťáral nějakou zapomenutou adresu a přilepil ji na kalendář.

„Stakra, na toho bychom byli zapomněli! A kde pak je Václav?"

Ano, Václav! Nikdo nevzpomínal, kdy ho viděl naposled, nikdo nevěděl, kam odešel.

Faktor se podíval na adresu.

„No, čert ho nevezme, pana Konopáska, když sní kapra bez kalendáře. Zejtra je taky den. Ostatně to máme na cestě, někdo z nás to tam může vrazit, až půjdeme domů."

Domů! Vždycky jsme rádi chodili z té roboty, ale na Štědrý den nejraději. Jen abychom ji měli za zády! V duchu již nám voněl kapr, chřestily ořechy a na konec všeho dráždila nozdry pronikavá vůně horkého punče. Štědrý večer již proto nám byl tak milý, že po něm nastával Boží hod — robota je zavřena. Kde je to všecko tehdejší těšení!

Honem ještě rychlá inspekce, aby všady bylo

zamčeno, aby nezůstalo jiskřičky v kamnech, aby nikde nezůstal kohoutek plynu otevřen.

Úzkou chodbičkou jsem tápal do zadní místnosti, plné knih, balíků lepenky, starých provazů. Kohoutek plynový byl tam zatažen na tři čtvrtky, jen tak že modravý plamének olizoval rozpoltěný čípek hořáku.

„Kterýpak rarach to nedotáhl!“ bručím, a již sahám, abych kohoutek dovřel.

Tu pojednou šust jakýsi — ne, pouhé tušení šustu, pouhé tušení, jako bych tu nebyl sám. Rázem otočím kohoutek naplno, plamen plynový vyšlehl s mocným syčením, v kumbále se vyjasnilo. A tu překvapující obraz. Starý švejda Václav klečí na podlaze pod oknem, na klice okna uvázán starý provaz, Václavův krk vězí ve smyčce níže, Václav má sepjaté ruce, popelavé jeho rty se pohybují, odříkávajíce beze zvuku nějakou modlitbu. Vytřeštěné oči hledí kamsi do prázdna, jako by netušil, že kdosi přišel, jako by neviděl náhlého osvětlení, jako by zíral již někam do jiných světů.

„Václave! Co tu tropíte?“

Václav neodpovídá, jen jeho rty se pohybují, sepjaté ruce se chvějí.

„Václave!“ vykřikl jsem.

Ale již jsem vytrhl nůž z kapsy, skočil k oknu, uřízl provaz u samé kliky, smekl jsem starému švejdovi oprátku s krku, popadl ho za rameno, zatřásl jím.

„Co to blázníte, Václave!“

Václav hleděl na mne jak umírající, domodlil se, pokřižoval se a skoro plačky povídá:

„Mnechaj' mě, mjá už toho mám dost — mkampak mám jít, když jsem dostal vejpověď — mjá už byl napolo v nebi!"

„Že se nestydíte, Václave, starý papežský voják — a doma žena čeká s rybou — to byste jí vyvedl pěknou věc! Vzhůru, jdeme domů, zavíráme."

Pomohl jsem Václavu na nohy, chopil se ho za rameno, zatáhl jsem plyn a strkal jsem starého švejdu tmavou chodbičkou před sebou. Vpolou cesty se mi otočil, popadl mě oběma rukama a huhňal:

„Mježíšmarjá, neříkaj' to nikomu — sic bych dostal ještě jednu vejpověď!"

„Nikomu — ale sypte, ať jdeme domů!"

Faktor byl již odešel, jen kolega v pisárně se oblékal. Ani se netázal, odkud Václav přichází, kde byl, a tak jsme zhasili světla, zamkli pisárnu, odcházíme.

Teprv teď mě přepadla zimnice z toho výjevu. Skoro jsem se na starého švejdu zlobil. Na Štědrý den!

Na schodech s patra popadl mě Václav za kabát.

„Pročpak mě nenechali pověsit? Moh' jsem mít teplou smrt! Teď musím do Vltavy s mostu — to je horší!"

Zatrápený Václav! Bydlí na Novém světě na-

hoře, pravda, musí přes Karlův most — aby tak opravdu...

„Václave, ještě slovo, a zavolám na vás policajta! A pojďte, musím taky na Malou stranu."

Nebylo pomoci, rozhodl jsem se, že ho dovedu až domů. Procházka sic trochu daleká, ale Václavovi dnes není co věřit.

Šel podle mne jako jehně a cestou jsem se snažil ho rozveseliti. Ale když jsme přešli Ostruhovou ulicí, když jsme zlezli staroradnické schody a octli se v ulici Loretánské, chápal již Václav, že moje cesta na Malou stranu byla pouhou záminkou. Na Loretánském náměstí zastavil se pojednou a žebronil:

„Ne, dál už nejdou! Oni chtěj k nám, já vím, chtěj to říct mé staré — ale ne, nechoděj! Vždyť já už jdu — když jsem tak daleko, teď se na most nevrátím."

„Ne, k vám nepůjdu, jen ke vratům. Kupředu!"

A přes všechen jeho odpor dovedl jsem milého švejdu až na dvorek, rozloučil se s ním a čekal jsem, až v jeho příbytku dveře zavrzly. Tam čeká Václavova žena, syn, tam je Václav v bezpečí. Upokojen jsem se vracel. —

Nedalo mi druhý den, na Boží hod, musil jsem se podívat, jak se nešťastnému sebevrahovi daří.

Vybral jsem se odpůldne, za tmy již jsem došel na Nový svět, vlezl do nízkého příbytku Václavova.

Uvítala mě jeho žena.

„No, kdepak máte starého?“

„I šel k Zlaté hrušce (hospoda na Novém světě) se synem. Syn tam hraje na harmoniku —“

„No a měli jste veselý štědrý večer?“

„Zaplať Pánbůh, mladý pane! Jen starej nám pak začal trojčit. Najednou, že se musí oběsit. Provaz nějaký tu našel, kličku udělal, na krk si ji hodil — —“

„A věšel se?“ ptám se bez dechu.

„I to bych mu byla dala! Jen mu povídám: trojko stará, tohle se dělá na Štědrej den? — Pak jsem uvařila punč — pak si starej leh a spal až do rána. Ale provaz nesundal — spal i s tím vokem na krku...“

Čertův Vašek! Tak mu to zavrtalo v hlavě? Sebral jsem se a za milým Václavem ke „Hrušce“. Mladý hrál na harmoniku, Václav seděl za stolem, pokuřoval krátké a se zalíbením naslouchal koncertu; až doprostřed místnosti táhla se obšírná plotna, na níž syčely smažící se jitrnice a jelita, a kolem plotny za zvuku harmoniky tančilo několik párů.

„A Ježíšmarjá, kde pak voni se tady!...“ vítal mě Václav překvapen. Byl docela ve své míře a dnes nehuhňal. Klid vánoc obestřel i jej milým tím vědomím nerušeného odpočinku a „užívání“ světa. Dal mi připít a rázně vystrčil od stolu nějakého novosvětského domorodce, abych mohl sám vedle něho usednouti.

„A můžou taky tancovat,“ povídá mi blahosklonně.

Naklonil jsem se k němu a povídám:

„Byl jsem u vás doma, Václave."

Václav vytřeštil oči.

„Co tam chtěli?"

„Hledal jsem vás, abych se podíval, jak vám je po včerejšku."

„Ježíšmarjá," ulekl se starý švejda, „snad neřekli něco mámě?"

„Já neřekl nic, ale vaše máma mi vyprávěla, co jste ještě doma tropil. Nedáte-li s tím pokoj, povím to panu faktorovi a třeba taky starému."

„Jsou tak dobrej!" vyhrkl Václav s hrůzou. Faktora se bál jako čert kříže. A dodal: „Vědí, že neřeknou nic?"

Odpovídám:

„Budete-li mít rozum, neřeknu. Ale dáte mi kousek toho provazu, který jste měl přes noc na krku, co? Víte, pro štěstí."

Václav vybafl a zamručel až někam pod stůl na podlahu:

„Mdyť já jsem se mneoběsil!"

A teď už zas huhňal. (Nár. l. 1906.)

DĚDEK TO SPRAVIL.

Historie zcela občanská, obyčejná — historie, jakých se v rodinách toho druhu, o níž tu hodlám vyprávěti, přihodilo jistě mnoho a jakých ještě mnohem více se přihodí, než se svět ve svém otáčení zastaví. Jenom pokud se starého „dědka" Špontajbla a jeho obcování s nebožtíky týče, je to trochu podivné a skoro neuvěřitelné.

Avšak příběh vyprávěla stará Šafránová, a té jsem věřil věci nejpodivnější. Stará Šafránová byla očitou svědkyní všeho, o čem vyprávěla; stará Šafránová vůbec měla zvláštní štěstí, že byla při všem podivném, co se kdy v celé kolatuře událo. A když vyprávěla jakýkoli příběh toho rázu, nabývala celá její bytost vzezření neobyčejného, zcela zvláštního. Stará Šafránová i v nejklidnějším rozpoložení a ve chvílích, kdy chtěla být nejpříjemnější, vypadala jako strašidlo. Což teprv, když vybočila z kolejí obvyklého hovoru a zalétla vzpomínkami v onu tajemnou říši, kterou nazýváme čtvrtou dimensí! Ta o ní věděla dávno a byla v ní jako doma. Ale když překročila hranici, která pro

nás obyčejné smrtelníky je nepřekročitelná, pak její lícní kosti vystoupily, že se ty dva hrbolky na její tváři leskly jak stará, zahnědlá slonovina, z očí jí šlehala světýlka zelená a žlutá a v ústech (nevím, byl-li to pouhý klam nebo holá skutečnost) pohybovaly se jí jazyky dva nebo aspoň jazyk rozeklaný.

Někteří z občanských jejích posluchačů tvrdívali o ní dokonce, že umí připravovati onu povědomou pekelnou mast, kterou když potře jistou část těla, nabude schopnosti, aby se na koštěti vznesla do povětří a poletovala nad střechami a komíny města. Nebylo však ani jediného svědka, jenž by ji byl na takové promenádě viděl, což je konečně pochopitelno, uvážíme-li že takové jízdy lze podnikati jenom za temna nočního a teprv když odbije dvanáctá.

Nemohu právě říci, že bych se byl staré Šafránové nějak zvláště bál — ačkoli jakýsi pocit lehkého mražení v její společnosti častěji se dostavil; ale když stará Šafránová, odcházejíc domů, všechny účastníky na dobrou noc líbala, tu jsem přece za jakoukoli záminkou o chvíli dříve se vytratil, aby nemohla taky mne znásilniti. Posluchači jejím polibkem obdarovaní utírávali si ještě dlouho ústa jako po špeku, když paní Šafránová dávno již byla zmizela.

*

Zrána onoho dne, který je sice zasvěcen památce Adama a Evy, kterážto památka však je téměř naprosto potlačena a umlčena štědrovečer-

ním významem již od samého rána, zavládl taky v domácnosti mistra knihaře Kazajdy kromobyčejný ruch sváteční. Svátečnost se jevila především v tom, že menším čtyřem dětem bylo matkou Anastázií hned před snídaní nasekáno, poněvadž hřešíce na vánoční prázdniny povalovaly se mnohem déle v pelechu, jak matka Anastázie říkala jejich postelím. Nebyly to ani postele, nýbrž jakési žebřiny ve výklenku sáhové zdi, v tak zvaných slepých dveřích, zazděných od té doby, co starý dům po smrti někdejšího držitele, posledního rytíře Zápotockého, proměněn byl na dům činžovní. To se stalo již na sklonku století osmnáctého, a snad od té doby již a nepřetržitě bylo onoho výklenku používáno za dětskou ložnici rodinami, jež byly dětmi požehnány hojněji, než při zakládání domácího krbu svého samy počítaly. Tam totiž, na stopu od podlahy počínajíc, bylo do výklenku zasazeno a pevnými skobami připevněno čtvero silných prken nad sebou, každé s nízkou ohrádkou jako plůtkem, aby spáč nevypadl a tato čtyři lůžka byla denně vystlána pro nejmladší a nejkratší ratolesti rodu Kazajdova, neboť výklenek nebyl tak široký, aby na „peleších" mohl spáti člověk dospělý, byl-li normální míry. Pouhou toliko výjimkou, když kdosi ve vzrůstu svém zakrsal, mohl tam přespávati i po dokonaném čtrnáctém roce věku, a to jen když se náležitě skrčil. Jestliže někdy v bytě tom bydlili lidé bezdětní, bylo příhrad ve výklenku užíváno jako „etažéru".

Toho rána zejména Pepíku Kazajdovic dostalo se tří pohlavků lážových, svědomitě přišitých, poněvadž — holomek prý — vstal nejpozději a oblékaje cajkové kostkované kalhoty, sedl v rozespalosti téměř slepotné na židli, na níž byla na prkénku jedna z dohotovených právě vánoček, aby ještě dokynula. Jeho dosednutím nejenže vánočka nabyla tvaru docela jiného, než jakým každá slušná vánočka se honositi má, ale byvši rozsednuta spojila se tak těsně s kalhotami Pepíkovými, že nebylo snadno ji odpoutati, což svedlo staršího Frantu k neprozřetelné poznámce, aby ji poslali k pekaři i s kalhotami Pepíkovými. Jakmile to dořekl, již si neměl s Pepíkem co vyčítat, neboť matka Anastázie měla cit pro právo a spravedlnost, krom toho pohlavků zásobu nevyčerpatelnou, a podala jich i Frantovi několik na ochutnání.

„Haranti nekázaní, nezvedení! Taková vánočka jako květ, a vy neřádi mně ji rozčvaňháte! Teď abych nechala všeho a začala znova!“

Hlas paní Kazajdové se rozléhal velikou světnicí a vnikal i do sousední knihárny, takže mistr Maxmilián beze slova se obrátil od svého stolu a dveře knihárny zticha, ale dokonale zavřel, aby křik z užší jeho domácnosti nerušil jej a jeho dělníky v práci, neboť bylo ještě mnoho co dodělávati. A do čtyř hodin odpůldne — jak se na Štědrý den pracovávalo — ještě ledaco se může pořídit.

*

Za nějakou hodinu ulehl povyk, způsobený zlořádným činem Pepíkovým, a paní Anastázie, otevřevši dveře knihárny, zavolala na muže:

„No tak pojď sem, starý!“

Starý položil kostku, kterou hladil právě nějaké čerstvě potažené desky knihy, sáhl po tabatěrce, nabral šňupec, vsrkl jej oběma nozdrami najednou a šáral se do rodinné světnice.

„Řekls už panu Nyklíčkovi?“

„Neřekl,“ odvětil skoro šeptem šedivý mistr.

„Tak tedy mu řeknu já,“ pronesla panička velmi rázně.

„Stázinko, rozmysli si to ještě!“

„Jaképak rozmýšlení! Dnes to musí vzít konec.“

„Stázinko, holce je devatenáct let!“ řekl mistr napomínavě.

„To já vím líp než ty!“

„A panu Nyklíčkovi je padesát.“

„Bylo mu taky devatenáct.“

„Stázinko, pročpak ty Ferdinanda zavrhuješ?“

„Tovaryš! A to bys ty chtěl?“

„Já byl taky tovaryš, Stázinko.“

„Naše Terezka je z rodiny!“

„Cožpak Ferdinand se vylíh' na stromě?“

„A Nyklíček má peníze.“

„To není všecko. Stázinko. Ale považ jeho léta!“

„Však ona ho doroste.“

„Stázinko, Stázinko, aby na tebe někdy nenaříkala!“

„Že ji chci posadit do tepla?“

„A Ferdinand mi pak odejde.“

„Dostaneš jiného. To je rantů s Ferdinandem!“

Teď se mistr narovnal, posunul okuláry na čelo a řekl rozhodně:

„Dobrá, Stázinko. Musí-li být po tvém, ať je. Ale bude-li z toho neštěstí, ať padne všechno na tvou hlavu!“

— — — — — — — — — — — — — —

Je zřejmo, čeho se rozmluva manželů týkala. Především devatenáctileté Terezky, vlastní dcery manželů Kazajdových rukou společnou a nerozdílnou, pro niž bylo na vybranou ze dvou nápadníků: pana Nyklíčka, padesátiletého otylého mládence, kancelisty hlavního loterního úřadu, který již patnáct let bydlil v malém pokojíku Kazajdových se zvláštním vchodem na síň proti schodům a s jediným oknem do dvora, a Ferdinandem, šestadvacetiletým tovaryšem páně Kazajdovým, knihařem výborným a člověkem skromným s tou jen výjimkou, že se opovážil zbožňovati slečnu Terezku. Jeho smělost byla v očích paní Kazajdové tím větší a horší, že taky Terezka jeho náklonnost opětovala, kdežto na panu Nyklíčkovi nelíbil se jí ani vlásek, ačkoli zasloužilý ten muž nosil velmi umělou paruku, pod kterou arci po původní a přirozené zdobě vlasů samorostlých nebylo již ani památky.

Ferdinand, jak se samo rozumí, bude hostem štědrovečerním jako vždy, neboť u svého mistra

bydlil zároveň s učněm Tondou v malém kumbále přes síň. Pan Nyklíček pak má býti teprv pozván. Mistr protežoval Ferdinanda, pomýšleje, že by mu někdy jako zeti živnost popustil, paní Kazajdová však byla z gruntu srdce nakloněna panu Nyklíčkovi, kterýž se jí uměl všelikým způsobem zalichocovati. A paní Anastázie věděla dokonce, že Nyklíček chystá dnes Terezce pod stromeček prstýnek v roztomilé krabičce, a ten prstýnek měl býti zásnubním. Toto vědouc, koupila taky paní Stáza prstýnek, kterým zas měl býti obdarován pan Nyklíček, jako od Terezky, a touto vzájemnou výměnou mělo býti zpečetěno, co si tak ze srdce přála: zasnoubení obou „mladých" lidí, pevně, neodvolatelně — a v masopustě může býti svatba.

Rozmluva manželů neměla svědků. Malí „haranti" stuchali se kdesi na dvoře před zádumčivou zahrádkou, někdy panskou, modelujíce tam sněhuláka, a Terezka stála v tmavé kuchyni u plotny, dohlížejíc na omáčku na černou rybu, do kteréžto omáčky, jak známo, může se dáti vše, co se v domácnosti najde, a je vždycky dobrá. Terezka do ní nepřidávala koření žádného, neboť to již obstarala matka. Terezka, míchajíc vařečkou, ronila do ní jen slzy, ježto věděla, co jí dnes nastává.

Přece však rozmluva manželů Kazajdových měla svědka a „posluchače", ale na toho paní Anastázie nic nedala. To byl starý Špontajbl, vlastní její otec, neboť ona byla rozená Špontaj-

blova. Tento starý Špontajbl však už jako by nebyl na tomto světě. Bylo mu devadesát let, a závěrek svého života trávil na posteli v koutě, na vyvýšené podlážce, na jakémsi podiu, ohraničeném starým, mohutným zábradlím. Tato příslušnost bytu Kazajdových pocházela z dob rytířů Zápotockých, a ač byla červotočinou prožrána, držela znamenitě. Na tomto podiu sedávaly kdysi rytířky Zápotocké a slečny Zápotockých, tam šily, vyšívaly a předly. Teď tam ležel v peřinách kanafasových povlaků starý Špontajbl, podobající se skoro egyptskému faraonovi, jejž právě vybavili ze všech tisíciletých egyptských fáčů, pryskyřicí napuštěných, a který neví, co má v tomto stavu dělati. Byl kost a kůže, jako pravý musejní faraon, a byl už taky tak hnědý. Skoro nic nejedl, skoro pořád spal, a paní Stáza co den z rána přistupovala k posteli s nadějí, že tedy dnes už pantáta se neprobudí, neboť by toho jeho podia byla tolik pro sebe potřebovala. Ale starý Špontajbl vždy se probouzel. Nevstával však. Jen jednou v roce — a to na Štědrý večer — vzchopil se namáhavě a vstal, aby usedl k malému stolku u postele. K tomu stolku pak musili přistaviti ještě tři židle, na stolek zvláštní světlo, i večeři pro něj — neboť s podia se za nic na světě nedostal a nehnul — a když pojedl, zahrál si v karty, starobylou šístku, a to „figurovou". Seděl tam sice sám, ale hrál ve čtyři. Hrál s nejmilejšími kamarády svými, kteří ho dávno na onen svět předešli. Proto jich taky nikdo ne-

viděl, jen starý Špontajbl je viděl, hovořil s nimi a dokonce někdy se i zasmál. Ale, jak říkala stará Šafránová, která bývala také na Štědrý večer ke Kazajdům přizvána, smál se tak, až to kosti pronikalo.

Jinak se poloviční nebožtík Špontajbl nestaral o nic na světě, na němž neměl již co pohledávati. O tom byla zejména paní Kazajdová přesvědčena.

Proto si taky nevšimla, hovoříc s chotěm o programu dnešního večera, že se hnědá hlava otcova pohnula v kanafasových peřinách sotva znatelně a že dvé očí hledí neodvratně na ni a na zetě.

*

Bylo večer. V knihárně dávno bylo uklizeno, širokánské její dveře byly dokořán, takže rodinná světnice velikou tou prostorou zdála se jako nastavena, a kolem stolu seděli manželé Kazajdovi, jejich děti, tovaryš Ferdinand, učeň Tonda, pan Nyklíček — plný blažených úměvů — a paní Šafránová.

U malého stolku na podiu dojídal skromnou večeři starý Špontajbl, mlaskaje při tom jako ježek. Před ním hořela petrolejka z dílny. Kolem stolu stály již tři další prázdné židle, vlastně cosi, co se židlím jen podobalo. Byla to „hokrlata" z dílny, na nichž jindy ležela rozdělaná práce, drobné stolečky bez lenochů, některý taky jen o třech nohách. Duchové nebožtíků však jsou bez váhy, dovedou seděti i na takových vrátkých křeslech.

A když bylo po nadílce, když nastala ona jistá přestávka, odmlčení, zaraženost po dlouhém napjatém očekávání, ozvalo se s podia chraptivým, řezavým hlasem:

„Špády!"

Tovaryš Ferdinand vstal, přiskočil k oknu, sáhl po ohmataném futrále, vyklopil z něho šestatřicet karet, které byly již jako z plsti, a donesl je na podium. Ferdinand byl rád, že mohl na chvíli od stolu. Neboť to, co dnes viděl, uvádělo ho téměř na pokraj zoufalství. Jeho Terinka dostala prstýnek — pan Nyklíček druhý. Oba již byly na prstech a Nyklíček zcela bez okolků zasedl hned po nadílce vedle Terinky, jako by se to samo sebou rozumělo.

V ubohém Ferdinandovi umíralo srdce. A třebaže dnes rodinná světnice tonula v osvětlení, jakého se jí dostávalo jen jednou za rok, Ferdinandovi připadalo, že je tu přítmí jako v hrobce, kde v hlavách rakve právě tam uložené mrká jediný plamínek olejového kahance.

Ferdinand se hned nevrátil ke stolu. Podal starému Špontajblovi karty a díval se na jeho počínání. A bystřil sluch, aby nepřeslechl ani slova. Neboť starý Špontajbl hovořival při hře, mluvil ke spoluhráčům, mluvil k sobě. A byla známa jedna přísterná vlastnost jeho rozprávek. Čikoli jméno za své strašidelné hry pronesl — jméno člověka živého totiž — vlastník toho jména se nedočkal již budoucího Štědrého dne! Stará Šafránová sledovala to po deset let, pilně nosila v pa-

měti každé slovo, jež dědek Špontajbl vypustil, a zjistila, že proroctví to je bezpečnější, než úmrtní lístek od ohledavače mrtvol. Čí jméno vyšlo přese rty Špontajblovy, mohl rovnou cestou psáti testament.

Starý Špontajbl zamíchal, položil karty. A tu — vyprávím jen, co vyprávěla paní Šafránová — kdosi neviditelný sejmul, polovinu karet poodložil. Dědek je shrábl, obrátil spodní kartu jako trumfa a rozdával. Jedna, dvě, tři, čtyři hromádky po devíti. Kostnaté, hnědé prsty starcovy sáhly po hromádce nejbližší, pravice rovnala do levice, kartu za kartou, kartu za kartou. Přehlédl, co má v ruce pohnul hlavou ke hromádce na levo a řekl:

„Vynášíš, Vosolile!"

Z levé hromádky sama sebou, jako by ji kdosi na vlase od stropu zatáhl, odklopila se karta. Pravím a opakuji: stará Šafránová zaříkávala se na svou hříšnou duši — a měla hříšnou dost — že se odklopila karta. Tu ležela, a každý prý mohl viděti, že bylo vyneseno denárské eso.

„Přidej, Pávku!"

Z hromádky proti Špontajblovi odklopila se karta druhá. Sama sebou, nikdo se jí nedotkl! Stará Šafránová chtěla na místě umřít, že tomu tak. Denárská sedma.

„Dolož, Karmazíne!"

Z hromádky po pravici starcově odklopil se denárský král. Neviditelný Karmazín svému kumpánu „mazal".

Vpadlé zraky Špontajblovy se oživily. Bedlivě přehlédl všech devět karet v levici, kostnatá pravice sáhla po jedné, a na denárské eso, sedmu, krále padlo z ruky dědkovy — špádské dočko! Špády byly trumfy, Špontajbl neměl denárů a dělal dvaapadesátku.

„Chichichichi!" zasmál se jako výšklebně. „Dvaapadesát! Po čtyřech dvouhalířích!"

Dvě okolnosti byly dnes nápadné zvláště staré Šafránce. Prvá, že dědek Špontajbl sezval tentokráte na štědrovečerní šístku jiné duchy než loni, neboť loni hrál s Křížem, Kaďousem a Homolkou — letos citoval Vosolila, Pávka a Karmazína; za druhé a ještě nápadnější bylo, že letos počítal na dvouhalíře, tedy ve měně nové, kdežto do loňska hrál ještě o groše, minci prastarou. Okolnost, že přeskočil několikero měn, co se jich před korunovou bylo vystřídalo, zarážela Šafránku nejvíc, a v tom již spatřovala nějaké „znamení".

Paní Kazajdová nelibě nesla, že zábava u velikého stolu vázla a že starý tatík obrací k sobě pozornost společnosti. I snažila se vzbuditi nový ruch. Ale nějak se jí to nedařilo. Mistr Kazajda hleděl pod sebe, zarputile mlče, dcera Terezka seděla jako zařezaná, Ferdinand se nehýbal od podia Špontajblova (na tom konečně paní Anastázii nejméně záleželo), a Šafránka visela očima na dědkovi karbaníku, neboť jeho výroky mohly jí býti třeba materiálem na celý rok. Ale krom Šafránky obracel se po starém dědu taky pan Nyklíček, jehož roz-

paky se vytrvalou zamlklostí Terinčinou jen rozmnožovaly. Nebyl tak docela tupý, aby nebyl netušil, že mezi mistrovou dcerou a jeho tovaryšem se kdesi cosi vařilo a snad posud vaří.

Zatím starý Špontajbl hrál a hrál, jako by tu byl docela sám. A jedné chvíle, když u velikého stolu hovor zas uvázl, vyhodil ku podivu zhurta poslední kartu na hromádku ostatních před sebou, roztáhl nade všemi kostnaté prsty jako v obavě, aby o ně nebyl oloupen, a vykřikl řezavě:

„Nyklíček! — Nyklíček! — Nyklíček!"

Třikrát pronesl to slovo, po každé důrazněji.

Teď nejenom že stará Šafránová otevřela ústa na celé kolo, jako by chtěla dechu nabrati, teď oněměla taky paní Kazajdová, a když se podívala na pana Nyklíčka, viděla, že na smrt zesinal, ba, že je téměř zelený. Neboť všichni věděli, co to znamená, když starý Špontajbl vyřkne něčí jméno.

Terezčina hlava klesla po zvolání dědově na stůl, na ruce, a již jí skrze prsty protékaly slzy. Tak tedy nejenže má podati ruku nemilému, nenáviděnému starochovi, ale do roka má být i vdovou! A hned si pomyslila, kdož ví, zdali ji pak ještě Ferdinand bude chtít.

Matka se dívala na dceru, a teď jí připadala manželova slova, jež dopoledne promluvil: Cokoli se nešťastného přihodí, všechno padniž na tvou hlavu!

Ano, již cítila, jak jí to tlačí hlavu níž a níže, sotvaže to břemeno unesla.

Ale nejhůř bylo panu Nyklíčkovi, kterému tu běželo o krk. Byl souzen, odsouzen — za rok taky snad už bude hráti se starým Špontajblem tamhle na podiu, ale o tu partii Nyklíček nestojí a ještě dlouho by nestál. Jakápak je to hra, když člověk nemůže karty držet, když ho ani není vidět!

Seděl jako socha, úděsem všecek zkoprnělý, s očima vypoulenýma, pohyboval ústy, slova však nemohl pronésti, a jen se mu zdálo, jako by mu hrdlem stoupaly bubliny — a to snad již se z něho pomalu dušička vytrácí!

Je ještě nějaká pomoc?

A tu, v největší tísni, v zoufalém zápase o život — onou rychlostí, jakou se myslí a taky jedná ve smrtelných úzkostech, kdy je život na přetržení, uhodl vše a dospěl k závěrku jediné možnému. Sebrav namáhavě všechny síly vzchopil se, zamířil k Ferdinandovi, ujal ho za ruku a pronášeje mroucím hlasem: „Jdou, pane Ferdinand, jim se bude vedle Terinky líp sedět, a jí taky!“ — vedl ho na své místo, usadil ho na židli, a svléknuv s prstu kroužek, jejž dostal „od slečny Terezky“, navlékl jej na prst Ferdinandovi, sám pak poposedl vedle staré Šafránové.

Tak vyprávěla věc paní Šafránka a tak byla pravdiva. Činem svým zachránil si Nyklíček život, neboť i po roce seděl zas u Kazajdů na Štědrý večer, ale to již byla Terezka provdána za Ferdinanda, a seděl tam pak ještě několikrát, a to již běhali kolem Terezky malí potomci Ferdinandovi.

Jenom starý „dědek Špontajbl“ zmizel s podia a s jeviště vůbec, prý sám do roka po vylíčené události, neboť podle slov Šafráncových „dokonal svým varovným výrokem oukol života“.

Jen v tom se rozcházelo mínění posluchačů, kdykoli Šafránka příběh vyprávěla, zdali starý Špontajbl myslil opravdu pana Nyklíčka nebo zdali neběželo tehda snad jen o nyklíček, totiž o deset halířů nové korunové měny, poněvadž starý Špontajbl patrně udělal na konec „šestadvacet“ a měl radost, že odpůrci musí měniti nyklíček. Záleží prý na tom, zdali Špontajbl dodal dvouhalíř. A to prý taky Ferdinand skutečně viděl, ale moudře zamlčel. (Nár. l. 1908.)

VÁNOČNÍ POVÍDKA SAMSONA FIDLEYE.

Příběh americánský.

Na Štědrý večer bývali jsme hosty Samsona Fidleye, všichni, jak jsme seděli v redakci jeho „Zlaté žíly". Snad vám zní název ten trochu podivně, ale byl dokonale odůvodněn. Založení časopisu spadalo v tu dobu, kdy v té končině osamělý farmář vykopl první kousek zlatonosné rudy, a hned potom se tam rojilo zlatokopů jak stínek za obrazem. Zakladatel časopisu, Francis Drakk, měl dobrý nos a dobrý vítr. Byl tu jako na koni a založil „Zlatou žílu". Stala se nejen hlasatelem, ale i znakem celé krajiny, přivolávala nové podnikatele a byla tepnou všeho života. Ostatně obyvatelstvo tehda bylo následkem svého povolání, stálého, neúnavného pohybu tak zdrávo, že nikoho ani nenapadlo, aby „Zlaté žíle" podkládal jiný význam.

Tak tedy, jak řečeno, bývali jsme hosty Fidleyovými. Pokládal nás všechny za jednu rodinu a na smrt by ho byl rozhněval, kdo by pozvání

na Štědrý večer byl odmítl. V té věci Samson neznal žertů. Ostatně, abych řekl, „Zlatá žíla" všechny nás dobře živila, Fidleye i spolupracovníky. Ssáli jsme z jejího mateřského prsu — dovoleno-li mi toto přirovnání — vytrvale a sytě. A u Samsona dobře se večeřívalo. Byly ústřice, lososi, zvěřina, šampaňské — všeho nadbytek. Toho dne se Samson nešetřil.

Tabule začínala již o čtvrté, do sedmi seděla s námi celá jeho rodina. Potom šly dámy a děti do svých komnat a tam bylo pilně hověno všelikým hrám, nás pak Samson pobídl do veliké redakční síně, která se toho večera změnila na velikolepý hotelový salon. I se Samsonem bylo nás dvanáct, ale redakční sluha naplnil vždy třináct číší šampaňským — třináctá náležela nebožtíku Drakkovi, zakladateli „Zlaté žíly". Když jsme zvedli číše po prvé, chopil se Samson oběma rukama své i té třinácté, provolal zvučným a pohnutým hlasem „slávu památce mistra Drakka!" — a rozmachem přímo žonglérským vychrstl obsah třinácté číše do vzduchu, že padaje zpět, snášel se na nás v podobě drobounkého jemného deště. Byl to hold mánům velikého nebožtíka, a všichni jsme upřímně přizvukovali tomuto zvláštnímu sice, ale dojista zajímavému uctění.

A potom po každé měl Samson pro nás přichystánu nějakou vánoční povídku. Vždy z vlastní zkušenosti a vždy originální. Samson tak ledaco na světě zažil.

Posledního Štědrého večera usedl Samson do svého velikého, otcovského křesla a započal:

„Teď je mně i vám hej, hoši! Je nás dvanáct na „Zlatou žílu“ — co neudělá jeden, udělá druhý, a látky pořáde dost. Ale tehda, v počátcích, když jsme ji smolili s tatíkem Drakkem, bývalo hůře. Pro Boha vás prosím: politika, denní zprávy, feuilleton, národní hospodář, umělecké referáty — na všechno jsme byli sami dva; Bůh nám odpusť, ale ještě jsem nedokázal, abych rozevřel některý z prvních ročníků a podíval se do něho. Myslím, že bych se propadl. Víte, o divadle, o literatuře, o výtvarném umění referoval sám tatík Drakk, a musíte vědět, že všemu tomu rozuměl právě tolik jako nosorožec. No, hlavně řezal a nadával, a v tom se celkem se všemi recensenty shodoval. Ale myslím, že sotva věděl, jaký je rozdíl mezi operou a flašinetem. — Všechny ostatní rubriky měl jsem já na starosti.

Schyloval se právě první rok mého spolupracovnictví, když mě mistr Drakk zavolal a vážně povídal:

„Kamaráde, blíží se vánoce, nezapomeňte, že musíme mít vánoční povídku. Dobrou, pohnutlivou vánoční povídku.“

„Patrone“ — odpovídám — „nemám žádné takové povídky.“

„Pak ji napište,“ řekl stručně Drakk. „Pamatujte si, kovkopové musí mít vánoční povídku. Spíše by oželeli kapra, spíše by se vzdali

lívanců, spíše vám odpustí svoji bowli punče — ale vánoční povídku mít musí! Nebo nám poboří redakci a nás oba pověsí na největší vánoční strom v lese."

Přátelé, chodil jsem týden všecek pitomý, přemýšleje o vánoční povídce, ale mozkovice byla jak vyprahlá. Četl jsem jich sto, ale napsati jsem nemohl ani jednu. Všechny děti z vánočních povídek už pomrzly, všechny opuštěné vdovy již byly navštíveny neočekávanými dobrodinci, všichni hladoví pocestní již byli pozváni do domů skvěle ozářených a do světnic mile vyhřátých, ve všech zločincích se již hnulo svědomí, všem sirotkům se již vrátil nenadále otec, dávno za mrtvého oplakávaný, ba i ten chromý a slepý pes, nevděčným hospodářem vykopaný a kňučící u vrat milosrdného souseda, octl se pod střechou a dostal hojně žrádla. Z čeho pak udělat vánoční povídku? Výroba je po čertech obtížná, všechny vzorky jsou nesmírně zastaralé. Myslím, že tehda již ani v žádném výprodeji neměli na skladě vánoční povídku. — Za týden táže se Drakk: Máte povídku? — Nemám, odpověděl jsem všecek zmalomyslnělý. — Bídníče, zařval Drakk, chcete mě zahubit? Chcete, aby nás demolovali? Chcete, abyste se mnou byl potravou vyhladovělým havranům? Chcete navždy zničiti „Zlatou žílu"? — Doufal jsem, že ho ukrotím vtipem, i řekl jsem: Patrone, kdyby se mi to podařilo, kyne mi zcela nepochybně čestný doktorát lékařské fakulty washing-

tonské. — Ale Drakk zahřměl: Žádné vtipkování! Tím se mi nevytočíte. — Ale pojednou se zmírnil výraz jeho tváře, že hleděl jak novorozené sele, ujal mě za ruku, vedl mě ze své komnaty úzkou chodbičkou do komnatky jiné, tam vytáhl stodolarovou bankovku, položil ji přede mne a řekl: Samsone, Samsonku — ta je vaše, když napíšete vánoční povídku. — Zamyslil jsem se nad papírkem — neboť stodolarové bankovky nepáčily se ze starého Drakka jen tak, přátelé! To by byly svátky! To by byl Sylvestr a Nový rok! — Když jsem se ze svého rozjímání probral, byl jsem — sám! Vzchopím se, kvapím ke dveřím, byly zamčeny. Rachotím klikou — a za dveřmi ozval se posupný hlas Drakkův: Jste uvězněn, kamaráde! A dřív odtud nevyjdete, dokud nenapíšete vánoční povídku. Nemyslete si, že mne oklamete! Pokrm a nápoj bude vám podáván, arci nápoje tolik jen, abyste nepřišel o rozum ani o čilost ku psaní. Pište! Papír, pero, vše tam jest!

Byl jsem v pasti, a vlezl jsem do ní sám. A nota bene, ani to nebylo originální. Přihodilo se totéž přede mnou již jinému nešťastníkovi. Mačkám hlavu, biju jí o zeď, vrážím si špendlík za nehty — žádný nápad. V mé obraznosti rojili se jen opuštění sirotci, zoufalé vdovy, pomrzlé děti, hladoví pocestní, chromí a slepí psi, ale ve směsi tak splašené, že nebylo ani pomyšlení, abych z toho zadělal na vánoční povídku. A posléze hleděl jsem před sebe zpitoměle jako chřestýš,

kterému uťali ocas a který teď neví, čím bude chřestit. Zíral jsem na vzorec tapety, kterou byla komnata vylepena, ale nepojímal jsem smyslem zrakovým ani jeho barvy, ani tvarů jeho arabesk. Díval jsem se jako do věčnosti a připadalo mi, že nadchází konec světa. Záře svítilny na stole připadala mi jako světlo věčné lampičky v hrobce. Proklínal jsem chvíli, kdy jsem se zaprodal starému Drakkovi. Tehdáž arci mi nenapadlo, co všechno na mně bude žádati. — Nevím, kolik uplynulo hodin, ale pozdě bylo, neboť jsem hynul palčivou žízní. Dojista již udeřila hodina, kdy jsem co den sedával s hodnosty obce ‚U polárního medvěda' při číši vonného grogu — a tady trčím jak pavouk a mám psáti vánoční povídku! — Pojednou, jak hledím na stěnu, zdá se mi, že se tapeta odlupuje, rozevírá — Pane nebeský, tedy jsem tak horečný, že mě mámí zrakové přeludy! Poulím oči, abych přízrak zapudil, ale ve zdi skutečně se objevil otvor a jím vstupuje ženská postava — jako nadpozemská bytost.

Spatří mne, užasne, stane, a z jejích úst vyline se výkřik: Ha! — Hledím, otevru ústa, a bezděky zvolám taky: Ha! Ale ne hlasem tak zvonivým jako andělské zjevení, nýbrž horečně chraptivým.

„Pane Samsone Fidleyi!" zvolá dále čarovná bytost, „jakým právem jste v mé ložnici?"

Teprv nyní jsem se rozhlédl — a skutečně:

u okna šicí stroj, na stolku opodál načaté ruční práce, tamto v koutě za oponou lůžko, noční stolek a vůbec všechno příslušenství, jakého třeba v ložnici.

Vrátil jsem se duchem ve skutečnost, horečka náhle pominula, padnu na kolena a zastenám jak umírající:

„Mary, Mary, zachraňte mne!“

Neboť to byla Mary, dcera mého patrona. Ve své zaslepenosti starý ten tyran zapomněl, kamže mě uvádí, a zamkl mě do ložnice své dcery. Ó, kdybych byl tušil, že má ještě jeden východ — její ložnice — že jsou ve zdi tapetová dvířka, dávno bych byl unikl. Nyní bylo pozdě.

„Vysvětlete mi — —“ praví Mary.

Žena totiž vždy žádá vysvětlení, třeba nebylo ani co vysvětlovati. A taky Mary se domnívala, že uslyší jediné vysvětlení této mé nenadálé přítomnosti ve svatyni, v níž přespávala dlouhé i krátké noci svého panenského života, zmítána všemi těmi sny, co jich jen může znepokojovati mladé dívčí srdce. Ostatně Mary se neklamala. Klesl jsem po druhé na kolena a zvolal jsem nejvroucnějším šeptem, jakého jsem byl schopen:

„Mary, miluji vás!“

Zarděla se, její oči se zavřely na chvíli, jako by chtěly hleděti jen do duše, a když se opět otevřely, tak lesklé vláhou a třpytné jak hvězdy, zašeptala její ústa:

„Ale v tuto hodinu, pane Samsone, v této komnatě...!“

„Láska nezná hodin, předrahá Mary“ — odpovídám jí — „a nezná místa. Tisíckrát jsem již chtěl vám to slovo říci, ale nikdy jste se mi tak nepřiblížila jako dnes. Ó, Mary, jak vás miluji! A že jsem zde, že mi dopřáno, abych vám toto sladké tajemství své svěřil na tomto místě, na této podlaze, posvěcené kročeji vašich něžných nožek, je zásluhou vašeho otce. On mě sem uvedl, on mě zde zavřel. Přesvědčte se!“

„Můj otec!?“ zvolala s úžasem, jejž jsem chápal, neboť její otec měl s ní veliké záměry.

Několika slovy jsem jí vše vypověděl.

„Víte nyní vše,“ řekl jsem pak, „a víte, že vás miluji. Nyní mne propusťte, pomozte mi na svobodu! Dovolte, abych uprchl.“

Jaký hrozný zápas nastal v čisté duši nevinné té dívky! Její dívčí ctnost a počestnost se vzpírala, aby s ní v ložnici meškal cizí muž, naproti tomu zase její poslušenství k otci a všem jeho rozkazům jí velelo, aby mému útěku zabránila stůj co stůj. Z opatrnosti přirazila tapetová dvířka za sebou, takže jsem byl po druhé uvězněn, neboť jsem neznal skrytého pera, jehož stisknutím bych si byl otevřel. A teď Mary pokynula úbělovou rukou a řekla:

„Nuže, tedy pište, počkám, až dopíšete. Pak odejděte!“

„Mary,“ zažadonil jsem, „kterak mohu psáti

vánoční povídku, maje vás nablízku? Mary, zdali tušíte jen, co mnou hárá? Mary, byla jste mým snem ve bdění i spaní, jste mou modlou od oné chvíle, co jsem spolupracovníkem vašeho otce. Ne pro něj, ale jenom pro vás jsem střílel na všechny uražené čtenáře, kteří přicházeli s opravami v jedné, s revolverem ve druhé ruce; pro vás taky jsem zachycoval vlastním tělem rány, které byly určeny vašemu otci. Mary, kolik zla naplodil váš otec svými divadelními a hudebními referáty, a já nejenže jsem musil naslouchati jeho hře na ariston, já musil i vyjednávati s uraženými hrdiny a hrdinkami, s tenoristy a primadonami! Mary, každou zpozdilost, kterou vyvedl váš otec — ó, promiňte, Mary — přejímal jsem na svá bedra, trpěl jsem za jeho mizerné referáty i za jeho ještě mizernější akusativy — a nyní, Mary, mám psáti vánoční povídku, aniž se mi od vás dostane odpovědi, když vám pravím zhloubi srdce svého: miluji vás!? Mary, rcete mi, smím doufat?"

Přísně na mne pohlédla a přísně odpověděla:

„Pište, Samsone, a pak — doufejte!"

Můj Bože, hoši, jak mi tenkráte bylo! Je-li třeba dokazovati vám, že její odpověď nikterak mne nenaladila k vánoční povídce? Teď psáti! Teď, když řekla: doufejte!

„Mary," pravím, „jsem uvězněn, a kdybyste mi otevřela všechny brány, neuprchl bych. Avšak psáti nemohu. Co učiníme?"

„Pište!" odpověděla zase, hledíc na mne po-

hledem, jenž by mě byl dohnal k šílenství. Ó, co z něho mluvilo! Útěcha, ujištění, slib — všechno. Krev mi bouřila v žilách, tepny ve spáncích hrozily mi prasknouti.

„Mary," řekl jsem šeptem, „mohu psáti, co chci?"

„Co chcete."

„Zakončiti, jak chci?"

„Jak chcete."

„A vy budete bdíti?"

„Doufám, že vytrvám."

„Mary, staniž se!"

Jakýsi šramot se ozval v tu chvíli za dveřmi chodbičky, Mary kvapně uskočila za oponu u lůžka. Ve zdi vedle dveří objevil se otvor a v něm ježatá hlava patronova.

„Píšete, Samsone?"

„Začínám, patrone," odvětil jsem všecek zmaten.

„Výborně! Potřeboval jste sice na začátek po čertech času, ale nic nedělá, jen když budete do rána u konce. Pozejtří je Štědrý den. A teď tu máte: večeři, víno, doutníky. A napište něco hezkého! Ta stovka, Samsonku, byla jen závdavkem. Až mi odevzdáte rukopis, doplatím vám — a vaše je první slovo. Dostanete, ať chcete, co chcete."

„Patrone!" zvolal jsem radostně, ale zašumění opony u lůžka mě vzpamatovalo. Málem bych byl vše pokazil. Starý Drakk posud se nerozpomenul, kde mě věznì. Při vší mazanosti své

býval chvílemi tupý jako zmrzlý krokodil. Říkali o něm, že jako dvouleté pachole spadl se šestého patra do dvora na hlavu, a to se mu do smrti pamatovalo.

Vtáhl jsem do své „pracovny" potraviny, otvor ve zdi zacelil se zase. Patronovy kroky se vzdalovaly.

Tu přede mnou byla výtečná kančí kýta, dvě láhve nejlepšího kalifornského, ovoce, mražené, černá káva, doutníky.

„Mne nepozvete?" zašeptalo mi náhle nad hlavou. Mary!

Přátelé — nikdy nezapomenu oné večeře. Nikdy! Když jsme umlsávali mraženého, pokusil jsem se přiblížiti ústy ústům Maryným a políbiti je — avšak Mary se vzchopila a řekla vážně:

„Pište, Samsone, čas ubíhá."

Psal jsem, psal jsem jako stroj o desíti silách, bylo již k ránu, když jsem dokončil a podal rukopis Mary. Přelétla očima jen poslední řádky na posledním listě, které zněly takto:

„Jejich ruce, knězem spojeny, nikdy se již nerozloučily..."

Mary se na mne zadívala hlubokým pohledem a řekla dojímavým hlasem:

„Ruce knězem spojené nemají se nikdy rozloučiti!"

„Mary, dovolte nyní, abych odešel," řekl jsem, ačkoli tento odchod byl pro mne pekelnou mukou.

„Samsone, a co řeknu ráno otci, až přijde hledat vás a vaši povídku — a nalezne zde mne, mne samotnu? Jest možno, aby muž, který ztrávil noc v ložnici počestné dívky a s touto dívkou zároveň odcházel od ní jinak než jako její muž?“

Radostný úžas zachvátil všecku moji bytost, každá čiva se ve mně chvěla. Patřil jsem na Mary, očima ji pohlcuje, kterak tichými kroky šla k tapetovým dvířkám, stiskla knoflík a zmizela. Nechápal jsem, co se bude díti. Neuplynulo ani půl hodiny, když se dvířka opět otevřela a jimi vstoupil pastor, pro nějž Mary byla poslala starou černošku Abigail.

„Otče,“ řekla k němu vážně Mary, „před vámi jest muž, kterého miluji a kterého chci pojmouti za manžela. Spojte nás!“

„Jste zletilá, Mary Drakkova?“ tázal se kněz.

„Jest mi dvacet let,“ řekla Mary s uzarděním, „mám právo rozhodovati sama o volbě svého manžela.“

Nevím, ale podnes mám za to, že se Mary učinila v tu chvíli o den starší — její narozeniny připadaly teprve na zejtřek. Byla to první žena, která si věku přilhala, arci jen o den.

Kněz vykonal obřad — Mary byla mou ženou. Stará negerka na prahu cenila zuby radostí jak starý šakal.

Znenáhla se rozednívalo. Stáli jsme u okna, dívajíce se na zlatou záplavu, šířící se na obzoru tam od moře.

Rozednilo se — a do komnaty vstoupil starý Drakk. Spatřil mne a spatřil svoji dceru — a leknutím oněměl.

„Tu jest vánoční povídka, patrone," pravím k němu. „Jsou v ní věrně vypsány příhody této noci a má šťastný, uspokojivý konec. Po srážce zálohy žádám jako doplatek — ruky vaší dcery."

„Nikdy!" zařval Drakk.

„Žádám-li o ni teprv, je to pouhá formálnost a povinná zdvořilost," pravím zcela klidně. „Neboť již jsem ji dostal od ní — Mary jest od rána mou ženou."

„Lžeš, padouchu!" volal Drakk.

„Nelžu, patrone," odpovídám. „Z pouhé opatrnosti hned po oddavkách jsme požádali ctihodného otce Ambrože, aby nám napsal oddací list. Zde jest."

Starý Drakk se podíval na listinu — ruce mu sklesly.

„Jsem přelstěn, Samsone. Klekněte si — snad mi neodepřete potěšení, abych vám požehnal."

„Patrone, vážím si vašeho požehnání. Vím, že tak učiníte s radostí, neboť tato věc vás nic nestojí. Doufám, že budete nejen mým tchánem, ale že mi zůstanete i přítelem."

„Budiž!" řekl Drakk, hledě na rukopis. „Věřte, Samsone, jakživ jsem za vánoční povídku nezaplatil takový honorář. Ale to vám povídám — vyjde-li v novém vydání, nedostanete za ni již ani haléře! Je zaplacena jednou provždy."

„Pánové," uzavíral Samson Fidley svou historii, „byl jsem s touto podmínkou spokojen. A tedy takto jsem se stal zetěm svého patrona, zakladatele našeho žurnálu. Byly to nejkrásnější vánoce mého života. Budiž vděčná paměť mému tchánu, starému bodrému Drakkovi!"

„Ať žije!" volali jsme všichni, ale jen ze zvyku. Francis Drakk nemohl nikterak vyhověti tomuto přání. Byl už dávno a velmi spolehlivě pohřben.

(Nár. l. 1902.)

ZMRZLÝ ANDĚL.

Amerikánská povídka vánoční.

Po každé, když se rok schyloval, vzmáhala se tamních redaktorů podivná nervosa, která se nakonec měnila až v horečku. Započínalo to jistým nepokojem, aniž si redaktoři uvědomovali, odkud pochází. Ale čím dál, tím starostlivěji hleděli na útržkový kalendář, a když dospěl do poloviny listopadu, když trhali patnáctku, šestnáctku, dvacítku a ještě dál, pak už věděli, co nastává. Šířilo se to od oceánu Atlantického až po břehy oceánu Tichého jako chřipka. Redaktoři přestali píti koktaily, posílali si redakční famuly jen pro šumivé prášky a ovíjeli čela mokrými, studenými náčinky.

Vánoční povídku! — Vánoční povídku! — Vánoční povídku!

Byly sice vánoční povídky dávno na posměch, zvlášť u tamní mladé generace literární. V očích této mladé, ohnivé, dobývavé a všemi bohy Olympu nadané generace, kterou vlastně započínal nový letopočet světa, nové dějiny a nová kulturní his-

torie, byli to jen staří pitomci a literární kreténi, kdo se ještě odvažovali napsati vánoční povídku. Ale i tito idioti, kteří zapomněli před čtyřiceti lety umřít, nebyli by se směli opovážit, aby přišli s vánoční povídkou v červenci nebo v srpnu, kdy se občané a občanky hvězdnaté vlajky vydávali na pobřeží, do mořských lázní, nebo podnikali zábavnou plavbu do staré a shnilé Evropy. Kdyby se toho byli odvážili, každý rozšafný redaktor byl by je dal vyštvati psy daleko za hranice svého působení, ač nebyl-li by je na místě položil ranou ze svého revolveru. S americkými redaktory — jak známo — není do žertu.

Ale když pak v listopadu napadl první poprašek sněhový, když se počalo stmívati už ve tři hodiny odpoledne a když se do ulic a na náměstí svážely vánoční stromky, tu redaktory všech časopisů posedla ta sezonní zimnice:

Vánoční povídku! — Vánoční povídku! — Vánoční povídku!

Mluvme určitěji. Hlavně redaktory listů rodinných a tak zvaných „magacínů". Redaktoři listů matematických, filologických a pro železářský průmysl vydávali klidně dále svá čísla bez ohledu na sezonu. A redaktoři listů politických byli šťastni a blaženi jen v náplni politických úvah, debat a polemik, a bylo jim docela lhostejno, co je krom toho kdesi v koutě pod čarou. Těm byla každá jiná rubrika jen železnou kravou, zbytečnou přítěží — snad kromě sportovní a módní.

Tak taky Francis Drakk, vydavatel a redaktor „Zlaté žíly“ — nazvané tak po nálezu zlatonosné rudy v té končině — strhl jednoho dne lístek s kalendáře a před ním se objevila veliká pětadvacítka, svatá Kateřina.

Popadl se za hlavu.

„Kriste pane! Svatá Kateřina — a já nemám posud vánoční povídku!“

Dávno již po ní pásl. Od počátku listopadu prohlížel bedlivě denní poštu. V tu dobu taky nesmírně vlídně přijímal návštěvy mladých literátů v havelocích a waterproofových pláštích čili tak zvaných „dešťovkách“, doufaje, že se z bezedných kapes těchto řasnatých rouch vynoří aspoň jedna jediná vánoční povídka. Ale v hlubinách haveloků a dešťovek se tajily jen samé lyrické básně a „nálady“, pro něž jeho čtenáři neměli smyslu. On sám taky ne.

Ještě jednou se popadl za hlavu a stiskl ji, a hned potom stiskl i knoflík elektrického zvonku.

Na prahu jeho redakční svatyně se objevil Samson Fidley, jeho zeť a spoluredaktor „Zlaté žíly.“

„Samsone,“ zvolal Francis Drakk, „máte nějakou vánoční povídku?“

„Nemám, patrone.“

„Nuže, napište ji.“

„Hoho, patrone! To se jen tak poručí. Napište ji sám!“

„Nepíšu takových blbostí, víte to dobře. Není to můj obor.“

„Vím, píšete jiné. Ale mne tedy taky omluvte."

„Samsone!" zasyčel Drakk. „Vím, že umíte psát vánoční povídky — již jednou jste ji napsal."

„Ano, patrone, tehdáž, když jste se na mně dopustil násilí obmezováním osobní svobody a uvěznil mě. Ale tehda běželo o velikou cenu, o vaši dceru. Stálo to za námahu. Dostal jsem vaši dceru, jiných dcer nemáte. Ostatně bych o ně nestál. Jsem spokojen a šťasten s Mary. Doufám, že ona se mnou také. Ale vánoční povídku nenapíšu."

Francis Drakk znal svého zetě a spoluredaktora. Měl hlavu stejně tvrdou jako jeho tchán. Donucovacího prostředku k němu neměl. Dcera Mary byla dávno Samsonovou ženou a Drakk se těšil už ze tří zdárných vnoučat.

Svěsil hlavu a po chvíli řekl:

„Alespoň mi poraďte, Samsone! Jsem vrchní redaktor, jsem váš tchán, takřka otec. Nenechte mne v bryndě. Ale, co hovořím, ‚Zlatou žílu' nenechte v bryndě! Víte, že kdekdo chce na vánoce vánoční povídku. Nevíte o někom? Je těch mazalů spousta. Kdo by ji napsal? Půl dolaru za řádek! Ale aby na to nehřešil, aby pak nenapsal nějakou tasemnici! Nedám se drancovat."

Samson Fidley chvilku přemýšlel. Potom řekl:

„Byl by tu člověk — v mládí nic jiného nepsal než vánoční povídky. Arci pak u něho byly zjištěny úbytě mozku. Ale snad mu ho zbylo ještě tolik, že by svedl, oč tak stojíte. Zavolám jej. Ale nelekněte se ho. V literárních příručkách jest u jeho jména

křížek — jakýmsi nedopatřením byl před dvaceti lety prohlášen za nebožtíka, a nikdo se nepokusil, aby jej vzkřísil. Jemu samému na tom nezáleží. Můžete k jeho povídce připojiti: Z pozůstalých papírů..."

„Jak se jmenuje?"

„Benjamin Skralupp."

„Sem s ním, Samsone!"

Za půl hodiny se do redakční svatyně Drakkovy vplížil vetchý, vlasatý kmet s dvojími okuláry na nose.

„Benjamin Skralupp?" otázal se Drakk.

„V životní velikosti," odvětil hrobovým hlasem host.

„Můžete mi pro ‚Zlatou žílu' napsati vánoční povídku?"

„Mohl bych. Trpím podobným neduhem."

„Ten si podržte! Povídku chci. Rukopis do téhodne. Rád bych dal k povídce urobit obrázky. Můžete?"

Benjamin Skralupp místo odpovědi sáhl do kapsy ošumělého raglánu, vyňal složku papíru a teprv teď řekl:

„Náhodou mám jednu u sebe. Je poslední ze staré zásoby. Je to moje labutí píseň. Až vyjde, zavru klidně oči. Beztoho už sotva vidím."

„Dejte sem. Přečtu si ji a za dva dni vám — —"

„Nikoli, master. Libo-li, přečtu vám ji. Je to můj poslední, sedmý opis. Ostatních šest se mi

ztratilo v různých redakcích. Bůh zatrať redaktory! Není to dlouhé."

„Nuže, čtěte! Čtěte srozumitelně, abychom nemusili nic opakovat."

Francis Drakk usedl na jedno křeslo, Benjamin Skralupp na druhé. Sáhl do kapsy, vyňal z pouzdra třetí okuláry, nasadil je na nos k prvým dvojím a četl:

Zmrzlý anděl.

Vánoční povídka. Napsal Benjamin Skralupp.

„Počkejte," přerušil jej Francis Drakk. „Dejte tam zesnulý Benjamin Skralupp."

„Jak chcete, master. Jsem pro svět skoro mrtev. Mohli bychom připsati třeba zavražděný. Recensenti mě dávno zabili. A snad by to více táhlo."

„Ale výborně!" zvolal Drakk. „Povídku od zavražděného ‚Zlatá žíla' ještě nikdy neměla."

„Tak vidíte. V tom případě tedy mi připlatíte pětadvacet procent na honoráři."

„A stakramente, podívejme se! Zdá se, že nejste tak docela mrtev! Tedy pokračujte!"

A Benjamin Skralupp četl:

„Na třináctém avenue valem se stmívalo, krom toho hustě sněžilo. Tím sněhem pracně se prodírala zář elektrických svítilen. Ale jasněji a přímo oslepně zářila světla ve výkladních skříních, naplněných lákavým zbožím. Bylo před Štědrým dnem, obchod-

níci se překonávali. Všady bylo plno křiklavých nápisů: Vánoční dárky! — Vhodné vánoční dárky! — Nejvhodnější vánoční dárky! — Taky ve skladě rakví firmy Pridž a Brydž byl takový nápis..."

„Dovolte," vyhrkl zas Drakk, „ve skladě rakví? To je poněkud nepřiměřené."

„Musí to zde být, ale nevytrhujte mne. Slyšte:

V jedné rakvi ležela stará, prastará ženština, na pohled stoletá. Byla to však pouhá loutka s voskovou hlavou. Kolem voskových rukou měla ovinutý růženec a byla pokryta umělými květinami. Na tváři voskové nebožky spočíval blažený úsměv, klid smrti. Každý divák, hledící na tento obraz, nemohl mít jiného pomyšlení, než: Věčný klid jí dej, ó Pane! — A skoro každý tak povzdychl, neboť ve věku tak požehnaném nelze nic jiného přáti.

Nad rakví seděl anděl v běloskvoucí říze, a ten zdánlivou nebožku ovíval palmovým vějířem. Jeho pohled sliboval rajskou blaženost, jeho oči se časem povznesly a s neskonalou něhou spočinuly na divácích před krámem. A pak se taky zachvěla jeho křídla jako labutí, jeho ňadra se vzdula mocným oddechem."

„Dovolte, Benjamine Skraluppe," vyrušil zas čtoucího Drakk, „to byl automat?"

Jako by neslyšel, pokračoval Skralupp:

„Tento anděl nebyla žádná figurina, byla to dívka živá, byla to dcera společníka firmy, Samuele Brydže. Bylo jí sotva šestnáct, sedmnáct let."

„Dobrá," řekl Drakk, „to by nebylo zlé. Přeskočte nějaký odstavec nebo několik — jak to končí?"

„Jak to končí? Takto: Když zřízenci večer o desáté zavírali obchod, zapomněli na anděla ve výkladní skříni — a ten do rána zmrzl. Chápete dojemnost zakončení?"

„Pravda, zmrzlý anděl jest nápad velmi originální. Ale dovolte, abych poradil malou změnu. Ostatně ji udělám sám. Ten anděl nesmí zmrznout. Bylo by to nelidské. Povím vám jinak. Ten anděl bude mít na prsou tabulku s nápisem:

‚Tento anděl bude zítra večer o 6. hodině vylosován. Má věno sto tisíc dolarů a stane se nevěstou šťastného výherce. Každý los jen za dva dolary. Vyhraje-li anděla člověk ženatý, dostane v náhradu poukázku na rakev podle vlastního výběru, anebo náhrobek z umělého mramoru. Jestliže by se vyhrávající andělu nelíbil, dostane odbytné tisíc dolarů'.

A teď můžeme vylíčit shon o losy, můžeme do toho vplésti nějakou milostnou episodu — slovem, jsme pány situace. A zakončení bude veselé. Co tomu říkáte?"

„Nu, podrobuji se vám, ačkoli pak svou povídku sotva sám poznám. Jste praktický člověk. Má povídka pochází z těch časů, kdy lidé čtli rádi věci pohnutlivé."

„V tom nastala veliká změna, a dávno, milý příteli! Věřte mi, že budou čtenáři uspokojeni. —

A stran honoráře — chcete jej hned, nebo až po vytištění?“

„Raděj hned, master. Víte, vám ‚Zlatá žíla‘ vydrží, ale vydržím-li do vánoc také já, je jiná věc. Dejte mi poukaz k pokladně.“

A Benjamin Skralupp, složiv zas třetí okuláry do pouzdra, přijal poukaz a důstojně odcházel.

(Nár. l. 1924.)

MATKA ZA DCERU — DCERA ZA MATKU.

Mnoho, mnoho tomu již let, kdy Pohořelec pod Strahovem byl jednou z nejtišších částí matičky Prahy. Byl jako městečkem pro sebe. Bydlili tam jiní lidé než dole na Starém a Novém městě, a mnohý z nich nesešel celá léta do nižších ulic Malé strany, přes most Karlův nepřešel třeba celá desítiletí.

V nízkém, patrovém domě blíže Strahovské brány měla malý obchůdek matka Regina Spírková. Dnes ho nenajdete, dávno zmizel. Prodávala mýdlo a svíčky a laciné toaletní potřeby a její dcera Maryna šila pro lidi v malém pokojíku vedle krámku, s jediným oknem na náměstí. To byla celá domácnost Spírkových od nějakých patnácti, šestnácti let, kdy se sem přistěhovaly. „Vdova s dcerou," povídali si lidé na Pohořelci. Jenom na policejním komisariátě věděli, že to vdova není.

Maryna pilně šívala a její zraky se odvracely od práce jenom tehdy, když se na náměstí objevil

starý Čemera, listonoš, nachýlený a skoro jako přihrblý od své těžké brašny. A když zamířil ke krámku matčinu, rozechvělo se dívčino srdce. Psaní od Václava! Drahý, milovaný Václav píše! Dosti obav měla Maryna, když jako vojín odcházel do daleké Hercegoviny, aby se tam do nějaké cizokrajné dívčiny nezahleděl. Ale Václav psával a jeho dopisy byly stále stejně vroucí, jeho náklonnost k Maryně nevychládala.

Dnes opět po několika nedělích, když zadrnčel zvonek u krámových dveří, vstoupil Čemera, třímaje dopis. A ve mžiku vyběhla Maryna z pokojíku do krámku, vztahujíc ruku po dopise.

„Dnes nic pro slečinku!" volal Čemera škádlivě, zdvíhaje dopis nad hlavu. „Dnes pro maminku."

Dívčiny ruce sklesly.

Listonoš přece podal dopis dívce a usmál se. Těšil se, jak ji překvapí, dobře věda, odkud přicházejí dopisy, kterých dívka tak netrpělivě očekává. Než Maryna, pohleděvši na obálku, zjevně se zarazila. List svědčil matce — ruka byla Václavova. Po prvé, co nepíše jí!

Zvonek opět zacinkal, Čemera zmizel, a paní Spírková, jsouc pojata neblahým tušením, zvolna, třesoucími se prsty trhala obálku, její tvář pobledla. Maryna stála opodál, její zraky visely na matce, čtoucí dopis. A když matka dočtla a ruce s listem jí sklesly do klína, otázala se dcera úzkostlivě:

„Co píše Václav?“

Matka neodpovídala. Její zraky byly zamženy, rty se svíraly. Maryna přikročila, sáhla po listě. Matka nebránila. Její prsty se otevřely, propustily papír, a Maryna čtla:

„Mnohovážená paní!

Tisíckrát pozdravuji Vás i drahou Marynu a na vědomí dávám, že se moje vojančina schyluje ke konci. Měla by trvati ještě čtvrt léta, ale já půjdu pro své dobré chování domů již za dva měsíce. Těšil jsem se na to nesmírně, ale jinak se mi to vypodobilo. Hodlal jsem pak bez meškání zadati za ohlášky a taky jsem to napsal našim domů, aby mi chystali živnost, ale nenadál jsem se odpovědi, jakou jsem včera dostal. Píšou mi rodiče, že mně živnost ještě nepostoupí, a kdyby postoupili, tedy že se nesmím ženit, že jsem na to ještě mlád a bez rozumu a že mi nesvolí z příčin rodinných, dokud budou na živě. Po jejich smrti ať prý si udělám, jak budu rozumět. Nevím, co se doma stalo, vždyť přece věděli, že chci jen drahou Marynu, a nic nenamítali! Půda mi zde hoří pod nohama, nemohu se dočkat návratu domů, aby se to vyjasnilo. Mnohovážená paní! Stokrát Vám ruce líbám a drahou Marynu taky! Oznamuji Vám, že od Maryny neupustím, ale než se dohovořím s rodiči, nevím, co počít. Jsem jako smyslů zbavený. A budou-li mi bránit, tedy se vrátím na vojnu a zůstanu zde do smrti. Zde mi páni dají svolení k ženitbě a Maryna pak přijde za mnou.

Pánbůh dej rodičům dlouhá léta života, ale já na jejich smrt čekat nebudu. Věrný Maryně do smrti a ona mně, a zle nám tu taky nebude. Polykám hořke slzy, jak mi tekou po tváři, a toto psaní buď dejte Maryně číst nebo nedejte, jak sama uznáte.

Váš a Marynin věrný Václav".

Maryna čtla, stále utírajíc zaslzené oči, aby na písmo viděla. A dočetši, zvolala hlasem plným zoufalství:

„Co to znamená, maminko?"

Matčiny rty skoro jen šeptaly:

„Vždyť to čteš, holka. Rodinné příčiny. Ale jaké, to nevím."

Ale přece se zdálo, že tuší, jaké pohnutky vedly rodiče Václavovy k zápovědi, kterou veškeré naděje dceřiny — i její — hroutí se v drť a prach. Neboť když Maryna, štkajíc a vzlykajíc, odcházela do světničky s hlavou schýlenou, jako by ji právě byl zasáhl těžký úder, zašeptala matka, hledíc bolestně za dcerou:

„Vždy jsem se toho bála — a neubála jsem se!" — — — —

Od té chvíle, kdy obě ženy přečtly dopis Václavův, zavládla v malé domácnosti Spírkových nálada skoro pohřební. Dívčin šicí stroj se v pokoji odmlčel, Maryna čtla osudné psaní po desáté, její oči pláčem již opuchaly. Matka Spírková seděla v krámku jako bezduchá, hledíc kamsi na náměstí a nic nevidouc, a když někdo vešel pro svíčku nebo kousek mýdla, sbírala všechny síly, aby kup-

ce přivítala obvyklým úsměvem, otázkou, čímže může posloužiti. Tak to potrvalo do večera, tak bylo i druhý den a zas do soumraku, který časně nastával, neboť se kvapem schylovalo k vánocům.

Když pominulo denní světlo a na pohořeleckém náměstíčku vyskakovaly plynové plameny v lucernách, Maryna již doma nevydržela. Oblékla se, svázala jakousi práci do balíčku, vstoupila do krámku a řekla stručně k matce:

„Jdu odvádět šití, maminko, a musím nakoupit podšívek. Potřebujete venku něčeho?"

„Ne, dítě. Jen se brzy vrať, aby ses nenastudila. Podívej se, začíná sněžit."

Když Maryna odešla, pojala matku náhle úzkost, aby se děvčeti nic nestalo. Snad ji neměla ani z domu pustiti. Je tak rozlítostnělá, rozháraná. Václavův dopis nejde jí z hlavy.

Však ani matce nešel z hlavy. Hrozné stíny minulosti vystupují před ní. Jak to všechno skončí?

O chvíli později děkovala Pánubohu, že Maryna odešla. O chvíli později, kdy sníh zhoustl, že nebylo viděti protějších domů na náměstí, ozval se tlumený hrkot kol, dusání koně, a před krámkem zastavil nekrytý lehký povoz, jakých užívali řezníci. S kozlíku snesl se letnější muž, hodil otěže mladíkovi, skoro ještě výrostku, vedle něhož byl seděl, a povelel mu:

„Počkej tu, Lojzo, a dej pozor na koně!"

Podíval se na štít nad krámkem, vstoupil.

„Panička je Spírková?“ oslovil ženu v krámku.

Matka Spírková položila rozpletenou punčochu a vzchopila se. Zarazila se, jako by tušila cosi nepříjemného z neočekávané návštěvy.

„Regina Spírková,“ přisvědčila tiše. „Co je libo?“

„Mohu s paničkou promluviti několik slov mezi čtyřma očima?“ tázal se muž.

„Ano, pane, jsem sama doma.“

Muž přece ještě mrskl očima po dveřích pokojíku, jako by nedůvěřoval, vrátil se, přitiskl dveře krámku, aby neproniklo slova navenek, a teď, obrátiv se celou šíří složité postavy k matce Spírkové, řekl důrazně a zvučně:

„Jsem Vlasák...“

Spírková se zachvěla. Vlasák, to bylo taky jméno Václavovo.

Jako by muž uhádal její myšlenky, pokračoval:

„Ano, jsem Vlasák, paničko. Ale ne Václavův otec, jenom strýc. Požádal mě za tu službičku jeho tatík, můj bratr. — Abychom dlouho nemluvili, milá paní. Snad už víte, proč přicházím. Bratrův synek se nějak zapletl s vaší slečinkou — —“

Z očí Spírkové vyšlehl hněv.

„Nezapletl, pane!“ řekla prudce. „A moje dcera taky se s nikým nezapletla. Mají se spolu rádi, a Václav si chtěl — — — Václav si chce Marynu vzít. Jeho rodiče dobře o tom vědí a věděli od počátku, nic nenamítali. To jest vše.“

Pana Vlasáka tato prudká a rozhodná slova Spírkové poněkud zarazila. Seznával, že je třeba začíti jinak, opatrněji.

I řekl:

„Nehněvejte se, paničko, a nedurděte se! Slina to tak na jazyk přinese. Dobrá. Václav si chtěl slečinku vzít, rodiče o tom věděli, máte pravdu. Ale nehněvejte se, paničko, když řeknu, že nevěděli všechno, čeho se teprve nedávno dověděli. Totiž to, že vaše slečinka dcera nemá tatínka."

Spírková sklonila hlavu, opřela se oběma rukama o pult, až prolomila prsty, že jí v kloubech zalupalo. Tu se snesla rána, které se obávala, které jednoho dne očekávala.

Strýc Vlasák viděl, jak jeho slova účinkovala. A nemohl se ubrániti lítosti nad neblahou ženou. Mírněji pokračoval:

„Celkem to není žádné neštěstí, paničko milá. Ale nehněvejte se: můj bratr a moje švekruše nechtějí, aby se Václav do takové rodiny přiženil. Psali Václavovi, že k tomu nejsou svolni, ale ještě mu neřekli, proč nechtějí. Doufali, že uposlechne na slovo. Byl to odjakživa dobrý kluk. Ale dnes dostali od Václava divoké psaní, že nepovolí, že zůstane na vojně, že se o nic neprosí, a nakonec že si vezme, koho bude chtít. Paničko, můj bratr stárne, táhne mu na šedesátku, řezničina již ho trochu týrá, rád by ji popustil Vencovi — má jen jeho, komu pak by to dal, kdyby chlapec vyhrůžku splnil? — Byl by k vám bratr zašel sám, ale není

v dobré kůži. A spěchá to, aby chlapec nevyvedl nějakou nemoudrost. Poslal tedy mne, abych to s vámi zprostředkoval. Když se přičiníte, aby se mladí bez bolesti nechali, rád by dal bratr náhradu. Zplnomocnil mě až na pět stovek, abych vám je nabídl, když to po dobrém rozvážete. Slečinka najde zas jiného, vždyť je hochů jako zrní, a pět stovek bude hezké věno — —"

Spírková dávno již neskláněla hlavu. Chvíli již hleděla přímo na prostředníka. Teď její zraky nabyly zvláštní pronikavosti. Vztáhla ruku k strýci Vlasákovi a vpadla mu do řeči:

„Jste posel, pane Vlasáku, nemám vám nic za zlé. Ale Václavovu otci řekněte, že mu děkuju za nabízené peníze, že ani dceru, ani Václava, ani sebe neprodám. Ať se stane, co se stane, děj se vůle Páně. Nemohu za to, že si Václav Marynu oblíbil, ale taky se nechci vtírati do vaší rodiny, ani svou dceru. Nebylo by to žádné štěstí, zakoušela by, co jí do smrti nepřeju. Jděte s Pánembohem, pane!"

Strýc Vlasák upadal v rozpaky.

„Abyste později nelitovala, paničko."

„Lituju dvacet let, pane, a lítost mě neopustí snad ani do posledního dechu. Ale nekupčím dětmi."

A teď stála matka Spírková vzpřímena a neoblomná.

Strýc Vlasák ještě otálel, mačkal huňatý klobouk.

„Nic mi nepokládejte za zlé, paničko!“

„Ne, pane! Vy za bratra, já za dceru. Buďte zdráv!“

Matka Spírková zhluboka oddechla, když muž vyšel a když hned potom povoz obrátil a dusot koně i hrkot kol se vzdaloval zas níže ku Praze.

K páté hodině vrátila se Maryna a matka řekla k ní:

„Dobře, že jdeš. Teď zas já musím z domu, a dnes dolů do města. Pobudeš v krámě, však se nebudu zbytečně meškati.“

„Kam půjdeš, máti?“

„Ledacos mi tu dochází a na svátky bude všeličeho potřeba. Musím zavčas pamatovat. — A snad i na poradu...“

Maryna již se neptala, Maryna se těšila na chvíli samoty. Snažila se, aby svůj stesk před matkou tlumila a skryla, ale neztlumila a neskryla. Ulevovalo jí, že matka na čas odejde.

Spírková se pečlivě oděla, a když dcera nehleděla, sáhla do stolku i po dopise Václavově a vsunula jej do rukávníku.

„Snad tě navštíví Bětka vedlejších, aby ti nebylo tak smutno.“

Maryna pokývla hlavou a napomenula matku:

„Neužeň se, máti, a nesklouzni na dlažbě! Sníh ujíždí pod nohama.“

Spírková odešla, a Maryna spěchala do pokojíku, ke stolku, aby poznovu čtla psaní, které jí tolik hoře působilo. Ale přítruhlík byl prázdný,

psaní zmizelo. Maryna se zamyslila. Dopis vzala matka. Nač? Kam šla? — —

Zatím Regina Spírková kráčela chvatně níže Hlubokou cestou, ulicí Ostruhovou, zamířila napříč přes Mikulášské náměstí, vnikla do ulice Karmelitské, Prokopské, a stanula udýchána na náměstíčku před zastrčenou hospůdkou, nad níž visel štít „U podkovy", ale kterouž okolí nazývalo „V konvi".

Tu — zdálo se — pozbývala odvahy, neboť se zastavila, jako by váhala vejíti.

Zatím však nabírala dechu a vyčkávala, až se uklidní srdce, které jí v hrudi prudce bušilo.

Konečně vstoupila do úzkých vrat a jen po špičkách přistoupila ke dveřím v chodbě, aby nahlédla do šenkovny. Byla posud prázdná. Starý, šedivý sklepník přikládal do kamen, aby večerní hosté seděli v útulném teple.

Spírková se chvilku rozmýšlela, ale hned se rozhodla a kráčela po temných schodech vzhůru do patra. Znala tu patrně každý kout, neboť nikde nenarazila. V patře rovněž neosvětleném zamířila po paměti ke dveřím, otevřela je, prošla tmavou kuchyňkou a zaťukala na dveře světnice. Zevnitř se ozvalo pobídnutí. Než stiskla kliku, pokřižovala se. Otevřela dveře a octla se v rozlehlé světnici, příjemně vytopené. Zavřela za sebou.

Na pohovce blíže kamen seděl muž asi padesátiletý, vlasů prokvetalých, s okuláry na nose, a četl v jakémsi obrázkovém časopise. Byl to ma-

jetník dolejší hospody. Na stole před ním stála vysoká lampa, která pod nálevkovitým stinidlem osvětlovala jen stůl a čtenáře, ostatní prostor zůstával ve stínu. Aniž vzhlédl od své četby, otázal se muž poněkud nevrle:

„Kdo je? Co je?“

„Já to jsem, pane Žahoure!“

„Kdo je to já?“ otázal se čtenář ještě nevrleji.

„Já, Regina, pane Žahoure.“

Papír zašustil, časopis rázem padl na stůl, muž smekl okuláry s nosu, zdvihl a odhodil stinidlo lampy. Jasně ozářený kruh na stole zmizel, světlo petrolejky se rozlilo stejnoměrně po světnici. Na Žahoura hleděla Regina Spírková, odestřevši závoj s tváře mrazivým vzduchem zčervenalé.

Žahour se zadíval na ženu asi čtyřicetiletou, hnědovlasou, úměrné tváře, s kteréž ani vnitřní utrpení za dlouhá léta nesetřelo někdejší sličnost, ba jistou svůdnost. Toliko hluboké, vpadlé oči a dvě souměrné rýhy od chřípí k ústům svědčily o tom, že v nitru té ženy po léta hlodá trud.

„Spírková!“ řekl muž hlasem bezezvučným.

„Ano, pane Žahoure.“

„Spírková!“ zvolal teď muž hlasitěji a nějak podrážděn. „Co chcete!“ skoro již vykřikl.

„Utíkám se k vám v tísni a nesnázi, která na mne dolehla a která mě hrozí zdrtit. Jen vy můžete pomoci a zachránit — —“

„Kohopak?“ otázal se muž a řekl to skoro jízlivě.

„Moji dceru — a svou.“

Na tváři mužově vykroužil se úsměšek, skoro pošklebek.

„Aha,“ zvolal, „slečince se přihodilo něco lidského! Jablíčko se neodkutálelo daleko — —“

Zraky ženiny zasršely nesmírným rozhořčením, její pravice se zaťala, jako by chtěla muže udeřiti. Avšak paní Regina se ovládla. Má-li tímto člověkem pohnouti, nesmí se dát uchvátiti. Přemohla svůj hněv a řekla zajíkavě:

„Ne! Dávala jsem na dceru lepší pozor než kdysi na sebe. Se mnou nakládejte, jak chcete, ale jí se nedotýkejte! Mějte chvíli strpení, přečtěte si tento dopis.“

Vytrhla z rukávníku psaní Václavovo, podala je Žahourovi.

„Čtěte!“

Slovo to zaznělo tak důrazně, že Žahour, který byl odhodlán, že se z ruky ženiny ničeho netkne, sáhl po listě. Vyňal jej z obálky, přečetl.

„Co s tím?“ otázal se, vraceje psaní.

„Václavovi rodiče zvěděli, že děvče nemá otce. Dnes ke mně poslali, aby Václava vyplatili, aby ho od nás vykoupili.“

A Regina stručně vypověděla své odpolední jednání se strýcem Vlasákem.

Žahour naslouchal s výrazem netrpělivosti, odporu, a když Regina domluvila, otázal se:

„A co vlastně na mně žádáte, Spírková?“

„Prosím vás, abyste nyní, po dvaceti letech,

uznal poctivě své otcovství a dal se do matriky zapsati za otce. Pak nebude dítě bez otce, pak rodiče Václavovi nebudou odporovati. Zachráníte naši dceru, učiníte ji šťastnou a nic vás to nebude stát.“

Již se neodvážil Žahour, aby se usmál, ale Regina jasně porozuměla jeho posměchu vnitřnímu, když odpovídal:

„Dobře jste to spunktovala, Spírková. Ale já si něco takového rozmyslím. Zaplatil jsem až mnoho, tehdáž, když jsem měl před ženitbou, jako hloupý, nezkušený zajíc. Nevěřil jsem tomu nikdy — jako já, mohl to být i někdo jiný —“

Z očí Spírkové vyšlehl blesk hněvu, opovržení.

„— ale já měl peníze, viďte? A chtěl jsem mít svatý pokoj, bál jsem se ostudy. Dnes bych se tomu ubránil. Proto jsem zaplatil, vyrovnal se, mám to od vás podepsané. Založil jsem vám živobytí, a pak jsme si řekli, že jsme spolu hotovi, navždycky hotovi, pamatujete se? Milá Spírková! Zapsat se do matriky? V tom je úskok. Dnes mám jiné zkušenosti, život mě vydrbal. Zaručila jste se, že můj práh nikdy nepřekročíte — —“

„A do smrti bych nebyla překročila, kdyby neběželo o celý život mého dítěte,“ vpadla Regina. „A neodvážila bych se ani dnes, kdybyste nebyl pochoval nebožku. Nemáte se čeho bát.“

„Abychom dohovořili, Spírková,“ povstal muž s pohovky. „Nedám se zapsati. Nezblázní se ani ten pan Václav, ani vaše dcera —“

„Je to vaše poslední slovo, pane Žahoure?"

„Moje poslední slovo."

Matka Regina hleděla na muže zraky jako skleněnými, když hovořila:

„Jste tvrdý člověk, Vendelíne. Byl jste tvrdý tehda, když jsem se svíjela u vašich nohou samodruhá, od svých opuštěná, z domu vyhnaná, a jste tvrdý, bezcitný dnes, kdy na vás nechci nic pro sebe, ale žebrám jen za svou dceru, za naše dítě. Rozumíte? Za naše dítě! A jestliže jste před chvílí zapřel svoje otcovství, které jste nezapíral, když dítě přišlo na svět, jestliže jste mě teď po letech pohaněl, jako bych se byla milkovala kde s kým, v poslední vaší chvíli zařve k vám svědomí: Zapřel jsi a zničil svou dceru!"

„Regino!" vykřikl Žahour, chtěje umlčeti ženu, která před ním stála jako přízrak. Vztek jím lomcoval.

„Byla jsem hračkou pro pouhou vaši kratochvíli, Vendelíne Žahoure," pokračovala Spírková vždy vášnivěji. „Šel jste za mamonem — já byla chudá švadlena. Pro mamon jste mě zavrhl po prvé, zešedivěl jste v honu za mamonem, o svůj mamon bojíte se teď, ale již taky znenáhla zrajete ke hrobu. Vzpomeňte na mne v posledním dechu svém, Vendelíne: ani o hodinu vám všechen ten mamon život neprodlouží!"

„Pryč odtud, Sibylo zlá!" vykřikl Žahour, jemuž bylo, jako by na něj Spírková přivolávala smrt.

„Půjdu!“ odpovídala Spírková, která uhádala Žahourovo zděšení a měla z něho divoké potěšení. „Půjdu — ale vaše svědomí s vámi zůstane, jeho hlas nezapudíte. A cokoli zlého ze všeho pojde, kletba padniž na vaši hlavu. Jste člověk nemilosrdný, ani smrt k vám nebudiž v posledním zápase milosrdná. Umírejte nekonečně!“

Domluvivši, vyvrávorala Spírková ze světnice. Bylo jí třeba sebrati všechny síly, aby neklesla. Před tímto člověkem nechtěla klesnouti.

Dveře za ní zapadly, ztišilo se. Žahour učinil dva kroky, jako by byl chtěl nešťastnici zadržeti, ale jeho zaťatá ústa nemohla pronésti slova. Těžce dopadl na nejbližší židli, nachýlil hlavu. Bylo mu, jako by po něm smrt sahala.

Spírková klopýtala tmou se schodů, vyšla z domu. Ale nedala se cestou, kterou byla přišla. Zamířila přes náměstíčko, a propletši se dvěma, třemi ulicemi, zabočila na Karlův most. Již nesněžilo, ale tiše mrzlo. Došla do poloviny mostu, zadívala se na řeku. Po hladině zvolna plynuly bělavé kotouče sykavým a zvonivým ševelem, jak do sebe vrážely, o sebe se třely. Vltava znenáhla zamrzala. Potrvá-li mráz do rána, povlékne se řeka tenkým pláštěm ledovým, který přikryje vše, co klesne ke dnu. Spírková vypoulila zraky, zahleděla se na bílé škraloupy, plynoucí po temné hladině. Tam dole bylo by jí nejlépe. Jediné vyšvihnutí přes bradlení, skok — a bylo by po všem. Nikdo by ji nezadržel.

Ale Maryna! Co by bylo z Maryny? Vždyť by jí nezbylo, než aby šla za matkou!

Spírkovou rozrazila zimnice. Zachoulila se v plášť, přešla na druhý chodník a vracela se na Malou stranu, čím dále rychleji, aby unikla strašlivému lákání temné hladiny, která se nade vším mlčelivě zavře a máloco vrací.

Ale když se Regina Spírkova octla v ulicích malostranských, kráčela volněji, váhavěji, jako by byla chtěla získati čas k myšlení, jak zachrániti dceru. Vlekla se vzhůru ulicí Ostruhovou, a teprv když zabočila do Hluboké cesty, vzpomněla, co řekla dceři, že jde obstarat zboží. Poznovu sešla dolů, aby aspoň něco domů přinesla, a bylo hodně pozdě, když se vrátila do svého krámku.

„Kde jsi chodila, máti?" tázala se Maryna. „Již jsem se obávala, že tě potkala nehoda."

„Bylo pochůzek, milá holka! A taky na poradě jsem se zdržela."

„U koho, máti?"

„U strýce."

Matka se sice snažila, aby se tvářila lhostejně, ale dceři neušlo její rozrušení.

„Co ti řekl?"

Matka váhala s odpovědí. Avšak dceřin pohled naléhal, vynucoval odpověď. Řekla tedy:

„Taky nám neví žádné rady. A toť víš, lidé si cizími starostmi hlavu nelámou..."

„Ale strýc!"

Matka mlčela. Její tvář pobledla, nabyla tvrdého, hněvného výrazu.

Taky Maryna mlčela. Ale tím horečněji pracoval její mozek. Tento strýc byl jí tajemnou, neznámou a neviditelnou osobou. Nikdy ho nespatřila. Jen jednou, kdysi před lety, vyřkla matka neobezřele jeho jméno. Ale děvče si je zapamatovalo. Žahour. Když se Maryna později po něm pídila, matka odpovídala vyhýbavě. Cosi o starém hněvu příbuzenském. Proč tedy šla k němu dnes? Kdo je tento strýc Žahour? Kde jest? Jaké jsou jeho vztahy k rodině? Ona je Spírkova — je Žahour bratr matčin? — Matka nemluvila taky nikdy o svém choti, o jejím otci. Nebylo rodinných vzpomínek, nikde nebylo otcova obrázku, nikdy matka nevyprávěla o své svatbě, Maryna neznala otcova hrobu, nezbylo po něm žádné památky — — — A náhle do všech těch temnot šlehlo Maryně ostré světlo jako bleskem, jako bývá ve chvíli tísně nebo zoufalství.

„Matko!“ vykřikla teď, když ji záblesk oslnil, „řekni mi pravdu! Nemáme žádného strýce! Kdo je Žahour?“

Regina Spírková křečovitě sepjala ruce proti dceři, jako by prosila za smilování.

„Matko — pravdu! — Nejsem Spírkova — jsem —“

„Žahourova...“

Zoufalým zakvílením vylinulo se to z úst Reginy Spírkové, jejíž všechna síla byla vyčerpána

tam dole v marném zápase s Žahourem. Neměla již síly k odporu, k dalšímu utajování. A cítila, že je tu všechno zapírání marné. Jednou uhodnuvši, šla by dcera po stopě a dopátrala by se.

Regina Spírková toho večera v hořkém, zoufalém a přece ulevujícím pláči vyzpovídala se své dceři.

„A teď mě suď!" byla její poslední slova, když její oči neměly již slz a když se jen pobouřená její hruď zmítala mocným vzlykotem a štkaním. Klečela před dcerou, hlavu skrývala v jejím klíně.

Místo odpovědi Maryna hladila matčiny vlasy, líbala jí hlavu, objímala její šíji.

„Ztiš se, maminko, upokoj se!" řekla po chvíli. „Proto mne Václav neopustí. Vše mu vypovím. Počká na mne a já na něj. Přece jen budeme svoji. Uvidíš, až se vrátí."

Ale co tak chlácholila matku, ve hrudi ji pálilo, v hlavě dunělo, všechno její myšlení horečně pracovalo. A když ulehla na lůžko a když matka Regina, znavena všemi dojmy dneška, které se nad ní přehnaly jako divoká podzimní bouře, znavena a ztýrána v duši své, v těžký, tupý sen se ponořila, Maryna hleděla otevřenýma očima do tmy, tiskla dlaně na spánky, přemýšlejíc usilovně, co počíti, než se Václav vrátí. Sto záměrů jí letělo mozkem, až konečně vyzrával a dozrál jediný, který může vésti k cíli. Půjde sama k „strýci" Žahourovi, k otci svému. Půjde — a přinutí jej!

Po tom strastném večeru, který jí odhalil tajemství jejího původu, po těžké, dusivé noci nenaléhala již Maryna otázkami na matku. Cítila předobře, jak asi matku zdrcovalo včerejší její pokořující vyznání. Vždyť je sama nesla nanejvýš bolestně. Pokud pamatovala, od samého dětství, od té doby, kdy počala chápati, byla jí matka milující, něžnou pěstounkou, a od let, kdy dospěla, jako důvěrnou starší sestrou. Teprv teď chápala Maryna, kterak srdce matčino, nemajíc nikoho mimo ni k milování, vylilo veškeru svou lásku na ni, na dítě, které nemělo otce.

Maryna zpozorovala ráno neklamně, že matčin pohled není, jako býval jindy, že nabyl plachosti, ostychu před dcerou. Ó, kdyby z paměti matčiny mohla navždy vymazati, s čím se jí včera vyznala, aby spolu žily dále, jako žily doposud!

Tím silněji se v ní upevňoval záměr, jejž pojala v tíživé včerejší noci. Avšak matka nesmí ho ani zdaleka tušiti. Nesmí zvěděti, k čemu se dcera odhodlává.

Maryna šila taky pro choť policejního rady, přednosty hradčanského okresu — k té se uchýlí. Na policii mnoho vědí, mohou často poraditi, snad i pomoci. Slýchala o tom.

Druhý den byla sobota. Maryna vybrala se z domu, zamířila k paní radové. Svěřila se jí se svým tajemstvím, dala jí přečísti list Václavův nakonec pověděla, co zvěděla o „strýci" Žahou rovi. — Paní radová obeslala ji k sobě na večer

a tu jí pověděla ostatek. Kdo je Žahour, kde přebývá. Stárnoucí vdovec, který před několika lety pochoval ženu. Bezdětný, nedůvěřivý muž. Člověk nevrlý svou opuštěností, snad i neduhem. Zlomil si kdysi nohu, pokulhává. Okolí jej nazývá podivínem, pavoukem. Jinak má pověst bezvadnou.

Byla neděle před Štědrým dnem, když Maryna odpůldne nastoupila touž cestu, jakou předevčírem večer podnikla její matka. V rukávníku tiskla Václavův dopis, který jí měl býti průvodcem, oporou, talismanem v těžkém jejím podniku. Po celou cestu vzpomínala na vyznání matčino, vyvolávala si na pamět každé její slovo, poznovu si oživovala její srdcervoucí pláč, cítila její hlavu na svém klíně. Rychlou chůzí rozkolotala se v ní prudčeji krev, a to jí předvedlo předvčerejší večerní výjev na oči s živostí až mučivou. Toho však Maryna potřebovala, aby v poslední chvíli nepozbyla odvahy. —

— — —

Kalné, prosincové odpůldne se schylovalo v soumrak. V Žahourově šenkovně hořel jediný plynový plamen. Pod ním seděl Žahour, čta noviny. Blíže kamen obcházel starý, zimomřivý sklepník. Hostí tu nebylo.

Pojednou se otevřely dveře šenkovny, a vstoupila sličná, štíhlá dívka, jejíž tvář od rychlého pochodu a mrazivého větru byla jako višně — Maryna.

Čtenář pod plynovým plamenem neodvrátil zraků od novin. Snad přichází někdo pro pivo.

„Mohla bych mluviti s panem Žahourem?"

Marynin hlas vyzněl chvějně, nejistě, když tu otázku pronesla.

Sklepník mávl rukou k muži s novinami, ale Maryna již uhodla. Teď taky vzhlédl sám Žahour. Maje posud plnou hlavu novinářských zpráv, s podivením zadíval se na dívku, návštěvu v tu dobu naprosto neobvyklou, neočekávanou. Nepromluvil, ale jeho výraz vyjadřoval zřetelnou otázku: Co je libo?

„Ráda bych s panem Žahourem promluvila několik slov soukromě," řekla Maryna hlasem stísněným.

Žahour pokynul sklepníkovi, a ten se vyplížil z šenkovny. — A teprv teď řekl k dívce:

„Co je libo, slečinko?"

Učinil jen krok, a bylo patrno, že napadá na nohu.

Do poslední chvíle byla Maryna plna odvahy. Odhodlávala se, jak rázem svého otce přepadne, jak jej zahrne prudkými výčitkami, vší hořkou bolestí vlastní i matčinou, jak naň podnikne útok, jemuž neodolá, pod nímž se zhroutí. Ale když jej teď spatřila, její odvaha poklesla, dech se v ní zatajil. To tedy jest muž, který kdysi obloudil její matku! To jest muž, jenž má v rukou osud její i Václavův! S tímto člověkem chce podniknouti

zápas ona, slabá, bezmocná dívka. To jest její otec, který matku zavrhl a jí neuznává!

V prvé chvíli zmocnilo se Maryny jediné pomyšlení: uprchnouti odtud, vzdáti se zápolení.

Muž se přibližoval, naléhavě opakoval svoji otázku:

„Jářku, slečinko, co je libo?“

Maryně se zakalily oči, rty se jí rozechvěly, dvě slzy jí vytryskly a skanuly po líci.

„Odpusťte, pane...!“ zajíkala se.

„Vlastně s kýmpak mám čest?“ otázal se Žahour, hledě na dívku pronikavěji a pronikavěji a vraště čelo. Náhle byl nějak znepokojen, hlavou mu bleskla vzpomínka na předvčerejší večerní návštěvu.

Maryna hned neodpovídala. Ještě je čas, aby unikla nepoznána. Aby předstírala omyl, že vstoupila jinam, než kam byla poslána. I to ji napadlo, aby řekla vymyšlené jméno, aby se otázala na ledabylou věc a pak s omluvou odešla. Neboť z tohoto člověka vanulo na ni něco sychravého, nevlídného. Jeho pátravý, podezíravý pohled ji uváděl ve zmatek.

Ale tu pocítila v rukávníku dopis Václavův, který jí připamatoval, proč přichází. Sebrala všechnu sílu, aby podržela mužův pohled, a pronesla:

„Jsem Maryna, dcera Reginy Spírkové — —“

Maryna vydechla to, a jako by byla chtěla zabrániti každému tvrdému, zraňujícímu slovu, sepjala ruce. Její oči visely na Žahourovi.

„Reginy Spírkové...!“ zamumlal muž. A po krátké pomlčce dodal chraptivě:

„A maminka posílá slečinku — —“

Bylo třeba těchto Žahourových slov, aby v Maryně obnovila odvahu, které již pozbývala.

„Ne, pane!“ zvolala dívka, „neposílá! Matka netuší, že jsem nastoupila tuto cestu, a nikdy z mých úst nezví, že jsem se odvážila k vám. Odešla od vás pokořena, zdrcena, a nebyla by dopustila, abych se dočkala stejného pokoření, zavržení. Neměla jsem nikdy zvěděti, kdo je mým otcem. Až chvíle hrozné beznaděje zbystřila mé smysly — zoufalství otevřelo mé matce ústa, vynutilo jí tajemství, které přede mnou po celý život skrývala. Teprv od předvčírka večera vím, čí jméno mělo býti jménem matčiným i mým, a přicházím z vlastního popudu, abych je na vás vyprosila — pro sebe, pro svého drahého Václava, pro štěstí všeho našeho budoucího života. Pane, pýcha rodičů Václavových nedopouští, aby jim pod střechu přivedl děvče, které nemá otcova jména. A toto děvče, pane, nikdy se ničím neprovinilo než svým příchodem na svět bez požehnání! Toto děvče žilo do předevčírka ve šťastné domněnce, že mělo kdysi otce, ale taky v hořké lítosti, že se nedočkal Václava. Moje domněnka se rozplynula matčiným jediným slovem, moje lítost nad předčasným odchodem otcovým, nad odporem Václavových rodičů změnila se v zoufalství. Ale vše to, pane, můžete napraviti jediným svým slovem. Celý život

mé matky byl zničen, pane. Neničte taky život můj — ani Václavův!"

Poslední Marynina slova se rozlila v usedavý, zajíkavý pláč. Dívka sklesla na kolena a vzpínala ruce ke kolenům Žahourovým, jichž však nedosáhla.

Tu Žahour, který zoufalému tomu výlevu naslouchal s tváří zachmuřenou, přistoupil a chápaje se paží Maryniných zdvíhal ji. Jeho hlas zněl drsně, až chrochtavě, když promluvil:

„Vzchopte se, panenko, a sedněte! Jsem šenkýř — přede mnou se nekleká."

Vnutil Marynu na židli, odstoupil ke stolu, opřel se, a stále na ni hledě v zachmuření, pronesl ještě drsněji:

„Ani jednou jste neřekla otče! Tedy tomu sama nevěříte!"

Maryna vytřeštila oči, ihned nechápajíc. Ale když pochopila, její zraky zaplály rozhořčením. Maryna vztyčila tři prsty pravice a zvolala:

„Věřím své matce, která nikdy nelhala. Řekla mi o vás, že jste tvrdý muž, jak jsem se mohla osmělit! Nikdy jste se mi nezjevil, nikdy mě vaše ruka nepohladila, nikdy jste neměl vlídné vzpomínky a slova pro mou nešťastnou matku — —"

„Kdyby tvoje matka, Maryno Spírkova, byla s mými rodiči tak zápasila o mne, jako ty teď bojuješ se mnou o svého Václava — —"

Žahour nedořekl. Zdálo se, že se jeho drsný hlas poněkud zatřásl. Odbelhal za stůl k židli, do-

sedl, sáhl v záprsí po staré, odřené šenkýřské tobolce, hledal ve všelikých papírech, vyňal ohmatanou obálku, z obálky starou podobiznu, hleděl na ni chvíli a zas pronikavě pozoroval Marynu. Nevlídná jeho tvář se zkrabila, jako se krabívá tvář lidí starých, nemohoucích plakati. Žahour zhluboka a ztěžka vydechl, vzchopil se, přiblížil se poznovu k Maryně, a drže jí podobiznu před očima, řekl méně drsně než prve:

„Maryno, tys ji znáti nemohla. Ale díváš se často do zrcadla. To byla moje matka — tvoje babička..."

V Maryně se rozechvěla každá žilka. Chtěla sáhnouti po Žahourově pravici, ale ruce jí sklesly bez vlády. Zírala v Žahourovy oči, jako by chtěla vypátrati, co se děje v hlavě za nimi. O ni samu se pokoušela závrať.

„Vrať se k matce, Maryno Spírkova, a nechť neodchází z domu! Po klekání bude navštívena."

Rozbouřena, rozechvělá v nejhlubších hlubinách svého nitra vracela se Maryna vzhůru na Pohořelec — chvátala, letěla. Matka její bývala doma celé neděle, a přece teď Maryna ubíhala, jsouc bičována obavou, aby nenašla příbytek prázdný.

Matka Regina byla doma a čtla v pokojíku vedle krámku, jak obyčejně. Když Maryna vstoupila všecka zchvácena, užasla matka:

„Kde jsi chodila, dítě, co je ti?"

„Sečkej, maminko, později — později vše ti řeknu!" —

Maryna se odstrojila, usedla v temný kout. Když o hodinu později zaznělo klekání, naslouchala, nedýchajíc, a když doznělo, zírala na posněžené náměstí jako bez duše. Její srdce bušilo mocně v horečném očekávání.

Tu posléze, po dlouhé chvíli, která se Maryně zdála věčností, zazněl zvonek v krámku, dveře skříply, zavřely se. Matka chvátala do krámu. Tu stál Žahour.

Reginina ústa zůstala němá, její pravice se zachytila dveří.

„Regino," zazněl drsný, chraptivý hlas Žahourův, „máte dceru doma?"

„Je doma," odpověděla Regina mdlým, bezezvukým hlasem.

„Tedy mě pobídněte dále," pokračoval Žahour chraptivě, „aby slyšela taky ona."

Regina pokynula Žahourovi do světnice a skoro vrávorala za ním. Maryna v koutě při okně se vzchopila, ale zachvívala se jako v zimnici.

„Regino," promluvil Žahour, „není-li pozdě a nezměnila-li jste od pátku své smýšlení a vůli, aby se vaše dcera mohla Vlasákovým rodičům vykázati zákonitým a manželským otcem, který ji uznává za svou jedinou vlastní dceru, žádám za vaši ruku k manželství."

Regina po těch slovech sklesla na židli, rukama zakryla tvář, hrudí zalomcoval jí pláč. Zasáhlo ji to jako blesk.

„Svolujete-li, Regino," pokračoval Žahour,

jehož hlas pojednou se lámal, „žádám o všechny vaše potřebné listiny, abych zítra mohl zadati za ohlášky. Rád bych, aby Václav Vlasák, až přijde z vojny, našel rodinu pohromadě...“

Reginina hlava sklesla na zkřížené ruce na stůl a teď mocným pláčem skoro poskakovala.

„Ale nemůžete-li zapomenout na vše, co se mezi námi událo, Regino,“ pokračoval Žahour, „dávám vám na vůli, že hned po svatbě a ještě ten den můžete zažádat o rozvod svého manželství, pro nepřekonatelný odpor k mé osobě, řekněme. Ale myslím, že by to nemuselo být...“

Žahour domluvil a stál nepohnut, vyčkávaje, až Regina své pohnutí překoná, ztiší se a promluví.

Z temného kouta, kde stála Maryna, ozývalo se prudké štkání. — — — (Polní noviny 1915.)

SYLVESTROVSKÉ

NA SYLVESTRA.*

Momentka z malé pražské domácnosti.

Vdova paní Hlaváčková.
Její dcera Poldynka.
Karel Fousek, sousedz domu a Poldynčin ženich.

Starý dům kdesi ve třídě Vyšehradské. Druhé patro. Skrovný byt paní Hlaváčkové, vdovy po krejčím. Pokojík se dvěma okny, kuchyňka. V pokojíku postel u okna, na druhé straně stará, kožená pohovka, před ní stůl, na stole hořící petrolejka. Na pohovce sedí paní Hlaváčková, pletouc punčochu. Hodiny na protější stěně odhrkávají šestou. — Paní Hlaváčková povzná hlavu, pohlédne na hodiny.

„Šest hodin, Poldyna nejde. Šlakovitá holka! Vždyť na Sylvestra dodělávají o páté. Zase s ním někde courá! Nic naplat, řeknu mu, aby mi holku nezdržoval. Až budou svoji, ať si chodí, jak dlouho chtějí."

(Na dveře kuchyně zaklepáno.)

„Kohopak to ďách nese! Na Sylvestra! Poldyna to není. Ta chodí bez klepání."

---

* Na přání, vyslovené kdysi důrazně autorem, ponechává se i v tomto vydání *y* ve jméně Sylvestr, tedy způsob psaní dříve obvyklý, ačkoli Pravidla českého pravopisu žádají *i*.

Aniž vstala, hledí paní otevřenými dveřmi pokoje do kuchyně a volá:

„Dále!"

Dveře kuchyně vrzly, zase zapadly a kuchyní dusají rychlé kroky. Do pokoje vstupuje Karel Fousek.

„Rukulíbám! Šťastný dobrý večer! Milostpaní sama doma?"

Paní (mrzutě): Ale, pane Fousku, už jsem vám řekla tolikrát: dejte mi pokoj s tou milostpaní! Jaképak milosti a panstvo!

Fousek: A jakpak mám říkat? Poldynčině mamince!

Paní: Právě proto. A kde je Poldyna?

Fousek: Cožpak není doma?

Paní: Vždyť vidíte, že sedím sama. Myslíte, že ji mám v almaře? Ještě nepřišla.

Fousek: A to je dobře. Jdu o něco prosit.

Paní: Očpak?

Fousek: Je Sylvestra, paní maminko, a na Slovanech je velká zábava. Rád bych se tam podíval, ale ne sám. S Poldynkou. Pěkně prosím, paní maminko, dovolte ji taky!

Paní *Hlaváčková* (položila pletení, dívá se chvilku zkoumavě na mladého muže): Vždyť víte, že nikam nechodím. Jsem ráda, oběhám-li si domácnost, neřku-li do zábavy.

Fousek: Ale Poldynka, paní maminko! Poldynka snad může se mnou — —

Paní: Sama? Bez matky?

Fousek (v rozpacích): No, s ženichem snad může.

Paní: Pane Fousku, bylo už ono ženichů, kteří se nikdy nedostali k oltáři! Nehněvejte se. S ženichem! Kdyby bylo bývalo po mém, ještě byste nebyl ženichem. Je to všecko na dlouhé lokte. Nejlíp je, když člověk může přijít a řekne: vezmu si holku — a vezme si ji.

Fousek: Ale paní maminko — —

Paní (netrpělivě mávne rukou): Já vím. Taky byste si bral, kdyby to šlo. Ale my jsme chudoba a vy byste byli druhá chudoba. Ten slibovaný přídavek pořád nepřichází. Nehněvejte se, nic nevyčítám, ale k čemupak takové dlouhé ženišství? Však bych nebyla povolila, ale jen proto, aby mi Poldyna pořád neřvala. Chtěli jste zasnoubení! No tak je máte — a je to pěšky jako za vozem. Zasnoubení je pro nóbl lidi, pro bohaté, taková paráda, aby měla známost víc kapitol. Ale pro takovou chudobu jako my! Jen se nám v domě sousedé posmívají.

Fousek (hněvivě): Pro Boha vás prosím, řekněte mi, kdo, a já ho zmlátím!

Paní: Jo jo, a zavřou vás! To by tak bylo něco do hospodářství!

Fousek (lítostivě): A já se na dnešní večer tak těšil. A Poldynka taky. Slíbil jsem jí to — —

Paní: Vidíte, chyba! Měl jste se dříve zeptat. Jen mi zase holku rozeřvete.

Fousek (žadonivě): A dokonce ji se mnou nedovolíte?

Paní: Dokonce ne. Já nemohu, a beze mne Poldyna nepůjde.

Fousek: Vždyť ji zas přivedu, paní maminko —

Paní: To vím. Ještě každý holku přivedl, milej Karlíčku, ale už to nebyla ta, kterou odvedl. Nehněvejte se, proto jsou staré mámy, aby dávaly pozor.

Fousek: Vždyť mě máte v domě, deset kroků přes chodbu.

Paní: Však to je, co mě právě netěší. Brzo-li pak se holka nesplete a nevleze do jiných dveří! A na mne chodí k ránu těžké spaní, Karlíčku!

Fousek: Paní maminko!

Paní: Jo jo, Karlíčku, já vím. Nebyla by Polda ani první ani poslední. — Ale něco vám povím: chcete-li mermo Sylvestra s Poldynou, přijďte k nám! Čaj máme doma, navařím ho. K večeři si přinesete, co chcete. Cigáro si taky smíte vykouřit, ale ne víc. Člověk to pak nevypudí ze světnice. — Slyšel jste, katr prásk' — to jde Poldyna. Chodí vždycky jak velká voda — když jde sama! S vámi se line po schodech jako myš. Povídám vám, nedělejte mi před ní žádného bolestína. Řekněte jí že jste se sám pozval.

Dveře kuchyně se hřmotně otevřely. Rychlými, drobnými kroky vběhla do pokoje Poldynka.

„Jejej! Karlíček! Copak nám přinesl?"

Fousek: Sebe, Poldynko! A neuhodne, proč. Pozval jsem se k vám na Sylvestra. Oslavíme je doma, tuhle s paní maminkou.

Poldynka (zklamána): My nepůjdeme na Slovany?

Fousek: Nepůjdeme, zlatouši. Doma zůstaneme. Když vidím, že by tu paní maminka seděla sama, opuštěná — —

Poldynka: Ale to věděl včera taky!

Fousek: A Poldynka by chtěla maminku opustit?

Poldynka (mrzutě): A já si do teďka smolila klobouk, abych mu nedělala ostudu ve starém.

Fousek: Vezme si ho zítra dopoledne, na novoroční procházku. — A já teď poběhnu, přinesu sardinky, kaviár, ementálský, šunku, láhev punče, žemle — to bude veselý Sylvestr! — A pak, až uhodí dvanáctá, až se na věžích rozhlaholí zvony, až bouchnou z kanonu,* pak povím paní mamince a Poldynce novinu. Náramnou novinu! — Zatím rukulíbám! (Odkvapí.)

Poldynka (tají hněv a vzdor, odpoutává nový klobouk, přidělaný na vlasy několika jehlicemi, pohlíží úkosem na matku, která skládá pletení do košíčku a sklízí je se stolu. Náhle vybuchne): Tys mě s ním nechtěla dovolit na Slovany, viď, mami?

Matka (velmi úsečně, naznačujíc, že nehodlá zapřádati dlouhé rozklady): Slyšelas, že pro nás má novinu. A tu bych taky ráda zvěděla. To je novina pro nás, ne pro tu sylvestrovskou štvanici. Há-

* V čas děje této povídky byl oznamován v Praze počátek nového roku výstřelem z děla; tehda bylo tak oznamováno i pražské poledne co den.

dám, že už je v ouřadě rozhodnuto, že mu přidali. A to se týká tebe, konečně se může chystat svatba. — A teď přilož v kuchyni a přistroj na stůl!

Poldynka (ráda by vzdorovala, ale úsečností matčinou a jejím povelem jest umlčena, odzbrojena. Je konečně taky dychtiva Fouskovy noviny. Strojí na stůl).

O hodinu později se vrací Fousek, maje plné kapsy a plné ruce balíčků a papírových sáčků od kupce, od hokynáře. Vyklopil vše na stůl a žádá dívku:

„Tak, Poldoušku, rozvázala to, vysypala, dala na talíře! Pozor na láhev, to je ruský! A já skočím ještě pro svou lampu — uděláme si slavnostní osvětlení jako v divadle."

Za chvíli přináší lampu ze svého mládeneckého bytu.

„Tak, můžeme začít."

Paní Hlaváčková se šourá z kuchyně, přinášejíc mísu zemčat na loupačku.

Fousek: No, copak, paní maminko, copak to? Brambory na loupačku! Vždyť je tu šunka, uzený jazyk, sardinky, kaviár. Smím prosit o trochu sekané cibule? Rozetřeme si kaviár se sardinkou. To je moje specialita. A s cibulkou. A maminka si vezme s námi. Kampak brambory na loupačku!

Matka: Aby vám Pánbůh do smrti dal do syta brambor na loupačku, Karlíčku! A k nim do syta čistého vepřového sádla na pomazanou. Do smrti, Karlíčku!

Fousek: No, to snad ano, paní maminko. Ale jen brambory? To bych ani o dlouhé živobytí nestál — —

Matka: To vám uvěřím teprv, Karlíčku, až mi to řeknete taky na své smrtelné posteli.

Fousek (udobřuje): Tedy si jen vezměte s námi! Vždyť já si taky brambůrek oloupám.

Paní Hlaváčková požívala všeho střídmě, skromnou sklenici piva vypila. O půlnoci zakouřilo se po prvé z číší horkého punče. Otevřeli okno, aby nepřeslechli dělový výstřel, aby slyšeli zvony, a když se rozezvučely a když číše o sebe zazvonily na pozdrav novému roku, zvěstoval Fousek svoji novinu. Paní Hlaváčková dobře hádala. Karla Fouska v úřadě povýšili, platu mu přidali, v masopustě se Karlíček může, chce a bude ženit.

Poldiny zraky zahořely při té novině a zasršely na Karla touhou, žádostí. Jen letmo zachytila ten pohled i matka Hlaváčková, ale zas klidně usedla a popíjela punče.

Všeho požívala zdrželivě, ale punč opájel ji už pouhou svou vůní. Znala tu vůni odedávna, z let, kdy ještě muž Hlaváček byl naživě a kdy se dobře dařilo. Tehda ho mívali do syta o vánocích, o Sylvestru. Ale když nebožtík odešel, pominuly i takové zvláštní požitky. Až zase dnes, zásluhou Fouskovou. A stará paní trpěla, aby jí číše byla naplněna po druhé. Třetí však již odmítla. A bylo již hezky po půlnoci, když se opřela o starou pohovku a zavřela oči, jako by podřimovala.

Tišeji a tišeji hovořili mladí lidé, aby starou paní nevyrušili. Ale tváře jim hořely. A tu náhle pronesl Fousek, a skoro pouhým šeptem:

„Mám zatopeno ve svém pokojíčku — ach, tak teploučko tam je — —“

Poldynka přimhouřila oči. A v témž okamžiku oči staré paní sotva znatelně se pootevřely. Ne, jen řasy se to pohnuly, zachvěly.

Konečně se o druhé hodině paní Hlaváčková protrhla a řekla:

„Ale už je čas, abychom šli spat, děti.“

Fousek: Tak brzy, maminko?

Matka: Zítra je taky den, Karlíčku, a Nový rok. —

Loučili se mladí lidé, jako by se ani nemohli rozloučiti, jejich ruce se stále hledaly. Ale konečně tedy Fousek odchází.

A když paní Hlaváčková uslyšela, že za ním skříply a dopadly dveře jeho mládeneckého bytu, zamkla dveře kuchyňské a vytahuje klíč.

Poldynka: Proč vytahuješ klíč, mami?

Matka: I, holka, budu po tom punči tvrdě spát, a ďácha víš, co se může stát. A snad ani nevíš, že jsi náměsíčná, a mohla bys ve spaní odemknout a vyjít, ani nevíš kam, a někde spadnout, ani bych tě neslyšela. (Náhle pohlédne pronikavě na dceru.) A dočkáš se, dceruško, dočkáš. Do masopustu není tak daleko... (Nár. l. 1911.)

BOWLE.

Je-li člověk dvacet nebo pětadvacet let pánem vlastního krbu, věru ani neví, jakých pokladů zatím nashromáždil, co všechno má pod střechou a kde to má.

Ale někdy taky člověk ani netuší, co všechno nemá. Co mu chybí. A co v žádné slušné domácnosti chyběti nemá!

Objevil jsem jednoho dne takovou nesmírně citelnou mezeru v své domácnosti. A nesmírně jsem se podivil, že jsem to dávno nezpozoroval.

A že mi byly oči otevřeny, stalo se toliko zásluhou strýce Emánka.

Mám totiž takového strýce. Lépe řečeno, moje děti mají toho strýce. Několik strýců. A jeden z těchto strýců přichází někdy a přináší něco. Pravidelně cosi, s čím si sám neví rady.

Tak jednoho dne, bylo to ve svátcích vánočních, přinesl ananas.

Nekoupil ho. Kterýsi ctitel poslal mu jej, a z daleka. Förster se jmenoval, hudbu provozoval a žil tehda až v Hamburku. Tamodtud, jak známo,

přichází k nám ledacos, co se pod naším nebem nerodí. Přivážejí to parníky ze všech končin světa, mnohdy jen proto, aby měly příslušnou přítěž na zpáteční plavbě. Z Evropy vyvážejí za oceán virtuosy, tenoristy a defraudanty, a když se vracejí, přivážejí žoky rýže, kávy a bavlny. Někdy také banány.

Proč přivážejí banány, nikdy jsem nezbádal, nikoho se nedoptal. Banán jest ovoce podivuhodného, okurkovitého tvaru, barvy fádně zelenavé, někdy žlutavé. Časem lze je vídati ve výkladních skříních lahůdkářů. Ale jako nechápu, proč je parolodi z dalekého zámoří vůbec dovážejí, nemohu také pochopiti, proč je lahůdkáři přivážejí k nám.

Nebo ať jsem se ptal kohokoliv, zda jedl už banány, každý mi odpověděl:

„Ale jednou jsem si jeden koupil, od těch dob to nemohu vidět."

Člověk je všetečný, zvědavý. Taky jsem si jednou koupil banán — dávno — okusil jsem ho, a tato zkušenost mi stačí, doufám, nadosmrti.

Nikdy jsem totiž nejedl nic tak mdlého, neslaného a nemastného, jako je banán. Nanejvýš možno o něm říci, že jest nasládlý, ale tak mdle nasládlý, že se to nedá srovnati s žádnou jinou, všeobecně známou nasládlostí. Leda se „sladkým" panem Breberou, jemuž se pro jeho přezdvořilou, až odpornou sladkost kdekdo vyhýbá.

Setkal jsem se s banány kdysi taky v Ham-

burce. Prodával je tam blíže přístavu jakýsi zlomyslný člověk, jenž vykřikoval chraptivým hlasem:

„Fümf Pfennig! Fümf Pfennig!“

„Heleďte,“ povídá milý jeden společník z naší cestovatelské trojice, „tady je to laciné! U nás v Praze stojí nanejmíň deset halířů, ne-li dvacet. To si koupím.“

A než jsem ho mohl varovati, odkoupil od prodavače asi čtyři banány.

Pozoroval jsem ho soucitně, když je pojídal. Bylo patrno, že mu exotické to ovoce nevalně chutná. Ale přítel není z oněch, kteří by dvacet feniků marně vyhodili. Co zaplatil, toho chce užíti.

Myslím, že na tento požitek nikdy nezapomene.

Již předtím bylo rozhodnuto, že pojedeme dále zítra, hned ranním vlakem.

Ale nejeli jsme. Pozoroval jsem již po celý zbývající den, že po každé, když jsem chtěl přítele upozorniti na něco krásného nebo památného, přítel pravidelně tu nebyl. Zmizel vždy, aniž si kdo z nás ostatních povšiml, kdy a kam. A vracel se pak po chvíli odkudsi, všecek stísněn, těžce oddychuje.

„Kde jste chodil?“ — ptával jsem se.

„I já jen tamhle — —“

Okázal tu na nějakou menší stavbičku s rýhovanými, neprůhlednými okénky, tu na restauraci, tu zas na kavárnu. Večer jsme byli v divadle, ale přítel kalkulátor ztrávil z pěti aktů tři mimo hlediště. Čert ví, kde pořád chodil.

A ráno, když jsme se svými zavazadly stáli na peroně a když nádražní zřízenec již po třetí vykřikoval:

„Vstupovat, pánové, vstupovat! Nejvyšší čas!“ — řítím se útokem k vagonu, ale na samém stupátku byl jsem stržen druhým členem naší trojice.

„Počkejte, není zde pan kalkulátor!“

Ano, přítel kalkulátor zase zmizel beze stopy. Jen jeho opuštěný tlumok ležel truchlivě na dlažbě, touže po svém pánu.

Ranní vlak byl dávno tentam, když se přítel objevil.

„Kdepak jste chodil, drahý pane? Hleďte, vlak nám ujel!“

„No, nevadí, za hodinu pojede jiný.“

Ujel nám taky ten za hodinu a za dvě hodiny taky. Ať jsem dával pozor, jak chtěl, po každé, když jsme měli vlézti do kupé, nebylo po příteli kalkulátoru ani památky. A než se s námi shledal, vždy byl vlak dávno kdesi na trati.

Byl to konečně vlak asi pátý, do něhož jsme se všichni „jednohlasně“ dostali. Těšil jsem se nesmírně, že jsme zas jednou pohromadě a že tak pojedeme až do Berlína.

Těšil jsem se předčasně. Téměř po celou cestu jeli jsme jen dva. Přítel kalkulátor přes tu chvíli se vzdaloval, patrně proto jen, aby zkoumal všechna zařízení vagonu mimo naše kupé. A kdykoli se k nám do kupé na chvíli vrátil, byl vždy přepadlejší a hubenější. Zdálo se, že naň velice ne-

příznivě účinkuje rychlá jízda, nepřetržité otřásání vozů.

Musím poznamenati, že přítel kalkulátor je silně nervosní. Ačkoli pak je známo, že nervosa mnohých lidí jízdou po dráze se zmenšuje a téměř nadobro mizí, jsou patrně zas lidé, jejichž nervosa se jízdou stupňuje. Soudil jsem, že přítel kalkulátor k nim náleží.

Ale konečně tedy jsme byli v Berlíně. A tu přítel, vycházeje z nádraží, pronesl trudnomyslně:

„Zatracené banány! Ty mně daly! Do smrti je nechci! Nevermor!"

A když se pak opodál nádraží na pouliční automatické váze vážil, shledal, že mu od včerejška, od onoho osudného požitku banánů, ubylo devět kil tělesné váhy.

Nešlo mi před několika lety do hlavy, proč naše pečlivá vláda zakázala k nám přívoz amerických jablek, tak chutných a tak laciných. Ale naprosto již mi nejde do hlavy, proč posud není zakázán taky import banánů, které mají tak zhoubný účinek na tělesný i duševní stav člověka?

Než vraťme se k ananasu milého našeho strýce.

Přinesl jej, slibně se usmíval, a povídá:

„Koukej, tuhle si na mne vzdálený přítel vzpomněl. Poslal na svátky ananas. Copak s ním uděláme, abychom ho nejlépe užili?"

Byla to otázka, na niž jsem nemohl ihned odpověděti. Mívám sice dosti často všelikého ovoce hojnost, ale ananasy kupuji málokdy, ačkoli bývají

směšně laciné. Za půldruhé zlatky, za dvě. Za tři zlatky bývá už velkolepý ananas, jako hlava šestiletého kluka.

„Můj bože," povídám strýci, „co bychom s ním dělali? Bowli uděláme! Ananasovou bowli!"

„Co je to bowle?" táže se strýc.

„Bowle? Což jsi nikdy nečetl anglických spisovatelů? Nečetls Dickense? Což není skoro v každém anglickém románě bowle, na příklad punčová? Což nelíčí angličtí autoři přípravu bowle a konečně její požitek tak lákavě, až se čtenáři v ústech slévá? No a bowle ananasová je cosi podobného. Vezme se bowle, víš? — a teď se ananas pokrájí na tenké koláčky, kteréž se do té bowle vloží. Na to se naleje láhev nebo dvě dobrého rýnského vína, láhev nebo dvě dobrého šampaňského, dva nebo tři sifony sodovky, půl libry nebo libra cukru, konečně se do toho vloží kus čistého, umělého ledu od cukráře, přikryje se to pečlivě, aby to nevyčichlo, postaví se za okno nebo vůbec do studena. To se udělá tak někdy odpoledne nebo navečer, a po večeři již možno z bowle nabírati a nalévati do křišťálových pohárů a píti, když se to náležitě promíchalo. Taky koňaku se do ní může přidati, ale dobrého, francouzského. To jest ananasová bowle."

„To může býti dobré," pronesl strýc.

„Velmi dobré," ujišťuji horlivě. „Ananas, toť ovoce nesmírně aromatické, a sám o sobě má chuť navinulou. Teď si pomysli rýnské a šampaňské k němu — —"

„Ano," řekl strýc nějak zamyšlen, „rýnské a šampaňské — —"

„Heleď," pravím zas já, „na to musíme pozvati taky strýce Albrechta a přítele Ferdinanda a třebas i kmotra Holoubka. Každý z vás — (povídám s důrazem) — přinese buď láhev rýnského nebo šampaňského, já pak dám cukr a dvě láhve sodovky. Tři dám, aby to nebylo tak opojné. A led. A práci. Počítám, že toho bude na čtyři, pět litrů. To stačí pro všechny. No?"

Strýc celkem souhlasil.

Jen jako mimochodem poznamenal, že ten, kdo posílá ananas, měl by poslati zároveň taky několik těch lahví vína, k úpravě bowle potřebného.

A pak jsme ujednali, že tu bowli uděláme na Sylvestra a že jí pozdravíme nový rok. Je to památný strýcův den. Spatřil totiž před půlstoletím právě udeřením dvanácté a tedy vlastně již v prvé hodině nového roku světlo světa.

Ale když jsem se po svátcích probudil, připadlo mi pojednou: V čempak tu bowli uděláme?

V mé domácnosti nechybělo sice nic, čeho třeba k životu pohodlnému a přepyšnému, ale bowle jsem neměl. Totiž oné veliké, skleněné, baňaté nádoby s dvanácti sklenicemi stejného slohu. Vše spočívá obyčejně na velikém táce stříbrném, nebo aspoň na táce ze stříbra čínského. Nebo na podnosu dřevěném, bohatě vyřezávaném. Nebo na zvláštním stolku, jemuž Němci důmyslně říkají „der stumme Diener — němý sluha", který se přisune

k tabuli ve večeřadle a na nějž se kladou předměty, které by na tabuli překážely, a jsou tak přece stále po ruce.

Pro všechno ještě jsem prohledal celou domácnost, zdali snad jen pouhým nedopatřením bych nebyl přehlédl bowli, kterou snad mi kdysi poslal darem některý z mecenášů nakladatelů nebo vděčných ctitelů.

Pohříchu však bowle jsem nenašel.

Shledal jsem sice devět petrolejových lamp, vesměs to darů svatebních, nyní již větším dílem defektních, bez cylindrů nebo bez koulí a jinak taky k další službě neschopných; shledal jsem také patero karafinek, bez octa, oleje, pepře a soli; nalezl jsem i různé stojany na ovoce, garnitury na ryby, na raky, na hlemýždě, ústřice, škeble — jen bowle, čertova bowle nikde nebyla!

Pro Pánaboha, povídám si, z čehopak tu „bowli" píváme jindy?

Ale když jsem pozval strýce a kmotry na bowli, musím ji taky mít!

Tři dni jsem chodil jako vyvrácen, přemýšleje, vymýšleje, spekuluje. A pojednou se hlavou kmitl spasitelný nápad. Snad že by místo bowle posloužila naše obvyklá polévková mísa z královské porculánky míšeňské (záruková značka: dva mečíky křížem)?

Ne, nemohla to býti polévková mísa. Ze dvou podstatných příčin. Předně byla malá na žádoucí a nutnou míru líbezného moku pro tolik osob. Za

druhé pak se objevilo, že utrpěla malý úraz, že má na dně nepatrnou sice, ale přece jen dostatečnou díru, původu ovšem teď naprosto nezjistitelného.

Nyní jsem taky pochopil, proč se za posledních asi sedmi let neobjevuje tato mísa na mé tabuli, ale proč jest mi polévka podávána přímo z punclového hrnce, ve kterém se vaří.

Nu ano, stačí sice punclový hrnec na polévku, ale bowli v něm nemohu namíchat!

Chmury vždy těžší obestíraly mi hlavu, zatemňovaly moje myšlení. Sylvestr kvapem se přibližoval.

V ty dni mě vedla náhoda mimo závod se sklem, s nádherným, jiskřivým sklem. Pan Pěnkava v Jindřišské ulici měl takový závod. Ušlechtilých, uměle broušených tovarů výběr téměř pohádkový. Vše, co jen srdce ráčí. A hle, tu právě uprostřed všech těch pokladů krásná bowle s dvanácti poháry! Bowle skvostná, zdobená jahodami z rubínového skla a listy jakési fantastické rostliny barvy smaragdové. Bowle královská, k zbláznění, a na ní cedulka: 20 zlatých.

Jen ta cedulka mě zarážela. Ani teď nevzpomínám, proč. Jen tolik vím, že bylo tehda asi 28. nebo 29. prosince. Po svátcích a před Novým rokem.

Dva nebo tři dni jsem obcházel výkladec páně Pěnkavův. A někdy, když jsem tam stál a zraky se vpíjel v baňatou tu nádobu, zpozoroval jsem,

že zevnitř kývá na mne hlava přívětivě se usmívající, jako by mne pozývala, abych vstoupil.

Byl to pan Pěnkava sám. Znali jsme se již několik let. Chodíval jsem tam občas, abych zakoupil nějaký vzácný sklářský výrobek, za padesát krejcarů, za zlatku. Byl jsem jeho odběratelem.

Arci chodil jsem časem taky do hraběcího, harrachovského skladu vedle Modré hvězdy. Proto, abych své nákupy rozdělil, aby ze mne nebohatl jen pan Pěnkava. Taky hrabě Harrach chce žíti. A je to vlastně skoro jediný šlechtic český, který se zabývá veřejně obchodem, dávaje tak dobrý příklad ostatním kavalírům, kteří až posud nedělají docela nic rozumného. Krom pana hraběte Šternberka, ovšem. A vyrábí pan hrabě Harrach velmi pěkné věci. Ale v jeho výkladní skříni jsem nespatřil v oněch dnech vůbec žádné bowle.

Děkoval jsem na přívětivé pokyny páně Pěnkavovy do krámu, a nerad, nerad jsem od výkladu odcházel. A když mě tam zas neodolatelné nutkání táhlo, blížil jsem se skoro s obavou, zdali snad již bowle nezmizela, zda mi ji někdo před nosem neodkoupil.

Ne, stále tam byla. Byla tam i posledního dne ještě, v den svatého Sylvestra.

Již se mne zmáhalo rozčilení. Doma Baruška tloukla již kilo cukru v hmoždíři, taky tři láhve pravé destilované Zátkovy sodovky jsem měl. Víno pošlou strýcové o polednách. Ananas je za oknem v ubrousku, aby se v teple nezkazil. Večer bude

bowle — ano. Ale bohové věční, z čeho ji budeme pít? Do čeho ji naložíme? Přece tedy do toho punc-láku?

A v ten poslední den, jak jsem stál před skladem páně Pěnkavovým, zas mě šéf zpozoroval a s úsměvem vlídnějším nade všechny předešlé kýval na mne.

Tu jakási vyšší moc, vůle a síla čehosi neznámého mě uchopila, a já zcela bezděky, proti vlastní vůli, a nejsa si vědom, čemu tu podléhám, pokročil jsem, stiskl kliku, otevřel dveře — a stál jsem v krámě.

A pan Pěnkava, ochotný, úslužný jako vždy, již mi přicházel vstříc, usmíval se pln naděje a přívětivě promluvil:

„Čímpak mohu sloužit, vašnosti?“

Jeho oslovení mě vzpamatovalo, ale taky zarazilo. Co mu řeknu? Jak se z toho vypletu? A v těch rozpacích mi připadla jediná otázka. Ó, nemysli nikdo, že mi bylo do žertu! Ale náhlé vnuknutí to bylo. Skoro se mi zdálo, že mi někdo našeptává.

Jemně jsem pojal pana Pěnkavu za ruku, zatáhl jsem jej dále do kouta, aby má slova nebyla zaslechnuta personálem, a šeptem jsem pronesl:

„Pane Pěnkavo, nehněvejte se pro mou smělost — ale — nemohl byste mi půjčit — tisíc zlatých?“

Nebylo to snad po prvé, kdy si od pana Pěnkavy někdo něco vypůjčoval. Ale přece soudím, že se mu nestalo každého dne, aby kdo chtěl hned

celou tisícovku. A když jsem to vyřkl, sám jsem se ulekl ohromné té číslice. Nebo ačkoli jsem si jakživ taky již ledacos vypůjčil, tolik jsem nepožádal ještě nikdy a na nikom.

S tváře páně Pěnkavovy uprchl úsměv. Domnívám se, že si v tom okamžiku činil trpké výčitky pro svou lehkovážnost, že mi tak vlídně kynul hlavou, že se na mne z krámu usmíval. Nebo jistě byl přesvědčen, že mi jen touto přívětivostí dodal odvahy k žádosti tak nehorázné.

Ne, jeho úsměv vlastně nezmizel, ale ztrnul, zkameněl mu nějak na tváři, kterou jsem nikdy neviděl zamračenu, která se dovedla usmívat i v nejtěžších nesnázích života. Taková chvíle mu právě nadešla.

Jenom se změnil jeho úsměv, nabyl rázu nesmírné rozpačitosti, která se mísila s údivem. Řekl bych, že ten úsměv na jeho tváři pomrzl a vypadal teď taky jako skleněný, chladně skleněný, a pod ním, pro mne tak průhledným, prostíralo se pomyšlení: Proč právě mne poctíváš svou důvěrou? Proč ke mně pro tisícovku? Nechápu, kterak přicházím k té cti?

Snad ho skutečně mrazilo, že jeho úsměv tak zledovatěl, ale mně z vlastní otázky bylo pojednou nesmírně horko — určitě to pamatuji. Lekal jsem se, jak mi odpoví, a styděl jsem se již napřed, že budu odmítnut.

Ale přes to vše litoval jsem v tu chvíli, že mé zraky nejsou fotografickým aparátem, abych si

výraz tváře páně Pěnkavovy zachytil na věčnou památku. Moje pozorovatelská chtivost potlačila ve mně na chvíli všechen stud pro neskromnou moji žádost.

Avšak pan Pěnkava mne neodmítl! Jenom z hluboka vydechl, a jeho ústa, která ztrnutím úsměvu pozbyla na chvíli pohyblivosti, otevřela se konečně a pronesla slova docela jiná, překvapující, jakých jsem se nenadál. Promluvilať — a taky šeptem:

„Vašnosti, musí to býti hned? Nevím věru, zdali v tu chvíli tolik — —“

Snad v něm, když tak mluvil, klíčila naděje, že se spokojím s polovinou, čtvrtinou, snad s částkou ještě menší. Ale bylo nepochybno, že k nějaké oběti jest odhodlán.

A teď jsem porozuměl onomu vnuknutí, které mi tisícovou otázku přivedlo na jazyk. A jako bych to byl měl dávno promyšleno, řekl jsem panu Pěnkavovi, upřímně se směje:

„Nehněvejte se — s tou tisícovkou jsem jen žertoval. Ale na dnešní večer — na jediný tento večer potřeboval bych cosi jiného, a velmi byste se mi zavděčil, kdybyste mi vypomohl. Mám totiž ananas, víte; darovaný — rozumí se; a přijdou strýcové, přinesou víno, a chceme si připravit sylvestrovskou bowli. Ale právě té bowle nemám, a kdybyste mi důvěřoval — zaručuji vám, že se jí nic nestane — a na dnešní večer mi ji laskavě — —“

Již mi nedal pan Pěnkava domluvit.

„Ale vašnosti!“ zvolal radostně. „S radostí! Stačí vám jedna? Třeba dvě vám půjčím — račte si jen vybrat! Bože, taková maličkost!“

A obrátiv se dozadu volal:

„Franc, Anton, pojďte sem!“

Za chvíli stálo přede mnou šestero bowlí, jedna druhé krásnější; na tácech z čínského stříbra. až oči přecházely.

Vybral jsem si arci toliko jedinou.

„Pošlu si tedy pro ni, dovolíte-li.“

„Ale, vašnosti, k čemu to? Tuhle Franc vám ji přinese, jen co to zabalí, dopoledne ji máte doma. Ani za řeč to nestojí. Rád vám posloužím!“

V tom okamžiku jsem pocítil tak plnou měrou, jak dobrý čin blaží. Pan Pěnkava všecek roztál radostí, že jsem mu daroval tu tisícovku, a mne rozpálilo horko radostí, že mi půjčuje vzácnou nádobu s poháry, garnituru, kterou mi kdosi jistě jen pouhým nedopatřením zapomněl darovati místo jedné z oněch petrolejových lamp.

Ale měli jste viděti vykulené oči hostí mých, když jsem se po sylvestrovské večeři vytasil s „naší“ bowlí na stříbrném táce, s dvanácti poháry kolem dokola!

Nápoj se zdařil výtečně a všichni strýcové, pomlaskávajíce, jeden přes druhého volali:

„To je výborné! To si uděláme častěji!“

Zdá se mi, že na to nějak zapomněli. Nikdy již nepřinesl strýc Emánek žádného ananasu a šam-

paňského. A proto taky, že to bylo jen jednou jedinkrát, žije slavná ta bowle posud v mé vzpomínce.

Tehdejší Sylvestr byl a zůstane nejslavnějším ze všech Sylvestrů, co jsme jich kdy slavili.

Neboť, upřímně řečeno, nějak jsou ty Sylvestry čím dál méně veselé. Je nás kolem našeho kulatého stolu čím dál míň a míň...

(Švanda dudák 1908.)

PROČ BEZHLAVÝ JEZDEC HRADČANSKÝ JIŽ NESTRAŠÍ.

Zas bylo jednou svatého Sylvestra, a tenkráte se slezla společnost „spolumistrů“ v útulné hospůdce vedle Lorety na Hradčanech. Všichni svorně souhlasili v tom, že je nesmírným a do nebe volajícím omylem všeho lidstva, když poslední den roku oslavuje bohopustým hýřením, ztřeštěným řevem, rykem, bezdůvodnou, vydrážděnou veselostí, která se sděluje účastníkům pitek jako nakažlivina. Co nás opravňuje, abychom neblahý skonávající rok pohřbívali s posměchem? Zdali skutečnost, že — sám se klada do hrobu — zachoval nás při životě, aby nás odevzdal svému nástupci? A co nás nutká, abychom s nezbedným jásáním vítali rok nový, o němž nevíme, co nám přinese a zdali jej přežijeme?

A tak se stalo zvykem „spolumistrů“, že se již po několik let loučili se starým rokem tiše, bez příprav, bez taškařic, bez komedií a sólových výjevů. Vytrvávali taky do půlnoci — a po pravdě budiž řečeno, že někdy hodně dlouho přes půlnoc —

ale ne proto, aby zestárlý a dokonávající rok utloukali násilím, jako činí afričtí divoši se svými starci, a nad jeho hrobem aby pak tančili splašený tanec huronský. Nic takového. Klidně, tiše, za teskliv ých vzpomínek na nejvýznačnější chvíle mroucího roku seděli kolem okrouhlého stolu jako členové rodiny, s nimiž se navždy loučí drahá duše nějaká, a když s pražských věží hučela do tmavé noci půlnoční hodina, vztyčili se, beze slova si podali ruce, beze slova pozdvihli poháry, omočili rty, třaskli zas poháry na tácky, sedli a zahleděli se do středu stolu, jako by patřili do otevřeného hrobu, kam dopadají dunivé rány hlíny, metané na rakev. A v tu chvíli vypadali opravdu jako truchlící pozůstalí.

Tak slavili „spolumistři" Sylvestra co rok, a tak že jej budou slaviti do smrti, svatosvatě si slibovali. Předloni na Vikárce, loni v zadním pokojíčku útulné krčmy Bryndovy v Loretánské ulici, letos u Ledeckého hned vedle Lorety. Vlastně tentokrát se Ledecký jmenoval Novotný, ale spolumistři si sotva povšimli změny v osobě hospodského. Pivo bylo stejně dobré a jim nezáleželo na jméně toho, kdo je vytáčel. Vždyť pomíjejí léta, staletí — pomíjejí tedy taky krčmáři. Jen když nepomine hořký mok, jemuž poslední dobou vyvstalo tolik odpůrců, protivníků a nepřátel. Ale tím si „spolumistři" hlavy nelámali.

Není a nebude historika, který by zcela bezpečně a nezvratně zjistil počátek společnosti „spolumistrů", ať z archivů nebo z ústního podání. Jen

tolik bylo jisto, že jejím jádrem byl dlouhý, kostnatý suchan Kopřiva, muž, který když se sázel za stůl, ohýbal své údy jako skládací metr, a trvalo věru chvilku, než se pohodlně ulebedil. Byl to muž stáří neurčitého, ale bezpochyby ze všech nejstarší. Jeho hlavu pokrývaly vlasy kdysi ryšavé a kučeravé, dávno však žalostně prořidly a dávno pozbyly barvy původní, lesknouce se víc a více stříbrem místo někdejšího zlata. Všichni ostatní, kteří se časem skupili kolem tohoto stolového náčelníka, oslovovali ho uctivě „mistře", ač nikdo z nich nevěděl, co mistrovského Kopřiva vyvedl. Činili tak patrně jen u vědomí značného rozdílu věku, kterým se od zasloužilého muže lišili. Stopy nějaké určité a „stěžejné" činnosti Kopřivovy nebyly zjevné, ale jeho životní práce, jakkoli neviditelná, byla nezměrná. Byl faktotem jistého obětavého nakladatele a vléval svého ducha do všeho, co z nakladatelovy oficiny vycházelo. Jeho rukama procházely všechny snáře, kalendáře, návody k vykládání karet, kuchařské knihy, kteréž byly kompilací osvědčených „Kuchařek" všech ostatních nakladatelů, návody, kterak si má počínati jinoch, aby se zalíbil panně srdce svého, a jak se má zas chovati dívka, aby získala srdce počestného mladého muže, návody pro mladé manžely a manželky, pro ženy „v okolnostech" i pro ženy v šestinedělí a tak dále a tak dále.

Kopřiva s klidem zkušeného muže přijal čestný název a nezůstal mladším svým druhům nic

dlužen. Když ke stolovému kruhu přibyl nový člen a po prvé oslovil zasloužilého náčelníka uctivým „mistře“, podal mu Kopřiva pravici a řekl bodře: „Buďte nám vítán, spolumistře!“

Ejhle, tak vznikla družná společnost „spolumistrů“.

A bylo to správné. Neboť mladší i mladí druzi, kteří obklopovali muže, jenž věkem i zásluhami se stal jejich hlavou, nosili v sobě zárodek mistrovství. Jordán Půlkopa měl dávno „v hlavě“ hotový román, jenom na papír jej posud nemohl dostati. Konrád Nehejbl byl autorem velikého historického obrazu, zatím taky jen „v hlavě“. Kostka, Žalud a Křepela nosili v prsou celé svazky lyrických básní, a ačkoliv nikdo z nich posud nic nenapsal, neřku-li vydal, již na sebe vzájemně žárlili a druh druha dokonce v duchu obviňoval, že mu „nejkrásnější myšlenky“ ukradl.

Benjamínem společnosti byl skutečně Benjamín — Benjamín Oupora, mladý sochař. Posud nevyzradil, čím se obírá, nikomu se nepodařilo vytáhnouti to z něho. Budiž pověděno, že to Benjamín sám nevěděl. Cítil v sobě toliko neskonalou tvůrčí sílu a ve svém ateliéru vedle kamen měl tři metráky hlíny, které mu tam špeditér Kolčava již před půldruhým rokem složil. Co z té hlíny bude, bylo u Boha. Zatím ji Benjamín pilně poléval, skrápěl, aby nepozbyla vláčnosti. Ale byl si vědom, že okamžik rozhodný se blíží. Letos, pravda, nezbývá mu času. Je Sylvestra — opozdil se. Ale na-

přesrok — napřesrok jistě. Jen počátek, počátek! Další „nezaměstnanost" by ho zabila.

Dnešní Sylvestr se poněkud lišil od minulých. Pojednou se hovor smekl s všedních věcí a přelil se v obor tajuplných událostí, pověr a pověstí. Byl to obor, v němž byl „doma" mistr Kopřiva. Dnes se vytasil náhle s pověstí novou, společnosti „spolumistrů" neznámou. Zaslechlť od jistého starého „pamětníka", že za starodávna, dokud ještě nad Prahou neupletli „babučinu telefonovou" a dokud ulicemi nejezdila elektrika, vždy v noci novoroční, a to úderem dvanácté hodiny, rozehrály se zvonky loretánské samy sebou a hrály překrásnou píseň, jaké předtím ucho lidské neslyšelo.

„Aby tak zahrály dnes, když tu sedíme skoro pod nimi," prohodil malíř Nehejbl.

„Jsou polámány," spěchal říci číšník Alois, který zvědavě naslouchal.

„Pamatujte si, Alojs," vážně řekl Půlkopa, „v takových případech žádná fysická vada výkonu nepřekáží, to jsou síly tajemné a nezbádané. Ostatně tu sedíme na půdě bohaté pověstmi a záhadnými událostmi. To také nevíte o té hraběnce z rodu Černínského — abychom tedy vzali hned protější Černínský palác — jak měla jít na bál a dala si udělat střevíčky chlebové, potom čekala na zábavního výbora, který ji měl do bálu odvézt, a ten přišel, zavedl ji místo do bálu do sklepa a tam na ní chlebové botky chytily, a ten výbor byl vlastně čert a ten tu hraběnku roztrhal. Co?"

„Jdou pryč, vašnosti," otřásl se Alojs. „Však by tam teď čert nevlez', teď jsou tam kanonýři."

„Je to ve Svátkových Pražských pověstech a legendách," pronesl vážně mistr Kopřiva, kroutě si šedivé kníry, „a bylo to již dříve v Mikovcově Lumíru v letech padesátých."

Řekl to jako mimochodem, ale řekl zcela úmyslně, aby mu spolumistr Půlkopa nelezl v obor, který náležel u tohoto stolu jemu, Kopřivovi.

Půlkopa se na okamžik zarazil, ale vida, že Alojs naslouchá s otevřenými ústy, chtivý další nějaké pověsti, pokračoval:

„Nebo ten bezhlavý jezdec v Hluboké cestě, který jezdí od půlnoci do hodiny, žalostně naříkaje, kam se mu hlava poděla."

„Taky ve Svátkovi," poznamenal Kopřiva, „a taky bylo dříve v Lumíru. Zvláštní náhoda, kamarádi spolumistři! Bezhlavý ten jezdec jezdí Hlubokou cestou jen v pátek — dnes máme právě pátek, a Sylvestra k tomu. Kdo věří, dnes bezhlavého uvidí, a kdo ho dnes uvidí, v noci novoroční, může mluvit o štěstí."

Zamražení přeběhlo teď všem spolumistrům po hřbetě, ale nejpronikavěji se dotklo Benjamína Oupory. Bylo mu, jako by jiskra proletěla hospodou — jiskra modravá, osvětlující hlubinu jeho duše — létla, zmizela, ale v bezedných tmách jeho nitra ještě svítila.

Hovoru zmocnil se pak mistr Kopřiva. Vyprávěl o železném rytíři v Platnéřské ulici, o čer-

tově sloupu na Vyšehradě, o ďáblově smlouvě, o zakletých rytířích ve skále vyšehradské — čas míjel, pan Alojs se skoro bál sám do výčepu, a když pojednou venku zaštěkal pes, který komusi utekl, zhroutil se nešťastný Alojs na židli.

A teď odbíjela dvanáctá na vedlejší věži loretánské. Spolumistři se vzchopili, podali si ruce, chopili se poháru, již povznášel mistr Kopřiva svůj — pojednou však jej postavil a řekl:

„Kde je spolumistr Oupora?"

Benjamín Oupora zmizel.

Kam zmizel?

Hlubokou cestou, vedoucí z Ostruhové* ulice vzhůru na Pohořelec, poletovaly sněhové vločky jako roztrhané květy. Pod arkýřem starého domu, hledícího všemi okny do Strahovské zahrady, tiskl se v kout mladý muž v haveloku. Oči hleděly jak vytřeštěny vzhůru i dolů, ale všady bylo ticho.

Pojednou s věže svatovítské odbíjela půlnoční hodina. A tu slyš — od zahrady strahovského kláštera ozývá se příšerné skřípění, náhlý třesk, vrata se rozlétla — a ozval se dusot cválajícího koně.

Muž tisknoucí se pod arkýřem se zachvěl, pokřižoval se a dvěma skoky se octl uprostřed ulice. Bylo to právě ve chvíli, když sem docválal příšerný kůň, černý jak ďábel, jemuž z nozder šlehal oheň.

Muž v haveloku mávl pravicí do vzduchu křížem — komoň stanul.

---

* Nyní Nerudovy.

„No, copak je to!" ozval se dutý, nevrlý hlas na hřbetě koně. „Hy — hyje!"

Muž poulil zraky, ale neviděl úst, která mluvila, neviděl hlavy. Na hřbetě černého koně seděl bezhlavý.

„Vašnosti!" vykřikl mladík, sebrav se ze svého děsu.

„Co chcete, člověče?" tázal se bezhlavý.

„Vašnosti," volal mladík doléhavě, „věnujte mi svou důvěru! Jsem sochař Benjamín Oupora, hledám práci, myšlenku — vám chybí hlava, dovolte mi, abych vám ji přidělal. Nebudu vás příliš obtěžovat, dvojí posezení mi stačí — můžeme na to obětovat dva pátky — leda by vám bylo milejší ke mně do ateliéru. Zadarmo, vašnosti — nejde mi o nic, než abych se uvedl. Jenom reprodukční právo si ponechám — to mi dovolíte. Pěknou hlavu, vašnosti, jako živou! Ideální hlavu!"

„Aby vás Pánbůh pozdravil, člověče milý!" zaznělo s výše koně radostně. „Víte-li pak, že jste mě vůbec vysvobodil, osloviv mne? Tři sta let jezdím Hlubokou cestou, každý pátek, jako blázen, ale ještě nikoho nenapadlo, aby mě zastavil — každý přede mnou utíkal, a já jezdil, až jsem z toho všecek zkoprnělý. Vy jste tu kuráž měl — zaplať vám to otec nebeský. Nehněvejte se — s tou hlavou nebude nic, darmo byste se mořil. Mám svou starou tuhle pod paždím, a taky už jí nepotřebuji. Podívejte se, než napočítáte devět, bude ze mne hromádka popela a z mého valacha taky. Však už to

bylo k omrzení! Pořád jen Hlubokou cestou a nikdy ne dolů a přes most. — Buďte tu pěkně zdráv!“

Benjamínu Ouporovi se zdálo, jako by se před ním bylo zakouřilo. Ale to byl právě obláček prachu — nic jiného nezbylo ze šťastného bezhlavého jezdce a jeho koně. A jak se strašidlo rozpadlo, zavrávoral taky Benjamín, pojat nesmírnou lítostí, že ani tuhle myšlenku nemůže uskutečnit, a zhroutil se do kouta na chodníku, právě pod arkýř, kde prve vyčkával bezhlavého.

Našli ho tam ostatní spolumistři, když se o druhé s půlnoci vraceli od Ledeckého-Novotného, a vzbudili, zdvihli jej. Ale nikdo z něho nemohl vypáčiti, proč uprchl a co ho na cestě potkalo.

A tak se stalo, že od onoho Sylvestra bezhlavý jezdec Hlubokou cestou nejezdí. (Nár. l. 1906.)

SYLVESTROVSKÁ ANEKDOTA PÁNĚ LORENCOVA.

Sylvestr „Svobodných“ v dobré, zastrčené krčmě tatíka Vopálky býval bouřlivě oslavován. Všichni měli dětinskou radost, že zase rok bez pohromy přečkali, že nikdo z nich neuvázl v tenatech úkladného Hymena, že se ve zdraví sešli — a když udeřila půlnoc, připíjeli si chladným, lahodným, perlivým mokem ze zelených butelek, slibujíce si svatosvatě, že se ani v roce nastávajícím nikdo z nich nezaprodá. Nebylo to šampaňské, takovými hýřily „Svobodní“ nebyli, a taky tatík Vopálka nepěstoval ve své živnosti to „zlodějské“ pití, jak říkával.

„My jim budeme cpát po pětkách za lahvičku do chřtánu, ne?“ říkával. „To je tak pro ministry a presidenty. Nám stačí špumante, pánové, nám demokratům, když už nakrásně chceme, aby to taky bouchalo! A já vynašel nejlepší pramen, pánové, já ho potahuju rovnou z Italie, pánové — no, není to jako žampus, pánové? A nestojí to za zlatý dvacet krejcarů, pánové? Ale chladit se musí,

pánové, dobře chladit. Pak má pravou chuť a vůni, pánové."

Všichni „Svobodní" věděli dobře, že ta Italie páně Vopálkova leží na Karlově náměstí, ve sklepech Šulcových, odkud své spumante „potahuje" po devadesáti krejcarech a lepí na ně svoje etikety, ale děkovali Pánubohu, že nechtěl víc. Vždyť pro ně musí posílat, obkládati je ledem, a koupil na ně takové pěkné kbelíčky a křišťálové číše, v tom je pěkný kousek režie a fundusu! Má co dělat, aby to vydělal. Ale naslouchali velmi vážně, když jim o svých taliánských stycích vyprávěl, radili mu, aby se svého posavadního dodavatele držel, a nezanedbali nikdy mu připomenouti již před Mikulášem:

„Otče Vopálko, nezapomeňte dopsati do Italie, aby zde bylo čerstvé! Čas utíká."

A Vopálka odpovídal:

„Už jsem psal, pánové, už jsem psal, a den co den čekám z dráhy aviso."

A v těch dnech po svátcích, kdy v jeho krčmě byly „mrtvé dni", vydával se večer se svým sklepařem a s košem nejodlehlejšími a nejstinnějšími ulicemi do „Italie", na Karlovo náměstí, k Šulcovi, a přikrádal se domů s nákladem jako kuna. Potom šup s vínem do sklepa, hezky k ledu, a před Sylvestrem oznamoval „Svobodným":

„Tak, páni, vínečko už přišlo, špumante je zde! Však jsem vystál strachu, všady takové vánice — brzy-li vlak někde neuvázne." — —

A tak se tedy „Svobodní“ zas jednou na Sylvestra radostně sešli a loučili se se starým rokem, na pohled sice stejně vesele jako jindy, ale tak mnohému bylo u srdce nahořklo. Jindy skutečně dělávali s tou svou svobodou drahotu sami, ale znenáhla se jim proměnila v celibát nucený. Krásy nepřibývalo, vlasů taky ne, a pan oficiál Vokurka si velmi upřímně posteskl sousedu pokladníku Sýkorovi:

„Inu, kamaráde, mladší nebudem. Má on tyhle Sylvestry vzít čert! Kdyby nebylo o to, že je člověku o dvanáct měsíců víc! Vlastně pročpak se tak vztekáme, jářku? Proto, že se do nás pomalu dává červotočina?“

„Inu, inu,“ zakýval hlavou kasír Sýkora, „je to tak, a přece ještě nám je hej. Ale co chudák Lorenc? Vždycky na něj o Sylvestru vzpomínám. Ten nikdy nescházel.“

„Lorenc? A copak se mu stalo, pro Pánaboha? Bodejť, bodejť, chodíval taky.“

„Co se mu stalo! To právě nikdo neví. Ale hezkého asi nic. Vždyť víte, tři roky už utekly, co zapadl — nikdo o něm neslyšel. Povídali tenkrát, že šel s ňákým tím Nordenskédlem na severní točnu — a to víte, tamodtud málokdo se vrátil. Vzpomeňte si na Andrého. Taky bláznivý nápad. A tak povídají, že tam Lorence nejspíš sežrali medvědi. Ježíšmarjá, sežrán od polárního medvěda — to má být horší smrt, než když člověka polkne aligátor!“

„Dejte pokoj s těmi potvorami!“ mávl rukou

oficiál Vokurka. „A teď nám je chtějí nasadit sem do Prahy. Pořáde se vztekají s tou zoologií. Aby se jim to tak jednou rozuteklo...“

„Nemějte starost,“ chlácholil kasír Sýkora; „toho my se nedočkáme. A kdyby nakrásně — však nám je policie obloží, že se k nim ani nedostaneme.“

„A proč on tam Lorenc chodil?“ tázal se Vokurka.

„To se ani neví, ale já povídám: ženská v tom byla, jistě ženská,“ řekl povážlivě kasír Sýkora. „Náležel sic do našeho spolku, ale byl pořád na skoku. Byl tak trochu chytlavý. A náramně si domejšlel na své černé vlasy.“

„Ale on měl taky vlasy,“ poznamenal s přídechem závisti Vokurka: „černé jako smůla a husté, že do nich nemohl hřebenem!“

„To mluvíte o Lorencovi?“ zvolal kdosi ze společnosti. A tak se stalo, že následující hodinu vůbec byl zmizelý Lorenc předmětem hovoru celé společnosti. Bylo úvah a domněnek nepočítaných, dokonce někdo pronesl, že se dal do Afriky, pomáhat Burům, ale kasír Sýkora trval na svém, že ho pohltila severní točna.

Bila jedenáctá, dveře se otevřely — a vstoupil pohřešovaný Lorenc.

Málemže se někteří ze „Svobodných“ nepokřižovali. Nebo to již bylo víc než pouhá náhoda. A kdyby mu nebyly vrzaly boty, jistě by ho byli pokládali za pouhého ducha Lorencova.

„Lorenci!“

První zvolání zaznělo sice skoro nesměle ze všeobecné zaraženosti, ale když vykřikl své povědomé, bodré „Nazdar“! — tu již nebylo pochyby, že je to Lorenc, s tělem a duší. Málemže se k němu všichni nerozběhli. V tu chvíli však Lorenc smekl — a objevila se hlava pokrytá vlasy bílými jak mléko, jako sníh, jako stříbro. Smolná čerň byla tatam.

Hleděli naň všichni jak vyjevení, a Lorenc dobře tušil, proč.

„Nazdar, kamarádi — a všechno vám povím. Ale nejdřív jíst a pít! Jel jsem ve dne v noci, abych nezmeškal vašeho Sylvestra. A šťastně jsem dorazil.“

Podal všem ruce, s některými nejdůvěrnějšími se pohubičkoval a sedl.

No, to byla událost! Již nikdo nemluvil o ničem jiném, ba, vůbec nemluvili. Dívali se upřeně na Lorence, jak se do něho propadalo znenáhla vše, co ještě bylo na lístku a v kuchyni, a když konečně po posledním soustě zapil a utřel ústa, odkašlali unisono. Neboť teď Lorenc začne.

Lorenc potleskal si na hlavu a řekl:

„Vím, tohle vás překvapuje, co? Vlastně by to nebylo nic vzácného, černovlasí lidé brzy šedivějí, a někdy je to v rodině. V naší rodině prý to taky bylo. Ale já přišel o svou havraní barvu za zvláštních okolností. Bez dlouhých úvodů: čert mě zanesl jednou do Vídně. Abych se určitěji vyjádřil, nebyl to čert, byla to ženská. Byla to dcera

milionářova, s kterou jsem se seznámil kdysi v Paříži a kterou jsem na sebe upozornil svými vzácnými vlasy. No, nedivte se! Mohla-li se princezna Chimayová zblázniti do cikána Riga, proč medle by se dcera milionářova nezpraštila do Franty Lorence? — Ale nešlo to tak zhurta. Cesta dlážděná miliony je někdy nesmírně příkrá. Holka byla jako čert, ale kdykoli jsem se domníval, že už ji mám — uklouzla mi. Byl to nesmírný dobrodruh v sukních. A to mě vábilo. Když jsme se v Paříži posledně rozešli, určila mi další dostaveníčko v Londýně. Dobrá, jedu tam. Sešli jsme se, pohovořili, rozloučili. — Kdy vás opět uvidím? táži se. — Za tři měsíce, libo-li vám, odvětila. Budu vás očekávati v Petrohradě. — Kamarádi, tahala mě světem jako blázna, jen si vzpomeňte, co jsem se tehda najezdil. Mysleli jste ovšem, že je to jen obchod — ale byla to taky ta holka. V Bukurešti, v Madridě, v Cařihradě, v Kahýře — ďas ví, kde všude jsme se scházeli. Měla své vrtochy, jak vidíte. — Konečně kdysi na podzim mi řekla: O Dušičkách budu ve Vídni — jezdím tam co rok, je tam pohřben můj praděd, musím položit věnec na jeho hrob. Čertův zvyk! Že putujeme ke hrobům přátel a příbuzných, které jsme měli a sami pochovávali, v tom je rozum. Ale že by to kdo rozšiřoval i na pradědy, o tom jsem nikdy neslyšel. Co dělat! Holka byla svůdná jako hřích a měla miliony. Jedu tedy do Vídně. Byla to osudná jízda, poslední jízda. Přijel jsem ráno, setkati jsme se měli až večer. Co s celým

dnem? Toulám se Vídní, a tu pojednou potkám společnost krajanů. Tři, čtyři byli, a hlavně pan Frídlant, z Vinohrad Frídlant, víte? Taky dobrý kumpán, který nic nezkazí. Kam prý jdu? No, jen tak. Abych šel s nimi. Jdu. Zavedli mě do Prátru. — Prohlíželi jsme si společnost, kočáry, kavalíry v nich, koně a podobný dobytek — vrátili jsme se do vuřtlprátru. Již jsme chtěli zas do města, když najednou pan Frídlant povídá: Abychom si vlezli na kolo, pánové, co? — Totiž na to obrovské kolo, víte, co je přivezli do Vídně z Ameriky, kolo, na němž visí šestatřicet vagonů. Vsednete dole do vagonu, kolo se spustí a zvolna vás vynáší vzhůru, vzhůru, až se vám hlava točí. Pánové, mám rád takové hračky, ale toho dne to Frídlantovi čert napískal. Dole sice bylo ticho, klidno, ale čím výše jsme se vznášeli, tím více vítr burácel, až se celá konstrukce kola chvěla. Myslil jsem, že se to každé chvíle rozpadne. Konečně jsme dostoupili nejvyššího bodu a znenáhla jsme zase měli klesati. Oddychl jsem si zhluboka — těšil jsem se, až z toho vylezu. Ale pojednou se kolo ve svém otáčení zastavilo. Myslili jsme, že nám chtějí na chvíli popřáti rozhledu, ač jsem sám už o nic nestál, ale kolo se nehýbalo, nehýbalo, a jak vyhlédneme oknem vagonu, zpozorujeme dole nějaký shon. Zkrátka, přátelé, v konstrukci se jim něco zpříčilo, aparát vypověděl službu, kolo stálo. Vzpomněl jsem si v tom okamžiku, že se stejná nehoda přihodila taky s týmž kolem na výstavě v Americe — tenkráte

tam stálo kolo asi dvanáct hodin. — Vlasy se mi ježily při pomyšlení, že bych měl zameškati dostaveníčko s Elvírou. — S počátku jsme žertovali o nehodě, dost nuceně, pravda; ale čím dále bylo nám hůře. Po hodině čekání ozval se k nám do výše hlas tajemníka podniku — mluvil námořní troubou, pro kterou poslali do arsenálu. Abychom prý měli strpení. Čertův chlap, co jiného jsme měli dělat? — Jsme-li prý opatřeni potravinami? — Kdopak na něco takového pomýšlel? — Máme-li prý mezi sebou lékaře, kdyby se někomu něco přihodilo? — Konečně jsme na to, co se nám mohlo přihoditi, nepotřebovali lékaře. Ale jen dolů, dolů! — Ano, to se řekne, ale kolo stojí jako přimražené. Uběhlo poledne, uběhlo odpůldne, schylovalo se k večeru — a my stáli, vlastně viseli mezi nebem a zemí. Zoufal jsem si. A vítr, který po celý den vál, změnil se teď ve vichřici. Hřídele, na nichž byly zavěšeny vagony, spony, kříže — zkrátka celá ta spousta železa skřípala, vrzala, články se třely o sebe, vyluzujíce tak hudbu, jež uši rvala, a kolo se kolísalo na všechny strany, naklánělo se, otřásalo, dunělo, řinčelo, řvalo každým centimetrem svého železného obsahu. — Pánové, teď už jsme nežertovali. Seděli jsme tu všichni bledí, trnouce, co nastane v nejbližší chvíli. Mimo to nás trápil hlad. Kouřili jsme, abychom jej zahnali, až jsme zásobu vykouřili, pak už jsme jen žvýkali zbytky a koupali jsme se při tom ve smrtelném potu. Nastala noc — Elvíra byla pro mne ztracena,

neboť marně mě očekávala v lóži opery. Jiné ženské se nějak vymluvíte, ale Elvíra si nedala vůbec nikdy nic ani namluvit, ani vymluvit. A krom toho, přátelé, kolem dokola tma, černá, hustá tma jako v hrobě. Jen pot, smrtelný pot se nám řinul po celém těle, smáčel vlasy, prosakoval všechno prádlo, až nás mrazilo. Nestačil jsem kapesníkem hlavu a čelo otírat, jak jsem se potem zaléval. A tak jsme ztrávili celou noc, úzkostí téměř polomrtví. Byla to nejdelší noc mého života. Byla to noc, která mi připadala jako týden. A vichřice zuřila. Nevím, kolik bylo hodin, ale již svítalo, když náhle kolo mocně sebou trhlo, zarachotilo ve všech šroubech — a zvolna, zvolňoučka se stáčelo níže! Zdola zazněl tisíceronásobný výkřik radostného překvapení, uspokojení, neboť zatím se byla pověst o nehodě roznesla a celá Vídeň spěchala k svému kolu, ačkoli byla učiněna všechna opatření, aby se k němu nikdo nepřibližoval.

Ještě trvalo dlouhou půlhodinu, než jsme se snesli k zemi, poněvadž pasažéři všech šestatřiceti vagonů byli polomrtví zlekáním, zimou, hladem, — členové záchranné stanice nás musili jednoho po druhém vynášet.

Když vynášeli mne, zazněl z množství lidí zoufalý výkřik. Poznal jsem hlas — byla to Elvíra. Tušilať, když jsem nepřišel, že mě potkalo cosi kromobyčejného, zvěděla o nehodě v Prátru, přijela taky, a nyní mě spatřila. Ten výkřik mě probudil ze mdloby, oživil mě. Vytrhl jsem se lékařům,

spěchal jsem tím směrem, odkud výkřik zazněl, spatřil jsem Elvíru. Ale její tvář byla jako náhlou bolestí změněna, jako účinkem přízraku zkřivena. Chtěl jsem k ní, ale mávla záporně rukou a podala mi zrcadélko. Pohleděl jsem do něho — krev se ve mně srazila. Pochopil jsem, co se v ní děje. Měl jsem hlavu bílou jako sníh."

„Tedy je přece pravda," zvolal pan kasír Sýkora, „že člověk může za jedinou noc zešedivěti?"

„Může, pánové," řekl hrobově Lorenc, „ačkoli jsem tomu sám dříve nevěřil, až jsem to na sobě zkusil. A je proti tomu jen jediný prostředek."

Pan Sýkora bezděky sáhl na své šediny a Lorence očima jen polykal.

„Jen jediný prostředek, pánové," opakoval Lorenc, „totiž lepší, solidnější barvidlo na vlasy, než jakého jsem já užíval po celých deset let. Pocházím z rodiny, jejíž všichni členové šedivěli již ve dvacátém roce. Ba, někteří se dávali okazovat jako praví albíni. Mně to překáželo, každý se za mnou ohlížel, pomáhal jsem si tedy barvidlem, jehož fabrikant je nestydatě vynášel a prodával se zárukou jako pan Zacherl svůj prášek na štěnice. Za sucha arci bylo dobře, ale mému smrtelnému potu na tom zatraceném kole barvidlo neodolalo — a tak jsem přišel o milionovou nevěstu."

Po tomto vysvětlení vzchopil se senior společnosti „Svobodných" a navrhl, aby byl pan Lorenc bez dlouhých procesů vyhozen, což se setkalo

s jednomyslným souhlasem ostatních. A jen vzhledem k jeho posavadní a domnělé zachovalosti byl mu tento trest změněn v pokutu desíti lahví „špumante“, neboť porota „Svobodných“ projevila pevnou naději, že Lorenc není ještě tak zkažen, aby se nemohl polepšit.

Pan Lorenc, bohužel, tuto naději zklamal. Vynašel totiž později sám „zdokonalené“, naprosto „spolehlivé“ barvidlo na vlasy, které s nesmírným humbugem nabízí všem předčasně zešedivělým. A tím se sám z každé slušné společnosti vyloučil.

(Nár. l. 1902.)

ZACHRÁNĚNÝ SYLVESTR.

(Malá tragikomedie.)

Kalný den prosincový nahlížel do oken úzkého nádvorního stavení novoměstského domu v Nerovné ulici. Ostatně pravíme li den, činíme tak jen ze zdvořilosti k časovému rozdělení hodinovému. Již to nebyl den, ale ještě taky nebyl večer, poněvadž bylo někdy mezi čtvrtou a pátou odpolední. Byl to soumrak mdlého, žlutavého, jako sírového zabarvení, který nahlížel do těch nádvorních oken, a troufal si už jen do oken nejvyššího, čtvrtého patra. Na nižší patra síla jeho nestačila. Ta se skoro již ve tmě utápěla. A taky v poschodí čtvrtém bylo to vlastně poslední okno pavlačového pokojíku, do něhož se špinavé zbytky světla vlévaly. Všechna ostatní byla zacloněna tmavou zdí sousedního domu.

Byl to pokojík zařízení velmi prostého, beze všeho přepychu. V osvětlení, jehož se mu v tu chvíli dostávalo, byly by jen velmi bystré zraky rozeznaly dvě postele proti sobě, cosi stolu podobného

mezi těmi postelemi, dva šatníky či prádelníky, železný stolek s umyvadlem u dveří proti kamnům, jeden menší a druhý větší kufr a jakousi rohatinu na šaty. Taky nějaká židle tu stála, dokonce snad i dvě. Ale vše ostatní, bylo-li tu ještě něco, slévalo se v tvary naprosto nezřetelné.

Na každé posteli, vlastně na její postranici, seděla lidská bytost mužského pohlaví, což bylo lze uhodnouti jen z jejich hlasu, když promluvily. Ale obě ty bytosti již drahnou chvíli mlčely. Až konečně se ozvalo s postele pravé:

„Vojtěše!"

Zvuk svědčil o tom, že to promluvil mladý muž.

Levá postel chvíli mlčela. Až pak se přece odhodlala načatý hovor přijmouti:

„Co chceš?"

A taky tento hlas vyzněl z hrdla mladého.

„Nemáš doopravdy nic? Žádné peníze?"

Zdálo se, že levá postel počítá do padesáti, než odpověděla:

„Zpozdilče! Kdybych měl peníze, neseděl bych tu s tebou. Dávno bych se byl někam vytrousil."

Byla to odpověď velmi beznadějná. Ale pravá postel chápala její smysl ještě s jiné stránky, neboť pronesla velmi trpce:

„Jaký jsi to cynický sobec! Ty by ses vytrousil — a mne bys tu nechal! Jaký to hanebný svět, jaké to ničemné přátelství!"

„A jaké tys vrtané dřevo!" ozvalo se prudce

s postele levé. „Což bys nešel se mnou, kdybych měl peníze? Nechali jsme někdy jeden druhého doma?“

Tato vlídná a přesvědčující odpověď ihned pravou postel usmířila. O její upřímnosti nebylo lze pochybovati. Aby smazala nevlídný dojem své výčitky, zvolala pravá postel s uspokojením:

„Vím dávno, že jsi kavalír, Vojtěše. Ale co je nám všechno kavalírství platno, když nikdo z nás nemá ani óla ani vosla!“

„A co bysi s tím dobytkem dnes dělal,“ zaznělo beznadějně s levé postele. „Den se nachýlil, na jatkách už dávno neúřadují. A jak bys to tam hnal? Mezi těmi tramvajemi, automobily! Na první křižovatce byste se všichni tři splašili!“

Pravá postel jen mávla rukou, jako že o té věci je zbytečno dále hovořiti, když tu není. A po chvilce zaznělo s té strany nesmírně trpce:

„A to dnes je Sylvestra! Slyšíš, Vojtěše, Sylvestra! A my tu v ohromující nemohoucnosti své trčíme jako dvě opuštěná nemluvňata, odložená nelidskou matkou před vraty nalezince. Srdce se ve mně svírá lítostí — a ještě více žaludek. Brečel bych jak stará ovdovělá a hladová koza!“

A náhle prudký výbuch:

„Ach, kdybych potkal jednoho z těch padouchů, kteří psávají veselé sylvestrovské historky, zabil bych jej na místě, a kdybych potkal dva, zabil bych oba!“

„Já bych zabil třetího," dodala mdlým hlasem levá postel. „Ale, řekni mi, co bychom z toho měli?"

„Máš pravdu," přisvědčila pravá. „To by nám nepomohlo. Ale aspoň bych mu řek' velmi špinavé slovo. Řek' bych mu: Podívejte se na nás, člověče, kteří nemáme na Sylvestra ani korunky — Vojtěše, nezapadla ti nějaká někam?"

„Co?"

„No, korunka. Vždyť jsi měl o svátcích peníze."

„Ach, to je šedá minulost, kamaráde. Ještě nikdy mi žádná koruna nikam nezapadla. V tom jsem velmi opatrný. A kapsy mám dobré!"

„A ach, tak prázdné!"

Již nebylo ani soumraku. Pokojík byl zavalen hustou tmou. A tu myšlenky pravé postele přeskočily na jiný předmět.

„Aspoň kdyby zde byla elektrika. Povídalo se, že ji domácí bude zavádět."

„Semhle? Do té ďoury? Vůbec do téhle barabiny? Vždyť prý to budou na jaře bourat."

Obě postele zmlkly, až za hodnou chvíli se ozvala pravá:

„Vojtěše!"

„Mluv, Tomáši!"

„Nepožádal bys paní Knůtkovou — —"

„Za její ruku? Nepožádal. Jsi starší, máš první slovo."

„Nerozumíš mi. Za výpomoc. Snad by nám

půjčila pět korun, snad by půjčila deset. Vždyť také v ní bilo kdysi mladé srdce — —“

„Tomu je velmi dávno.“

„— — a taky snad ona slavívala Sylvestra. Zkus to, Vojtěše!“

„Je psáno: Nepokoušej ďábla, Tomáši! Ale spíš toho bych se odvážil, než pokoušeti paní Knůtkovou. Jsme jí dlužni za tři měsíce.“

„Tři měsíce, Vojtěše! Co je to v milionech tisíciletí světa!“

„Zeptej se paní Knůtkové. Ona ti to vypočítá.“

Pravá postel náhle zapraskala. Bytost, která na ní seděla, vztyčila se. Taky v kostech této bytosti zapraštělo, jak se hrdinským odhodláním vypjala a rozpažila, což Vojtěch jen z toho zalupání mohl tušiti, ale neviděl.

„Nuže, Vojtěše, když ty tu cestu nenastoupíš, odvážím se já. Nevrátím li se, pak věz, že jsem v jejím brlohu zahynul. Zprav o tom policii a dej taky oznámení do novin. Snad najdou aspoň mou mrtvolu.“

Pět kroků ke dveřím, zavrznutí, opět zavrznutí, a dveře za Tomášem zapadly. Vojtěch neměl ani času, aby pronesl nějaké varovné slovo. Byl‘ počinem Tomášovým přímo ohromen. Takové smělosti nepamatoval. Pohnutka kamarádova byla arci drtivá. Bylo Sylvestra. A než to domyslil, uslyšel zaklepání na dveře kvartýrské, paní Knůtkové. Uslyšel vstup Tomášův, a potom nastalo smrtelné ticho. Uvidí-li ještě kdy svého druha a

věrného nocleháře? Vojtěch sklonil hlavu až na stůl. Myšlenky nejčernější honily se v ní.

„Copak nese pan Tomáš?“ přivítala podnájemníka paní Knůtková. Nikoli snad nějaká babizna jako z národní pohádky, nýbrž dosti zavalitá soukromnice blahobytného vzezření a sotva starší než padesátnice. A již taky vytáhla stolový šuplík a z něho umolousanou knížku, do které zapisovala vždy splátky svých nájemníků.

Tomáš Sejkora, úhledný mladík, asi pětadvacetiletý, kaštanových vlasů a knírků, byl pohledem na povědomou „hlavní knihu“ paní bytné nesmírně zaražen, ba jako přimražen. Toho se nenadál. Ale vážnost chvíle, účel jeho vpádu, pomyšlení na smutný večer, selže-li mu tuto — vše to mu dodalo kuráže. Vynutil si úsměv na tváři a řekl:

„Račte odpustit, milostpaní, že vyrušuji. Přicházím, abych vám v poslední den roku a na prahu nastávajícího popřál uctivě všeho dobrého, vrchovatý roh Štěstěny a k tomu šťastného zdraví.“

„Děkuju pěkně, pane Sejkoro, a přeju napodobně. Ale mohl jste to nechat na zítřek, až mi taky přinesete peníze.“

„Ó milostpaní, jak budu šťasten, až vám budu moci odevzdati, čím jsem povinen. Věřte mi, že neznám chvíle sladší, než když mohu platit. — Ale dnes, milostpaní, vede mne k vám kromě srdečného přání ještě jiná naléhavá okolnost. Máme Sylvestra, poslední den roku, čekali jsme peníze — nepřišly nám. A tu přicházím já, abych vás uctivě

požádal: založte nás — mne a Vojtěcha — dvacíti korunami, abychom někde mohli skromně povečeřet, sklenici piva vypít, při čemž — jak se samo rozumí — taky vám a slečně dceři na zdraví připijeme. Ujišťuji vás, ze srdce upřímného připijeme!"

A hledě v tvář paní bytné, která se náhle pokryla výrazem neobyčejně vážným, ba přísným a neúprosným, rychle pokračoval:

„Slečna je posud v práci? Slečna Berta se ještě nevrátila z úřadu? Ale věru, to je jakási bezohlednost — je Sylvestra, všady již je po práci, a ti pánové tam drží ještě dámy v robotě — —"

„Dovolte, pane Sejkoro," vpadla mu paní Knůtková. „Byla mi hned nápadná ta zdvořilost a to novoroční přání, abych upřímně řekla — myslila jsem si, že jdete prosit za sečkání, když už jsem tak hloupá osoba, že vám tři měsíce čekám. Takových hlupaček jste asi viděl málo, co? Ale že mě máte za tak hloupou, abych vám k tomu ke všemu ještě dvacet korun půjčila, to mě skoro uráží, pane Sejkoro! Ano, to mě uráží! Tak dobré a bláhové hovado přece nejsem!"

Paní Knůtková to skoro vykřikla.

„Milostpaní!" zvolal Sejkora a líčil při tom až mistrné zděšení, „kdo by se odvážil uraziti vás! A tedy, jestli vás ta dvacítikoruna uráží, budiž, spokojíme se s desítikorunou. Kterak se můžete domýšleti, že my vás, paní, které si tak vážíme a k níž vzhlížíme s úctou, poněvadž nám osvědčujete

laskavost skoro mateřskou, že my dva — — Jen račte uvážit, milostpaní, je Sylvestra, je to den, kdy člověk účtuje s celým rokem —"

„Jen se mnou ne!" vmetla paní jedovatě.

„— — a nejen s rokem, ale vůbec — a tu sedíme bez krejcaru — nechápeme, kterak se mohly peníze opozdit — hladoví, žízniví — — —"

„To věřím!" vmetla opět panička. „Hlavně žízniví!"

„— — ode všeho světa opuštění, jako sirotci, zatím co celý svět, celá Praha, také vy, milostpaní, se budete veseliti, a slečna Berta, ano slečna Berta půjde jistě do nějaké zábavy — —"

„Ne, nepůjde nikam, poněvadž její Alfréd má dnes noční službu, však už mi také v poledne bečela, jak má zkaženého Sylvestra, a bude bečet i celý večer, a teď přijdete vy, o dvacetikorunu a ještě o desetikorunu — —"

„Ne, milostpaní, jen dvacetikorunu," poznamenal Sejkora. „A chudák slečna Berta — té se to tak zkazilo — ach, škoda, že jí nemohu pomoci, že jí oba nemůžeme pomoci, aby Sylvestra neoplakávala — —"

Paní Knůtková pohlédla bystře na Sejkoru, hodila knížku do šuplíku, zasouvla jej, vzchopila se a řekla tónem docela jiným:

„Vy byste jí chtěl — vy byste jí chtěli pomoci? A co tedy, kdybych vám řekla, abyste ji vzali s sebou — vstupenky do zábavy má doma — ujali byste se jí na ten dnešní večer?"

„Jakže, milostpaní, vy byste nám slečnu svěřila?“ vyhrkl Sejkora, sotva moha utajiti radostné překvapení.

„No, mohu li vám svěřit dvacetikorunu, mohu vám svěřit i dceru — vždyť jste dva. Možná, že by mi beztoho utekla. A krom toho — půjdu s vámi. Ne, že bych se o holku bála, ta se ochrání sama, ale co bych tu doma sama dělala, co?“

„Ježíšmarjá, milostpaní, to bude náramně krásný a veselý Sylvestr! Ale to si jdu honem pro čistý límec.“

„A pan Vojtěch ať se taky hodí do parády — a nemá-li čistou košili, mám tu ještě po nebožtíku muži nějakou, ale jen půjčit.“

O chvilku později vpadl Tomáš Sejkora do studeného pokojíku. Na stole mezi postelemi hořela již lampička s rozbitým cylindrem a knot vyssával poslední krůpěje petroleje ze dna. Ale tolik světla bylo, že Vojtěch zůstal jak omráčen, když Tomáš položil na stůl dvacetikorunu a pěstí ji přibil.

„Vidíš? Vidíš? Co je to?“

„Dvacítikoruna!“ vydechl Vojtěch, jako by se byl z mrákot probouzel.

Ale kam by toho večera byla stačila dvacítikoruna, kdyby slečna Berta z vděčnosti, že zachránila Sylvestra, nebyla pak v zábavě podstrčila Tomáši Sejkorovi druhou, právě když pořadatelé při nějaké taškařici zhasili všechna světla v sále! A když se zase rozsvětlilo, byla slečna Berta všecka

červená jak pivoňka a nemohla se ostychem na Tomáše Sejkoru ani podívat. Nu ano, líbat Sejkora uměl! Bertičce se zdálo, že ještě nikdy tak pěkného Sylvestra nezažila. (Nár. l. 1925.)

KAM VEDOU TUČNÉ HONORÁŘE.

I.

V pravé poledne nehrozí vám v Charvátově ulici na Novém městě pražském žádné nebezpečenství. Chová tam sice pan Hornys značný počet větších dravců, jako jsou morčata, syslové, ježci, veverky, masožravé želvy a jiné bestie, na svobodě velmi nebezpečné bezbrannému člověku. Ale všechny tyto šelmy jsou v pevných klecích, o jejichž bezpečném závěru neohrožený podnikatel této největší pražské zoologické sbírky mnohokráte za den se přesvědčuje.

Avšak za noci, když „nekonečnou" a místy až tři metry širokou Charvátovu ulici zalehne hustá tma, když do ní bije vzteklý, ledový lijavec a když zběsilý vichr pozháší všechny plameny v prostydlých lucernách, za takovéto noci je vám opravdu nejlépe v teplých peřinách. Neboť pak se vyhýbají Charvátově ulici i chodci nejneohroženější, zvláště když by si tamtudy zašli. Pustá, liduprázdná zívá úzkým chobotem do třídy Ferdinandovy, zívá

druhým takovým chobotem do třídy Jungmannovy. Jen do ulice Vladislavovy vylévá svou tmu jako širokým řečištěm.

II.

Touto ulicí Charvátovou jedné sylvestrovské noci minulého století, a to v místě nejpříšernějším, kde nebetyčné domy po věky stojí v hrozivé posici, jako by se navzájem chtěly zalehnouti, ozývaly se nejisté, kolísavé kroky. Kdosi, jenž patrně u sebe neměl polohopisný plán Prahy, narážel chvílemi na stranu pravou, jako by hledal východu do ulice Spálené, brzy zase na levou, jako by se byl rozhodl raději pro třídu Jungmannovu. Ale ani vpravo, ani vlevo nenalézal žádoucí průchod. I kráčel v tupé odevzdanosti dále.

Není zjištěno, zda jeho sluch postřehl kroky, jež se pojednou ozývaly se strany opačné, od ulice Vladislavovy. Ale tolik jest jisto, že se náhle dvě temné postavy srazily, že se jedna z nich zhroutila k zemi a že se po několika temných ranách ozval zoufalý výkřik:

„Pomóc!"

A sotva dozněl, ozvalo se znova hlasem chroptivým, jako z hrdla rdouseného:

„Patról! Pomóc!"

Na novoměstské věži odbíjela zádumčivě třetí hodina s půlnoci.

III.

Mnohý podobný výkřik utone v hluché noci. Avšak tentokráte zoufalé výkřiky dolehly ke dvěma párům uší. Dva páry noh, kráčejících těžkými, odměřenými kroky Ferdinandovou třídou, rozběhly se poněkud rychleji a ze dvojích úst, zarostlých temnými hustými vousy, ozvalo se mrzutě:

„Zase někdo nese sylvestrovského paviána!"

Ale povinnost kázala, a dva mužové, jimž náležely ony dva páry uší a nohou, ona dvojí ústa, vnikli neohroženě do temné ulice Charvátovy, a když urazili devatenáct metrů cesty, našli na dlažbě člověka zdánlivě dokonávajícího. Smrtelná bledost jeho tváře svítila do temna noci, nohy i ruce byly bezvládně roztaženy na vlhké, slizké dlažbě.

„Dnes jich zas bude!" zamumlal jeden z mužů, jejichž hlavy byly pokryty klobouky s hustými chocholy. „Kam je všechny složíme!"

Zatím se Charvátova ulice oživovala. Výkřiky dolehly taky k uším jiných pozdních poutníků, a nad mrtvým nebo dokonávajícím člověkem nakupilo se ve chvíli deset, dvacet čumilů.

„Kampak jdete?" otázal se první, starší z chocholatých mužů člověka, ležícího na dlažbě.

„Jak se jmenujete?" pronesl druhý.

„Pročpak řvete?" ptal se první.

„Měl jste dávno ležet v posteli!" dodal druhý.

Avšak muž na zemi nemluvil a nehýbal se.

Jakýsi prostořeký mladík v zástupu zvědavců vykřikl teď:

„Džbán studené vody na něj! To by ho spravilo!“

Tu sebou muž na dlažbě trhl, otevřel oči, mávl oběma rukama jako na obranu a zvolal pln úzkosti:

„Žádnou vodu! Jen žádnou vodu!“

„No bodejť,“ prohodil starší z mužů chocholatých, „ten má v sobě piva dost...“

A teď vykřikl muž na dlažbě:

„Přepaden! Peníze! Tam!“ a mávl rukou k ulici Vladislavově.

„A sakra!“ zvolal starší muž s chocholem na klobouce. „Loupež! To je jiná. Honem za ním!“

Ještě se obrátil k zástupu:

„Počkejte u něho, lidé, až přijde druhá patrola. My musíme za tím lumpem.“

Povznesl k ústům píšťalu, pronikavě zahvízdl a hned potom se oba muži dali klusem do ulice Vladislavovy. Pachatel nemůže býti daleko.

Jako by teprv teď byl pochopil, co se děje, vytřeštil muž na dlažbě oči a zvolal za vzdalující se hlídkou:

„Havelok...! Deštník!...“

IV.

Slova přepadeného donikla k uším, ke kterým byla zvolána.

„Ten lump v haveloku! Ten už se natropil

věcí!" hovořil v běhu starší muž s chocholem. „Ale jestli ho dnes konečně — — — Pomoz mu Pánbůh!'

Tou dobou nebylo ve Vladislavské ulici ani človíčka. Ale když dospěli ulice Lazarské, stanuli mužové. Připadalo jim, jako by byly nedaleko zadusaly něčí kroky. Ba věru, tamto, vzhůru, uličkou Lazarskou, tím úzkým průchodem na Karlovo náměstí, těsně kolem novoměstské věznice. Tedy za ním! A když vyrazili tím tunýlkem — ejhle, tu se před nimi ztrácela v temnu postava mužská v haveloku, s deštníkem.

Několika kroky ho dostihli. Dva páry paží se vztáhly, dva páry rukou pevně se chopily ramenou podezřelého chodce.

„Stůj!"

Popadený se až zamotal.

„Dovolte, pánové..."

„My ti dáme dovolte! Hybaj, s námi!"

A touž cestou, kterou přišli, vraceli se s ním na místo činu. Ale tu zatím bylo prázdno. Druhá hlídka byla se dostavila na zapísknutí a dopravila přepadeného na strážnici. Tam tedy taky, chtě nechtě, musil zadržený noční chodec.

V.

Na komisařství zatím zotavoval se z leknutí a znenáhla i z opice přepadený muž. Poranění na něm neshledali žádného, peněz u něho však taky ne. Nu ano, když byl oloupen!

A teď přiváděli pachatele.

Vyšetřující úředník spokojeně si oddechl. Tak rychlý a šťastný lov málokdy se podaří.

„Vaše jméno?“

„Valerian Pecka.“

„Stav?“

„Hudební skladatel.“

Komisař přestal psát a skoro vyjeven podíval se na inkvisita. Byl uvyklý nepravému předstírání, ale ještě se nikdy nikdo nevydával za skladatele. Málokterý z dopadených provinilců vzpomene si právě na toto povolání.

„Skladatel?“ tázal se s patrným úsměškem. „Pročpak tedy přepadáte lidi, když jste skladatel?‘

„Dovolte, pane,“ ohradil se zajatec, snaže se vložiti ve zvuk hlasu co nejvíc uraženosti. Ale komisař nebyl dnešní. Jemu přijde do roka něco lidí do rukou!

„Předně nám tu neříkejte ‚dovolte‘! Tak se u nás nemluví. A za druhé mi povězte, kterak můžete prokázat své tvrzení?“

Zatčený muž vytrhl z náprsní kapsy zápisník a vysypal z něho deset nebo dvanáct navštívenek.

„Tu se račte podívat! Valerian Pecka!“

Hm, potřásl hlavou komisař. Dobře se na to připravil. Skutečně, i visitky si dal vytisknouti. To je nebezpečné individuum! Ale zatvářil se, jako by byl věřil, a ptal se dále:

„Kde bydlíte?“

„Na Pískách, číslo dvacet, v prvém patře,

u paní Haluškové. Prosím, aby tam bylo neprodleně posláno. V mém pokoji stojí klavír a na etažéru mám partitury šesti hotových oper...“

Tvrzení zatčeného bylo tak určité, že komisaři nezbývalo než vyhověti naléhavé jeho žádosti.

Posel, vyslaný k paní Haluškové, vrátil se za půl hodiny se zprávou, že tam skutečně bydlí skladatel Pecka, a partitury šesti oper přinesl hned s sebou.

Komisař nemohl utajiti rozpaky. Pak by tedy hlídka byla skutečně přivedla nepravého!

Zbývala jediná věc. Konfrontace. Přepadený byl již hezky čilý a měl žízeň. Přivedli ho tedy a nabídli mu sklenici dobré vody, což však oloupený s opovržením odmítl.

„Poznáváte v tomto muži onoho, kterým jste byl přepaden a oloupen?“ otázal se komisař.

Přepadený se díval dlouho na zatčeného, ale jeho pamět jako by nebyla doma.

„Do tváře jsem mu neviděl. Ostatně je tam hrozná tma — ani jsem ho nemohl poznati. Havelok má, to je pravda, ale zdá se mi být menší a hubenější. A vašnosti, ať je to tak nebo tak, račte ho pustit — jen když mě nezabil. Nežádám, aby byl potrestán. Rád už bych šel na černou kávu.“

Komisař byl na vahách. Snad je to tedy přece Valerian Pecka, skladatel, a pak arci by bylo nejlépe, kdyby šel taky domů. Zdá se, že pravý pachatel unikl a místo něho že spravedlnost chopila jiného.

Teď velitel stráže, pozoruje rozpaky svého představeného, přistoupil k němu a zašeptal:

„Ještě nebyla visitace, pane komisar."

Věru, na prohledání dopadeného zapomněl. Přepadenému bylo uloupeno půltřetí zlatky — dle jeho tvrzení — někde ty peníze musí být.

Všechny kapsy zatčeného byly podrobeny prohlídce, kteráž měla překvapující výsledek. V tobolce Valeriana Pecky bylo nalezeno právě pět korun!

„Nuže," zvolal komisař vítězně, „ještě zapíráte? Chcete nám namluvit, že skladatel nosí u sebe takové sumy? Ale nosí-li, dobře. Pak nám povězte: jak jste k těm penězům přišel?"

„Pane komisaři," odpovídal určitě zatčený, kol jehož úst se kroužil ironický úsměv, „jsem skladatel a vydělávám si peníze. Nejsou to ani první, ani poslední. Právě dnes jsem odevzdal svému nakladateli hudebnin panu Františku Havránkovi šest sonát, za něž mi pak bylo vyplaceno pět korun. Račte poslati pro pana Havránka, ještě snad sedí u Choděry. Dosvědčí to..."

VI.

Za půl hodiny odcházel Valerian Pecka ze strážnice, byv vysvobozen svým nakladatelem, který slavně dosvědčil, že skutečně přijal v náklad šest Peckových sonát a že za ně vyplatil pět korun.

Vyprovázel skladatele kousek cesty, a když se sním na křižovatce loučil, poklepal mu přátelsky na rameno a pronesl s lehkým pokáráním:

„Říkám vám po každé, Pecičko, buďte opatrný! Vidíte, pořád jste chtěl honorář najednou — no, dobře, co mi na tom záleží. Ale budoucně, Pecičko, budoucně nenoste tolik peněz u sebe! Vidíte, kam to vede! Málem byste se byl vyspal za katrem..."

S neskonalou vlídností stiskl Peckovi pravici; zachouliv se potom ve studeném vzduchu do límce měkkého kožichu a pomžikávaje očima za zlatými okuláry, chvátal přihrben k teplému domovu.

(Nár. l. 1901.)

VÁNOČNÍ KOLEDY

OBSAH:

VÁNOČNÍ

Sněží nám, sněží 11
Žádná povídka vánoční 15
Ježíšek u Kolárků 25
Vyjádření páně Záděrovo 35
Vánoční povídka otce Lalouše 54
Vánočka 64
Štědrovečerní návštěva nebožtíka Oktaviána Vomastka 78
Kontumace 92
Hvězda betlemská 116
Jmelí 126
Výminečný stav u Lukášků 147
Štědrý den starého švejdy Václava 154
Dědek to spravil 164
Vánoční povídka Samsona Fidleye 179
Zmrzlý anděl 193
Matka za dceru — dcera za matku 202

SYLVESTROVSKÉ

Na Sylvestra 231
Bowle 239
Proč bezhlavý jezdec hradčanský již nestraší 254
Sylvestrovská anekdota páně Lorenzova 263
Zachráněný Sylvestr 274
Kam vedou tučné honoráře 284

TOPIČOVA EDICE

Zajímavá novinka našeho nakladatelství

Ferdinand Strejček: **HUMOREM A IRONIÍ K VÍTĚZSTVÍ NÁRODA**

Další příspěvek k dějinám našeho života kulturního a společenského. **Cena Kč 15·–**

Od téhož autora vyšlo:

HUMOREM K ZDRAVÍ A SÍLE NÁRODA

„Strejčkova kniha je bohatou snůškou materiálu pečlivě prozkoumaného a utříděného, je zpestřena četnými citáty filosofů, básníků, lidových pořekadel a doklady z literatury staročeské, a je skvělým dokladem toho, z jak nepatrných začátků a z jaké těžké práce se rodilo naše národní osvobození."

Literární kruh č. 6/1937.

Cena Kč 15·–

ZÁKLADY SPRÁVNÉ MATEŘŠTINY

„Příručka Strejčkova neznamená novotaření, nýbrž zopakování a utvrzení běžných pravidel, zásadně určených pracemi Gebauerovými. Poslouží znamenitě nejen všem spisovatelům, ale i studentům a školákům všech škol při písemných pracích a při opakování ke zkouškám. Poslouží všem, kdo mají zájem o správné české mluvení a psaní."

Rozhledy, 1. V. 1934.

Cena Kč 6·–

LÁSKY A MILENKY NAŠICH BÁSNÍKŮ

Literární historky, osvětlující milostné idyly básnických postav minulého století (Rubeše, Erazima Vocela, Máchy, Čelakovského, Cidlinského, Friče, Bendla, Heyduka, Sv. Čecha, Sládka, Vrchlického).

Cena Kč 30·–, váz. Kč 45·– *U knihkupců.*

TOPIČOVA EDICE

VYBRANÉ SPISY JANA NERUDY:

Díl I. Díla básnická, 388 str. Kč 18·—, váz. Kč 28·—

Díl II. Výbor povídek, 451 s. Kč 18·—, váz. Kč 28·—

Díl III. Výbor z feuilletonů 383 str. . . . . Kč 18·—, váz. Kč 28·—

Díl IV. Kritické a smíšené spisy. 351 str. . . . . Kč 18·—, váz. Kč 28·—

Zvlášť vyšlo od téhož autora:

Hradčanské pověsti (s il. Frant. Pavelky) . Kč 10·—

Týden v tichém domě (s dřevoryty žáků školy M. Švabinského) . . . . . Kč 24·—

Malostranské povídky (s il. J. Weniga) . . Kč 28·—

Jak to přišlo, že... (s il. J. Ulrycha) . . . Kč 2·50

Dodá každý knihkupec.

Cena Kč 28·–, váz. v plátně Kč 40·–.

Unie v Praze

BINDING SECT. NOV 3 1972

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PG
5038
H45
1905
dil 44

Herrmann, Ignát
Sebrané spisy